Európai Bizottság

Az EU

2023-ban

ÁLTALÁNOS JELENTÉS
AZ EURÓPAI UNIÓ TEVÉKENYSÉGEIRŐL

A borítón

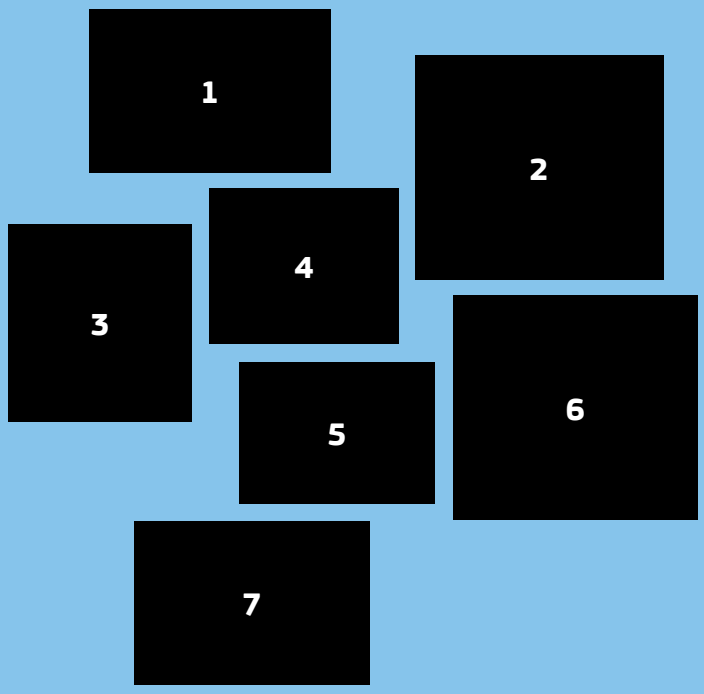

1. 2023. május 9-én, az Európa-napon Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke (balra) Kijevben (Ukrajna) találkozott Volodimir Zelenszkij ukrán elnökkel (jobbra).
2. Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke 2023. augusztus 9-én Ljubljanába (Szlovénia) utazott, hogy kifejezze szolidaritását, és személyesen tekintse meg az országot sújtó áradások okozta pusztítást.
3. Christine Lagarde, az Európai Központi Bank elnöke (balra) fogadja Roberta Metsolát, az Európai Parlament elnökét (jobbra) az Európai Központi Bank fennállásának 25. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen, Frankfurt, Németország, 2023. május 24. (© AFP)
4. (© Adobe Stock)
5. Charles Michel, az Európai Tanács elnöke vezette az Európai Tanács 2023. december 14–15-én Brüsszelben (Belgium) tartott ülését. Ezen a találkozón az uniós vezetők megbeszélést folytattak a Közel-Keleten kibontakozó konfliktusról, az Ukrajnának az orosz agressziós háború összefüggésében nyújtott uniós támogatás folytatásáról, valamint az EU hosszú távú költségvetéséről, bővítéséről, biztonságáról és védelméről, valamint külkapcsolatairól.
6. Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke (balról a második), Jens Stoltenberg, a NATO főtitkára (balról a harmadik) és Jonas Gahr Støre, Norvégia miniszterelnöke (balra) meglátogatják az Equinor norvég vállalat egyik földgázkitermelő telepét Norvégia nyugati partjánál, 2023. március 17.
7. A törökországi földrengés túlélőinek sokszor rendkívül nehéz a pszichés traumát feldolgozniuk. Az UNICEF – uniós humanitárius segítségnyújtással – olyan központokat hozott létre az érintett területeken, ahol gyermekek és gondozóik pszichoszociális segítségben részesülhetnek. Ezekben a központokban a gyermekek biztonságos közegben tanulhatnak, játszhatnak és gyógyulhatnak. 2023. augusztus.

Az EU 2023-ban

ÁLTALÁNOS JELENTÉS AZ EURÓPAI UNIÓ TEVÉKENYSÉGEIRŐL

A közzétételre az Európai Unió működéséről szóló szerződés 249. cikkének (2) bekezdése alapján került sor.

E kiadvány online tartalmakra mutató hivatkozásokat tartalmazó, interaktív változata PDF- és HTML-formátumban a http://europa.eu/general-report/hu **címen érhető el.**

Az EU 2023-ban – Általános jelentés az Európai Unió tevékenységeiről

Európai Bizottság
Kommunikációs Főigazgatóság
Szerkesztői szolgáltatások és célzott tájékoztatás
1049 Brüsszel
BELGIUM

Az EU 2023-ban – Általános jelentés az Európai Unió tevékenységeiről című közleményt az Európai Bizottság C(2024) 1633 számon 2024. március 7-én fogadta el.

Print	ISBN 978-92-68-11574-9	ISSN 1725-6917	doi:10.2775/572686	NA-AD-24-001-HU-C
PDF	ISBN 978-92-68-11547-3	ISSN 1977-3498	doi:10.2775/847129	NA-AD-24-001-HU-N
HTML	ISBN 978-92-68-11584-8	ISSN 1977-3498	doi:10.2775/639320	NA-AD-24-001-HU-Q

Az Európai Bizottság nem tehető felelőssé a kiadvány további felhasználásából eredő következményekért.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2024

© Európai Unió, 2024

A bizottsági dokumentumok további felhasználására vonatkozó szabályokat az erről szóló, 2011. december 12-i 2011/833/EU bizottsági határozat (HL L 330., 2011.12.14., 39. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj) rögzíti.
Eltérő rendelkezés hiányában e dokumentum további felhasználása a Creative Commons Nevezd meg! 4.0 nemzetközi (CC BY 4.0) licencnek megfelelően engedélyezett (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.hu). Ez azt jelenti, hogy a további felhasználás a forrás megfelelő megnevezésével és az esetleges változtatások feltüntetésével megengedett.

A nem az Európai Unió tulajdonában lévő elemek felhasználása vagy sokszorosítása érdekében közvetlenül a szerzői jog tulajdonosához kell engedélyért fordulni.

FORRÁSOK
Összes fénykép © Európai Unió, ha a szöveg másképp nem jelzi.

Előszó

Ursula von der Leyen

az Európai Bizottság elnöke

2023 jelentős év volt számunkra: az Európai Unió ebben az évben is folytatta az uniós polgárok törekvéseinek megvalósítását és a felvetődő kihívások kezelését. Nemcsak kitartottunk a megbízatásunk elején meghatározott hat prioritás mellett, de közben merész és nagyratörő megoldásokat találtunk azokra a próbatételekre is, amelyeknél nagyobbakkal kevésszer kellett Európának szembenéznie.

Számos rendkívüli kihívással szemben kellett helytállnunk – Oroszország Ukrajna elleni brutális agressziós háborújával, az elmúlt évtizedek legsúlyosabb energiaválságával, a mesterséges intelligencia (MI) villámgyors fejlődésével és az egyre súlyosbodó klímaválsággal –, de nem tétlenkedtünk, hanem felvettük a kesztyűt. Megmutattuk, hogy Uniónk akkor működik igazán jól, ha merészek vagyunk.

Európa – immár második éve – egységesen, erélyesen és eltökélten áll ki Ukrajna mellett. Utat nyitottunk több mint 4 millió ukrán menekült uniós befogadása előtt, és pénzügyi, humanitárius és katonai segítségnyújtást szerveztünk – eddig több mint 88 milliárd euró értékben. Megmutattuk, hogy bármeddig is tartson a konfliktus, kiállunk Ukrajna mellett. Az új Ukrajna-eszköz révén az elkövetkező négy évben további 50 milliárd eurót juttatunk az alapvető szolgáltatások biztosításához, vagyis ahhoz, hogy míg az ukránok továbbra is küzdenek a megszállók ellen, az iskolák nyitva tartsanak, az emberek pedig megkapják fizetésüket vagy nyugdíjukat. 2023 úgy vésődik be az ukrán nép emlékeibe, mint az év, amikor egy lépéssel közelebb kerültek álmaik megvalósításához.

Ukrajna hatalmas fejlődésének elismeréseként és válaszul az ukrán nép törekvéseire, az Európai Unió a Bizottság ajánlása alapján történelmi jelentőségű döntést hozott az Ukrajnával folytatandó csatlakozási tárgyalások megkezdéséről.

Ezzel egy időben az Unió a gazdaság átalakítása mellett is elkötelezett maradt. Először is előmozdította a digitalizációt. A csipekről szóló európai jogszabály a teljes értékláncra kiterjedően már több mint 100 milliárd euró összegű tervezett – magán- és állami – beruházást generált. A mesterséges intelligenciáról szóló jogszabálynak köszönhetően pedig Európa lett az első olyan kontinens, amely célzottan, MI-rendelet keretében szabályozza a mesterséges intelligencia magas kockázatú felhasználását. Ez a rendelet több egy jogszabálynál: ugródeszka az európai vállalatok számára, hogy vezető szerepet tölthessenek be a megbízható mesterséges intelligencia fejlesztésében.

Az Unió a tiszta gazdaságra való átállást is segítette. A létrehozott keret célja, hogy az évtized végére legalább 55%-kal csökkentsük a szén-dioxid-kibocsátást, hiszen ezáltal Európa jó úton haladhat ahhoz, hogy 2050-re klímasemlegessé váljon. Emellett a „nettó zéró” iparról szóló jogszabállyal – ipari versenyképességünk és ellenálló képességünk fokozása érdekében – növeljük a tiszta energiára való átálláshoz szükséges uniós gyártási kapacitást. Támogatni fogjuk, hogy az európai vállalkozások versenyelőnyüket megőrizve tudják megvalósítani az átállást, hogy Európa továbbra is az olyan beruházások elsődleges célpontja legyen, amelyek stabil, időtálló, minőségi munkahelyeket teremtenek, és erős ipari bázissal rendelkeznek.

A geopolitikai helyzet változásaihoz való alkalmazkodás érdekében Európa előterjesztette a gazdasági biztonságra vonatkozó első stratégiáját. Emellett a függőségek csökkentése és az uniós gazdaság kockázatmentesítése révén konkrét lépéseket tettünk ellenálló képességünk növelése felé. Ez szuverenitásunk, biztonságunk és jólétünk záloga az elkövetkező években. E cél megvalósítását támogatja a több mint 800 milliárd eurónyi NextGenerationEU helyreállítási terv is, amely a beruházásokat reformokkal kombinálva ösztönzi a gazdaságot. A terv keretében finanszírozott több száz zöld és digitális európai projekt már most is kézzelfogható eredményeket hoz az európaiak számára, a tengeri szélerőműparkoktól az elektromos vonatokig, a legmagasabb minőségű digitális közszolgáltatásoktól a világszínvonalú kórházakig.

Ami a jövőt illeti, 2024 különleges év lesz kontinensünk életében, mivel az európaiak vezetők új generációját fogják megválasztani. Ez remek lehetőség, hogy átgondoljuk, hogyan járul hozzá a demokrácia társadalmaink méltányosabbá, iparunk versenyképesebbé és gazdaságaink ellenállóbbá tételéhez. Bízom benne, hogy az Unió továbbra is helyt fog állni a megpróbáltatások során. Európa mindig olyankor a legerősebb, amikor jelentős kihívásokkal kell szembenéznie.

Éljen Európa!

Ursula von der Leyen

Tartalom

1

2

3

4

5

TRADE UNIONS FOR JUST TRANSITION
CLIMATE JUSTICE
WORKER
ICE NOW
6

7

8

9

1. Az Unió válasza Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújára — *8*

2. Az uniós gazdaság megerősítése és a versenyképesség fokozása — *23*

3. Egy klímasemleges és virágzó Európa megteremtése — *48*

4. Megfizethető, biztonságos és fenntartható energia Európa számára — *68*

5. A digitális korra felkészült Európa — *79*

6. A méltányos és szociális Európa megvalósítása — *96*

7. Az emberek és a szabadságjogok védelme — *113*

8. Az európai érdekek és értékek előmozdítása a világban — *130*

9. Intézményi fejlemények és a demokrácia megerősítése — *150*

1. Az Unió válasza Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújára

Bevezetés

Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja a demokrácia lényegét fenyegeti, és újfent ráirányítja a globális közösség figyelmét a tekintélyelvűség veszélyeire. Az Európai Unió Ukrajnának nyújtott megingathatatlan támogatása túlmutat a jogellenes és igazolhatatlan invázióval szembeszálló szomszédos országgal vállalt szolidaritáson; a demokratikus elvek, valamint a szabályokon alapuló nemzetközi rend és az európai béke megőrzése iránti közös elkötelezettséget tükrözi. Az EU 2023-ban is támogatást nyújtott Ukrajnának Oroszország provokáció nélkül indított, indokolatlan agressziós háborújával és az ukrán terület egyes részeinek jogellenes annektálásával szemben. Ez a fejezet bemutatja, hogy az EU milyen módon áll ki

↑
Orosz csapatok megpróbáltak információt szerezni Okszanától unokájával, egy ukrán katonával kapcsolatban. Amikor visszavonultak, Okszana otthonát teljesen lerombolták fegyvereikkel. Az uniós humanitárius finanszírozás az Okszanához hasonló sorsú embereknek nyújt segítséget, hogy élelemhez, vízhez, alapvető háztartási cikkekhez, egészségügyi ellátáshoz, többek között mentális egészségügyi és pszichoszociális támogatáshoz, valamint sürgősségi menedékhez jussanak. 2023. március 21.

Ukrajna mellett, ideértve a pénzügyi, polgári védelmi és humanitárius segítségnyújtást; a dezinformáció elleni küzdelmet; az ukrán menekültek fogadását; a katonai segítségnyújtást és kiképzést; az Ukrajna védelméhez és újjáépítéséhez történő segítségnyújtást; valamint annak biztosítását, hogy Oroszország szankciók és büntetőeljárások formájában szembesüljön az általa elkövetett bűntettek következményeivel.

Szolidaritás Ukrajnával

Pénzügyi segítségnyújtás és katonai támogatás

Az EU és tagállamai Oroszország agressziós háborújának kezdetétől 2023 végéig összesen közel 85 milliárd euró összegű támogatást bocsátottak Ukrajna és az ukrán nép rendelkezésére. Ez mindenekelőtt 25,2 milliárd euró összegű makroszintű pénzügyi támogatást tartalmaz, beleértve a makroszintű pénzügyi támogatás plusz eszközön keresztül 2023-ban Ukrajnának nyújtott 18 milliárd euró összegű támogatási csomagot is. A makroszintű pénzügyi támogatás az EU által biztosított pénzügyi segítségnyújtás egyik típusa, amelynek célja, hogy segítse a súlyos pénzügyi nehézségekkel küzdő partnerországokat gazdaságuk stabilizálásában és a szükséges reformok végrehajtásában. Ezek a pénzeszközök segítik Ukrajnát abban, hogy továbbra is fizetni tudja a béreket és a nyugdíjakat; fenn tudja tartani az alapvető közszolgáltatásokat, például kórházakat, iskolákat és a lakóhelyüket elhagyó személyek szállásait; továbbá hogy helyre tudja állítani a kritikus infrastruktúrát. A támogatás emellett segíti az országot az olyan intézményi reformok végrehajtásában, mint például a korrupció elleni küzdelem és az igazságügyi reformok.

Az EU és tagállamai által Ukrajnának eddig nyújtott együttes katonai támogatás összege meghaladja a 27 milliárd eurót, beleértve az Európai Békekeret útján elkülönített 5,6 milliárd eurót. Ez magában foglalja lőszerek közös beszerzését és Ukrajnába történő azonnali szállítását, amelyről 2023 márciusában született megállapodás, és az év végéig mintegy 313 600 lőszer és 3315 rakéta leszállítása történt meg. Az Európai Békekeret az Európai Unió Tanácsa által kezelt 362 millió euró keretösszeggel járul hozzá az ukrán fegyveres erők katonai képességeinek növeléséhez, az Európai Unió Ukrajnát támogató katonai segítségnyújtási missziója keretében. Az Ukrajnának nyújtott fennmaradó katonai segítségnyújtás nagy részét a tagállamok kétoldalú alapon biztosítják és finanszírozzák.

→
Az Európai Bizottság találkozója az ukrán kormánnyal, Kijev, Ukrajna, 2023. február 2.

Katonai támogatás

Az Európai Békekeret olyan eszköz, amely katonai vagy védelmi vonatkozású külső fellépések finanszírozására használható. Lehetővé teszi továbbá, hogy a partnerországok segítséget kapjanak a békefenntartó műveletekhez. Az Európai Békekeretet a tagállamok finanszírozzák.

Az eszköz központi szerepet játszott az Ukrajnának nyújtott katonai támogatás biztosításában. Oroszország Ukrajna elleni, provokáció nélküli és indokolatlan katonai agressziójának megindítása óta az EU hét támogatási csomagot fogadott el ezen eszköz keretében. Az összesen 5,6 milliárd euró értékű támogatás védelmi katonai felszereléseknek az ukrán fegyveres erők részére történő szállítása, valamint az ukrán fegyveres erőket támogató, lőszerekre vonatkozó háromutas kezdeményezés formájában valósul meg.

Az eszköz révén az EU az ukrán fegyveres erők kiképzését is finanszírozza az Európai Unió katonai segítségnyújtási missziójának közreműködésével, amelynek parancsnoksága Lengyelországban és Németországban található. Az EU tehát történetében első alkalommal katonai kiképzést nyújt egy háború sújtotta országnak. 2023 végéig a misszió mintegy 39 000 ukrán katonát képezett ki.

Az Ukrajnának történő lőszerszállításra vonatkozó sürgős tanácsi felhívásra válaszul, a Bizottság 2023 májusában javaslatot tett a lőszergyártás támogatásáról szóló jogszabályra. A júliusban elfogadott jogi aktus célja, hogy megerősítse az uniós védelmi ipar reagálóképességét, valamint arra irányuló képességét, hogy időben ellássa Európát lőszerekkel és rakétákkal. A Bizottság 500 millió eurót különített el erre a célra, amelyet a termelés fokozását és felgyorsítását szolgáló, 2024-ben nyújtandó vissza nem térítendő támogatásokra fog fordítani. (Az EU megerősített védelmi képességeivel kapcsolatos részleteket a 8. fejezet ismerteti.)

A fent említett közel 85 milliárd euró teljes összeg magában foglalja a menekültek befogadása és támogatása céljából a tagállamok rendelkezésére bocsátott 17 milliárd eurót is. Az EU jelenleg közel 4,2 millió, az Unióban élő ukrán menekültnek nyújt átmeneti védelmet.

Az EU a tagállamaival együtt mintegy 3 milliárd eurót különített el ukrajnai humanitárius segítségnyújtásra. Ebből az összegből a Bizottság közvetlenül mintegy 800 millió eurót biztosított. (További részletek a „Humanitárius és polgári védelmi segítségnyújtás Ukrajnának” című alábbi szakaszban találhatók.)

←
Volodimir Zelenszkij ukrán elnök (jobbra, elöl) és Josep Borrell, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője és az Európai Bizottság Európa globális szerepének erősítéséért felelős alelnöke (balra, elöl), az Európai Tanács rendkívüli ülése előtt, Brüsszel, Belgium, 2023. február 9.

Ukrajna júniusban hozzáférést kapott az EU infrastruktúra-finanszírozási programjához, az Európai Hálózatfinanszírozási Eszközhöz. Ez azt jelenti, hogy Ukrajna jelenleg olyan infrastrukturális projektek uniós finanszírozására pályázhat, amelyek javítják energetikai, közlekedési és digitális összeköttetéseit az EU-val. 2023-ban az EU történelmi jelentőségű döntést hozott az Ukrajnával folytatandó csatlakozási tárgyalások megkezdéséről, elismerve az uniós normákhoz való igazodás érdekében az ország által tett jelentős erőfeszítéseket (lásd a 8. fejezetet).

Végezetül az EU egész évben támogatást nyújtott Ukrajna szomszédainak, különösen Moldovának, amely 58 millió euró összegű humanitárius segélyben és megnövelt összegű makroszintű pénzügyi támogatásban részesült, valamint hozzáférést kapott az EU infrastruktúra-finanszírozási programjához.

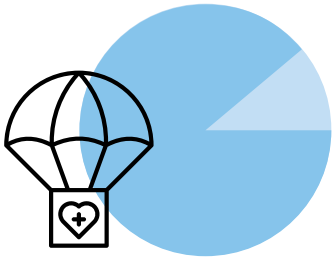

Az EU lakosságának 89%-a egyetért azzal, hogy az EU-nak továbbra is humanitárius támogatást kell nyújtania az ukrajnai háború által érintett embereknek.

Az EU lakosságának **85%**-a egyetért azzal, hogy Oroszország Ukrajna elleni inváziója rávilágított: az EU-nak gondoskodnia kell energia- és gazdasági biztonságáról.

Az EU lakosságának **77%**-a egyetért azzal, hogy az orosz hatóságokat felelősségre kell vonni a jelenlegi ukrajnai helyzetért.

Az EU lakosságának **79%**-a egyetért azzal, hogy Oroszország Ukrajna elleni inváziója rávilágított: az EU-ban növelni kell a tagállamok közötti katonai együttműködést.

Az EU lakosságának **71%**-a egyetért azzal, hogy az EU-nak továbbra is szolidaritást kell tanúsítania Ukrajnával.

Források: 533. számú Eurobarométer gyorsfelmérés, 2023. szeptember; 100. számú Eurobarométer jelentés, 2023. december.

Uniós szankciók

Az Ukrajnának és az ukrán népnek nyújtott pénzügyi támogatás és egyéb kézzelfogható segítségnyújtás mellett az EU példa nélküli és átfogó szankciókat vezetett be Oroszországgal szemben, válaszul annak Ukrajna elleni agressziós háborújára.

Az igazságtalan és jogellenes háborúra adott uniós válaszintézkedések egyikeként bevezetett szankciók célja, hogy gyengítsék Oroszország gazdasági kapacitását, és korlátozzák agressziós háborújának finanszírozására való képességét. Ebben az értelemben a szankciók megfelelnek az EU fő célkitűzésének, azaz az igazságos és tartós béke megteremtését szolgálják. 2022. február 23. óta az EU összesen 12 szankciócsomagot vezetett be Oroszországgal szemben. A szankciók nemcsak konkrét személyek és szervezetek ellen irányulnak, hanem a pénzügyi, ipari, közlekedési és energiaágazatot is megcélozzák.

Az EU 2023 februárjában és júniusában elfogadta az Oroszországgal szembeni 10. és 11. szankciócsomagját, amelyek 225 személyt és szervezetet vettek fel az EU szankciós jegyzékébe. A további intézkedések új tilalmakat tartalmaztak a kritikus fontosságú technológiák és ipari termékek Oroszországba történő exportjára vonatkozóan, különös tekintettel a potenciális katonai alkalmazásokkal rendelkező technológiákra. Ezen túlmenően ezek a csomagok további orosz dezinformációs forrásokat céloztak meg, kibővítették az országból származó tiltott importáruk jegyzékét, és intézkedéseket vezettek be e szankciók kijátszásának megelőzése érdekében, beleértve a legfontosabb harmadik országokkal való szorosabb együttműködésre irányuló erőfeszítéseket az újrakivitel hatékonyabb nyomon követése, ellenőrzése és megakadályozása érdekében.

A december 18-án elfogadott legutóbbi, 12. szankciócsomag további 140 személyt és vállalatot vett fel a szankciós jegyzékbe. Új import- és exporttilalmakat is bevezettek – ilyen például az orosz gyémántok EU-ba irányuló exportjának tilalma –, amelyeket a G7-partnerekkel szoros együttműködésben fognak végrehajtani. Emellett a csomag megerősítette az olajárplafon végrehajtását azáltal, hogy új intézkedéseket vezetett be annak hatékonyabb nyomon követésére, hogy a tartályhajókat hogyan használják a plafon megkerülésére. Emellett szigorította a vagyonfelkutatásra vonatkozó kötelezettségeket, valamint a szankciókat kijátszó harmadik országbeli vállalatokra vonatkozó intézkedéseket.

Az EU partnereivel együttműködésben megállapodott a szankcionált harctéri áruk prioritási listájáról. A vállalkozásoknak kellő gondossággal kell eljárniuk ezekkel az árukkal kapcsolatban, és harmadik országok nem exportálhatják azokat Oroszországba. Emellett az EU azonosította azokat a gazdasági értelemben kritikus árukat, amelyek esetében rendellenes kereskedelmi forgalom tapasztalható. Nyomon követte, amint ezeket az árukat bizonyos harmadik országokon keresztül Oroszországba szállították.

A vagyoni eszközök befagyasztására irányuló intézkedések képezik az egyik legláthatóbb és politikailag leginkább fontos szankciótípust. Jelenleg összesen közel 1950 szervezet és személy tartozik korlátozó intézkedések hatálya alá, és több mint 28 milliárd euró értékben fagyasztottak be orosz és belarusz oligarchák és vállalatok tulajdonában álló vagyont. A tagállamok emellett bejelentést tettek több mint 200 milliárd euró összegű, az Orosz Központi Bank tulajdonában álló, EU-n belüli eszköz befagyasztásáról.

Maga a háború és a korlátozó intézkedések jelentős nyomás alá helyezik Oroszország gazdaságát, mivel hozzájárulnak a kiadások gyors növekedéséhez, a rubel leértékelődéshez, az infláció növekedéséhez és a munkavállalók kiesése miatt feszes munkaerőpiachoz. A rubel az értékének mintegy 40%-át veszítette el a 2022 nyarán elért legmagasabb árfolyamához képest, ami arra kényszerítette az Orosz Központi Bankot, hogy 8%-ról 16%-ra emelje kamatlábait, és megerősítse a tőkekorlátozásokat. Az olajból és gázból származó költségvetési bevételek a G7-partnerekkel egyeztetett olajárplafonnak köszönhetően 2023-ban 40%-kal csökkentek. Ez a hatás idővel csak fokozódni fog, mivel az intézkedéseket úgy alakították ki, hogy azok hosszú távú hatást gyakoroljanak Oroszország költségvetésére, valamint ipari és technológiai bázisára.

Oroszország szövetségesére, Belaruszra is szankciókat vetnek ki. Az országon belüli emberi jogi jogsértésekre és a civil társadalom elnyomására reagálva a Tanács 2023. augusztus 3-án elfogadta a hetedik szankciócsomagot. Az EU nem általános szankciókat vet ki az ország egészére, hanem a belarusz gazdaság olyan stratégiai ágazatait célozza meg, mint a fegyverkereskedelem, a potenciálisan katonai felhasználással rendelkező technológiák kereskedelme, valamint a légi közlekedési ágazatban és az űriparban használt áruk kereskedelme.

A dezinformáció elleni küzdelem

Oroszország állami tulajdonú médiaorgánumain és kapcsolódó hírcsatornáin keresztül torz információkat és háborús propagandát terjeszt, megkísérli igazolni az Ukrajna elleni agresszív lépéseit, és a felelőséget Ukrajnára és a Nyugatra hárítja. Ennek ellensúlyozása érdekében az EU támogatja Ukrajna globális partnerekkel való kapcsolatfelvételét, többek között a nemzetközi fórumokon és megbeszéléseken. Az EU számos szinten lépéseket tesz annak érdekében, hogy minél több embert elérjen: a dezinformáció visszaszorítását célzó aktualizált gyakorlati kódexnek megfelelően támogatja a kormányzati intézményeket, a civil társadalmat, a médiaszervezeteket és az online platformokat.

Az Oroszországgal szembeni szankciók részeként az EU felfüggesztette számos orosz állami tulajdonú és Kreml-párti dezinformációs csatorna műsorszolgáltatási tevékenységét. Általánosabban fogalmazva, 2023 ugrásszerű változást jelentett az EU-n belüli dezinformáció elleni küzdelemben. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály hatálybalépése óta az online óriásplatformokat és nagyon népszerű online keresőprogramokat üzemeltető szolgáltatóknak rutinszerűen értékelniük kell a szolgáltatásaik által jelentett esetleges társadalmi kockázatokat.
E kockázatok közé tartoznak a véleménynyilvánítás szabadságát fenyegető veszélyek és annak kockázata, hogy szolgáltatásaikat dezinformációs kampányokra használják fel.

Júliusban a Bizottság 1,2 millió euró értékben pályázati felhívást tett közzé olyan projektekre, amelyek feltárhatják, hogy az Oroszország Ukrajna elleni háborújával, a választásokkal és az LMBTIQ-közösséggel kapcsolatos dezinformációs narratívák hogyan jelennek meg az interneten és a hagyományos felületeken, és megjelenésük esetén hogyan lehet azokat kezelni. Ezek a projektek a dezinformáció elleni küzdelemre irányuló szélesebb körű erőfeszítések – például az EUvsDisinfo platform és a gyorsriasztási rendszer – részét fogják képezni.

2023-ban folytatódtak a szankciókkal és az élelmezés- és energiabiztonsággal kapcsolatos orosz dezinformáció leleplezésére irányuló célzott kommunikációs erőfeszítések és kampányok a közösségi médiában. Végezetül annak biztosítása érdekében, hogy az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tisztában legyenek jogaikkal, a Bizottság figyelemfelkeltő kampányt folytatott a hivatalos információforrások használatának fontosságáról.

Humanitárius és polgári védelmi segítségnyújtás Ukrajnának

Az uniós polgári védelem és humanitárius finanszírozás többféle támogatási forma révén segíti az Ukrajnában maradt embereket. Ez a segítségnyújtás összesen mintegy 1,6 milliárd eurót tesz ki (körülbelül 800 millió euró humanitárius segély és 800 millió euró természetbeni polgári védelmi felajánlás).
A humanitárius segítségnyújtás kiterjed az élelem, víz, alapvető háztartási cikkek, egészségügyi ellátás, többek között mentális egészségügyi és pszichoszociális támogatás, valamint sürgősségi menedék biztosítására. Az Ukrajnának nyújtott uniós támogatás annak elősegítését is magában foglalja, hogy az ukrán fiatalok folytathassák tanulmányaikat, és készpénztámogatást biztosít az alapvető szükségletek fedezésére. Az EU a nexus módszer révén koordinálja humanitárius és fejlesztési segélyeit, biztosítva nemcsak az azonnali szükségletek kielégítését, hanem azt is, hogy a segélyezés hosszú távon fenntartható legyen.

„Az EU az egészségért" program révén a pszichoszociális támogatást kiterjesztik a tagállamokban tartózkodó, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyekre, és ebben többnyire a Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége is közreműködik. Emellett az EU koordinálja a sürgősen gyógykezelésre szoruló ukrán betegek egészségügyi evakuálását, hogy az átszállítást követően Európa-szerte kórházi szakellátásban részesüljenek. 2022 márciusa és 2023. december 19. között közel 3000, egészségügyi evakuálásra szoruló beteget szállítottak át 22 tagállamba és az Európai Gazdasági Térség országaiba.

← PODCAST: Hallgassa meg vagy olvassa el ezt az EUvsDisinfo által közzétett cikket arról, hogyan ferdíti el Oroszország a valóságot.

Az Ukrajnának 2023-ban nyújtott uniós humanitárius finanszírozás ágazatonként

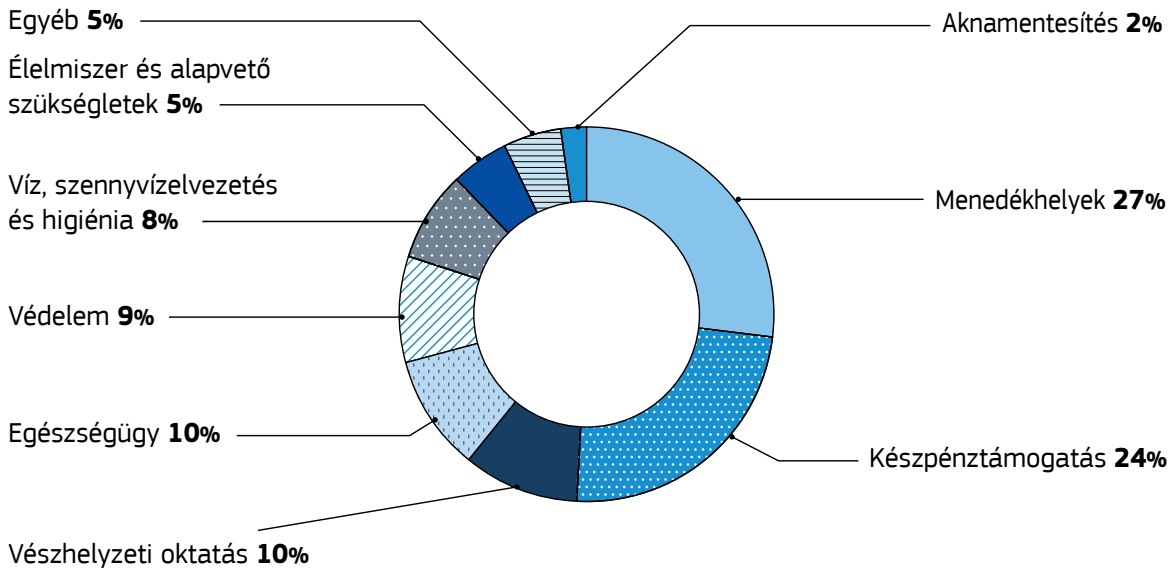

Az EU a Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központján keresztül koordinálja az eddigi legjelentősebb uniós polgári védelmi műveletet annak érdekében, hogy sürgősségi segítséget nyújtson a rászorulóknak (lásd a 8. fejezetet).

Mind a 27 tagállam, valamint Észak-Macedónia, Izland, Norvégia, Szerbia és Törökország természetbeni támogatást ajánlott fel az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében, amely az egészségügyi felszerelésektől, a menedékhelyektől és a tűzoltó járművektől az energetikai berendezésekig terjed. Ezeknek a sürgősségi eszközöknek Ukrajnába történő eljuttatása érdekében az EU további logisztikai központokat hozott létre Lengyelországban, Romániában és Szlovákiában. 2023 végéig közel 100 000 tonna ilyen támogatást szállítottak Ukrajnába.

→
Oroszország az uniós energetikai infrastruktúrát célozza. Az EU több mint 5500 elektromos generátort és több mint 6 millió elektromos berendezést adományozott az ukrán szolgáltatások működtetéséhez és a fűtéshez a fagyos téli hőmérsékletre tekintettel. Ezt a több mint 2 millió euró értékű transzformátort a Litgrid, egy litván villamosenergia-ipari vállalat ajánlotta fel, és az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében koordinált legnagyobb logisztikai művelet részét képezi. 2023. január 24.

Az EU a rescEU-készletekből is segítséget nyújtott. A rescEU egy teljes mértékben az EU által finanszírozott európai kapacitástartalék, amely tűzoltó repülőgépekből, helikopterekből és egészségügyi evakuálásra szolgáló repülőgépekből álló flottát, valamint egészségügyi vészhelyzetek esetén bevethető, orvosi eszközökből és tábori kórházakból álló készletet tartalmaz. Ukrajna esetében az EU elektromos generátorokat, orvosi felszereléseket és ideiglenes menedékhelyeket juttatott el a helyszínre. Emellett a Nova Kahovka-i gát lerombolására reagálva víztisztító berendezéseket is küldött, és speciális eszközöket – például fertőtlenítőszereket, védőruházatokat és jódtablettákat – bocsátott rendelkezésre a népegészségügyi kockázatok, például vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris fenyegetések elhárítása céljából.

↑
Luxembourg önkormányzata által adományozott buszt szállítanak el az uniós polgári védelmi mechanizmus logisztikai központjából, Szucsáva, Románia, 2023. július.

Az ukrán gyermekek iskolába való visszatérésének elősegítése érdekében az EU 2022 decemberében elindította az „Iskolabuszok Ukrajnának” elnevezésű kampányt. Ennek eredményeként az EU és tagállamai több mint 380 buszt küldtek Ukrajnába.

A háború elől menekülők fogadása

Oroszország Ukrajna elleni, provokáció nélkül indított, indokolatlan agressziós háborúja a második világháború óta a legnagyobb léptékű kényszerű lakóhelyelhagyási hullámot váltotta ki Európában. Az Ukrajnából az EU-ba menekülők jogainak védelme érdekében az EU gyorsan aktiválta az átmeneti védelemről szóló irányelvet. 2023 végéig közel 4,2 millió ukrán állampolgár kapott tartózkodási, lakhatási, egészségügyi ellátáshoz, oktatáshoz és munkához való jogot az EU-ban. Októberben ezt az átmeneti védelmet 2025 márciusáig meghosszabbították. A szolidaritási platform segítette a tagállamokat az Ukrajnából érkező menekültek befogadásának koordinálásában, és továbbra is segíti az irányelv végrehajtását.

Az ukránok védelme érdekében az EU:

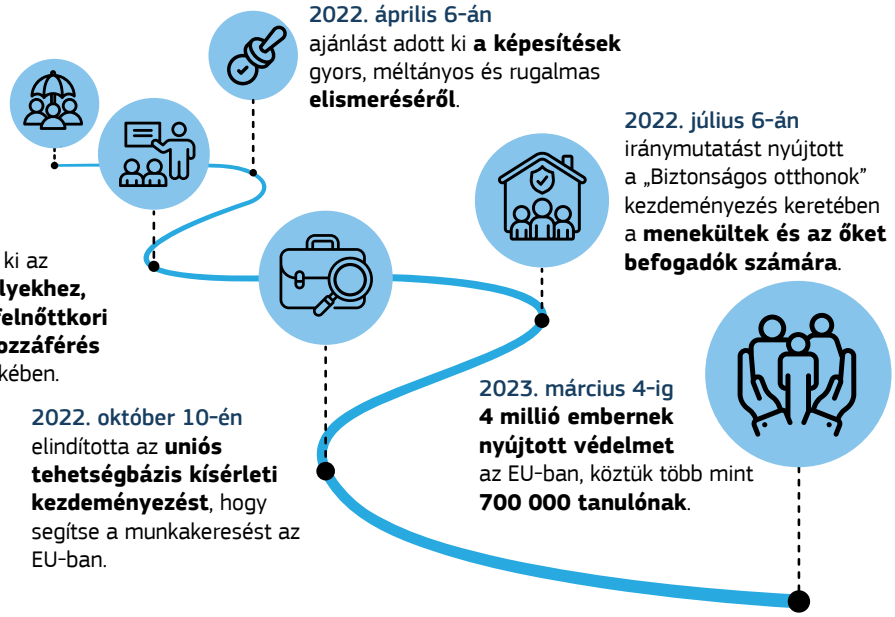

A gyors és hatékony munkaerőpiaci integráció biztosítása szintén fontos módja annak, ahogyan az EU fogadja a fegyveres konfliktus elől menekülőket. A kohéziós politika keretében 2022-ben elfogadott intézkedések – például az Európában lévő menekültekre irányuló kohéziós fellépés és a területeknek nyújtott rugalmas támogatási csomagok – biztosították a kohéziós politika finanszírozási szabályainak szükséges rugalmasságát annak érdekében, hogy a tagállamok ezt a finanszírozást az Ukrajnából érkező menekültek fogadására fordíthassák. 2023-ban ezek az intézkedések továbbra is lehetővé tették, hogy pénzügyi keretösszeget különítsenek el a társadalmi integrációs programok, az egészségügy, az élelmezés, az alapvető segítségnyújtás és a munkaerőpiaci orientáció számára. Ez utóbbi terület a nyelvtanfolyamokat, az oktatást, a szociális szolgáltatásokat és a gyermekgondozást foglalja magában. A foglalkoztatás segítségével ezek az emberek újrakezdhetik az életüket, fejleszthetik készségeiket, hozzájárulhatnak az őket befogadó közösségek életéhez, végül pedig támogathatják Ukrajna újjáépítését.

Jelenleg több mint 1,5 millió ukrán dolgozik az EU-ban.

Forrás: Az állami foglalkoztatási szolgálatok európai hálózatának felmérése.

Az EU segíti az ukránok munkaerőpiaci integrációját azáltal, hogy lehetővé teszi számukra a készségek gyors érvényesítését, valamint a szakmai és egyetemi képesítések elismerését. Létrehozta az uniós tehetségbázis kísérleti projektet; egy olyan online álláskeresési eszközt, amely összekapcsolja az ukrajnai háború elől menekülőket a számukra megfelelő munkalehetőségekkel és üres álláshelyekkel. Emellett a tagállamok állami foglalkoztatási szolgálatai nemzeti szinten segítik az álláskeresők és a munkáltatók közötti kapcsolatfelvételt. Júliusban az állami foglalkoztatási szolgálatok európai hálózata közös iránymutatásokat fogadott el a munkaerőpiaci integráció további támogatása érdekében.

Az EU elkötelezett a lakóhelyüket elhagyni kényszerült ukrán gyermekek magas színvonalú oktatáshoz való hozzáférésének biztosítása mellett is. Számos eszközt mozgósított, főként az európai oktatási térség stratégiai keretrendszerében, például a társaktól való tanulásra vonatkozó szakpolitikai iránymutatást, az online platformokat és a finanszírozást. Az Erasmus+ finanszírozási programot a menekült diákok oktatásának támogatására is igénybe veszik. A felsőoktatást az MSCA4Ukraine ösztöndíjprogram is támogatja. Az e kezdeményezés által nyújtott finanszírozásnak és támogatásnak köszönhetően 2023 végéig 124 ukrán kutató tudta folytatni munkáját az EU-ban és a Horizont Európa programban részt vevő különböző harmadik országokban.

Emellett a Bizottság három új kezdeményezést indított az EU Ukrajnával kialakított kutatási és innovációs együttműködésének elmélyítése érdekében. Ezek a következők: új Horizont Európa-iroda Kijevben; az Európai Innovációs Tanácsnak (EIC) az ukrán mélytechnológiai közösség támogatására irányuló új kezdeményezése; valamint az Európai Innovációs és Technológiai Intézet (EIT) új közösségi központja.

Végezetül az EU tisztában van azzal, milyen értéket képvisel a kulturális önkifejezés, amely segíti az embereket a traumatikus események feldolgozásában, valamint a közösség és a kölcsönös megértés érzetének kialakításában. 2022-ben az EU Kreatív Európa programja pályázati felhívást tett közzé az Ukrajna határain kívül tartózkodó művészek és kulturális szervezetek támogatására. 2023 májusában kihirdették a nyerteseket: a ZMINA, a Culture Helps és az U-RE-Herit konzorcium fogja támogatni az ukrán művészeket, és segíti majd elő Ukrajna kulturális örökségének újjáépítését.

Az egységes piacba való integráció és egyéb megállapodások

2023 áprilisában Ukrajna részt vevő államként csatlakozott az uniós polgári védelmi mechanizmushoz. Augusztusban, miközben a mechanizmushoz való hivatalos csatlakozás még folyamatban volt, Ukrajna 51 elsődleges beavatkozóval és 19 járművel járult hozzá a szlovéniai pusztító áradásokat követő mentési erőfeszítésekhez. Ukrajna teljes mértékben részt vevő államként más tagokkal együtt is küldhet segélyt a mechanizmuson keresztül, ha egy másik ország válsághelyzettel kerül szembe, ugyanolyan szolidaritást nyújtva, mint amelyben maga is részesült. Emellett ez fontos lépést jelent Ukrajna uniós integrációja felé, és kibővíti az uniós polgári védelmi mechanizmus keleti szomszédságát.

↑
Balról jobbra: Ihor Klimenko ukrán belügyminiszter, Olha Sztefanyisina, Ukrajna európai és euroatlanti integrációjával foglalkozó miniszterelnök-helyettese és Janez Lenarčič válságkezelésért felelős európai biztos az uniós polgári védelmi mechanizmusban Ukrajnának teljes jogú tagságot biztosító megállapodás aláírásakor, Kijev, Ukrajna, 2023. április 20.

Ukrajna még jobban integrálódott az EU egységes piacába azáltal, hogy csatlakozott az Egységes piac programhoz, amikor a Bizottság tagjai és az ukrán kormány 2023. február 2-án Kijevben tartott találkozójukon aláírták a társulási megállapodást. Ez a megállapodás lehetővé teszi, hogy az ukrajnai kis- és középvállalkozások külön pályázati felhívások nyerteseiként finanszírozásban részesüljenek, valamint hogy részt vegyenek olyan kezdeményezésekben, mint az Erasmus fiatal vállalkozóknak és az Enterprise Europe Network.

Két olyan, összesen 7,5 millió euró költségvetéssel rendelkező pályázati felhívás került közzétételre, amely kifejezetten az ukrán kis- és középvállalkozások egységes piaci integrációjának támogatását célozta. Emellett gyorsan haladtak a tárgyalások Ukrajnával az ipari termékek megfelelőségértékeléséről és elfogadásáról szóló megállapodás megkötése céljából. A megállapodás – hatálybalépését követően – elő fogja mozdítani a gazdasági integrációt, ezáltal segítve az ukrán gazdaságot és az ukrán vállalkozásokat az újjáépítésben.

Nézze meg, miként támogat ukrán vállalkozókat az Erasmus fiatal vállalkozóknak elnevezésű csereprogram!

Nézze meg, miként támogatja Ukrajnát az EU és az Enterprise Europe Network!

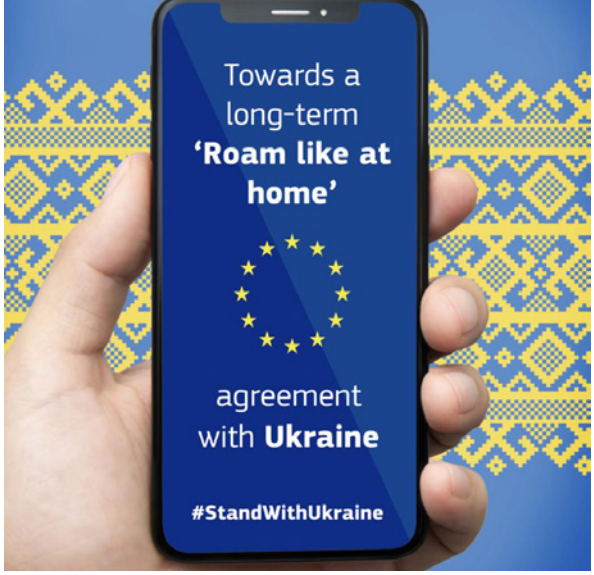

Ukrajna az egységes piac egy másik fontos vívmányának az előnyeit is élvezi. 2022 áprilisában az EU együttműködést alakított ki az európai és ukrán mobilszolgáltatókkal, hogy azok megfizethető vagy ingyenes barangolást kínáljanak a két régió között. Ez a 2023 júliusában további egy évvel meghosszabbított megállapodás segítséget nyújt az Ukrajnából származó, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeknek a határokon átívelő kapcsolattartáshoz, mivel az üzemeltetők tovább csökkentik a hálózati csatlakozási költségeket.

Közben a Bizottság azon dolgozik, hogy ezt a barangolási megállapodást beépítse az EU–Ukrajna társulási megállapodásba. A megállapodás véglegesítését követően biztosítani fogja a költségmentes mobilhasználatot mind az EU-ba látogató ukránok, mind az Ukrajnát felkereső uniós utazók számára. Ukrajna uniós barangolási piacba való integrációjának üteme attól függ, hogy az ország milyen gyorsan fogadja el és hajtja végre a vonatkozó uniós jogszabályokat.

Élelmezésbiztonság

Oroszország súlyosbítja az egész világra kiterjedő élelmezésbiztonsági válságot azáltal, hogy szándékosan akadályozza a Fekete-tengeren keresztüli gabonaexportot, célba veszi az ukrajnai gabonasilókat és mezőgazdasági infrastruktúrát, valamint korlátozza a mezőgazdasági termékek és műtrágyák kivitelét.

↑
Ukrán gabona kirakodása egy uszályból a Dunán, Moldova, 2022. december 12.

2022-ben az EU, tagállamai, Ukrajna és Moldova létrehozta az EU–Ukrajna szolidaritási folyosókat, hogy az Ukrajnában rekedt gabona eljuthasson a világ többi részébe. Ezek a vasútvonalakat, közúti útvonalakat és vízi utakat felölelő alternatív útvonalak megkönnyítik mind az Ukrajnából származó exportot, mind a létfontosságú importot, például a humanitárius segítségnyújtás és a műtrágyák eljuttatását.

A szolidaritási folyosók kritikus szerepet töltenek be a globális élelmezésbiztonságban

2022-ben és 2023-ban a szolidaritási folyosók lehetővé tették Ukrajna számára, hogy összességében véve:

- több mint 65 millió tonna mezőgazdasági terméket, köztük közel 61 millió tonna gabonát, olajos magvakat és kapcsolódó termékeket exportáljon, többek között az élelmiszerhiány által leginkább sújtott országokba;
- több mint 51 millió tonna nem mezőgazdasági ukrán terméket, például ércet, vasat, acélt és fát exportáljon;
- mintegy 44 milliárd euró jövedelmet generáljon az ukrán mezőgazdasági termelők és vállalkozások számára;
- több mint 43 millió tonnát hozzon be (88 milliárd euró értékben) olyan kulcsfontosságú árukból, mint az üzemanyag.

2023 júniusában az EU bejelentette, hogy 250 millió eurót fektet be kilenc határokon átnyúló projektbe az Ukrajna, Moldova és uniós szomszédaik, Magyarország, Lengyelország, Románia és Szlovákia közötti összeköttetések javítása érdekében.
A projektek magukban foglalják a vasúti és közúti határátkelő helyeken végzett vizsgálatokat és munkálatokat, amelyek az infrastruktúra bővítésére és korszerűsítésére, a parkolók javítására, valamint az átrakodási létesítmények és berendezések korszerűsítésére irányulnak.

Végezetül 2023-ban közös koordinációs platformot hoztak létre az EU és Ukrajna közötti kereskedelmi forgalom javítása érdekében. A platform fokozott erőfeszítéseket tett azt követően, hogy Oroszország július 17-én megszüntette a fekete-tengeri gabonakezdeményezést, és ezzel gyakorlatilag leállította a fekete-tengeri útvonalon keresztüli gabonaexportot.

A tagállamok támogatása

Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújának hatásai Ukrajna határain túl is érezhetők. Ukrajna szomszédaiként a háború a tagállamokra is hatással van, különösen az energia- és élelmiszerpiacok területén. (A 4. fejezetben találhatók bővebb információk arról, hogy az EU hogyan kezeli az energiaválságot.)

2023-ban az EU 487 milliárd euró összegű állami támogatást engedélyezett, hogy segítse a tagállamokat az Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja miatt kialakult helyzetben.

A 2023. március 9-től alkalmazandó ideiglenes válság- és átállási keret az egyik olyan eszköz, amelyet a tagállamok felhasználhatnak a háború gazdaságukra gyakorolt hatásának enyhítésére.

Emellett az Oroszországgal és szövetségesével, Belarusszal kialakított együttműködési programok felfüggesztését követően az EU 2023-ban további 135 millió eurót csoportosított át az e két ország viszonylatában folytatott projektekre eredetileg előirányzott összegekből más olyan programokra, amelyek megerősítik a tagállamok, valamint Ukrajna és Moldova közötti együttműködést.

Az év során az EU arról is gondoskodott, hogy Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország és Finnország minden olyan régiója, amely eredetileg Oroszországgal és Belarusszal folytatott együttműködési programokban vett volna részt, bekapcsolódhasson más meglévő régióközi együttműködési programokba.

Az ideiglenes válság- és átállási keret biztosítja a tagállamok számára az ahhoz szükséges rugalmasságot, hogy:

1. korlátozott összegben támogatást nyújtsanak a jelenlegi válság vagy az azzal kapcsolatos szankciók és ellenszankciók által érintett vállalkozásoknak;
2. biztosítsák a kellő likviditást a vállalkozások részére;
3. ellentételezést nyújtsanak a vállalkozásoknak azon többletköltségeik tekintetében, amelyek a rendkívül magas gáz- és villamosenergia-árak miatt merültek fel.

←
Aratás a donyecki régióban, Ukrajna, 2023. augusztus 4.

Az uniós mezőgazdasági termelők támogatása

Tekintve, hogy Oroszország és Ukrajna fontos szerepet játszik a gabonafélék és olajos magvak globális kínálatában, Oroszország Ukrajna elleni, folyamatban lévő háborúja nagy bizonytalanságot és volatilitást teremtett ezeken a piacokon.

Mivel Ukrajna fekete-tengeri kikötőkön keresztüli szokásos exportútvonalait lezárták vagy erősen korlátozták, az export nem érte el olyan hatékonyan a célállomásokat, mint korábban. Viszont az ukrán gabonafélék és olajos magvak egyre gyakrabban tűntek fel az Ukrajnával szomszédos tagállamok piacain, ami logisztikai szempontból szűk keresztmetszeteket eredményezett.

2023-ban az EU az autonóm kereskedelmi intézkedésekről szóló rendelet alapján két támogatási csomagot fogadott el, valamint ideiglenes tilalmat vezetett be az Ukrajnából származó búza, kukorica, repcemag és napraforgómag Bulgáriába, Magyarországra, Lengyelországba, Romániába és Szlovákiába történő behozatalára. Ez elősegítette a logisztikai szempontból szűk keresztmetszetek enyhítését és az érintett tagállamok mezőgazdasági termelői által megfogalmazott aggályok eloszlatását, lehetővé tette ugyanakkor, hogy az EU az összes ukrán importra kivetett nulla vámtétel formájában továbbra is gazdasági támogatást nyújtson Ukrajnának.

A közös agrárpolitika mezőgazdasági tartalékából összesen több mint 156,3 millió eurót biztosítottak az Ukrajnával szomszédos öt tagállam leginkább érintett mezőgazdasági termelőinek támogatására. Az érintett tagállamok számára azt is engedélyezték, hogy szükség esetén kiegészítő vagy célzott állami támogatás formájában további kompenzációt nyújtsanak. Emellett a harmadik támogatási csomag keretében a Bizottság további 330 millió euró összegű finanszírozást mozgósított a magas inputköltségek és az Oroszország agressziós háborúja által előidézett konkrét problémák által érintett, más tagállamokbeli uniós mezőgazdasági termelők számára. A közelmúltban létrehozott, az élelmezésbiztonsági válságokra való felkészültségre és reagálásra vonatkozó európai mechanizmus lehetővé tette a szakértelem gyors igénybevételét, és korai szakaszban felhívta a köz- és magánszektorbeli érdekelt felek figyelmét a problémákra és a szűk keresztmetszetekre. Az ezen érdekelt felek közötti megbeszélések eredménye közvetlenül becsatornázásra került az EU válaszintézkedéseibe.

A háborús bűncselekmények kivizsgálása és büntetőeljárás alá vonása

Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújának kezdete óta az orosz hatóságok folyamatosan megsértik a nemzetközi emberi jogokat, és számos beszámoló szerint háborús bűnöket és polgári célpontok elleni támadásokat követnek el. 2023 végéig Ukrajna és 16 tagállam indított nyomozást az Oroszország által Ukrajnában elkövetett nemzetközi jogi bűncselekmények ügyében.

Hat nappal a háború kitörése után az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége (Eurojust) elősegítette egy közös nyomozócsoport létrehozását, amelynek feladata bizonyítékok gyűjtése, valamint a háborús bűncselekmények és az emberiesség elleni bűncselekmények kivizsgálása. A csoportot jelenleg Ukrajna, hat tagállam, a Nemzetközi Büntetőbíróság és a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynöksége alkotja.

A nemzetközi jog szerinti bűncselekményekre vonatkozó bizonyítékok gyűjtésének összetettsége miatt (pl. tanúvallomások gyűjtése különböző országokban élő személyektől), az Eurojust 2023-ban adatbázist is létrehozott az e bűncselekményekre vonatkozó bizonyítékok megőrzése és tárolása céljából (a legsúlyosabb nemzetközi bűncselekményekre vonatkozó bizonyítékok adatbázisa). Az Eurojust a bizonyítékok elemzése terén meglévő szakértelmével járul hozzá ehhez az adatbázishoz, és gyakorlati iránymutatást nyújt a nemzeti igazságügyi hatóságoknak a más országokban található olyan bizonyítékok azonosításához, amelyek relevánsak lehetnek saját nyomozásaik szempontjából.

↑
Az Ukrajna elleni agresszió bűntettével kapcsolatos büntetőeljárás lefolytatásával foglalkozó nemzetközi központ megnyitója, Hága, Hollandia, 2023. július 3. A háttérben balról jobbra: Kenneth Polite, az amerikai Igazságügyi Minisztérium bűnügyi osztályának főügyészhelyettese, Andrij Kosztyin ukrán főügyész, Dilan Yeşilgöz-Zegerius holland igazságügyi és biztonsági miniszter, Ladislav Hamran, az Eurojust elnöke, Didier Reynders jogérvényesülésért felelős európai biztos és Karim Asad Ahmad Khan, a Nemzetközi Büntetőbíróság főügyésze.

Ugyancsak az Eurojust ad otthont az Ukrajna elleni agresszió bűntettével kapcsolatos büntetőeljárás lefolytatásával foglalkozó, újonnan létrehozott nemzetközi központnak. A 2023 júliusában megnyílt központot a közös nyomozócsoport tagjai által delegált független nemzeti ügyészek és hat ukrán ügyész alkotja, és azzal a céllal hozták létre, hogy előkészítse és elősegítse az Ukrajna elleni orosz agresszió bűntettével kapcsolatos jövőbeli büntetőeljárást. Agresszió bűntettének minősül, ha magas rangú politikai és katonai vezetők állami katonai erő felhasználásával nagyszabású agressziót terveznek, kezdeményeznek vagy hajtanak végre. A történelem során ez az első alkalom, hogy egy ilyen bűntettet akkor vizsgálnak ki, amikor az még folyamatban van.

Az ügyészek a központban együtt tudnak majd működni, ami lehetővé teszi számukra, hogy gyorsan megosszák egymással bizonyítékaikat, és megállapodjanak a nyomozási és vádemelési stratégia megvalósításának módjáról. A legsúlyosabb nemzetközi bűncselekményekre vonatkozó bizonyítékok adatbázisa központi szerepet fog játszani annak munkájában, és a központ által összegyűjtött bizonyítékokat más joghatóságok előtt is fel lehet használni, ideértve a nemzeti és nemzetközi bíróságokat is.

A „Freeze and Seize” munkacsoportján keresztül az Eurojust az uniós szankciók megfelelő végrehajtását is biztosítja. A munkacsoport a bűnözői tevékenység, valamint az orosz és belarusz személyek és vállalkozások közötti lehetséges kapcsolatokat vizsgálja. Mérlegeli továbbá, hogy a büntetőjogi intézkedések, például a vagyoni eszközök elkobzása hogyan járulhatnak hozzá Ukrajna újjáépítéséhez.

Az Eurojust támogatja az ukrán igazságszolgáltatást

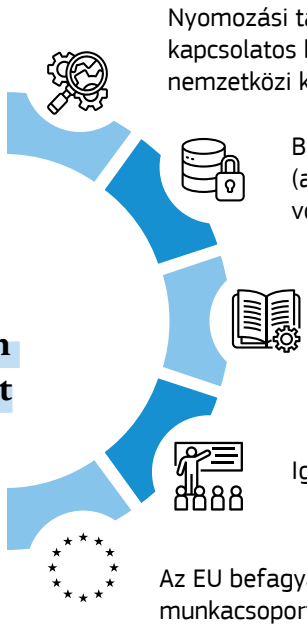

Nyomozási támogatás (az Ukrajna elleni agresszió bűntettével kapcsolatos büntetőeljárás lefolytatásával foglalkozó nemzetközi központ és közös nyomozócsoportok)

Bizonyítékok gyűjtése, megőrzése és elemzése (a legsúlyosabb nemzetközi bűncselekményekre vonatkozó bizonyítékok adatbázisa)

Gyakorlati útmutatás

Igazságszolgáltatási szakemberek továbbképzése

Az EU befagyasztásokkal és lefoglalásokkal foglalkozó munkacsoportjának támogatása

Ukrajna újjáépítése

Az EU elkötelezett annak biztosítása mellett, hogy Oroszország fizessen az Ukrajnának okozott károkért. Ezért megvizsgálja, hogy miként lehetne – az uniós és a nemzetközi joggal összhangban – Ukrajna újjáépítését azoknak az orosz központi banki tartalékoknak a kezeléséből származó rendkívüli bevételekből támogatni, amelyeket a szankciók miatt jelenleg befagyasztottak az EU-ban. E célból a Bizottság decemberben javaslatokat fogadott el az orosz központi banki eszközökből származó rendkívüli többletbevételek befagyasztásáról.

Az EU emellett koordinálja Ukrajna újjáépítését nemzetközi partnereivel. Az EU, Ukrajna és a G7-partnerek 2023 januárjában elindították az Ukrajnát támogató adományozók koordinációját célzó többszereplős platformot. A platform kulcsszerepet játszik az Ukrajna azonnali finanszírozási szükségleteihez, valamint jövőbeli gazdasági helyreállításához és újjáépítéséhez különböző forrásokból és meglévő finanszírozási eszközökből nyújtandó támogatás koordinálásában.

A biztosi testület februári ukrajnai látogatása során az EU az országnak nyújtott átfogó segítségnyújtási csomag részeként 1 milliárd euró összegű, az újjáépítést szolgáló segélycsomagot jelentett be. A biztosok és az ukrán kormány azt is megvitatták, hogy az EU hogyan segíthetné Ukrajnát abban, hogy fenntartható és inkluzív módon építse újjá településeit. Márciusban elindították a Phoenix (az ukrán települések új környezetbarát infrastruktúrájának holisztikus orientációjára irányuló projekt) kezdeményezést. A kezdeményezés lehetővé teszi majd, hogy az ukrán települések hozzáférjenek az új európai Bauhaus közösség élvonalbeli technológiáihoz és szakértelméhez. Emellett kapcsolatot létesít az ukrán települések és a hasonló uniós települések között, hogy azok megosszák egymással a klímasemleges és energiahatékony települések kialakításával kapcsolatos know-how-t és bevált gyakorlatokat. A program ötvözi a Horizont Európa klímasemleges és intelligens városokra vonatkozó küldetéséből és a LIFE programból származó finanszírozást, legalább 7 millió euró azonnali mozgósításával.

Végezetül a november 28. és december 1. között Vilniusban (Litvánia) megrendezett, Ukrajna zöld helyreállításáról szóló konferencián az EU újólag megerősítette, hogy továbbra is támogatja az ukrán önkormányzatokat, és ismertette a Phoenix kezdeményezés folyamatban lévő végrehajtását és első eredményeit. Ezzel párhuzamosan a körforgásos gazdaságra vonatkozó küldetés az ukrajnai székhelyű vállalkozások és közbeszerzők mellett az uniós vállalatokat és az ipari érdekelt felek figyelmét is a körforgásos gazdaságra irányította, előmozdítva Ukrajna zöld helyreállításának üzleti dimenzióját.

Az Ukrajna helyreállításáról szóló júniusi londoni konferencián az EU új eszközt mutatott be, amely a javaslat szerint legfeljebb 50 milliárd euró összegű vissza nem térítendő támogatást és hitelt biztosítana Ukrajna 2024 és 2027 közötti helyreállításának és korszerűsítésének támogatására.

Ez azt tanúsítja, hogy Oroszország agressziós háborúja közepette az EU szilárdan támogatja Ukrajnát, és megerősítette elkötelezettségét Ukrajna uniós csatlakozása mellett.

Emellett az EU több mint 800 millió euró összegű megállapodást írt alá az ukrán gazdaság helyreállítására és újjáépítésére irányuló magánberuházások mozgósítása céljából.

←
Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke az Ukrajna helyreállításáról szóló konferencián beszél, London, Egyesült Királyság, 2023. június 21.

© AFP

2. Az uniós gazdaság megerősítése és a versenyképesség fokozása

↑
Alkalmazottak felügyelik egy elektromos jármű összeszerelését a Neapco Europe létesítményben, Düren, Németország, 2023. augusztus 22.

Bevezetés

2023-ban az Európai Unió továbbra is a versenyképesség növelésére, valamint a zöld, digitális, inkluzív és reziliens gazdaság kiépítésére összpontosította erőfeszítéseit. A zöld megállapodáshoz kapcsolódó, 2023-ban javasolt ipari tervvel az EU célja, hogy fokozza a „nettó zéró" technológiák versenyképességét és támogassa a klímasemlegességre való gyors átállást. Az EU emellett stratégiát terjesztett elő a gazdasági biztonság megteremtésére, és meghatározta az uniós gazdaság hosszú távú versenyképességének megerősítéséhez szükséges kulcsfontosságú mutatókat. Ezenfelül aktualizálta a fenntartható finanszírozási keretet, és lépéseket tett a vámunió reformja érdekében. 2023-ban ünnepeltük az egységes piac fennállásának 30. évfordulóját, és az év során az EU létrehozta az egységes szabadalmi rendszert, valamint intézkedéseket vezetett be a határokon átnyúló üzleti tevékenységek megkönnyítésére. Annak érdekében, hogy az uniós gazdaság részesülhessen a digitalizáció előnyeiből, az EU javaslatot terjesztett elő a készpénz használatát kiegészítő digitális euró jogi keretére, valamint uniós vámügyi adatközpontot hozott létre. Továbbá több olyan jogalkotási javaslatot is benyújtott, amelyek megerősítik a tőkepiaci uniót azáltal, hogy biztonságosabbá teszik a lakossági befektetők számára a befektetéseket; szabályozást vezetett be a külföldi támogatások uniós piacokra gyakorolt torzító hatásainak ellensúlyozására; valamint megreformálta a bankokra vonatkozó szabályrendszereket, és új kereteket hozott létre, hogy a pénzintézetek reziliensebbé váljanak a gazdasági sokkhatásokkal szemben.

A helyreállítás folytatása és a hosszú távú reziliencia fokozása

Trendek

2023-ban továbbra is bővült az uniós gazdaság, bár az elszenvedett jelentős gazdasági sokkhatások következtében lassult a növekedés üteme. A csökkenő energiaáraknak, valamint az élelmiszerekből és ipari termékekből eredő inflációs nyomás mérséklődésének köszönhetően az év során enyhült a pénzromlás üteme.

Az EU munkaerőpiaca kivételesen erős: a munkanélküliség sosem volt még ilyen alacsony szinten, a foglalkoztatottak száma egyre nő, és emelkednek a munkabérek. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz révén végrehajtott reformok és beruházások továbbra is központi szerepet játszanak abban, hogy az uniós gazdaság a megfelelő pályán maradjon.

Ami a jövőt illeti, Oroszország Ukrajna elleni, folytatódó agressziós háborúja és a tágabb geopolitikai feszültségek továbbra is kockázatot jelentenek az uniós gazdaság növekedési kilátásaira nézve.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz sikere

2023-ban a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz – amely a 800 milliárd euró összegű NextGenerationEU helyreállítási terv középpontjában áll – a végrehajtása révén tovább ösztönözte a gazdasági helyreállítást. Az eszköz növelte a tagállamok gazdasági és társadalmi rezilienciáját, valamint támogatta a REPowerEU uniós kezdeményezés megvalósítását. Ez utóbbi célja, hogy segítse a tagállamokat a fosszilis tüzelőanyagokról való átállás felgyorsításában, tekintettel az Ukrajna ellen provokáció nélkül indított orosz invázióra (a REPowerEU kezdeményezésről részletesebben lásd a 4. fejezetet).

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz egy egyedülálló, teljesítményalapú eszköz.

A tagállamoknak helyreállítási és rezilienciaépítési tervet kell benyújtaniuk a Bizottságnak ahhoz, hogy részesülhessenek az eszköz forrásaiból. Ezek a tervek felvázolják a tagállamok által 2026 végéig végrehajtandó reformokat és beruházásokat, amelyekhez egy előzetesen megállapított allokáció erejéig finanszírozásban részesülhetnek. A Bizottság a kifizetéseket a terveikben felvázolt, előre meghatározott mérföldkövek és célok sikeres megvalósítása ellenében folyósítja a tagállamoknak. Az intézkedések célja a tagállamok előtt álló legfontosabb kihívások kezelése és az uniós célkitűzéseknek való megfelelés.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz reformokat és beruházásokat mozdít elő hat szakpolitikai területen: i. zöld átállás; ii. digitális átállás; iii. intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés; iv. társadalmi és területi kohézió; v. egészségügy, valamint gazdasági, társadalmi és intézményi reziliencia; és vi. a következő generációra vonatkozó szakpolitikák.

Az EU a Technikai Támogatási Eszközön keresztül is segíti a tagállamokat helyreállítási és rezilienciaépítési terveik végrehajtásában. Eddig több mint 400 projekt részesült e támogatásból. 23 tagállam kapott vagy kap jelenleg általános támogatást a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának horizontális szempontjai tekintetében – beleértve a terveik felülvizsgálatához nyújtott támogatást is –, míg mind a 27 tagállam részesül a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz intézkedéseinek végrehajtásához kapcsolódó tematikus támogatásban.

Az európaiak többsége (53%) úgy gondolja, hogy a NextGenerationEU hatékony válaszintézkedés lehet a jelenlegi gazdasági kihívásokra.

Forrás: 100. sz. standard Eurobarométer felmérés, 2023. december.

A tagállamok helyreállítási és rezilienciaépítési terveinek végrehajtása révén 2022 végéig (legfrissebb rendelkezésre álló adatok):

6,9 millióan vettek részt oktatásban és képzésben;

1,4 millió vállalkozás részesült természetbeni támogatásban;

5,9 millió emberen segítettek az éghajlattal kapcsolatos katasztrófákkal szembeni védelmi intézkedések;

22,1 millió MWh primer energiát takarítottak meg.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz célkitűzéseinek elérését szolgáló források

Összesen **222,4 milliárd eurót** folyósítottak eddig

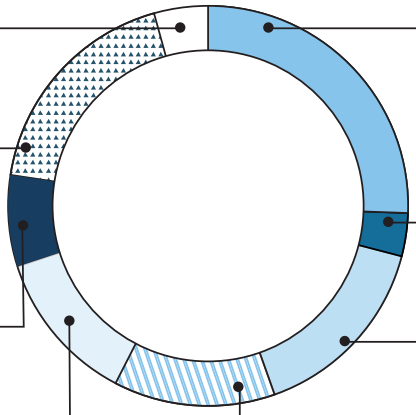

9,3 milliárd euró
Előfinanszírozás a REPowerEU keretében

40 milliárd euró
az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésre

16,5 milliárd euró
a digitális átállásra

28,2 milliárd euró
a zöld átállásra

56,6 milliárd euró
21 tagállamnak nyújtott előfinanszírozás formájában

7,6 milliárd euró
a következő generációt célzó szakpolitikákra

34,9 milliárd euró
az egészségügyre, valamint a társadalmi, gazdasági és intézményi rezilienciára

29,3 milliárd euró
a társadalmi és területi kohézióra

Projektpéldák

Zöld átállás

Franciaországban a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz 20 000 szociális lakás és kollégiumok energiahatékonysági korszerűsítését finanszírozta.

Digitális átállás

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz a digitális gazdaság adatközpontjaiba irányuló beruházásokkal növeli Olaszország számítástechnikai felhőjének kapacitását.

Intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz több mint 60 nagyvállalatnak és kis- és középvállalkozásnak nyújtott segítséget a fenntartható mobilitással kapcsolatos kutatás és innováció terén.

Társadalmi és területi kohézió

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatja Ausztriát a tartósan munka nélkül maradt személyek képzéshez és képesítéshez való hozzáférésének biztosításában.

Egészségügy, társadalmi, gazdasági és intézményi reziliencia

Egy, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által támogatott ciprusi reform fokozni fogja a korrupcióellenes erőfeszítéseket, és független korrupcióellenes hatóságot hoz létre.

A következő generációra vonatkozó szakpolitikák

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásai segítségével Csehországban mintegy 74 000 digitális eszközt biztosítottak a tanulók távoktatásához.

Az uniós költségvetés: az EU felkészítése a jelenlegi és jövőbeli kihívásokra

2023-ban az EU hosszú távú költségvetése (a többéves pénzügyi keret) és a NextGenerationEU központi szerepet játszott Európa helyreállításában, olyan kihívások kezelését támogatva, mint a szomszédban zajló háború, a magas infláció, valamint a természeti katasztrófák és humanitárius válságok. Annak biztosítására, hogy az uniós költségvetés továbbra is eredményeket tudjon elérni a legfontosabb prioritások terén, a Bizottság júniusban javaslatot tett a többéves pénzügyi keret felülvizsgálatára.

Szeptemberben elfogadták az EU 2024-es éves költségvetését. A stratégia a Közel-Keleten, Európában és a szomszédságában jelentkező sürgős válságokkal foglalkozik.

A NextGenerationEU eszköz megerősítésére és Ukrajna megsegítése érdekében a Bizottság 2023-ban mintegy 116 milliárd euró összegű hosszú távú forrást mozgósított – ebből közel 12,5 milliárd eurót zöldkötvények kibocsátása révén, aminek következtében az EU vezető zöldkötvény-kibocsátóvá lépett elő.

↑
Johannes Hahn költségvetésért és igazgatásért felelős európai biztos bemutatja a többéves pénzügyi keret felülvizsgálatára irányuló javaslatot, Brüsszel, Belgium, 2023. június 20.

A hosszú távú reziliencia megteremtése

A tavalyi évben a Bizottság jogalkotási javaslatokat terjesztett elő, hogy megvalósítsa a 2007–2008-as gazdasági és pénzügyi válság nyomán bevezetett változások óta a legátfogóbb uniós gazdasági kormányzási reformot. A javaslatok kidolgozását hosszú mérlegelési időszak és széles körű konzultációs folyamat előzte meg. Az új szabályok célja, hogy ösztönözzék és segítsék a tagállamokat a jelentős reformok és beruházások végrehajtásában. A reformok egyszerűbbé teszik a gazdasági kormányzást, javítják a nemzeti felelősségvállalást, nagyobb hangsúlyt helyeznek a középtávú szemléletre és megerősítik az uniós költségvetési szabályok végrehajtását – mindezt egy átlátható uniós keretbe foglalva.

↑
Valdis Dombrovskis, az Európai Bizottság emberközpontú gazdaságért felelős ügyvezető alelnöke és kereskedelempolitikáért felelős európai biztos (balra) és Paolo Gentiloni gazdaságpolitikai biztos (jobbra) az Unió gazdasági kormányzási keretének felülvizsgálatáról szóló sajtókonferencián, Brüsszel, Belgium, 2023. április 26.

Horvátország csatlakozott az euróövezethez

2023. január 1-jén Horvátország csatlakozott az euróövezethez és a schengeni térséghez.

Az euró bevezetése megkönnyíti a horvátok mindennapi életét és javítja az ország versenyképességét, hiszen egyszerűbbé teszi az utazást és a kereskedelmet. Az euróbankjegyek és -érmék azt jelképezik, hogy az EU minden horvát számára szabadságot és lehetőségeket ígér.

© Martin Münd/Európai Központi Bank

Egy felmérés, amelyet azt követően végeztek, hogy Horvátországban az euró teljes mértékben felváltotta a kunát, azt mutatja, hogy a horvát állampolgárok 61%-a úgy véli, hogy az átállás zökkenőmentesen és hatékonyan zajlott le, míg 88%-uk szerint megfelelő tájékoztatást kaptak a közös valutáról.

Az EU-ban továbbra is nagyon erős az euró támogatottsága: lakosságának 71%-a támogatja a közös valutával működő európai gazdasági és monetáris uniót, míg az euróövezetben 79% a támogatottság aránya.

Források: 518. sz. Eurobarométer gyorsfelmérés, 2023. február; 100. sz. standard Eurobarométer felmérés, 2023. december.

Az összetartó Európai Unió

2023-ban ünnepeltük a Kohéziós Alap létrehozásának 30. évfordulóját. Fennállásának 30 éve alatt, a Kohéziós Alap segítségével az EU közel 179 milliárd eurót fordított gazdasági, társadalmi és területi kohéziójának megerősítésére. A 2021–2027-es időszakra vonatkozó kohéziós politika keretében nyújtott finanszírozás várhatóan 0,5%-kal növeli az EU bruttó hazai termékét, és 1,3 millió munkahely létrehozását támogatja. A 2023-ban befejezett vagy elindított nagyprojektek közé tartozik a pompeji régészeti lelőhely restaurációja, a Szalonikiben épülő új metróvonal, valamint a romániai szennyvíz-infrastruktúra javítása. A tavalyi év végére a 2014–2020-as időszakra vonatkozó kohéziós programok jelentős, kézzelfogható eredményeket értek el. Ennek keretében az EU 4,5 millió vállalkozást támogatott, mintegy 370 000 új munkahelyet hozott létre, javította több mint 7,9 millió háztartás széles sávú hozzáférését, valamint közel 6000 megawatt megújulóenergia-termelési kapacitást létesített.

Az elért eredmények rámutatnak a regionális és helyi közigazgatások létfontosságú szerepére – ők állnak a legközelebb az emberekhez, és kulcsszerepet játszanak a szakpolitikai prioritások megvalósításában, valamint az uniós jogszabályok gyakorlati végrehajtásában. Ennek elismeréseképpen a 2023-ban indított ComPAct kezdeményezés célja a tagállami közigazgatások megerősítése.

←
Elisa Ferreira kohézióért és a reformokért felelős európai biztos (jobbról az első) látogatást tesz az uniós társfinanszírású Greenhouses to Reduce CO_2 on Roofs (Üvegházak a szén-dioxid-kibocsátás csökkentéséért) projekt egyik helyszínén, Bettembourg, Luxemburg, 2023. március 13.

Erős és reziliens egységes piac

30 éves az egységes piac

Az EU 2023-ban ünnepelte az egységes piac fennállásának 30. évfordulóját, amelynek 1993. január 1-jei létrehozása jelentős mérföldkő volt az európai integrációban. Az egységes piac sokkal több, mint pusztán egy jogi keret vagy egy egyszerű piac; a szabadság, a fejlődés, a lehetőségek, a növekedés, a közös jólét, valamint a kohézió és a reziliencia térsége. Jelentősen megerősíti az EU globális gazdasági és geopolitikai helyzetét. A világ bruttó hazai termékének 15%-át kitevő európai piac a világ legnagyobb integrált egységes piaci térsége, és továbbra is az egyik legnyitottabb gazdasága.

Az egységes piac több mint 30 éve az EU versenyképességének kulcsfontosságú eleme, hozzájárul az európaiak életszínvonalának növeléséhez, és megkönnyíti a vállalkozások dolgát. 9%-kal növelte az EU bruttó hazai termékét, tehát jelentős gazdasági előnyöket kínál, a kohéziós politika keretében nyújtott támogatás révén pedig lehetővé teszi minden régió számára, hogy kiaknázza ezeket az előnyöket. Az egységes piac kulcsszerepet játszik a zöld és digitális átállás elősegítésében is. Az EU szabályozási, pénzügyi és ellátásilánc-integrációjának forrása, elősegíti a méretgazdaságosság megteremtését, amely alapvető fontosságú a vállalkozások növekedéséhez.

Az egységes piac dióhéjban

Az egységes piac **a globális bruttó hazai termék 18%-át** teszi ki,

és több mint **450 millió embernek kínál árukat és szolgáltatásokat**.

Forrás: Éves jelentés az egységes piacról, 2023. január.

---

23 millió vállalkozásból áll, amelyek

közel 128 millió embert foglalkoztatnak.

965 milliárd euró a szolgáltatások EU-n belüli exportja.

3428 milliárd euró az EU-n belüli áruexport.

8163 milliárd euró az EU-n belüli beruházás.

Tudta-e? (*)

2020-ban a nem uniós országokba irányuló uniós áruexport **47,5%**-a euróban történt.

Az EU-ban a külföldi irányítású vállalkozások több mint **60%**-a egy másik uniós tagállam ellenőrzése alatt áll.

2010 és 2021 között **47%**-kal nőtt a más tagállamban állampolgársággal rendelkező foglalkoztatottak száma.

A tagállamokban felsőfokú tanulmányokat folytató hallgatók **2,4%**-a másik uniós tagállamból származik.

(*) A 27 tagállamból álló EU-ra vonatkozóan a legfrissebb rendelkezésre álló éves adatok szerint.

Forrás: Eurostat.

Az egységes piac kulcsfontosságú az EU gazdasági rezilienciája szempontjából, és elengedhetetlennek bizonyult a közelmúltbeli válságok, például a világjárvány, Oroszország Ukrajna elleni fellépése és az azt követő energiaválság idején. Emellett fontos geopolitikai eszköz, amely növeli az EU befolyását a geopolitikai változások és a tiszta technológiáért folyó verseny közepette. Az elért eredmények ellenére az egységes piacnak tovább kell fejlődnie: alkalmazkodnia kell az új, változó geopolitikai realitásokhoz, a technológiai haladáshoz, valamint a zöld és digitális átálláshoz, és fokoznia kell az EU hosszú távú versenyképességét és termelékenységét.

Az egységes piac erősítése

Az EU folyamatosan javítja az üzleti környezetet a gazdaság minden ágazatában. 2023 szeptemberében a Bizottság javaslatot terjesztett elő a vállalatok és a hatóságok általi késedelmes fizetések elleni küzdelemre. A késedelmes fizetések veszélyeztetik a kis- és középvállalkozások (kkv-k) pénzforgalmát és akadályozzák az ellátási láncok versenyképességét és rezilienciáját. Ez a javaslat a gazdasági kihívásokkal szembesülő kkv-k támogatását célzó, tágabb bizottsági segélycsomag részét képezi.

Az EU azáltal is támogatja az innovációt, hogy Európa-szerte megkönnyíti a vállalkozások számára szellemi tulajdonuk védelmét. Az egységes szabadalmi rendszer júniusi elindítása jelentős lépés az egységes piac kiteljesítése és a szabadalmi oltalom megerősítése felé. A rendszer egyablakos ügyintézést biztosít a szabadalmak európai bejegyzéséhez és érvényesítéséhez, ami alacsonyabb költségeket, kevesebb papírmunkát és kisebb adminisztratív terhet eredményez az innovátorok, különösen a kis- és középvállalkozások számára.

Emellett létrejön az új Egységes Szabadalmi Bíróság, amelynek hatásköre kiterjed az egységes és a már meglévő európai szabadalmakra is, és lehetővé teszi a vállalatok számára, hogy hatékonyabban érvényesítsék szabadalmi jogaikat. Emellett a Bizottság és az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának közös kezdeményezése, a Kkv-alap pénzügyi támogatást (utalványokat) kínál a kkv-knak szellemi tulajdoni portfólióik – köztük a védjegyek, a formatervezési minták, a szabadalmak és a növényfajtákkal kapcsolatos tulajdonjogi ügyek – intézéséhez, illetve az azokban rejlő lehetőségek kiaknázásához.

Hogyan működik majd az egységes szabadalmi rendszer?

A feltalálók európai szabadalomért folyamodnak.

↓

Az Európai Szabadalmi Hivatal ellenőrzi, hogy a találmány megfelel-e az újdonság, a feltalálói tevékenység és az ipari alkalmazhatóság kritériumainak.

↓

Az európai szabadalom megadását követően a szabadalom jogosultja kérvényezi annak egységes hatályát.

↓

Az egységes szabadalom egy lépésben, további ügyintézés, például fordítások nélkül lép hatályba a részt vevő tagállamokban, amelyek:

Belgium, Bulgária, Dánia, Németország, Észtország, Franciaország, Olaszország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Hollandia, Ausztria, Portugália, Szlovénia, Finnország és Svédország.

Ezzel párhuzamosan az európai szabadalom jogosultja a részt nem vevő országokban, így nem uniós országokban is érvényesítheti szabadalmát, de figyelembe kell vennie az egyes országok nemzeti követelményeit.

A Bizottság 2023 áprilisában javaslatot tett egy uniós szabadalmi csomagra, amely kiegészíti az egységes szabadalmi rendszert. A csomag elfogadásával egy új, kiegyensúlyozottabb keret fog a vállalkozások rendelkezésére állni a szabványmegfelelőségi szempontból elengedhetetlen szabadalmak tekintetében, könnyebben hozzáférhetők lesznek a gyógyszerekre és növényvédő szerekre vonatkozó kiegészítő oltalmi tanúsítványok, valamint átláthatóbbá válnak a szabadalmak válsághelyzetben történő kényszerengedélyezésére vonatkozó szabályok. Emellett a kézműves és ipari termékek földrajzi jelzéseinek oltalmáról szóló, tavaly hatályba lépő rendelet lehetővé teszi az uniós előállítók számára, hogy jobban védjék a kézműves és ipari termékeket és a területükhöz kapcsolódó szaktudást.

Az uniós formatervezési minták oltalmáról szóló jogszabály javasolt reformja fokozza, illetve egyszerűsíti és korszerűsíti az innovációt és a formatervezésiminta-oltalmat az EU-ban.

Végezetül az EU támogatja a határokon átnyúló üzleti tevékenységeket azáltal, hogy felszámolja a gazdasági növekedés és a vállalkozások útjában álló akadályokat.

Az akadályok kezelését célzó új intézkedések 2029 végéig 713 milliárd euróval bővíthetik a gazdaságot.

Erre példa a nem közúti mozgó gépek – például daruk, kombájnok, villás emelőtargoncák – közutakon történő szabad mozgását gátló akadályok felszámolására vonatkozó javasolt új szabályok.

A nem közúti mozgó gépekről szóló rendelet a tagállamokban jelenleg létező különböző szabályozási rendszerek helyébe lép, és:

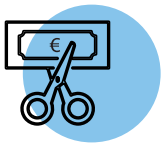

felszámolja a piacra lépés akadályait, valamint csökkenti a piaci késedelmeket;

csökkenti a megfelelési költségeket, elősegíti az innovációt és javítja a versenyképességet;

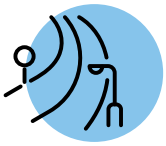

megkönnyíti a gépek EU-n belüli határokon átnyúló használatát;

biztosítja, hogy a nem közúti mozgó gépek EU-szerte magas szintű és egyenértékű előírások szerint, biztonságosan közlekedjenek a közutakon.

Emellett a nonprofit szervezetek határokon átívelő működésének megkönnyítése érdekében a Bizottság szeptemberben javaslatot tett egy új jogi formára, a határokon átnyúló európai egyesületre. Ez javítani fogja az egységes piac működését azáltal, hogy felszámolja az egynél több tagállamban működő vagy működni kívánó nonprofit egyesületek előtt álló jogi és közigazgatási akadályokat.

Végezetül a Bizottság decemberben módosított javaslatot fogadott el a határokon átnyúló megoldások elősegítéséről szóló rendeletre vonatkozóan. Célja, hogy segítse a tagállamokat az EU határrégióiban élő 150 millió polgár mindennapi életét megnehezítő akadályok felszámolásában. Ezen akadályok megszüntetése jelentősen javítani fogja az egységes piac működését, és megerősíti az EU gazdasági, társadalmi és területi kohézióját.

A hosszú távú versenyképesség javítása

A kiélezett globális verseny és az új geopolitikai kihívások tükrében a Bizottság meghatározta az EU hosszú távú versenyképessége fokozásának kilenc fő mozgatórugóját. Ezek közé tartozik a megfelelően működő egységes piac, a magántőkéhez való hozzáférés, az állami beruházások és infrastruktúrák, a kutatás és az innováció, az energia, a körforgásosság, a digitalizáció, az oktatás és a készségek, valamint a kereskedelem és a nyitott stratégiai autonómia.

Az EU biztosítja a hosszú távú versenyképességet és az egységes piac virágzását azáltal is, hogy egységes szabályokat alkalmaz annak érdekében, hogy fenntartsa a tisztességes versenyt valamennyi tagállam és vállalkozás tekintetében. A Bizottság antitröszt-, összefonódási és állami támogatások ellenőrzésére vonatkozó határozatai biztosítják a kiegyensúlyozott és hatékony belső piacot, amely alapvető fontosságú az EU gazdasága számára. Az állami támogatások ellenőrzése biztosítja, hogy az állami támogatások igazodjanak a közös célokhoz és Unió-szerte fenntartsák a következetes üzleti feltételeket. Az élénk magánszektorbeli verseny jobb minőséget és tisztességesebb árakat eredményez a fogyasztók számára. A Bizottság versenypolitikai döntései védelmezik a fogyasztói és üzleti érdekeket, valamint megvédik az uniós polgárokat a gátlástalan gazdasági szereplőkkel szemben.

A versenyképesség kilenc mozgatórugója

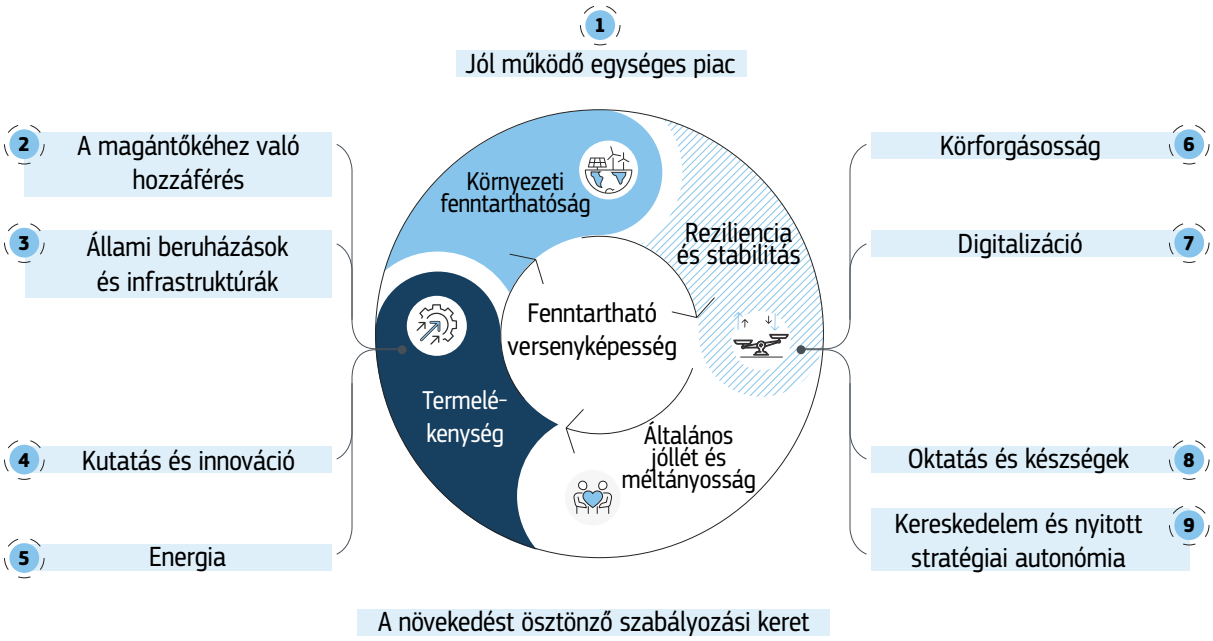

A digitális piacokról szóló jogszabály jó példa arra, hogy a versenypolitika milyen előnyökkel jár a polgárok számára. Ez a jogi aktus nem felváltja, hanem kiegészíti az uniós versenyszabályokat. Ez a világon az egyik első olyan jogszabály, amely a nagy digitális vállalatok kapuőri szerepének visszaszorítására irányul, ami gazdasági és társadalmi előnyöket jelent a polgároknak. (További információkért lásd az 5. fejezetet.)

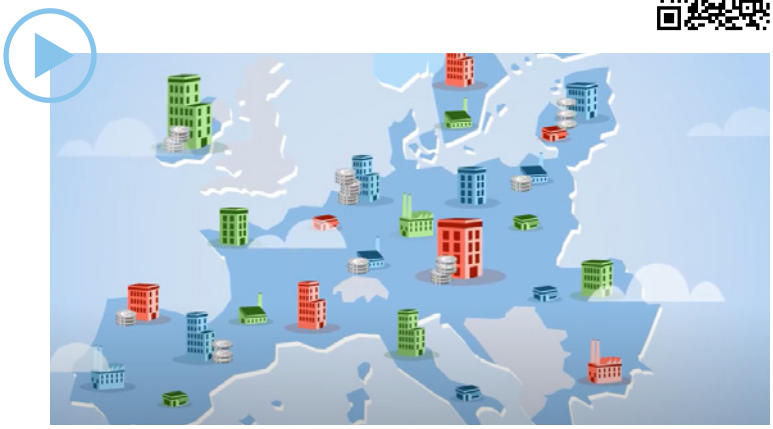

↑ VIDEÓ: A külföldi támogatásokról szóló rendelet.

Az EU biztosítja a tisztességes belső versenyt, valamint azt is ellenőrzi, hogy az EU-ban működő vállalkozásoknak méltányos esélyük van-e arra, hogy sikeresek legyenek a nemzetközi versenyben. Júliusban az EU bevezette a külföldi támogatásokról szóló rendeletet. Ez lehetővé teszi a Bizottságnak, hogy kivizsgálja azokat a pénzügyi hozzájárulásokat, amelyeket nem uniós kormányok nyújtanak az EU-ban működő vállalkozásoknak. Ha a hozzájárulások tisztességtelen előnyt biztosítanak ezeknek a cégeknek, a Bizottság intézkedéseket hozhat a torzító hatások korrigálására.

Az uniós versenyszabályok hatékonysága a végrehajtásukon múlik. Így biztosítják az EU végrehajtási szabályai a tisztességes versenyt.

2023-ban 335 összefonódásra vonatkozó határozat született.

Az év során 487 milliárd eurónyi állami támogatás kapott zöld utat, különösen Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújával és annak az uniós árakra gyakorolt hatásaival összefüggésben.

2023 júniusában a Bizottság kifogásközlést küldött a Google-nak, kifejtve azon előzetes álláspontját, hogy a vállalat a versenytársak kárára előnyben részesíti saját online hirdetéstechnológiai szolgáltatásait.

↑
Thierry Breton belső piacért felelős biztos a kritikus fontosságú nyersanyagokról, az Unió hosszú távú versenyképességi stratégiájáról és az egységes piac 30 évéről szóló sajtókonferencián, Brüsszel, Belgium, 2023. március 16.

A kritikus fontosságú nyersanyagok nélkülözhetetlenek számos stratégiai ágazat számára, beleértve a „nettó zéró” technológiákat, a digitális ipart, illetve a repülési és védelmi ágazatot. A kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló jogszabály javítja az EU képességét az ellátási zavarokkal kapcsolatos kockázatok nyomon követésére és mérséklésére, valamint fokozza a körforgásos jelleget és a fenntarthatóságot. A villamosenergia-piac szerkezetének reformja és a „nettó zéró” iparról szóló jogszabály mellett – amelyeket a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv részeként irányoztak elő (lásd a 3. és 4. fejezetet) – ez a jogi aktus olyan szabályozási környezetet hoz létre, amely előmozdítja a „nettó zéró” technológiák fejlesztését és az európai ipar versenyképességét.

A „nettó zéró” iparról szóló jogszabály várhatóan szintén fokozni fogja az uniós gazdaság versenyképességét azáltal, hogy jobb szabályozási keretet kínál az iparágak számára. Ezzel támogatja őket abban, hogy elmozduljanak a zöld és digitális innovációk irányába. A zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv részeként kiszámíthatóbb és egyszerűbb szabályozási keretet hoz létre azzal a céllal, hogy ösztönözze az EU klímasemlegességi céljainak megvalósításához elengedhetetlen termékek gyártásába történő beruházásokat.

A jogi aktus emellett megerősíti és reziliensebbé teszi az EU ipari bázisát a „nettó zéró” technológiák terén, amelyek kulcsfontosságúak a költséghatékony, megbízható és fenntartható tisztaenergia-rendszer szempontjából. Emellett fel fogja gyorsítani a „nettó zéró” technológiák kifejlesztését és gyártását, ami hozzájárul az EU orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségének csökkentéséhez, és segít elkerülni az olyan új függőségeket, amelyek gátolhatják a zöld átálláshoz szükséges kulcsfontosságú technológiák és összetevők térnyerését (lásd a 4. fejezetet).

A gazdasági biztonság javítása szintén kulcsfontosságú tényező az EU versenyképességének növeléséhez. Júniusban Josep Borrell, a Bizottság és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője elindította az európai gazdasági biztonsági stratégiát, amely az uniós gazdaság megerősítését célzó átfogó megközelítés. Ez a stratégia előmozdítja az EU ipari bázisának fejlesztését, megvédi az ipar alapvető gazdasági biztonsági érdekeit, és partnerségeket alakít ki a harmadik országok lehető legszélesebb körével azért, hogy előmozdítsa a közös fellépést a nemzetközi szintű gazdasági biztonság fokozása terén. A stratégia elengedhetetlen ahhoz, hogy az EU fel tudja mérni és kezelni tudja a gazdasági kockázatokat, ugyanakkor megőrizze nyitottságát és folytassa a nemzetközi szerepvállalást.

Az EU–Kína kapcsolat megerősítése a versenyképesség fokozása érdekében

Az EU–Kína kapcsolat központi szerepet játszik az EU versenyképességének megerősítésére irányuló erőfeszítésekben.

Annak tükrében, hogy Kína egyre erőteljesebben tör előre és megerősítette általános stratégiai pozícióját, az EU 2023-ban bevezetett egy olyan megközelítést, amelynek célja a Kínával való kapcsolatból eredő kockázatok enyhítése és a kapcsolat egyensúlyának helyreállítása.

Mindeközben az EU továbbra is a szabályokon alapuló nemzetközi rend megerősítésén dolgozik. Az egyensúly helyreállítása érdekében az EU fenntartja a Kínával fennálló kétoldalú gazdasági kapcsolatokat és a globális kihívásokkal kapcsolatos együttműködést, valamint fellép a kínai állam által nyújtott aránytalan támogatásokból eredő piaci torzulásokkal szemben.

A kockázatok enyhítése érdekében csökkentjük a kritikus függőségeket és kezeljük azokat a kockázatokat, melyek a katonai fejlesztésekre irányuló kínai stratégiából erednek, mégpedig a közös kutatásból, a tudományos körökből és a nemzetközi üzleti világból származó innovációk kiaknázása révén.

↑
Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke az EU–Kína közötti kapcsolatokról beszél Brüsszelben, Belgium, 2023. március 30. Beszédében felvázolja azt a stratégiai elképzelést, amelyet 2023. április 6-án Kínában, 2023. május 19–21-én a G7-csúcstalálkozón Hirosimában (Japán) és a 2023. december 7-i EU–Kína csúcstalálkozón (ld. a 8. fejezetet) fog képviselni.

Pénzügyi rendszerek

A tőkepiaci unió

A tőkepiacok olyan pénzügyi piacok, ahol értékpapírokat, például részvényeket és kötvényeket vásárolnak és értékesítenek. Lehetővé teszik a vállalkozások, a kormányok és más szervezetek számára, hogy a befektetők széles körétől vonjanak be tőkét. A tőkepiaci unióra irányuló kezdeményezésével az EU olyan egységes tőkepiacot kíván kialakítani, amely lehetővé teszi a határokon átnyúló tőkeáramlást, és több finanszírozási forrást tesz elérhetővé az uniós vállalkozások, köztük a kkv-k számára.

A beruházások fellendítéséhez fontos, hogy a befektetők számíthassanak arra, hogy védelemben részesülnek, és bízzanak abban, hogy befektetéseik megtérülnek. Ezért a tőkepiaci unióra vonatkozó, 2020. évi uniós cselekvési terv egyik fő célja az, hogy EU-szerte az emberek biztonságosabban tudják hosszú távon befektetni megtakarításaikat.

2023. május 24-én a Bizottság lakossági befektetési csomagot fogadott el a lakossági befektetők védelmére és tőkepiaci részvételük erősítésére. A lakossági befektetők olyan egyéni, nem szakmai befektetők, akik pénzügyeik kezelése – többek között a nyugdíjszükségleteikre való felkészülés – érdekében a tőkepiacokon fektetnek be. Az EU biztosítani kívánja, hogy a lakossági befektetők megfelelő védelemben és tisztességes bánásmódban részesüljenek befektetéseik során, és így vagyonuk növelése érdekében teljes mértékben élhessenek a tőkepiaci unió nyújtotta előnyökkel. A befektetői bizalom növelése és a tőkepiaci unió továbbfejlesztése alapvető eszköz a magánforrások uniós gazdaságba való becsatornázásához, valamint a zöld és digitális átállás finanszírozásához is.

Mi a gond?

A lakossági befektetők nehezen férnek hozzá olyan releváns, összehasonlítható és könnyen érthető információkhoz, amelyek alapján megalapozott befektetési döntéseket hozhatnának.

A közösségi média és az új értékesítési csatornák egyre inkább kiteszik a lakossági befektetőket a jogtalan befolyásolásnak.

Előfordulhat, hogy a pénzügyi tanácsadás nem szolgálja a lakossági befektetők érdekeit.

Egyes befektetési termékek nem jövedelmezőek a lakossági befektetők számára.

Következmények

2021-ben az uniós háztartások csupán eszközeik **17%**-át tartották értékpapírokban (például részvényekben vagy kötvényekben), ami jóval az egyesült államokbeli háztartások szintje alatt maradt. (*Forrás:* Eurostat.)

A lakossági befektetők **40%**-kal magasabb díjakat fizetnek, mint az intézményi befektetők (pl. a nyugdíjalapok). (*Forrás:* Az Európai Értékpapírpiaci Hatóság költségekről és a teljesítményről szóló jelentése, 2023. január.)

Az EU lakosságának **45%**-a nem biztos abban, hogy a pénzügyi közvetítőktől kapott befektetési tanács az érdekét szolgálja. (*Forrás:* 525. számú Eurobarométer gyorsfelmérés, 2023. július.)

Májusban a Parlament és a Tanács megállapodott egy olyan egységes hozzáférési pont létrehozására irányuló javaslatról is, amelyen keresztül elérhető lesz az uniós vállalatokra és az uniós befektetési termékekre vonatkozó összes nyilvános pénzügyi és fenntarthatósági információ. Mindez növelni fogja a vállalatok láthatóságát a befektetők körében, és további finanszírozási forrásokat nyit meg, ami a kis tőkepiacokon működő kisvállalkozások számára különösen fontos. Az egységes európai hozzáférési pont egyszerűen elérhetővé teszi a vállalatok által közzétett vállalati fenntarthatósági jelentéseket is, amelyek támogatják az európai zöld megállapodás célkitűzéseit.

Emellett a Parlament és a Tanács június 29-én megállapodott a pénzügyi eszközök piacainak szerkezetére vonatkozó szabályokról szóló rendelet felülvizsgálatára irányuló jogalkotási javaslatról. A felülvizsgálat biztosítani fogja, hogy az összesítettadat-szolgáltatók számára megfelelő feltételek álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy átfogó képet nyújtsanak az Unión belüli kereskedésről. Az összesítettadat-szolgáltatás a különböző tagállamokban található több száz végrehajtási helyszínről gyűjti majd össze a pénzügyi eszközök, például a részvények és a kötvények értékesítési árát és volumenét, és egy helyen teszi mindenki számára egyformán elérhetővé ezeket az információkat. Minden végrehajtási platform – például tőzsde és kereskedési platform – köteles lesz kereskedési adatait közvetlenül biztosítani az összesítettadat-szolgáltatás számára.

Július 19-én a Parlament és a Tanács megállapodott a befektetési alapok ágazatára alkalmazandó szabályozási keret továbbfejlesztésére irányuló javaslatról. A felülvizsgálat összehangolja az alapokkal kapcsolatos likviditáskezelési eszközök kiválasztására és használatára vonatkozó szabályokat, és biztosítja, hogy azok megfeleljenek a pénzügyi stabilitás támogatására vonatkozó nemzetközi ajánlásoknak. Emellett közös keretet hoz létre azokra az alapokra vonatkozóan, amelyek vállalkozásoknak hiteleznek (hitelnyújtó alapok), és fokozza az átruházási szabályok átláthatóságát, biztosítva, hogy a felügyeletek tisztában legyenek azzal, hogy az alapkezelők milyen mértékben támaszkodnak harmadik felek szakértelmére.

Az említett három javaslat együttesen biztosítani fogja, hogy a befektetők számára hozzáférhetőbbek legyenek a vállalati és kereskedési adatok. Az intézkedések a hosszú távú befektetéseket is ösztönözni fogják, továbbá megkönnyítik és biztonságosabbá teszik majd a befektetési alapok határokon átnyúló forgalmazását. Összességében a javaslatok jobban összekapcsolják az uniós vállalkozásokat a befektetőkkel, javítják a finanszírozáshoz való hozzáférésüket, bővítik a lakossági befektetők befektetési lehetőségeit, és fokozzák az uniós tőkepiacok integráltságát.

Novemberben az EU aktualizálta a központi értéktárakról szóló rendeletet. Ezt a rendeletet eredetileg azzal a céllal vezették be, hogy javítsa a pénzügyi piacokon folytatott kiegyenlítési tevékenységek biztonságát és hatékonyságát, nevezetesen az értékpapírügyletek pénzeszköz-átutalás vagy értékpapír-transzfer vagy mindkettő révén történő teljesítését. A felülvizsgált jogszabály javítani fogja az EU tőkepiacait és pénzügyi rendszerét azáltal, hogy arányosabb és hatékonyabb szabályokat határoz meg annak érdekében, hogy csökkenjenek a központi értéktárak megfelelési költségei és szabályozási terhei, könnyebben és szélesebb körben tudjanak határokon átnyúló szolgáltatásokat nyújtani, és javuljon a határokon átívelő felügyelet.

Mi az összesítettadat-szolgáltatás?

Olyan rendszer, amely valós időben vagy a valós időhöz a lehető legközelebb gyűjti az uniós kereskedési platformok ügyleteire vonatkozó információkat.

Lehetővé teszi mind a szakmai, mind a lakossági befektetők számára, hogy egy helyen lássák a pénzügyi eszköz árát és az eszközzel kapcsolatos egyéb információkat (például az ügyletek volumenét és időpontját).

Az összesítettadat-szolgáltatás nélkül a kereskedésre vonatkozó információkat külön-külön kellene összegyűjteni több végrehajtási platformról, így a tőzsdéktől, más kereskedési helyszínektől és befektetési bankoktól (más néven „rendszeres internalizálóktól”).

A központi értéktárak olyan szakosodott pénzügyi intézmények, amelyek értékpapírokat (például részvényeket és kötvényeket) tartanak és kezelnek, biztosítva azok letéti őrzését és az értékpapírügyletek hatékony feldolgozását. Fontos szerepet töltenek be a modern pénzügyi piacok működésében.

Decemberben politikai megállapodás született a biztosítási szabályozási keret megerősítésére irányuló bizottsági javaslatokról. E módosítások korszerűsítik a Szolvencia II. irányelvet olyan ösztönzők bevezetésével, amelyeknek köszönhetően a biztosítók érdekeltebbek lesznek a hosszú távú tőkebefektetésekben, összhangban a tőkepiaci unió célkitűzéseivel. Azt is biztosítani fogják, hogy az ágazat a nehéz gazdasági időkben is erős maradjon, és védje a fogyasztók érdekeit. Az új szabályok jobban figyelembe vesznek bizonyos kockázatokat, többek között az éghajlatváltozással kapcsolatosakat is, és gondoskodnak arról, hogy a biztosítók pénzügyi stabilitása kevésbé legyen érzékeny a rövid távú piaci ingadozásokra. A javaslatok között szerepel továbbá a (viszont)biztosítók helyreállításáról és szanálásáról szóló új irányelv is, amely biztosítani fogja a pénzügyi stabilitást, valamint a biztosításikötvény-tulajdonos és az adófizetők védelmét a (viszont) biztosító csődje esetén. Az irányelv értelmében a nagyobb és rendszerszinten fontos szervezetek kötelesek lesznek a válságra való felkészülés érdekében megelőző helyreállítási terveket készíteni. Emellett a nemzeti hatóságok rendelkezni fognak a csődbe jutott (viszont)biztosítókkal kapcsolatos problémák kezeléséhez szükséges eszközökkel, többek között lehetővé téve, hogy rendezett módon vezessék ki az érintett vállalatokat a piacról, és eközben a lehető legnagyobb mértékben fenntartsák a biztosítási védelem folytonosságát.

Végezetül 2023-ban a Bizottság segítséget nyújtott a tagállamoknak nemzeti tőkepiacaik megerősítéséhez. Eddig 21 tagállam vette igénybe a Technikai Támogatási Eszközt ezen a területen. A reformok hozzájárultak a beruházások előtt álló szabályozási akadályok felszámolásához és a piaci hiányosságok kezeléséhez. E reformprojektek célja a beruházási lehetőségek bővítése, a vállalkozások piaci láthatóságának növelése, valamint a kkv-k banki hitelhez jutásának elősegítése.

Digitális pénzügyi szolgáltatások

Június 28-án a Bizottság két javaslatot terjesztett elő annak biztosítására, hogy az Európai Központi Bank által kibocsátott euróval az emberek a számukra legmegfelelőbb módon fizethessenek.

Az első javaslat a készpénzhasználat védelméről szól. A javaslat azt kívánja biztosítani, hogy a készpénzt továbbra is széles körben elfogadják mint fizetési eszközt, és hogy a készpénz az egész euróövezetben könnyen hozzáférhető maradjon a polgárok és a vállalkozások számára.

A második javaslat az euró lehetséges új digitális formájának kereteit kívánja létrehozni. A készpénz formájú eurót kiegészíteni hivatott digitális euró kibocsátásáról az Európai Központi Bank (EKB) dönthet majd. Az EKB, miután az elmúlt két év során megvizsgálta a digitális euró bevezetésének lehetőségét, októberben úgy döntött, hogy az előkészítő szakaszba lép.

Bár a készpénz továbbra is széles körben hozzáférhető és elfogadott, egyre több polgár és vállalkozás dönt az elektronikus fizetés mellett. A digitális euró célja, hogy a magánszolgáltatók által működtetett fizetési lehetőségek mellett további választási lehetőséget kínáljon a polgárok és a vállalkozások számára: azt, hogy egy államilag működtetett, széles körben elfogadott, olcsó, biztonságos és rugalmas digitális fizetőeszközzel fizethessenek az euróövezetben (és esetleg azon kívül is).

A Központi Bank csak azt követően határozhat a digitális euró kibocsátásáról, hogy az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a digitális euróra vonatkozó javaslatot.

↑
Mairead McGuinness pénzügyi szolgáltatásokért, pénzügyi stabilitásért és a tőkepiaci unióért felelős biztos a digitális euróról, az euróbankjegyekről és euróérmékről mint törvényes fizetőeszközökről szóló sajtókonferencián, Brüsszel, Belgium, 2023. június 28.

A digitális euró előnyei

- Az euróövezetben bárhol használható (más magánjellegű digitális fizetési megoldások esetében erre nincs mindig lehetőség).
- A használata egyszerűbb, mint a meglévő digitális fizetési megoldásoké.
- A digitális euró offline használata a magánélet védelmének azonos szintjét biztosítja, mint a készpénzhasználat.
- Internethozzáférés nélkül lehet vele fizetni.
- A fogyasztók számára nagyobb választási lehetőséget biztosít.
- Még akkor is lehet vele fizetni, ha nincs bankszámlánk.
- Ingyenes a fogyasztók számára.

Fel fogja váltani a digitális euró a készpénzt?

Egyáltalán nem.

A digitális euró csak egy kiegészítő lehetőség lenne a készpénz mellett, és alternatívát jelentene a már létező magánjellegű digitális megoldásokkal szemben.

Mi a helyzet a magánélet védelmével?

Online fizetés során a bank csak a kifizetések teljesítéséhez, valamint a csalás megelőzéséhez és a pénzmosás elleni küzdelemhez szükséges személyes adatokhoz férne hozzá.

Ugyanígy van ez akkor is, amikor más digitális fizetési eszközzel, például hitelkártyával fizetünk.

Offline fizetéskor a magánélet védelme erősebb, mint bármely más digitális fizetési eszköz esetében – a bank csak ugyanazokat az adatokat látja, mint amikor pénzt veszünk fel a készpénzautomatából.

A digitális euró offline használatakor senki nem nézheti meg, miért fizettünk.

Az Európai Központi Bank nem fog hozzáférni az emberek adataihoz.

Nyílt pénzügyi szolgáltatások és fizetések

Az elektronikus fizetések térnyerésével új szolgáltatók – például nyílt banki szolgáltatásokat nyújtó szervezetek – jelentek meg. Ezzel párhuzamosan új, kifinomultabb csalástípusok is megjelentek, amelyek veszélyeztetik a fogyasztókat. E fejleményekre reagálva, valamint annak biztosítása érdekében, hogy az uniós pénzügyi ágazat képes legyen kihasználni a folyamatban lévő digitális átalakulás előnyeit, a Bizottság június 28-án két intézkedéscsomagot javasolt.

Először is, a Bizottság javasolta a jelenleg hatályos második pénzforgalmi szolgáltatási irányelv módosítását és korszerűsítését (azaz a harmadik pénzforgalmi szolgáltatási irányelv létrehozását). Javaslatot tett továbbá a pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló rendelet létrehozására. Ezek a változtatások biztosítani fogják, hogy a fogyasztók továbbra is megbízható és biztonságos módon teljesíthessenek elektronikus fizetéseket és végezhessenek tranzakciókat az EU-ban. Céljuk a fogyasztók jogainak védelme, valamint a pénzforgalmi szolgáltatók kínálatának növelése a piacon.

A pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló felülvizsgált irányelvre és a pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló új rendeletre irányuló javaslat:

- széles körben elérhetővé fog tenni egy olyan szolgáltatást, amellyel az átutalások megerősítése előtt ellenőrizni lehet, hogy a megadott névhez tartozik-e a számlaszám;
- elő fogja segíteni, hogy a bankok és más pénzforgalmi szolgáltatók a csalással kapcsolatos információk fokozottabb megosztása révén együttműködjenek a csalások ellen;
- a csalások áldozatai számára jogot biztosít arra, hogy bizonyos körülmények között visszatérítést kapjanak a bankjuktól vagy más pénzforgalmi szolgáltatójuktól;
- kötelezi a bankokat arra, hogy növeljék az ügyfeleik csalással kapcsolatos tudatosságát.

Másodszor, a Bizottság javaslatot tett a pénzügyi adatokhoz való hozzáférés keretére. Ez a keret egyértelmű jogokat és kötelezettségeket állapít meg annak érdekében, hogy szabályozza a pénzügyi ágazat számlavezetési célokon túlmutató ügyféladat-megosztási gyakorlatait. A gyakorlatban mindez innovatívabb pénzügyi termékeket és szolgáltatásokat eredményez a felhasználók számára, és ösztönzi a versenyt a pénzügyi ágazatban.

A javasolt intézkedéscsomag azt hivatott biztosítani, hogy az EU pénzügyi ágazata alkalmazkodjon a folyamatban lévő digitális átalakuláshoz, valamint az ebből adódó kockázatokhoz és lehetőségekhez.

November 7-én politikai megállapodás született a Parlament és a Tanács között arról a bizottsági javaslatról, amelynek célja, hogy az azonnali eurófizetések lehetőségét minden olyan polgár és vállalkozás számára elérhetővé tegye, aki az EU-ban bankszámlával rendelkezik. Az egységes eurófizetési térségről szóló rendeletet korszerűsítő új szabályok célja, hogy az azonnali eurófizetések megfizethetők és biztonságosak legyenek, és azokat Unió-szerte akadálytalanul dolgozzák fel. Az azonnali fizetések gyors és kényelmes megoldásokat kínálnak az embereknek a gyakorlati életben előforduló helyzetekben, például vészhelyzet esetén azonnal (10 másodperc alatt) pénzhez juthatnak, vagy különféle társasági helyzetekben rögtön meg tudják osztani egymással a közös költségeket. Javítják továbbá a közigazgatási szervek és a vállalkozások, különösen a kkv-k pénzforgalmi gazdálkodását; lehetővé teszik a karitatív szervezetek és NGO-k számára, hogy gyorsan hozzáférjenek a támogatásokhoz, valamint ösztönzik a bankokat innovatív pénzügyi szolgáltatások és termékek kifejlesztésére.

A pénzügyi adatokhoz való hozzáférés a következő előnyökkel jár

A fogyasztók számára:

- az adatmegosztási kapcsolatok jobb átláthatósága és ellenőrzése;
- nagyobb bizalom az adatmegosztással kapcsolatosan;
- innovatívabb és olcsóbb pénzügyi szolgáltatások kínálata.

Adatfelhasználók esetében:

- a kulcsfontosságú ügyfél-adatkészletekhez való jobb hozzáférés fellendíti az innovációt;
- új szolgáltatások és bevételi források válnak lehetővé az adatfelhasználók számára.

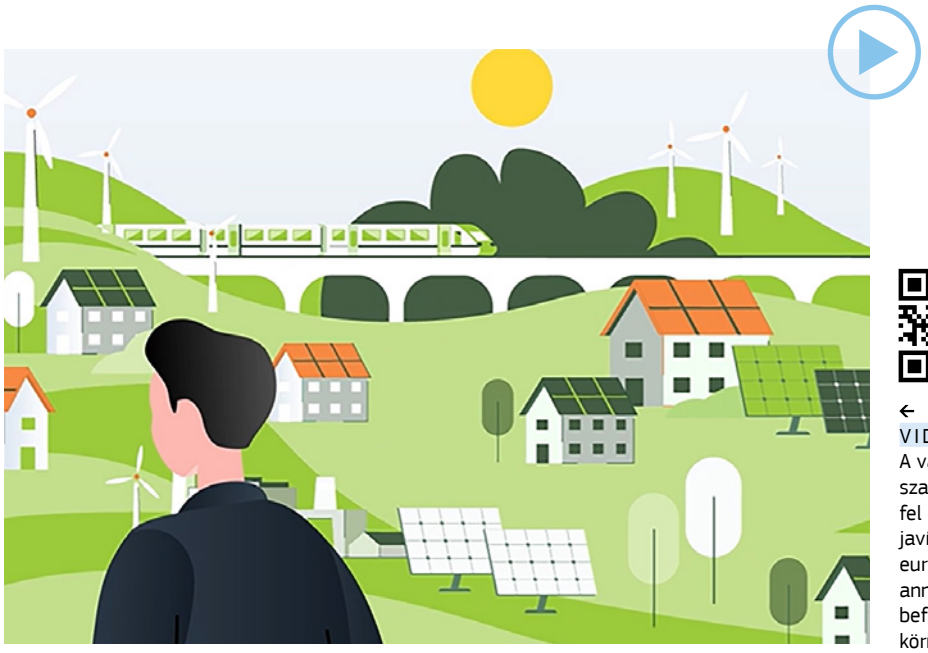

←
VIDEÓ:
A vállalatok az uniós taxonómiai szabályokat használhatják fel környezeti teljesítményük javítására, míg a befektetők az európai zöldkötvénystandardokat annak meghatározására, hogy befektetéseik valójában mennyire környezetbarátak.

Fenntartható finanszírozás

Az uniós fenntartható finanszírozási keret fő célja, hogy a beruházásokat az európai zöld megállapodás ambiciózus céljainak elérését szolgáló tevékenységek felé irányítsa. Bár folyamatban van a végrehajtás, további erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy a szabályok a gyakorlatban is hatékonyan működjenek, az eszközök pedig felhasználóbarátak legyenek.

A keret hatékonyságának javítása és végrehajtásának megkönnyítése érdekében az EU egyértelműen meghatározza, hogy mely gazdasági tevékenységek minősülnek környezeti szempontból fenntarthatónak, és hogyan lehet bizonyítani fenntarthatóságuk mértékét. Ez kulcsfontosságú a zöldrefestés megelőzéséhez és annak biztosításához, hogy a forrásokat a zöld átállás szempontjából kulcsfontosságú ágazatoknak juttassák.

Június 13-án a Bizottság az uniós fenntartható finanszírozási keret megerősítésére irányuló csomagot terjesztett elő. Ez a kezdeményezés az átállási projektek és technológiák magánfinanszírozásának ösztönzésével, valamint a pénzügyi források fenntartható beruházások felé való irányításával támogatja a vállalatokat és a pénzügyi szektort. A csomag új kritériumokat határoz meg az uniós taxonómia keretében, és az éghajlat-politikai és környezetvédelmi uniós taxonómiáról szóló felhatalmazáson alapuló jogi aktusok révén a gazdasági tevékenységek szélesebb körére terjeszti ki annak osztályozási rendszerét.

Az alábbi ábra azokat a kulcsfontosságú új gazdasági tevékenységeket szemlélteti, amelyeket ma már környezeti szempontból fenntarthatónak ismernek el.

Az uniós taxonómia – érintett gazdasági ágazatok és tevékenységek

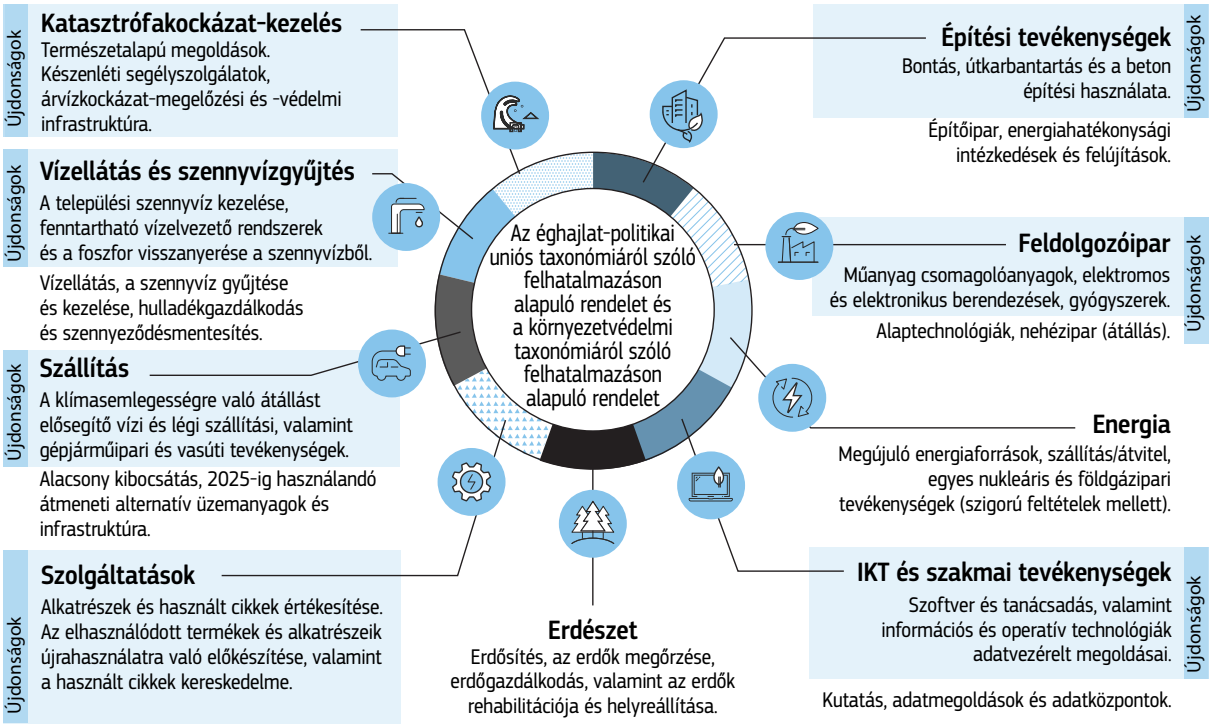

A csomag az átállás finanszírozásáról szóló ajánlást is tartalmaz, amely iránymutatást és gyakorlati példákat nyújt a vállalatok és a pénzügyi ágazat számára. A példák bemutatják, hogy a vállalatok hogyan használhatják fel önkéntes alapon a keret különböző eszközeit arra, hogy beruházásaikat a zöld átállás felé irányítsák, és kezeljék az éghajlatváltozásból és a környezetkárosodásból eredő kockázatokat.

A zöld átállás finanszírozásának eszközei

Egy átállásban lévő vállalat példája

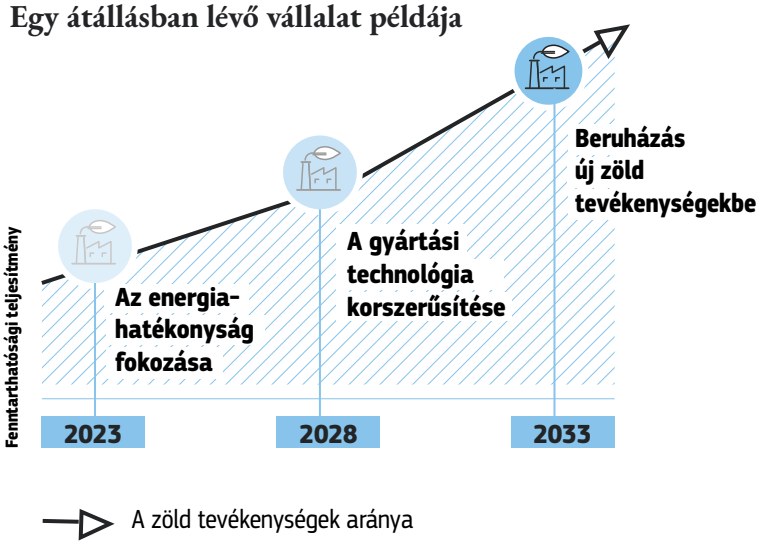

Önkéntes eszközök a fenntarthatóságra való átállás finanszírozásához:

- az uniós taxonómia;
- az uniós éghajlatváltozási referenciamutatók;
- az európai zöldkötvénystandard;
- tudományosan megalapozott célok;
- átállási terv.

A környezeti, társadalmi és irányítási (ESG-) minősítések szintén fontos szerepet játszanak az EU fenntartható finanszírozási piacán, mivel tájékoztatást nyújtanak a befektetőknek és a pénzügyi intézményeknek például arról, hogy milyen befektetési stratégiák és kockázatkezelési módszerek alkalmazhatók a környezeti, társadalmi és irányítási tényezőkkel kapcsolatban. 2023 júniusában a Bizottság rendeletjavaslatot terjesztett elő, hogy orvosolja az ESG-minősítési piac átláthatóságának hiányosságait, és megbízhatóbbá tegye azt. Az új szervezeti elvek és az összeférhetetlenség megelőzésére vonatkozó egyértelmű szabályok növelni fogják az ESG-minősítők tevékenységeinek integritását.

Mi változik a környezeti, társadalmi és irányítási (ESG-) minősítésekre vonatkozó javaslat alapján?

Előtte

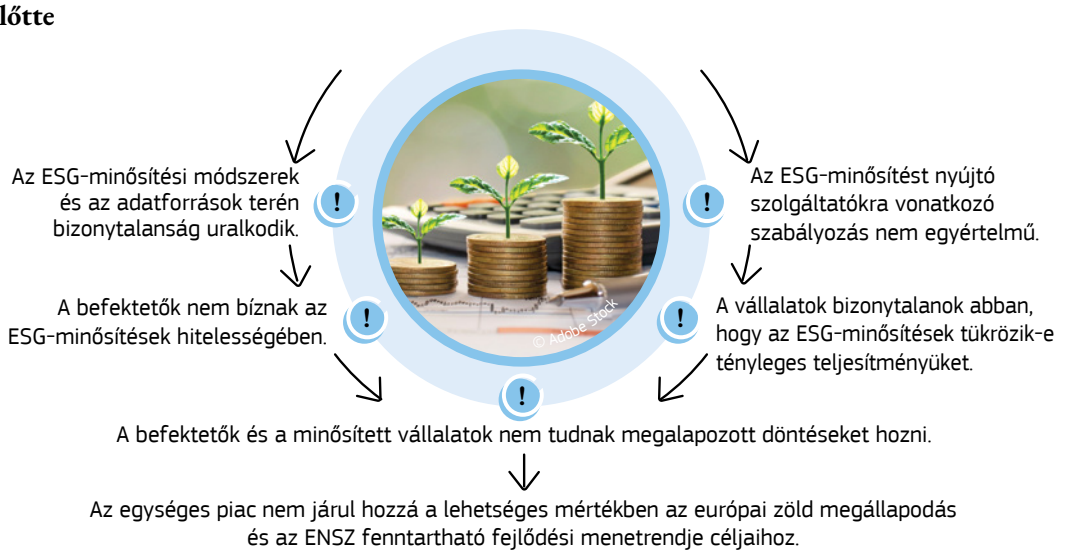

Utána

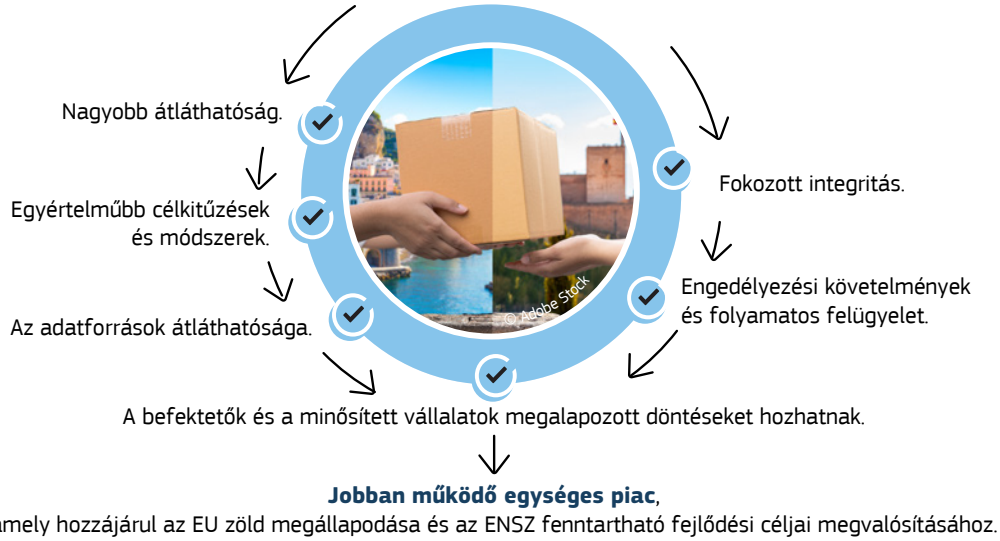

Annak érdekében, hogy a vállalatok harmonizált módon számoljanak be a fenntarthatósági információkról, a Bizottság 2023 júliusában elfogadta a kötelező európai fenntarthatósági beszámolási standardok első csomagját. A standardok környezeti, társadalmi és irányítási kérdésekre, többek között az éghajlatváltozásra, a biológiai sokféleségre és az emberi jogokra vonatkoznak. Az ezekben foglalt információk segítenek a befektetőknek jobban megérteni, milyen hatást gyakorolnak a fenntarthatóságra azok a vállalatok, amelyekbe be szeretnének fektetni. A standardok kialakításakor figyelembe vették továbbá a Nemzetközi Fenntarthatósági Standard Testülettel és a Global Reporting Initiative nevű szervezettel folytatott megbeszéléseket, hogy biztosítsák az uniós és a globális standardok közötti nagy fokú interoperabilitást, és a vállalatok ne kényszerüljenek indokolatlanul kettős jelentéstételre.

A 2019. december 11-i európai zöld megállapodás hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a pénzügyi forrásokat és tőkét a zöld beruházások felé kell irányítani. A zöldkötvények egyre jelentősebb szerepet játszanak az alacsony szén-dioxid-kibocsátásra való áttéréshez szükséges eszközök finanszírozásában. A Parlament és a Tanács 2023. február 28-án megállapodásra jutott az európai zöldkötvényekről szóló rendeletre irányuló javaslatról, amelynek célja a hivatalos zöldkötvénystandard létrehozása. A rendelet decemberben lépett hatályba. A zöldkötvénystandard olyan kritériumrendszer, amely keretet biztosít a zöldkötvények kibocsátásához. Az európai zöldkötvénystandard biztosítja, hogy a zöldkötvények tényleges környezeti előnyökkel járó projekteket finanszírozzanak, és ezáltal segít fenntartani a zöldkötvénypiac integritását és az az iránti bizalmat. Az európai zöldkötvények kibocsátóinak biztosítaniuk kell, hogy a kötvény által bevont források legalább 85%-át olyan gazdasági tevékenységekre fordítsák, amelyek összhangban vannak a taxonómiai rendelettel. Az új jogszabály létrehozza a külső felülvizsgálók engedélyezésének és felügyeletének keretét is, ami segíteni fogja a kötvények jellemzőinek ellenőrzését, és ezáltal javítja a környezetbarát jellegre vonatkozó állításokba vetett bizalmat.

←
PODCAST:
EU Finance Podcast, Episode 9 – The one about the European Green Bond Standard (Az Unió pénzügyekről szóló podcastja, 9. rész: Az európai zöldkötvénystandard).

Bankok

A 2007–2008-as globális pénzügyi válságot követően komoly erőfeszítéseket tettünk annak érdekében, hogy az uniós bankok ellenállóbbakká váljanak. Ennek köszönhetően az uniós pénzügyi intézmények megállták a helyüket a közelmúltbeli válságok során, a Covid19-világjárványtól kezdve Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúján át a 2023 tavaszán bekövetkezett amerikai bankválságig. Ma az uniós bankok tőkeerősek, likvidek, és megfelelő a felügyeletük. Amint ezt az Európai Bankhatóság 2023-as stressztesztjei is mutatják, bankjaink még nagyon kedvezőtlen forgatókönyvek esetén is reziliensek.

A bankok további megerősítése érdekében a Bizottság április 18-án javaslatot fogadott el a jelenlegi uniós banki válságkezelési és betétbiztosítási keretrendszer reformjáról. Ennek középpontjában a kisebb és közepes méretű bankok állnak. A múltban számos csődhelyzetben lévő kisebb és közepes méretű bankot segítettek meg az elfogadott szanálási kereten kívüli módszerek alkalmazásával. Ez bizonyos esetekben azt jelentette, hogy ezt állami forrásokból (azaz az adófizetők pénzéből) finanszírozták, nem pedig a bank saját forrásaiból vagy az ágazat által finanszírozott és a betétesek védelmét szolgáló egyéb tartalékalapokból (a betétbiztosítási rendszerből és a bankszanálási alapokból). A megreformált keretrendszer megkönnyíti az ágazat által finanszírozott biztonsági hálók használatát a betétesek bankválságok során történő védelme érdekében, például a betéteseknek a bajban lévő bankból egy egészséges bankba való áthelyezésével. Az ilyen biztonsági hálók alkalmazása csak kiegészítő szerepet kaphat a bankok saját tartalékai mellett, amelyek továbbra is az első védelmi vonalat jelentik.

A banki válságkezelési és betétbiztosítási keretrendszer reformja

Célkitűzések

A pénzügyi stabilitás megőrzése és az adófizetők pénzének védelme

A betétesek fokozottabb védelme

A reálgazdaság védelme a bankcsődök hatásaival szemben

Hogyan lépünk fel?

A bankcsődre vonatkozó rendszerek és a betétesek védelmének javítása, különösen a kis és közepes méretű bankok esetében

Kis és közepes méretű bankok

Olyan üzleti modell, amelynek mérlegében jelentős a betétek aránya

A reform előtt

Ha egy bank csődbe megy, a veszteségeket az alábbiak fedezik:

1. részvényesek és hitelezők
2. betétesek
3. a nemzeti szanálási alap/az Egységes Szanálási Alap (a bankunióban)

A reform után

Ha egy bank csődbe megy, a veszteségeket az alábbiak fedezik:

1. részvényesek és hitelezők (az első védelmi vonal)
2. a betétbiztosítási rendszer (a betétesek helyett)
3. a nemzeti szanálási alap/az Egységes Szanálási Alap (a bankunióban)

Az év során további fontos áttörés volt az uniós banki szabályok (a tőkekövetelményekről szóló rendelet és a tőkekövetelményekről szóló irányelv) felülvizsgálatára irányuló bizottsági javaslatról, az úgynevezett banki csomagról létrejött politikai megállapodás. A csomag az EU és a G20-partnerek által a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság keretében elfogadott nemzetközi bankszabályozási standardok (a Bázel III standardok) utolsó körét hajtja végre. A Bázel III reformok magasabb és jobb minőségű tőkét, csökkentett tőkeáttételt és szigorú likviditási követelményeket előíró kezdeti szakasza már valamennyi uniós bankra alkalmazandó.
E standardok teljes körű végrehajtásával az EU arra törekszik, hogy egyszerűbbé, összehasonlíthatóbbá és kockázatérzékenyebbé tegye a szabályozási keretet, és végső soron helyreállítsa a kockázatalapú tőkekövetelmények iránti bizalmat.

Mi szerepel a banki intézkedéscsomagban?

Bázel III: a belső modellekre vonatkozó új szabályok
Új korlát bevezetése annak biztosítása érdekében, hogy a bankok ne becsüljék alá a kockázatokat saját számítási modelljeik használata során.

Hatékonyabb felügyelet
A felügyeleti hatóságok erőteljesebb eszközökkel rendelkeznek majd az uniós bankok, köztük az összetett bankcsoportok felügyelete terén. Minimumkövetelmények kerülnek bevezetésre az Unióban működő, nem uniós országbeli bankok felügyeletére vonatkozóan.

Fenntarthatóság
A bankoknak üzleti tevékenységük irányítása során figyelembe kell venniük a környezeti, társadalmi és irányítási kockázatokat.

Méltányos, egyszerű és korszerű adóztatás és vámügyintézés

A vámunió reformja

Májusban a Bizottság a megnövekedett kereskedelmi volumenre, az e-kereskedelem növekedésére és a magasabb uniós normákra való tekintettel olyan ambiciózus reformot terjesztett elő a vámunióra vonatkozóan, amilyenre annak 1968-as létrehozása óta nem volt még példa. A jelenlegi rendszer digitális széttagoltsága és a nemzeti hatóságok közötti koordináció optimálistól elmaradó szintje magasabb adminisztratív megfelelési költségeket jelentett a kereskedők számára, és utat nyitott a csalás előtt.

A reform magában foglalja egy uniós vámhatóság létrehozását, amely egy új vámügyi adatközpontot fog felügyelni. Ez központosítottabb és digitalizáltabb vámügyi megközelítést eredményez, amely csökkenti a kereskedők megfelelési költségeit, forrásokat szabadít fel a nemzeti hatóságok számára, valamint hatékonyabbá, szilárdabbá és csalásbiztosabbá teszi a vámuniót.

↑
A DP World konténerterminálja Konstancában, Románia, 2023. május 10.

Az adókerülés és az adócsalás elleni küzdelem

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet kriptoeszköz-adatszolgáltatási keretével összhangban álló új jelentéstételi és információcsere-követelmények segíteni fogják a tagállamok küzdelmét a kriptoeszköz- és elektronikuspénz-ágazatban jelentkező adókijátszással és adócsalással szemben. A 2023-ban elért megállapodás értelmében valamennyi uniós székhelyű kriptoeszköz-szolgáltatónak jelentenie kell az EU-ban lakóhellyel rendelkező ügyfelek ügyleteit, javítva ezzel az adócsalás és az adókikerülés felderítését.

A tőkepiaci unióra vonatkozó, 2020. évi cselekvési terv és az uniós helyreállítást támogató igazságos és egyszerű adózásra vonatkozó cselekvési terv részeként a Bizottság javaslatot terjesztett elő, hogy hatékonyabbá és biztonságosabbá tegye a forrásadó-eljárásokat a befektetők, a pénzügyi közvetítők és a tagállami adóhatóságok számára. E lépés célja, hogy megelőzze a kettős adóztatást, valamint a visszatérítési vagy mentességi rendszerrel való visszaéléseket. Célja továbbá, hogy harmonizálja a forrásadó-mentességre vonatkozó eljárásokat, csökkentve ezáltal az érdekelt felek költségeit.

A Bizottság javaslatot tett a transzferárazásról szóló irányelvre is, amelynek célja a megfelelési terhek csökkentése, az adórendszer kiszámíthatóbbá tétele és a transzferárazással kapcsolatos jogviták számának csökkentése. Az irányelv mind a kettős adóztatást, mind az adóztatás kettős elmaradását meg akarja előzni.

Az adózás méltányosabbá, egyszerűbbé és korszerűbbé tétele

A 27 különböző, egyedi szabályok szerint működő nemzeti adórendszer alkalmazása igen költségessé teszi a vállalkozások számára az adóügyi megfelelést. Ez visszafogja a határokon átnyúló beruházásokat az EU-ban, és versenyhátrányba hozza a vállalkozásokat a világ más részein működő vállalatokkal szemben.

E probléma kezelése érdekében a Bizottság szeptemberben elfogadta a Vállalkozás Európában: Társaságiadó-keret című javaslatot. Ez a keret egységes szabályrendszert vezetne be a vállalatcsoportok adóalapjának meghatározására vonatkozóan. Ez a több tagállamban működő nagyvállalatok megfelelési költségeit akár 65%-kal is csökkentheti. Emellett egyszerűsíteni fogja az eljárást a nemzeti adóhatóságok számára, és így könnyebb lesz megállapítani az esedékes adók pontos mértékét.

Bár a javaslat elsősorban az Európai Unió több országában működő nagy vállalatcsoportokra irányul, az EU intézkedéseket hozott a mikrovállalkozásokra és a kkv-kra vonatkozó adószabályok egyszerűsítése érdekében is. A központ szerinti adózásról szóló irányelvre vonatkozó javaslat az adózási szabályokat egyszerűsítő keretet vezet be a más tagállamokban állandó telephelyen keresztül működő kkv-k számára. Ez lehetővé teszi számukra, hogy a működési helyük szerinti összes tagállam adóhivatala helyett elegendő legyen csak egyetlen adóhatósággal (azaz a központjuk székhelye szerinti hivatallal) tartaniuk a kapcsolatot. Ennek célja a kkv-k határokon átnyúló terjeszkedésének ösztönzése.

3. Egy klímasemleges és virágzó Európa megteremtése

Bevezetés

Az európai zöld megállapodás az Európai Unió ütemterve az éghajlati, környezeti és biodiverzitási válság hármas fenyegetésének kezelésére. Ezzel a megállapodással az EU fokozta éghajlat-politikai törekvéseit, és kötelezettséget vállalt a klímasemlegesség 2050-ig történő elérésére. Az EU-t olyan igazságos és virágzó társadalommá kívánja átalakítani, amely modern, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággal rendelkezik. 2023-ban az EU fontos mérföldkövet ért el a klímasemlegesség felé vezető úton. Október közepén elfogadásra kerültek azok a kulcsfontosságú jogszabályok, amelyek célja elérni – és akár túlteljesíteni – a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás 2030-ig legalább 55%-kal történő csökkentésére vonatkozó középtávú célt. A szélsőséges időjárás ismét rávilágított az éghajlatváltozás szomorú valóságára az EU-ban és az egész világon, felhívva a figyelmet arra, hogy további erőfeszítésekre van szükség a kibocsátások lehető leggyorsabb csökkentéséhez. A COP28 konferencián az EU vezető szerepet játszott egyrészt a fosszilis tüzelőanyagokról való átállás felgyorsítását célzó globális megállapodás, másrészt azon kötelezettségvállalás létrejöttében, miszerint 2030-ig háromszorosára kell növelni a globális megújulóenergia-kapacitást és meg kell duplázni az energiahatékonyság-javítás ütemét.

A felforrósodó bolygó realitása

A 2023-ban Európában és szerte a világon tapasztalt szélsőséges időjárási események nyomán fellépő zavarok és pusztítás határozottan emlékeztettek bennünket arra, hogy milyen súlyos és állandó fenyegetést jelent az éghajlatváltozás a társadalomra nézve, valamint hogy sürgős fellépésre van szükség bolygónk védelme érdekében.

A csapadékszegény időjárás miatt egyre hosszabbak és veszélyesebbek az erdőtüzek sújtotta szezonok: Spanyolországban már márciusban lángra lobbantak az erdők, júliusban és augusztusban pedig rekordméretű tüzek pusztítottak Görögország, Spanyolország és Portugália egyes részein. Görögország északkeleti részén, Évroszban az EU történelmének eddigi legnagyobb erdőtüze tombolt. Az európai erdőtűz-információs rendszer szerint július 22-ig Unió-szerte már több mint 181 000 hektárnyi földterület vált a lángok martalékává, ami több mint 40%-kal meghaladja a 2003 és 2022 közötti átlagot (128 225 hektár).

Az erdőtüzek növekvő kockázatára válaszul az EU 2023-ban megerősítette megelőző és előrejelzési képességeit, ugyancsak megerősítette rescEU tűzoltó flottáját, és több száz tűzoltót küldött ki előzetesen annak érdekében, hogy azonnali támogatást tudjanak nyújtani. Emellett a Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központ részeként létrehozta a kontrollálatlan vegetációtüzekkel foglalkozó támogató csoportot.

Az erdőtüzek globális problémát jelentenek. Az uniós tagállamok az uniós polgári védelmi mechanizmuson keresztül közel 300 tűzoltót küldtek ki, hogy segítsék az évtized legsúlyosabb erdőtüze elleni küzdelmet Kanadában (a tűz körülbelül 4 millió hektáron, azaz egy Hollandia nagyságú területen pusztított) (lásd a 8. fejezetet).

↑
Erdőtűz pusztít Candelaria és Arafo településeken, Tenerife, Spanyolország, 2023. augusztus 16.

2023 a világ történelmének legmelegebb éve volt: az év során 7 hónap bizonyult az eddigi legmelegebbnek, és két, rekordot döntő tűzszezonnak is szemtanúi lehettünk. Az uniós Kopernikusz program éghajlatváltozással kapcsolatos szolgáltatása szerint 2023-ban az év napjainak közel felén a hőmérséklet több mint 1,5°C-kal meghaladta az iparosodás előtti átlagot (1850–1900).

A szélsőséges esőzések halálos áradásokat okoztak az EU egyes részein, többek között Horvátországban, Olaszországban, Ausztriában és Szlovéniában.

→
Légi felvétel az árvizek és földcsuszamlások sújtotta területekről Emilia-Romagna régióban, Olaszország, 2023. május 25.

A példátlan méretű áradások és erdőtüzek miatt 2023-ban az Európai Unió Szolidaritási Alapjából a katasztrófa utáni helyreállítási és újjáépítési támogatás iránti kérelmek nyomán minden rendelkezésre álló forrást mozgósítottak a segítségnyújtás érdekében.

Az éghajlatváltozás komoly fenyegetést jelent nemcsak Európára, hanem a világ legszegényebb országaira nézve is, súlyosbítva a már meglévő válságokat, a megnövekedett humanitárius szükségletek kielégítése pedig egyre nagyobb erőfeszítéseket igényel (lásd a 8. fejezetet). Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete szerint az éghajlati szélsőségeknek kitett alacsony és közepes jövedelmű országok aránya 76%-ról 98%-ra nőtt az elmúlt két évtizedben.

Az EU július 15-ét a globális éghajlati válság áldozatairól való megemlékezés napjává nyilvánította, hogy minden évben megemlékezzünk az Európában és a világ többi részén áldozatul esett embertársainkról. A rendezvény célja, hogy felhívja az emberek figyelmét azokra a konkrét lépésekre, amelyeket maguk is megtehetnek az éghajlatváltozás által okozott károk csökkentése és az éghajlati katasztrófákra való jobb felkészülés érdekében.

Úton a „nettó zéró” felé

Márciusban került közzétételre az ENSZ Éghajlatváltozási Kormányközi Testületének jelentése, amelyben a tudományos közösség ismét határozottan figyelmeztetett arra, hogy fel kell lépni a klímaválság kezelése érdekében. A jelentés megerősíti, hogy emberi hatásra a világ egyre gyorsabban melegszik, a folyamatot kísérő időjárási szélsőségek és katasztrófák pedig világszerte életeket sodornak veszélybe, és kockára teszik a megélhetést. A tudomány álláspontja egyértelmű: kizárólag az üvegházhatásúgáz-kibocsátás megszüntetésével tudjuk megállítani a globális felmelegedést és csökkenteni az éghajlatváltozás hatásait. Ez azt jelenti, hogy egyensúlyt kell teremteni a légkörbe kibocsátott üvegházhatású gázok mennyisége és a légkörből megkötött mennyiség között.

Az európai zöld megállapodás sarokköve, hogy Európát – a világon elsőként – klímasemleges kontinenssé tegye. Ezt a célkitűzést az európai klímarendelet is rögzíti azzal a jogilag kötelező érvényű kötelezettségvállalással együtt, hogy az EU 2030-ig legalább 55%-kal csökkenti az üvegházhatású gázok kibocsátását az 1990-es szinthez képest.

A hatályos éghajlat- és energiapolitikai jogszabályoknak köszönhetően az EU üvegházhatásúgáz-kibocsátása már 32,5%-kal csökkent 1990-hez képest, mindamellett, hogy az EU gazdasága ugyanebben az időszakban 60%-kal nőtt.

Ennek megvalósításához az Európai Bizottság 2021-ben előterjesztette az „Irány az 55%!” intézkedéscsomagot. 2022-ben a REPowerEU terv keretében megemelte a javaslatok némelyikének (nevezetesen az energiahatékonyságra és a megújuló energiára irányuló javaslatnak) az ambíciószintjét annak érdekében, hogy tovább csökkentse az EU függőségét az orosz fosszilis tüzelőanyagok behozatala terén (lásd a 4. fejezetet). 2023 végére hatályba lépett a 2030-ra kitűzött 55%-os nettó kibocsátáscsökkentési cél elérése szempontjából kulcsfontosságú jogszabály (lásd alább). A csomag jogilag kötelező erejű célokat tartalmaz a gazdasági ágazatok mindegyikére vonatkozóan, célértéket állapít meg a természetes szénelnyelés mértékének növelésére, valamint magában foglal egy aktualizált uniós kibocsátáskereskedelmi rendszert.

Tíz uniós polgár közül több mint kilenc véli úgy, hogy az éghajlatváltozás komoly probléma.

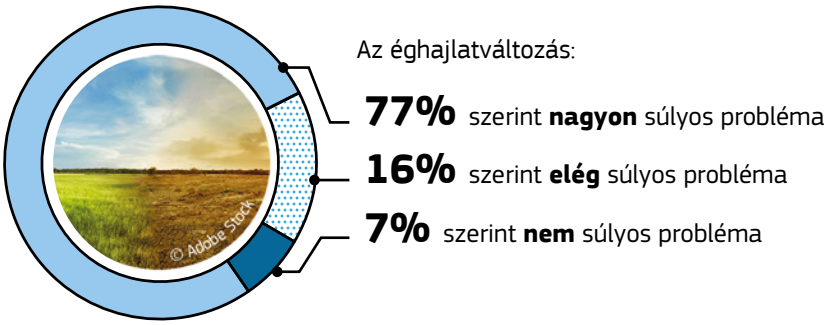

Forrás: Az Eurobarométer 538. számú tematikus felmérése, 2023. július.

2023-ban szigorodott a meglévő rendszer, hatályát pedig kiterjesztették a tengeri szállításból származó kibocsátásokra is. Új kibocsátáskereskedelmi rendszer jött létre annak érdekében, hogy a szén-dioxid-árazás a gazdaság új ágazataira is vonatkozzon, mindenekelőtt az épületekben és a közúti közlekedésben használt üzemanyagokra. Amellett, hogy fizetési terhet ró a szennyezésre, és elősegíti a zöld átállást előmozdító beruházások létrejöttét, az új rendszer szociális támogatást is nyújt a polgárok és a kisvállalkozások számára annak érdekében, hogy senki se maradjon le.

A végleges jogalkotási csomag 2030-ig várhatóan 57%-kal csökkenti az uniós nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátást az 1990-es szinthez képest.

Az EU-n kívülről származó áruk behozatalára vonatkozó új mechanizmus biztosítani fogja, hogy a szén-dioxid-árak a célzott ágazatokban kerüljenek megállapításra. Az új jogszabályok a megújuló energiaforrásokra és az energiahatékonyságra vonatkozó aktualizált célértékeket, valamint a töltő-infrastruktúra és az alternatív üzemanyagok közúti közlekedésben, hajózásban és légi közlekedésben való használatának fellendítését célzó szabályokat is tartalmaznak.

2023-ban a tagállamoknak be kellett nyújtaniuk nemzeti energia- és klímaterveik aktualizált tervezeteit, amelyek felvázolják, hogy miként kívánják elérni az EU 2030-ra kitűzött energia- és éghajlat-politikai céljait. Decemberben a Bizottság értékelte a terveket, és ajánlásokat adott ki.

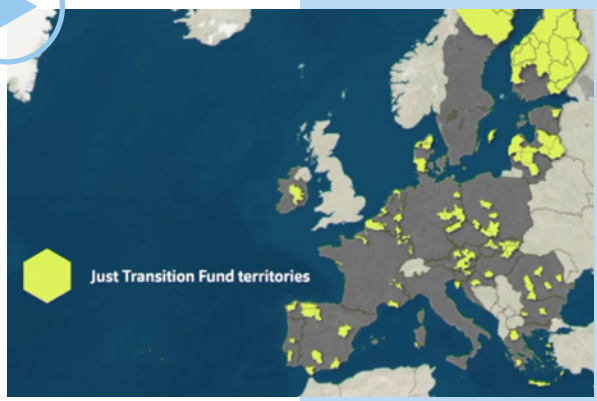

↑
VIDEÓ: Az igazságos átmenet platform.

Senki sem maradhat le

A méltányos és inkluzív zöld átállás biztosítása érdekében a platform még ebben az évtizedben 55 milliárd eurót mozgósít beruházások formájában a klímasemleges gazdaságra való átállás során a legnagyobb kihívásokkal szembesülő uniós régiókban élők támogatására.

Az EU a nemzeti, regionális és helyi érdekelt felekkel együttműködve segíti a regionális gazdaságok diverzifikálását, és teszi lehetővé az emberek számára, hogy boldoguljanak az új gazdaságban (lásd még a 6. fejezetet)..

„Irány az 55%!” – elfogadott jogszabály

Az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer reformja

Az épületekre és a közúti közlekedésben használt üzemanyagokra vonatkozó új uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer

Szociális Klímaalap

Közös kötelezettségvállalási rendelet

A földhasználatról, az erdőgazdálkodásról és a mezőgazdaságról szóló rendelet

Az autókra és kisteherautókra vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírások

Az importáruk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus

Megújulóenergia-irányelv

Energiahatékonysági irányelv

Az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájáról szóló rendelet

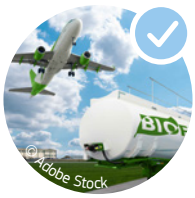

ReFuelEU légiközlekedési rendelet

FuelEU tengerészeti rendelet

Az EU versenyképessége nagymértékben függ majd attól, hogy képes lesz-e olyan tiszta technológiákat kifejleszteni és gyártani, amelyek lehetővé teszik a klímasemleges gazdaságra való átállást. A nettó zéró kibocsátási célt szolgáló technológiák versenyképességének megerősítése és a klímasemleges gazdaságra való gyors átállás előmozdítása érdekében a Bizottság 2023 februárjában előterjesztette a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervet. A terv célja támogatóbb környezetet biztosítani ahhoz, hogy bővüljenek a nettó zéró kibocsátási célt szolgáló technológiákhoz és termékekhez kapcsolódó gyártási kapacitások az EU-ban (lásd a 4. fejezetet).

Az EU a kibocsátáskereskedelmi rendszer által finanszírozott Innovációs Alapon keresztül is támogatja a nettó zéró kibocsátási célt szolgáló innovatív technológiákat. Megoldásokat kínál a piac számára az európai ipar dekarbonizációjához és a klímasemlegességre való átállás támogatására, miközben fokozza az EU versenyképességét. Egyes tagállamok nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveik keretében is támogatják az innovatív technológiák gyártási kapacitását. A Bizottság a tiszta energiára való átállásról szóló párbeszédsorozatot indított annak érdekében, hogy minden ágazatot támogatni tudjon az ipar dekarbonizációjára irányuló üzleti modell kialakításában. 2023-ban sor került az első párbeszédekre a hidrogénágazattal és az energiaigényes iparágakkal (lásd a 4. fejezetet).

Úton a körforgásos gazdaság felé

Az év során az EU további eredményeket ért el a körforgásos gazdaság felé történő elmozdulás terén: célul tűzte ki, hogy normává tegye a fenntartható termékeket, csökkentse a természeti erőforrásokra nehezedő nyomást és a keletkező hulladék mennyiségét, valamint fenntartható növekedést és munkahelyeket teremtsen.

Évente több mint 5 millió tonna ruházati cikket dobunk ki az EU-ban (ami fejenként több mint 11 kg-nak felel meg), de ennek a hulladéknak csupán 22%-át gyűjtjük szelektíven újrahasználat vagy újrafeldolgozás céljából, míg a fennmaradó rész gyakran hulladékégetőbe vagy hulladéklerakóba kerül. A textiltermékekre vonatkozóan javasolt új szabályok célja, hogy a gyártók felelősséget vállaljanak termékeik teljes életciklusáért, mindenekelőtt a hulladékgazdálkodásért, ezáltal előmozdítva Unió-szerte a textilhulladék fenntartható kezelését. A használt és újrahasznosított textiltermékek rendelkezésre állásának növelése várhatóan helyi munkahelyeket teremt, és pénzt takarít meg a fogyasztók számára az EU-ban és azon kívül, miközben enyhíti a textilgyártás természeti erőforrásokra gyakorolt hatását. A ReSet the Trend kampány 2023-ban indult azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet a fenntartható divatra.

Az élelmiszer-pazarlás óriási gazdasági, társadalmi és környezeti hatásokkal jár. A Bizottság által júliusban előterjesztett új javaslat értelmében a tagállamoknak 2030-ig a feldolgozás és a gyártás terén 10%-kal, a kiskereskedelemben és a fogyasztásban pedig együttesen (fejenként) 30%-kal kell csökkenteniük az élelmiszer-pazarlást. Ezek az új célértékek előnyösek az élelmezésbiztonság szempontjából, csökkentik az üvegházhatásúgáz-kibocsátást, egyúttal pedig költségmegtakarítást jelentenek a vállalkozások és a fogyasztók számára.

Élelmiszer-hulladék

58,4 millió tonna keletkezik az EU-ban évente (131 kg/fő/év). *Forrás:* Eurostat, 2023. szeptember.

A kiskereskedőknek, a vendéglátóiparnak és közétkeztetésnek, valamint a háztartásoknak szállított élelmiszerek mintegy **10%**-a a szemétbe kerül..

Az élelmiszer-hulladék **több mint fele** (54%) a **háztartásokból** származik.

A **második legnagyobb** élelmiszerhulladék-termelő az élelmiszer-feldolgozás és -gyártás (21%).

Az erőfeszítések alátámasztására a Bizottság elfogadta a körforgásos gazdaság felülvizsgált nyomonkövetési keretrendszerét, hogy jobban figyelemmel tudja kísérni a körforgásos gazdaságra való átállás terén az EU-ban elért eredményeket, valamint a globális fenntarthatósághoz és az EU rezilienciájához való hozzájárulását. A keretrendszer a hulladékmegelőzési célok felé tett előrelépés mérésére olyan új mutatókat foglal magában, mint az anyaglábnyom vagy az erőforrás-termelékenység.

Az EU-ban évente közel 6 millióval nő az elhasználódott járművek száma. Ha ezeket a járműveket életciklusuk végén nem kezelik megfelelően, az értékvesztéshez és szennyezéshez vezet. A javasolt új szabályok, amelyek a tervezéstől és a forgalomba hozataltól az életciklus végi kezelésig a jármű valamennyi életszakaszára kiterjednek, 2035-re várhatóan 1,8 milliárd euró nettó bevételt generálnak. Emellett jelentős szén-dioxid-megtakarítást eredményeznek, csökkentik a nyersanyagoktól való függőséget, valamint új munkahelyeket és bevételi forrásokat teremtenek a hulladékgazdálkodással és újrafeldolgozással foglalkozó ágazatok számára.

A gépjárműipar körforgásos jellegének fellendítését célzó új intézkedéseknek köszönhetően 2035-ig akár 4 millióval nőhet az újrahasznosított autók száma, és 22 000 új munkahely jöhet létre.

→
Virginijus Sinkevičius, a környezetért, az óceánokért és a halászatért felelős európai biztos (jobbra) egy, a körforgásos gazdaság területén élen járó vállalatnál tesz látogatást, Belgium, 2023. július.

Politikai megállapodást sikerült elérni egy bizottsági javaslat kapcsán, amely a hulladékszállításra vonatkozó új szabályok révén kívánja elérni, hogy az EU nagyobb felelősséget vállaljon saját hulladékaiért. Tilos lesz műanyaghulladékot exportálni az EU-ból olyan országokba, amelyek nem tagjai a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetnek. A megállapodás segít csökkenteni a hulladékszennyezést és előmozdítani a körforgásos gazdaságot.

A termékek életciklusuk során jelentős hatást gyakorolnak a környezetre, a nyersanyagok kitermelésétől kezdve egészen a gyártásukig, szállításukig, felhasználásukig, és életciklusuk végén is. Decemberben megállapodás született arról a javaslatról, amelynek célja, hogy a fenntartható termékek normává váljanak az EU-ban. A fenntartható termékek környezettudatos tervezéséről szóló rendelet a környezettudatos tervezésre vonatkozó hatályos szabályokra épül, amelyek csaknem 20 éve sikeresen hozzájárulnak a termékek energiahatékonyságának javításához az EU-ban. Az új jogszabály kétféleképpen lép túl a jelenlegi kereten: először is a termékek lehető legszélesebb körére lesz alkalmazandó; másodszor pedig bővül azon követelmények hatálya, amelyeknek a termékeknek meg kell felelniük.

A fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának növelése fontos szerepet játszik az európai zöld megállapodás fenntartható fogyasztással kapcsolatos célkitűzéseinek elérésében. Az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa szeptemberben megállapodásra jutott az azokra az új szabályokra irányuló javaslatról, amelyek biztosítják, hogy a fogyasztók jobb tájékoztatást kapjanak az általuk vásárolt áruk tartósságáról és javíthatóságáról, és jobban védve legyenek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben. Tilalom lép érvénybe a kibocsátáskompenzációra hivatkozó félrevezető állítások termékeken való feltüntetésére vonatkozóan is. A Bizottság javaslatot terjesztett elő annak érdekében is, hogy előmozdítsa a javítási szolgáltatások igénybevételét és javítsa az azokkal kapcsolatos tájékoztatást. A javaslat arra ösztönzi a fogyasztókat, hogy a javítást részesítsék előnyben a cserével szemben a jogszabályi jótállás ideje alatt, és az áruk javítására kötelezi az uniós jog értelmében – már most és a jövőben is – javíthatósági (ökotervezési) követelmények hatálya alá tartozó áruk gyártóit.

Fenntartható döntések meghozatala

A fogyasztók szerepvállalásának növelését célzó intézkedések kiegészítéseként a Bizottság új szabályokat is javasolt az úgynevezett zöldrefestés kezelésére, ami azt jelenti, hogy a termékek vagy eljárások környezetbarátabb benyomást keltenek, mint amilyenek valójában. Annak biztosítása, hogy a környezeti címkék és a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások valóban hitelesek és megbízhatóak legyenek, lehetővé teszi majd a fogyasztók számára, hogy megalapozottabb vásárlási döntéseket hozzanak. Emellett fellendíti azon vállalkozások versenyképességét is, amelyek termékeik és tevékenységeik környezeti fenntarthatóságára törekednek.

Új szabályokat dolgoztak ki annak érdekében, hogy a fogyasztók tájékozott és környezetbarát döntéseket hozhassanak a mobiltelefonok és táblagépek vásárlásakor. A környezettudatos tervezésre vonatkozó új szabályok javítani fogják az említett eszközök tartósságát, javíthatóságát, újrafelhasználhatóságát és újrafeldolgozhatóságát. Az okostelefonokon és táblagépeken található új energiacímke információval szolgál azok hatékonyságáról és tartósságáról, a javíthatósági pontszám pedig a fenntartható döntések felé tereli a fogyasztókat. A szabályok 2025. június 20-tól alkalmazandók.

← VIDEÓ: A környezetbarát jellegre vonatkozó állításokról szóló új jogszabályjavaslat.

A levegőre, a vízre és a talajra vonatkozó szennyezőanyag-mentességi cselekvési terv előmozdítása

Víz

2023-ban a felülvizsgált ivóvíz-irányelv nemzeti jogba való átültetésével új szabályok léptek hatályba Unió-szerte. Ezek a szabályok világszinten is az ivóvízre vonatkozó legszigorúbb előírások közé tartoznak.

Válaszul arra, hogy az EU számos részén csökkent a csapadékmennyiség, júniusban új követelmények léptek életbe a kezelt szennyvíz mezőgazdasági öntözésben való biztonságos újrafelhasználására vonatkozóan.

© Getty Images

Egy 2023 februárjában közzétett uniós jelentés az Odera folyóban bekövetkezett tömeges halpusztulást elemezte, amely a közelmúlt egyik legnagyobb ökológiai katasztrófája volt Európában. A jelentés arra a megállapításra jut, hogy valószínűleg jelentős kiterjedésű toxikus algavirágzás miatt pusztult el mintegy 360 tonna hal, és ajánlásokat fogalmaz meg annak érdekében, hogy meg lehessen előzni a hasonló katasztrófák megismétlődését.

Noha a tengerészeti biztonság színvonala az uniós vizeken igen magas, kisszámú haláleset történik, és az utóbbi időben nem fordultak elő nagy horderejű olajszennyezések, mégis évente több mint 2000 tengeri balesetről és eseményről készül beszámoló. Júniusban a Bizottság öt jogalkotási javaslatot terjesztett elő az uniós szabályok korszerűsítésére és a hajók által okozott vízszennyezés megelőzésére. A javaslatok célja továbbá az európai tengerekbe történő illegális kibocsátás megelőzése, ami elengedhetetlen a tengeri szállítási tevékenységek környezeti hatásának csökkentéséhez és a tengeri ökoszisztéma megőrzéséhez.

A tengeri biztonság növelése

A szigorú uniós biztonsági előírások hatékonynak mutatkoznak, de az új kihívások és technológiák új megközelítéseket tesznek szükségessé.

Mire számíthatunk?

A **lobogó szerinti államoknak** biztosítaniuk kell, hogy minden hajó alkalmas legyen a hajózásra.

A **kikötő szerinti államok** ellenőrei ellenőrzik a külföldi hajókat, amikor azok a kikötőikben tartózkodnak.

A **tengeri balesetek kivizsgálása** meghatározza a balesetek kiváltó okait, így a jövőben meg lehet előzni a hasonló eseteket.

A lobogó szerinti államok megosztják egymással az ellenőrzések eredményeit.

Hatékonyabbá válnak az ellenőrzések.

Terjed a digitális megoldások, például az e-bizonyítványok használata.

Javul a tagállamok képessége a biztonsági aggályok, valamint a környezetvédelmi és szennyezési szabályszegések feltárására.

Javul a halászhajók biztonsága.

Az Európai Tengerészeti Biztonsági Ügynökség megerősített támogatást nyújt.

Vegyszerek

Az uniós polgároknak és a környezetnek a mérgező higanytól való védelmére irányuló bizottsági javaslat értelmében tilos lesz a fogászati amalgám használata. Az EU-ban évente mintegy 40 tonna higanyt használnak fel erre a célra. A javaslat megtiltja továbbá bizonyos higanytartalmú termékek, például lámpák gyártását és kivitelét.

Ipari kibocsátások

Az ipari kibocsátásokról szóló irányelv Unió-szerte mintegy 52 000 nagyobb ipari és állattenyésztési létesítmény működését szabályozza. Előírja számukra, hogy az elérhető legjobb technikák alkalmazásán alapuló engedéllyel rendelkezzenek. 2023-ban új értékelések készültek a vágóhidakra, az állati melléktermékek és az élelmezési célra alkalmas társtermékek ágazatában elérhető legjobb technikákra vonatkozóan. Környezeti hatásuk csökkentése érdekében az EU-ban mintegy 800 vágóhídnak kell igazodnia ezekhez az új előírásokhoz.

Zaj

A zaj a légszennyezés után a második legnagyobb környezeti egészségügyi veszély Európában. A környezeti zajról szóló irányelv végrehajtásáról szóló jelentés meghatározza, hogyan lehet tovább csökkenteni a zajkibocsátást a 30%-os csökkentési cél 2030-ra történő elérése érdekében.

Mikroműanyagok

A Bizottság újabb fontos lépést tett a környezetvédelmért azáltal, hogy intézkedéseket fogadott el a termékekhez szándékosan hozzáadott mikroműanyagok korlátozására. Az új szabályokkal mintegy félmillió tonna mikroműanyag környezetbe kerülése akadályozható meg.

Ellenőrizze lakóhelye környezetének minőségét: https://discomap.eea.europa.eu/atlas/?page=Check-your-place.

Ellenőrizze környezetében a levegő minőségét (mobilalkalmazásként is elérhető): https://www.eea.europa.eu/themes/air/air-quality-index.

Biológiai sokféleség

A természet alapvető fontosságú az éghajlatváltozás elleni küzdelemben. A természeti környezet romlása növeli az olyan események valószínűségét és súlyosságát, mint például az árvizek vagy az erdőtüzek, tehát a természet és a biológiai sokféleség Európa leghatékonyabb védelme a természeti katasztrófákkal szemben.

Novemberben – a természet folyamatos és tartós helyreállítását célzó folyamat első lépéseként – ideiglenes politikai megállapodás született a természet-helyreállítási jogszabályról. A tagállamok 2030-ig az EU szárazföldi és tengeri területeinek legalább 20%-án helyreállítási intézkedéseket vezetnek be. 2050-re hasonló intézkedéseket kell bevezetni minden helyreállításra szoruló ökoszisztéma esetében.

Talajtakaró

Az egészséges talajok elengedhetetlenek az élelmezésbiztonság szavatolásához, a klímasemlegesség eléréséhez, valamint az elsivatagosodás és a talajromlás megállításához. Az európai talajok több mint 60%-a azonban rossz állapotú. A talajmegfigyelésről szóló jogszabályra irányuló javaslat célja, hogy 2050-re egészségesek legyenek a talajok az Unióban. Ennek eszköze a talaj egészségére vonatkozó adatok összegyűjtése és elérhetővé tétele a mezőgazdasági termelők és a talaj más kezelői számára. Az új törvény a fenntartható talajgazdálkodást is normává teszi. A Bizottság emellett iránymutatást tett közzé az egészséges talajra vonatkozó uniós finanszírozási lehetőségekről az érdekelt felek számára. Az áprilisban elindított A talajmisszió kiáltványa regionális és helyi politikai döntéshozókat, érdekelt feleket és polgárokat tömörít egy olyan élénk közösségben, amely a talaj egészségével foglalkozik. Az önkéntes kezdeményezéshez az év végéig több mint 2100 személy és 350 szervezet csatlakozott. Az aláírók elismerik, hogy fellépésre van szükség a talajegészséggel kapcsolatban, és bekapcsolódnak különböző talajvédelmi és -helyreállítási tevékenységekbe.

Beporzók

Mivel jelenleg minden harmadik méh-, lepke- és zengőlégyfaj eltűnőfélben van az EU-ban, a Bizottság 2023-ban egy megújított kezdeményezést terjesztett elő, amelyben meghatározta az EU és a tagállamok által a beporzók pusztulásának 2030-ig történő visszafordítása érdekében meghozandó intézkedéseket. Egyre erősebb a polgárok körében az az elvárás, hogy a döntéshozók határozottabban lépjenek fel a beporzók pusztulása ellen. Ennek az elvárásnak ad hangot a „Mentsük meg a méheket és a mezőgazdasági termelőket!" címmel a közelmúltban indított sikeres európai polgári kezdeményezés is. Az EU továbbá a legújabb technológiákkal mérhető legalacsonyabb szintre csökkentette az élelmiszerekben előforduló két neonikotinoid hatóanyagú növényvédő szer maximális maradékanyag-határértékét is. A klotianidin és a tiametoxam kültéri használata már tilos az EU-ban. Az új határértékek az EU-ban előállított vagy oda behozott élelmiszerekre és takarmányokra vonatkoznak majd. Ez biztosítani fogja, hogy a belső piacon forgalomba hozott élelmiszerek ne járuljanak hozzá a beporzók pusztulásához, függetlenül attól, hogy hol történt az előállításuk.

A talaj egészsége közvetlenül érinti az EU élelmezésbiztonságát

Élelmiszereink **95%**-át közvetlenül vagy közvetve a talajon termeljük.

A talajerózió évente **1,25 milliárd euró** veszteséget okoz az EU-nak a mezőgazdasági termelékenység csökkenése miatt.

Az Unióban a talajok **83%**-a tartalmaz növényvédőszer-maradékokat.

A mezőgazdasági földterületek több mint **23%**-át érinti a talajtömörödés, ami csökkenti a termelékenységet.

Fényképek: © Adobe Stock

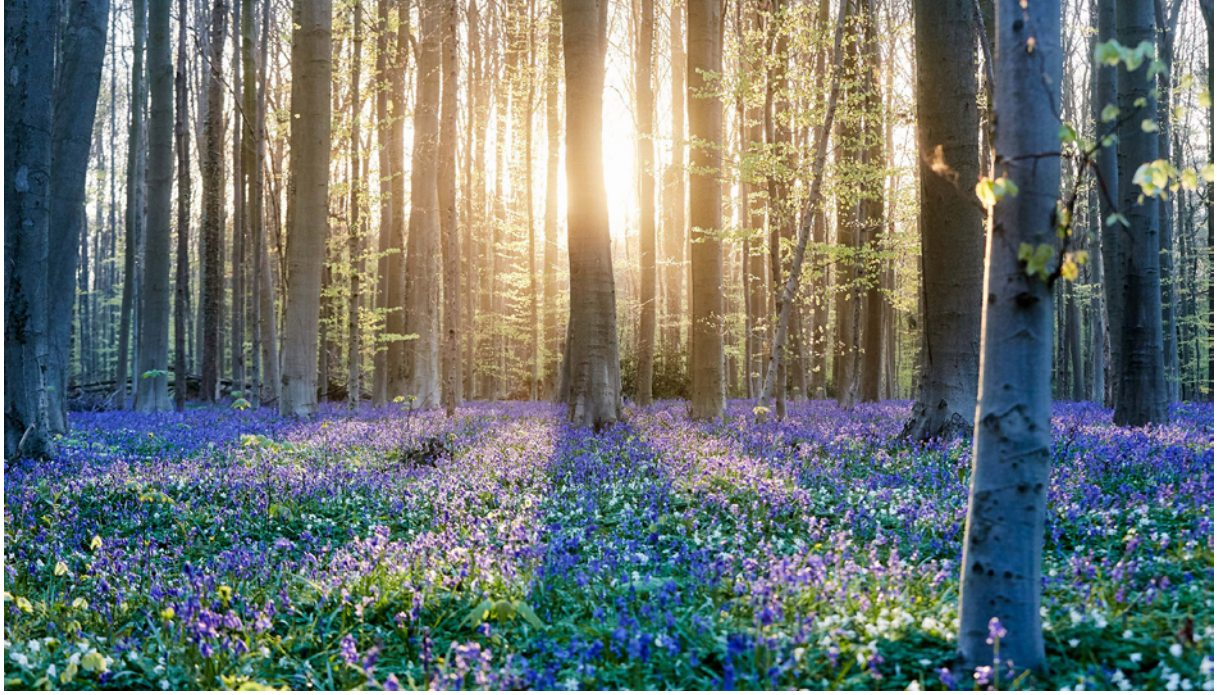

Erdők

Az erdők fontos szövetségeseink az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése elleni küzdelemben. Az, hogy a földterületek és mindenekelőtt a földhasználati ágazat milyen mértékben járulhat hozzá az éghajlatváltozás mérsékléséhez, nagymértékben függ attól, hogyan használják és kezelik a területeket. Az elmúlt években jelentősen csökkent a szén-dioxid-eltávolítás mértéke az uniós földhasználati ágazatban, és hanyatlóban van a földterületek szénelnyelő funkciója is. 2023-ban az EU szigorította a földhasználatra, földhasználat-változtatásra és erdőgazdálkodásra vonatkozó jogszabályait a szén-dioxid-eltávolítás fokozása, valamint a fenntartható mezőgazdasági és erdőterület-gazdálkodás előmozdítása érdekében.

Novemberben a Bizottság javaslatot terjesztett elő egy olyan, az erdők megfigyeléséről szóló jogszabályra, amelynek célja, hogy átfogó tudásbázist hozzon létre annak érdekében, hogy a tagállamok, az erdőtulajdonosok és az erdőgazdálkodók hatékonyabban reagálhassanak az erdőkre nehezedő egyre növekvő nyomásra, melyet az éghajlatváltozás még tovább súlyosbít. Amellett, hogy ellenállóbbá teszi az erdőket a határokat nem tisztelő fenyegetésekkel (kártevőkkel, aszályokkal és erdőtüzekkel) szemben, a megfigyelési keretrendszer segíteni fogja az erdőtulajdonosokat és az erdőgazdálkodókat abban, hogy gazdasági előnyre tegyenek szert az olyan ökoszisztéma-alapú kifizetési rendszerek révén, mint például a szén-dioxid-eltávolítás uniós tanúsítási keretrendszere.

© Adobe Stock

Júniusban hatályba lépett az erdőirtásmentes ellátási láncokról szóló, úttörő jellegű uniós rendelet, amely az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése elleni küzdelem kulcsfontosságú építőköve. A gazdasági szereplőknek és a kereskedőknek 18 hónap áll rendelkezésükre az új szabályok végrehajtására. Alkalmazásukat követően e szabályok biztosítani fogják, hogy az EU-ból exportált vagy az uniós piacon forgalomba hozott bizonyos kulcsfontosságú áruk többé ne járuljanak hozzá az erdőirtáshoz és az erdőpusztuláshoz sem az Európai Unióban, sem a világ más részein. A szóban forgó áruk közé tartozik a pálmaolaj, a kávé, a szója és a csokoládé. Az új szabályok világszerte emberek milliói – köztük őslakos népek és helyi közösségek – megélhetésének biztosításához is hozzájárulnak majd, akik nagymértékben támaszkodnak az erdei ökoszisztémákra.

Fenntartható élelmezési rendszerek

Miután a Bizottság jóváhagyta mind a 28 stratégiai tervet, 2023. január 1-jén életbe lépett az új közös agrárpolitika (KAP). Ennek keretében az EU mezőgazdasági termelői 2023 és 2027 között összesen 264 milliárd eurónyi uniós támogatásban részesülnek a fenntartható és reziliens agrárágazatra való átállás, illetve a vidéki területek életképességének és sokszínűségének megőrzése céljából. Az európai zöld megállapodás célkitűzéseivel összhangban közel 98 milliárd eurót fordítanak majd az éghajlat, a víz, a talaj, a levegő, a biológiai sokféleség és az állatjólét szempontjából előnyös gyakorlatokra.

Az új KAP hozzá fog járulni a vegyi növényvédő szerek használatának és az abból eredő kockázatoknak a csökkentésére irányuló uniós célkitűzésekhez, és jelentősen növelni fogja az ökológiai gazdálkodás célzott támogatását. Emellett arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy az EU mezőgazdasági területének legalább 35%-án megfelelő gazdálkodási gyakorlatok révén fokozzák a talajban és a biomasszában való szén-dioxid-tárolást, és csökkentsék az üvegházhatásúgáz-kibocsátást, a KAP által támogatott szántóterületek mintegy 85%-án pedig vetésforgót kell alkalmazni.

Manapság egyre nagyobb aggodalom övezi az élelmiszer-ellátást, ezért a Bizottság folytatta az élelmezésbiztonság mozgatórugóinak feltérképezésére irányuló munkáját. Az új génkezelési technikák biztonságos használatát előmozdító új javaslat segít közelebb kerülni a fenntarthatóbb élelmiszerrendszerek felé, gondoskodva egyúttal az élelmezésbiztonságról. E technikák segítségével az éghajlatváltozás hatásaival és a kártevőkkel szemben reziliens, magas terméshozamú növényfajtákat lehet kifejleszteni, ezáltal pedig mérsékelhető a vegyi növényvédő szerek iránti igény és az EU agrár-élelmiszeripari importoktól való függősége. A Bizottság a növényi és erdészeti szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról szóló új jogszabályra tett javaslatot annak érdekében, hogy javítsa a magok, dugványok és más növényi és erdészeti szaporítóanyagok minőségét, illetve változatosabbá tegye azokat.

A KAP nemcsak a válság utáni helyreállítási intézkedések támogatásának eszköze, hanem azt is lehetővé teszi a mezőgazdasági termelők számára, hogy előre jelezzék az éghajlatváltozás és más kihívások hatásait, továbbá alkalmazkodjanak azokhoz. Az EU jelenleg azt vizsgálja, hogy miként lehetne a leghatékonyabban támogatni az uniós mezőgazdasági termelőket, és hogyan lehet az uniós mezőgazdasági szakpolitikákat a szükségleteiknek megfelelően kiigazítani. Ennek megvalósítása érdekében 2024 januárjában kezdetét vette az uniós mezőgazdaság jövőjéről szóló stratégiai párbeszéd.

→
Janusz Wojciechowski, a mezőgazdaságért felelős európai biztos (jobbra elöl) az áradások által sújtott közösségeket látogatja meg, Thesszália, Görögország, 2023. október.

Állatjólét

Az EU több mint 40 éve hoz olyan intézkedéseket az állatjólét érdekében, amelyek fokozatosan javítják az állatok életének minőségét, továbbá a világon a legszigorúbbak közé tartozó állatjóléti előírásokat határoz meg. Ennek szellemében 2023-ban javaslat született az állatszállításra vonatkozó jelenlegi uniós szabályok felülvizsgálatára, ami javítani fogja az EU-ban és az EU-ból évente szállított 1,6 milliárd állat jólétét. A javaslat konkrét célkitűzésekre összpontosít, ideértve az utazási idők lerövidítését, a minimális férőhelyek számának növelését és az EU-ból exportált élő állatokra vonatkozó feltételek javítását. A meglévő jogszabályok érvényesítése továbbra is prioritás, ezért 2023-ban számos területen folytatódtak a rendszeres ellenőrzések és kontrollok.

Emellett a kutyák és macskák jólétére és nyomon követhetőségére vonatkozóan első ízben előirányzott szabályok egységes uniós normákat állapítanak meg a kutyák és macskák tenyésztésére, tartására és kezelésére vonatkozóan a tenyésztelepeken, a kisállat-kereskedésekben és az állatmenhelyeken. A kutyák és macskák nyomonkövethetőségét az illegális kereskedelem elleni küzdelem érdekében a kötelező azonosítás és a nemzeti adatbázisokban történő kötelező nyilvántartásba vétel is erősíteni fogja, ami lehetőséget ad majd az említett létesítmények állatjóléti feltételeinek jobb ellenőrzésére.

A Bizottság az év során reagált a „Fur Free Europe" (Szőrmementes Európa) elnevezésű kezdeményezésre, amelyet Unió-szerte több mint 1,5 millió polgár támogatott, és amely a 10. a benyújtott sikeres európai polgári kezdeményezések sorában. Bár ebben a szakaszban nincs javaslat további jogszabályra, a Bizottság egy sor intézkedést tervez a kezdeményezés céljainak megvalósítására; többek között megbízza az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóságot azzal, hogy 2025 márciusáig készítsen tudományos szakvéleményt a prémes állatok jólétéről.

Jelenleg előkészítés alatt állnak az állatjóléttel kapcsolatos további intézkedések, például az „End of Cage" (El a ketrecekkel!) európai polgári kezdeményezés nyomon követése.

Mi a véleménye az EU lakosainak az állatjólétről?

Az állatjólét jobb védelmének szükségessége

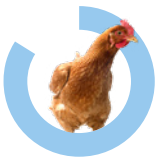

84%-uk úgy véli, hogy jobban kellene védeni a haszonállatok jólétét.

74%-uk úgy véli, hogy jobban kellene védeni a kedvtelésből tartott állatok jólétét.

Forrás: Az Eurobarométer 533. sz. különjelentése, 2023. október.

A haszonállatok jóléte

91%-uk szerint fontos.

8%-uk szerint nem fontos.

↑
Az állatjólét fontos az EU-ban élő emberek számára, amint azt az októberben közzétett Eurobarométer felmérés eredményei is mutatják.

Fényképek: © Adobe Stock

Fenntartható halászat és az óceánok

Az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése veszélyezteti a halászat és az akvakultúra-erőforrások fenntarthatóságát. A februárban előterjesztett intézkedéscsomag a közös halászati politika és az új tengeri cselekvési terv végrehajtását elősegítő intézkedések révén kívánja kezelni a kihívást. Az intézkedések lehetőséget kínálnak a halászat és az akvakultúra rezilienciájának és fenntarthatóságának növelésére, többek között a sürgetően szükséges energetikai átállás támogatása révén (lásd a 4. fejezetet). A csomag hozzájárul az EU azon kötelezettségvállalásához, hogy az uniós tengerek legalább 30%-a védelemben részesüljön (és 10%-a szigorúan védett legyen). A javasolt intézkedéseket fokozatosan hajtják végre az ágazat alkalmazkodásának elősegítése érdekében.

A Parlament és a Tanács által 2023-ban elfogadott új szabályok célja a túlhalászás megelőzése, valamint egy hatékonyabb és összehangoltabb halászati ellenőrzési rendszer létrehozása, teljes mértékben kihasználva a modern technológiákat. Ez magában foglalja az elektronikus távellenőrzés és a zártláncú televíziók (CCTV) használatát a halászhajók fedélzetén, valamint a digitális eszközök kötelező használatát a fogások tanúsítása és a nyomonkövethetőségi eljárások során az illegális halászatból származó behozatal megelőzése érdekében.

A Bizottság üdvözölte a „Stop Finning – Stop the trade" (a cápauszony-leválasztás és -kereskedelem megállítása) elnevezésű európai polgári kezdeményezést, amelynek célja, hogy segítsen véget vetni a leválasztott cápauszonyok kereskedelmének. Ennek első lépése az uniós piacon való kereskedelem tilalma. A Bizottság mérlegelni fogja, hogy szükség van-e jogszabályra. Emellett javítani fogja az uniós nyomonkövethetőségi intézkedések végrehajtását, és együtt fog működni a nemzetközi partnerekkel a cápák globális védelme és a velük való fenntartható gazdálkodás érdekében.

Több mint egy évtizednyi többoldalú tárgyalásokat követően júniusban elfogadásra került a nyílt tengerről szóló szerződés. Ez a szerződés történelmi siker az óceánok védelmére, a környezeti állapotromlás kezelésére, az éghajlatváltozás elleni fellépésre és a biológiai sokféleség csökkenésének megelőzésére irányuló erőfeszítések terén. A szerződést az EU és tagállamai prioritásként kezelték, és a globális szintű tárgyalásokon szerepet vállaltak. A szerződés azt követően lép hatályba, hogy 60 részes fél ratifikálta azt.

Az EU a tagállamai nevében hivatalosan elfogadta a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) halászati támogatásokról szóló megállapodását. A megállapodás kulcsfontosságú ahhoz, hogy a halászati támogatások középpontjában a fenntarthatóság álljon, és megakadályozhassuk a tengeri környezet és a halállományok károsodását, hiszen ezektől világszerte számos part menti közösség megélhetése függ. A megállapodás akkor lép hatályba, amikor a 164 WTO-tag kétharmada lezárta hazai megerősítési eljárásait.

Fenntartható mobilitás

Az EU a 2021–2027-es Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz révén számos közlekedési projektbe ruházbe a határokon átnyúló infrastruktúra fejlesztése és az új technológiák előmozdítása érdekében. A 2023-ban uniós finanszírozásban részesülő projektek közé tartoznak a jelentős, határokon átnyúló vasúti összeköttetések, nevezetesen az Olaszországot és Ausztriát összekötő Brenner-bázisalagút, a Rail Baltica (amely a három balti államot és Lengyelországot kapcsolja össze Európa többi részével), valamint a Németország és Hollandia közötti határon átnyúló szakasz (Emmerich–Oberhausen). A 6,2 milliárd euró összegű finanszírozás olyan projekteket támogat, amelyek elősegítik a vasutak, belvízi utak, közutak és tengeri útvonalak hálózatának hatékonyabbá, környezetbarátabbá és intelligensebbé tételét. A projektek többsége a fenntartható közlekedési módokhoz kapcsolódik. A határokon átnyúló vasúti összeköttetések Európa-szerte történő javítása érdekében az EU bejelentette, hogy 2023-ban tíz olyan uniós kísérleti projekt számára nyújt támogatást, amely új vasúti szolgáltatásokat teremt, illetve javítja a meglévőket – gyorsabbá, gyakoribbá és megfizethetőbbé téve azokat.

↑
Adina Vălean közlekedésért felelős európai biztos (jobbra) a 2023-as városi mobilitási napokon, Sevilla, Spanyolország, 2023. október 4.

Légi közlekedés

Októberben a fenntartható légijármű-üzemanyagok használatának előmozdítása érdekében az EU elfogadta a ReFuelEU légiközlekedési kezdeményezésről szóló rendeletet. Az új szabályok előírják a légijárműüzemanyag-forgalmazók számára, hogy 2025-től kezdődően a kerozint egyre nagyobb mennyiségben keverjék fenntartható üzemanyagokkal. Az előrejelzések szerint így 2050-re a beavatkozás nélkül várható értékekhez képest körülbelül kétharmadával fog csökkenni a légi járművek szén-dioxid-kibocsátása, valamint éghajlati és levegőminőségi előnyökre is számítani lehet.

A 2022-ben elindított „Szövetség a kibocsátásmentes légi közlekedésért” elnevezésű kezdeményezés előkészíti a hidrogénüzemű és elektromos légi járművek forgalomba helyezését. A szövetség 141 tagszervezetének közel 300 szakértője foglalkozik a járművek bevezetésének szempontjából alapvető kérdésekkel. A szövetség által közzétett eredményjelentés szerint a következő években megfelelő szabályozási keretet kell kialakítani.

Hajózás

A FuelEU tengerészeti kezdeményezésről szóló rendelet, amelyet az EU júliusban fogadott el, előmozdítja a tisztább üzemanyagok és energia használatát a tengeri közlekedésben, és biztosítja, hogy az ágazat által használt üzemanyagok kibocsátásintenzitása fokozatosan, 2025-re 2%-kal, 2050-re pedig akár 80%-kal csökkenjen.

Az EU üdvözölte a Nemzetközi Tengerészeti Szervezet keretében elért megállapodást, amelynek célkitűzése szerint 2050-ig vagy ahhoz közeli időpontig el kell érni a nulla nettó kibocsátást a hajók tekintetében. Az Unió szintén üdvözölte az indikatív ellenőrzési pontokat, amelyek 2030-ra legalább 20%-os (ideális esetben 30%-os), 2040-re pedig legalább 70%-os (ideális esetben 80%-os) csökkentést irányoznak elő a 2008-as szinthez képest.

Az EU emellett több mint 540 millió eurót fektetett be az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájába a transzeurópai közlekedési hálózat mentén. Ez körülbelül 14 000 töltőállomás és 81 hidrogéntöltő állomás kiépítését, valamint a kikötők és repülőterek villamosítását eredményezi majd.

Az EU javaslatot tett továbbá a kombinált árufuvarozásról szóló irányelv felülvizsgálatára azzal a céllal, hogy a két vagy több szállítási mód igénybevételével történő árufuvarozás versenyképességének javítása révén tegye fenntarthatóbbá a szállítást.

A Bizottság előterjesztette a nehézgépjárművek szén-dioxid-kibocsátására vonatkozó előírások felülvizsgálatát. Az uniós közúti közlekedésből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátás több mint 25%-a és az EU teljes kibocsátásának mintegy 6%-a ezekből a nehézgépjárművekből – kamionokból, teherautókból, városi buszokból, távolsági autóbuszokból – származik. Annak érdekében, hogy a városokban gyorsabban elterjedjen a kibocsátásmentes buszok használata, a Bizottság javaslata szerint 2030-ra az összes új városi autóbuszt kibocsátásmentessé kell tenni.

A nehézgépjárművek szén-dioxid-kibocsátásának csökkentése

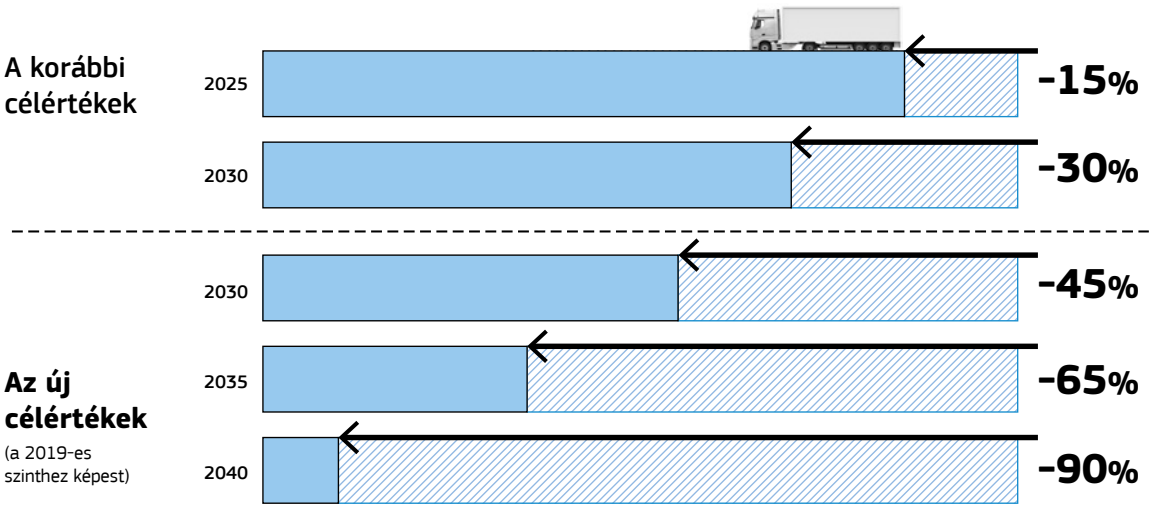

Fénykép: © Adobe Stock

Globális fellépés a bolygónkért

Az ENSZ 2023. évi, Dubajban (Egyesült Arab Emírségek) tartott éghajlatváltozási konferenciája (COP28) a Párizsi Megállapodás keretében végzett azon első globális értékelés lezárását jelentette, amely azt volt hivatott felmérni, hogy milyen eredményeket értek el az országok az éghajlatváltozásról szóló globális megállapodás elfogadása óta.

↑
VIDEÓ: A COP28 eredményei.

Az EU-nak – a világ különböző részeit képviselő partnerekkel együttműködve – sikerült elérnie, hogy fenntartsák a 2015-ben Párizsban tett vállalás teljesítésének lehetőségét, miszerint a globális átlaghőmérséklet-emelkedést 1,5°C-ra korlátozzák. Felismerve, hogy a világ jelenleg nem halad jó úton e cél teljesítése felé, a felek megállapodtak arról, miként lehetne visszatérni a helyes pályára.

Valamennyi fél egyetértett a tekintetben, hogy meg kell valósítani a fosszilis tüzelőanyagokról való átállást, és sürgős lépéseket kell tenni ebben az éghajlat szempontjából kritikus évtizedben.

A tárgyalások során elsősorban az energiaágazattal kapcsolatos kérdések kerültek előtérbe, és az országok megállapodtak abban, hogy lépéseket tesznek a kibocsátások 2030-ra 43%-kal történő csökkentése érdekében, és a rendelkezésre álló legjobb tudományos ismeretekkel összhangban a 2050-ig teljesítendő nulla nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátási célok felé vezető pályára állítják a világot.

Az EU a 2030-ig előirányzott, a megújulóenergia-kapacitás megháromszorozására és az energiahatékonysági intézkedések megkétszerezésére irányuló globális kezdeményezés élére állt a konferencián, és a megbeszélések során útjára indította a megújuló energiaforrásokra és az energiahatékonyságra vonatkozó globális vállalást. A COP28 elnökségének és mintegy 130 országnak a támogatásával a vállalás globális szinten is el lett fogadva a konferencia záródokumentumában, az úgynevezett „egyesült arab emírségekbeli konszenzusban".

Az EU bejelentette, hogy a Global Gateway stratégia (lásd a 8. fejezetet) révén az elkövetkező két évben 2,3 milliárd eurót fordít az uniós költségvetésből az energetikai átmenet előmozdítására Európa szomszédos országaiban és a világ többi részén.

Az EU és az Egyesült Államok által 2021-ben elindított, a globális metánkibocsátás csökkentésére vonatkozó kötelezettségvállalás keretében jelenleg több mint 150 ország dolgozik azon közös célkitűzés teljesítésén, hogy 2030-ig a 2020-as szinthez képest legalább 30%-kal csökkentsék a globális metánkibocsátást. A COP28 konferencián az EU és tagállamai bejelentették, hogy 175 millió euróval támogatják a metánfinanszírozási tervet a metánkibocsátás csökkentésének fokozása érdekében.

→
Wopke Hoekstra éghajlat-politikáért felelős európai biztos a COP28 konferencián Dubajban, Egyesült Arab Emírségek, 2023. december 8.

←
Maroš Šefčovič, az Európai Bizottság európai zöld megállapodásért, intézményközi kapcsolatokért és előrejelzésért felelős ügyvezető alelnöke részt vesz a COP28 keretében szervezett ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény találkozón Dubajban, Egyesült Arab Emírségek, 2023. december 4.

A globális értékelés a szükséges átállás megvalósításának eszközeivel is foglalkozott, és a felek megállapodtak a következő évi konferencia témáját képező, az éghajlatváltozás elleni küzdelem finanszírozásával kapcsolatos új, számszerűsített kollektív cél meghatározása felé vezető utolsó lépésekről. A konferencián megállapodás született az alkalmazkodásra vonatkozó globális cél keretéről is, amely a világ éghajlatváltozással szembeni rezilienciáját kívánja megerősíteni.

Az EU támogatta az új veszteség- és kárenyhítési alap működtetését, amely az éghajlatváltozás káros hatásaival szemben különösen kiszolgáltatott fejlődő országokat fogja segíteni. Az EU és tagállamai több mint 400 millió euróval járultak hozzá az alaphoz, ami az eredeti finanszírozási vállalások több mint kétharmadának felel meg.

Az éghajlati válsággal összefüggésben az instabil és konfliktus által sújtott környezetekben kifejtett emberi hatások kezelése érdekében az EU csatlakozott a COP28 elnöksége által indított alábbi két új kiemelt kezdeményezéshez: a „Getting Ahead of Disasters: A charter on finance for managing risks" (A katasztrófák megelőzése: Charta a kockázatkezelés finanszírozásáról) és a „Declaration on Climate, Relief, Recovery and Peace" (Nyilatkozat az éghajlatváltozásról, a segélyezésről, a helyreállításról és a békéről). A charta meghatározza azokat az elveket, amelyek biztosítják a finanszírozás jobb felhasználását a kockázatok kezelésére és az emberek védelmére a legkiszolgáltatottabb országokban, míg a nyilatkozat sürgős pénzügyi támogatást szorgalmaz annak érdekében, hogy elő lehessen mozdítani az említett országokban az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást és az azzal szembeni rezilienciát.

Az ENSZ márciusban tartott vízügyi konferenciáján, amely az elmúlt közel 50 év első ilyen témájú csúcstalálkozója volt, az EU megerősítette szilárd elkötelezettségét a vízzel kapcsolatos problémákkal szembeni reziliencia és a vízbiztonság érdekében való globális fellépés ösztönzése mellett. Az uniós delegáció 33 önkéntes kötelezettségvállalást terjesztett elő a vízügyi cselekvési menetrendhez kapcsolódóan, amely platformként szolgál a vízzel kapcsolatos fenntartható fejlődési célok teljesítése felé tett globális előrelépés felgyorsítására.

Az év elején az EU 26 országgal partnerségben elindította a kereskedelmi miniszterek éghajlatváltozással foglalkozó koalícióját, amely a kereskedelemmel, az éghajlatváltozással és a fenntartható fejlődéssel foglalkozó első miniszteri szintű globális fórum. A koalíció célja, hogy helyi és globális szinten egyaránt irányt mutasson az éghajlatváltozás kérdésével foglalkozó kereskedelempolitikáknak.

Az EU áprilisban zöld szövetséget hozott létre Norvégiával, novemberben pedig Kanadával, hogy elmélyítse az együttműködést az éghajlat, a környezetvédelem, az energia és a tiszta ipar terén. Az EU és a Koreai Köztársaság májusban ugyancsak zöld partnerséget alakított ki azzal a céllal, hogy a két ország megerősítse együttműködését és megossza egymással az éghajlat-politika, a tiszta és méltányos energetikai átállás és a környezetvédelem, illetve a zöld átálláshoz kapcsolódó egyéb területek bevált gyakorlatait.

Fenntartható fejlődési célok

A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend végrehajtásának első uniós önkéntes felülvizsgálata azt mutatja, hogy az EU teljes mértékben elkötelezett a 17 fenntartható fejlődési cél megvalósítása mellett, amelyeket 2015-ben valamennyi ENSZ-tagállam elfogadott.

Az EU határozottan a fenntartható fejlődést helyezte a középpontba, és erőfeszítéseket tesz a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend előmozdítására mind belföldön, mind világszerte azáltal, hogy támogatja a partnerországok végrehajtási erőfeszítéseit.

Az EU beépítette ezeket a célokat szakpolitikáiba, költségvetésébe és hosszú távú tervezésébe. Átfogó, összkormányzati megközelítése révén az európai zöld megállapodás élen jár a mindenki számára fenntarthatóbb és virágzóbb jövő felé vezető úton.

4. Megfizethető, biztonságos és fenntartható energia Európa számára

Bevezetés

Miután az elmúlt évtizedek egyik legsúlyosabb globális energiaválságával szembesült, az Európai Unió 2023-ban drasztikus intézkedéseket hozott az energiatakarékosság, az energiaellátás diverzifikálása és a tiszta energiára való átállás felgyorsítása érdekében. Az éghajlatváltozással, a környezettel és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, világszerte folyamatosan kibontakozó vészhelyzetek még inkább rávilágítottak arra, hogy sürgős fellépésre van szükség. Az év során az EU folytatta az orosz fosszilis tüzelőanyagok fokozatos kivezetését, hogy védelmezze és egyúttal a megújulóenergia-termelés növelése és az energiahatékonysági intézkedések révén fenntarthatóbbá tegye az uniós gazdaságot. Elindította a villamosenergia-piac átfogó reformját annak érdekében, hogy hatékonyabb védelmet nyújtson a fogyasztóknak az energiaársokkokkal szemben. Emellett új kezdeményezéseket vezetett be versenyképességének fokozása és a tiszta technológiákhoz szükséges ipari kapacitás kiépítése érdekében is. Az említett kezdeményezések célja a kritikus fontosságú nyersanyagokhoz való hozzáférés biztosítása, valamint a kritikus technológiák és értékláncok stratégiai függőségeinek csökkentése, és ezáltal az EU gazdasági biztonságának és technológiai szuverenitásának növelése.

Energiabiztonság

Az orosz fosszilis tüzelőanyagok használatának fokozatos kivezetése

Annak érdekében, hogy az Európai Unióban élő emberek megfizethető, biztonságos és fenntartható energiához jussanak, az EU 2022 májusában elindította a REPower-EU tervet. Ennek célja, hogy jelentősen csökkentse az EU orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségét azáltal, hogy fokozza a tiszta energia uniós előállítását, csökkenti az energiafogyasztást és diverzifikálja az EU energiabeszerzését. A terv elindítását követő első 12 hónapban az EU jelentős előrehaladást ért el e három cél megvalósítása terén.

2023 végén az orosz gáz teljes uniós éves behozatala mindössze 42,9 milliárd köbmétert tett ki, szemben a 2022. évi 80 milliárd köbméterrel és a 2021. évi több mint 150 milliárd köbméterrel. Az év során ismét Norvégia és Észak-Afrika volt az EU fő vezetékesgáz-szállítója, míg a cseppfolyósított földgáz tekintetében az Egyesült Államok volt a legfontosabb szállító.

A REPowerEU-n kívül számos egyéb eszköz segíti az uniós tagállamokat gázellátásuk diverzifikálásában. Az egyik ezek közül az AggregateEU közös gázbeszerzési mechanizmusa, amely lehetővé teszi a gázszolgáltatók és vállalati fogyasztóik számára, hogy egyesítsék a keresletet, összehangolják az infrastruktúra-használatot, tárgyalásokat folytassanak a nemzetközi partnerekkel, és felkészüljenek a közös gáz- és hidrogénvásárlásokra.

Oroszországból importált földgáz

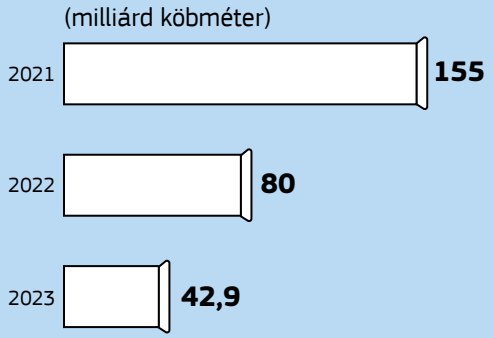

Az ellátásbiztonsági kérdések kezelésére további uniós intézkedésként 2022-ben életbe lépett a gáztárolásról szóló rendelet, amely előírja a tagállamok számára, hogy november 1-jéig 90%-os szintre töltsék fel gáztárolóikat annak érdekében, hogy elegendő készletet biztosítsanak a téli időszakra. Ennek az intézkedésnek is köszönhető, hogy a gáztárolók készletei a 2022/2023-as tél előtt elérték a 95%-os feltöltöttségi szintet. Mivel az árak lényegesen alacsonyabbak voltak – és kevesebb ingadozást mutattak –, mint 2022-ben, 2023-ban különösen gyorsan haladt a tárolók feltöltése, így a 90%-os célt már augusztus 18-án elérték, és a feltöltöttségi szint december elején is meghaladta a 95%-ot.

↑
Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke (balról a negyedik) és Jens Stoltenberg, a NATO főtitkára (balról az ötödik) meglátogatják az Equinor norvég vállalat egyik földgázkitermelő telepét Norvégia nyugati partjánál, 2023. március 17.

←
Cseppfolyósított földgázt (LNG) szállító teherhajó egy, az Északi Áramlat vezetékeit kiváltó alternatívaként nemrégiben megnyitott szállítóterminálnál, Brunsbüttel, Németország, 2023. szeptember. Az LNG olyan földgáz, amely a hűtésnek köszönhetően cseppfolyóssá válik, és így a térfogata a hatszázadára csökken. Ez a jelentős csökkentés teszi lehetővé, hogy biztonságosan és hatékonyan el lehessen szállítani LNG-szállító tartályhajók segítségével.

Az elmúlt két évben számos új, az energiaipari infrastruktúrára irányuló projektet fejeztek be, amelyek szintén elősegítették az uniós alternatív gázellátási források biztosítását. Példaként említhető a balti gázvezeték, a Görögország–Bulgária rendszerösszekötő, valamint a különböző tagállamokban található új LNG-terminálok.

Novemberben az EU újabb lépést tett az uniós energiarendszer fenntarthatóvá tétele felé azáltal, hogy közzétette a közös érdekű projektek első listáját, amely teljes mértékben összhangban van az európai zöld megállapodással. Hivatalos elfogadására várhatóan 2024 elején kerül sor. A kétévente közzétett lista olyan projekteket tartalmaz, amelyek javítják a tagállamok energiarendszereinek összekapcsolhatóságát. A projektek a gyorsított engedélyezési eljárások és finanszírozás által nyújtott előnyökben részesülnek. Az említett lista az első, amelyet a transzeurópai energiahálózatról szóló felülvizsgált rendelet keretében tettek közzé, és amely kizárja a fosszilis tüzelőanyagokkal kapcsolatos projekteket, viszont tartalmazza a hidrogénnel és elektrolizátorokkal kapcsolatos projekteket. Olyan projektek is szerepelnek a listán, amelyek összekapcsolják az EU energiarendszerét az Egyesült Királysággal, a Nyugat-Balkánnal és az észak-afrikai országokkal.

A megfizethető energiához való hozzáférés

2021 nyara óta az egekbe szöktek az energiaárak, súlyosan érintve a fogyasztókat, és sokakat kitéve az energiaszegénység kockázatának. 2023-ban az EU olyan szabályok bevezetésére összpontosított, amelyek megreformálják az energiapiacot annak érdekében, hogy megvédjék a fogyasztókat a jövőbeli energiaársokkoktól. Ezek a hosszú távú intézkedések kiegészítik a 2022-ben hozott vészhelyzeti intézkedéseket, például a túlzottan magas gázárakat korlátozó piaci mechanizmust és a túlzott nyereséget termelő egyes energiaipari vállalatokra kivetett többlethozzájárulást.

Bár az EU jól integrált egységes energiapiaccal rendelkezik, amelynek előnyeit a fogyasztók több mint 20 éve élvezhetik, az energiaválság rámutatott, hogy további fejlesztésekre van szükség. A Bizottság ezért 2023 márciusában javaslatot terjesztett elő az uniós villamosenergia-piac szerkezetére vonatkozó szabályok felülvizsgálatára. Ez a reform több jogot és választási lehetőséget biztosít a fogyasztók számára, ugyanakkor növeli a védelmüket azáltal, hogy függetleníti az energiaszámlákat a villamos energia rövid távú piaci árától, és reziliensebbé teszi az uniós energiapiacot. Az Európai Parlament és a Tanács az év végén megállapodásra jutott a reformról.

Az Unió villamosenergia-piacának megújított szerkezete erősíti és védi a fogyasztókat

A fogyasztóknak immár joguk van:

- rögzített árú szerződésekhez, amelyek lehetővé teszik számukra a biztonságos, hosszú távra szóló árakat;
- több szerződéshez;
- az általuk termelt megújuló energia szomszédaikkal való megosztásához.
- Megvédi a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztókat a lekapcsolástól.
- Védelmet nyújt a jövőbeli piacbefolyásolással és az energiabizonytalansággal szemben.
- Az energiaszolgáltatók számára előírja, hogy védekezzenek a kiugró áremelkedésekkel és a csőd kockázatával szemben.

Az EU arra irányuló törekvései, hogy diverzifikálja energiaellátását és -szolgáltatóit, szintén hozzájárultak ahhoz, hogy az energiaárak szintje és ingadozása a 2022-ben tapasztalt szélsőségekhez képest csökkenő tendenciát mutatott. Az uniós energiaplatform (és kimondottan a fentebb említett AggregateEU mechanizmus) összefogja a keresletet, és elvégzi a közös energiabeszerzéseket. Mindez jobb árakat eredményez az uniós fogyasztók számára.

A Bizottság egy olyan mechanizmust is bevezetett, amely a cseppfolyósított földgázra vonatkozó új referenciaár megállapítása révén korrigálja a gázpiaci árak csúcsértékeit. Erre a korábbi megközelítés alternatívájaként volt szükség, amely szerint a holland azonnali gázpiac (TTF) árait használták helyettesítő mutatóként. Ezek az árak azonban már nem bizonyultak megbízhatónak, mivel nem tükrözték az új piaci feltételeket. Jelenleg az Energiaszabályozók Európai Uniós Együttműködési Ügynöksége rendszeresen közzétesz egy referenciaértéket, amely sokkal kisebb ingadozást mutat, mint a TTF árai.

Végezetül az EU lehetővé tette a tagállamok számára, hogy a megfizethető energia támogatása (SAFE) néven ismert rendkívüli intézkedések révén közvetlenül támogassák a kiszolgáltatott helyzetben lévő családokat és kis- és középvállalkozásokat. Ezek az intézkedések a kohéziós politika szabályainak hatálya alá tartoznak, és lehetővé teszik a tagállamok számára, hogy a 2014 és 2020 közötti időszakra vonatkozó keretükből fel nem használt uniós forrásokat arra fordítsák, hogy közvetlen támogatást nyújtsanak azoknak a hátrányos helyzetű fogyasztói csoportoknak, akiket kedvezőtlenül érintenek a megnövekedett energiaköltségek.

Hatékony energiafelhasználás

Az energiaágazat – a háztartások fűtése, a villamosenergia-ipari ágazatok és a közlekedés – felelős a globális üvegházhatásúgáz-kibocsátás közel háromnegyedéért. Ez azt jelenti, hogy az energiafogyasztás csökkentése jelentős mértékben hozzájárul az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez. Az EU az európai zöld megállapodásban foglaltaknak megfelelően (lásd a 3. fejezetet) 2030-ra legalább 55%-kal csökkenteni kívánja a kibocsátásait (az 1990-es szinthez képest).

© Adobe Stock

2022/2023 telén – az enyhébb időjárásnak, valamint az EU, a tagállamok, a magánszemélyek és a vállalatok közös erőfeszítéseinek köszönhetően – az uniós gázfogyasztás 18%-kal (azaz 53 milliárd köbméterrel) csökkent. Az energiaellátás és -kereslet közötti gondos egyensúly fenntartása érdekében azonban továbbra is szükség van önkéntes energiatakarékossági intézkedésekre. A gázkereslet csökkentéséről szóló (eredetileg 2022 júliusában elfogadott) vészhelyzeti rendeletet ezért meghosszabbították. A cél a kereslet további 60 milliárd köbméterrel való csökkentése 2023 áprilisa és 2024 márciusa között. A további problémák elleni védekezés jegyében más 2022-es vészhelyzeti aktusokat is meghosszabbítottak: ezek a piaci korrekciós mechanizmusra, a szolidaritási szabályokra és az engedélyezésre vonatkoznak.

Az új energiahatékonysági irányelv ambiciózusabb hosszú távú célokat határozott meg az energiafogyasztásra vonatkozóan

Új célkitűzés, hogy az előre jelzett fogyasztáshoz képest 2030-ig 11,7%-kal csökkenjen az energiafogyasztás (a 2021-ben javasolt eredeti cél 9% volt).

A tagállamoknak 2024-re a végsőenergia-fogyasztás 1,3%-ának megfelelő éves megtakarítást kell elérniük, amely 2028-ra 1,9%-ra emelkedik a 2023-as 0,8%-os szintről.

Az épületek energiafelhasználásának javítása szintén az energiamegtakarítás fontos módja. Az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv felülvizsgálatával kapcsolatos, decemberben létrejött politikai megállapodás elősegíti majd, hogy az építőipar csökkentse az energiafogyasztását és környezetbarátabbá tegye az épületeket. A felülvizsgálat számos olyan intézkedést határoz meg, amelyek segítik a tagállamok kormányait az épületek energiahatékonyságának fellendítésében, különös figyelmet fordítva a legrosszabbul teljesítő épületeket érintő javulásra.

Az energiamegtakarítás nemcsak alacsonyabb energiafogyasztással és hatékonyabb felhasználással érhető el, hanem azáltal is, ha a gyártók ennek megfelelően tervezik meg a mindennaposan használt termékeket és készülékeket. A környezettudatos tervezésre vonatkozó új uniós szabályok előírják, hogy az elektromos készülékeknek kevesebb energiát kell használniuk készenléti üzemmódban, és két évet adnak a gyártóknak termékeik teljesítményének javítására. Az új vagy felülvizsgált – és szigorúbb – szabályok hatálya alá olyan termékek tartoznak, mint a szárítógépek, az egyedi helyiségfűtő berendezések, a mobiltelefonok, a táblagépek és az ipari ventilátorok. Ezeket a változásokat az uniós energiacímke is tükrözni fogja, amelyet az uniós fogyasztók továbbra is széles körben elismernek és használnak.

Az EU arra törekszik, hogy a fenntartható termékek jelentsék a normát. Az év vége felé a Parlament és a Tanács megállapodásra jutott a fenntartható termékekre vonatkozó, 2022 márciusában javasolt kezdeményezésről, amely megkérdőjelezi a „vedd meg – használd – dobd el" felfogáson alapuló hagyományos fogyasztási modellt. A kezdeményezés célja a termékek tartós használatra történő tervezése, és ezáltal a hulladékmennyiség csökkentése, valamint az erőforrások megőrzése.

A Bizottság becslése szerint a készenléti üzemmódban lévő termékek villamosenergia-fogyasztásának csökkenése évi 1,36 millió tonna szén-dioxid-megtakarítást eredményez. Ez a fogyasztók számára is előnyös: a becslések szerint 2030-ra a fogyasztók összesen évi 530 millió eurót takaríthatnak meg.

A zöld energia termelésének fokozása

A tiszta, megújuló energiára való átállás elengedhetetlen ahhoz, hogy megvalósuljon az európai zöld megállapodás klímasemleges Európára irányuló célja. Az átállásban központi szerepet játszó REPowerEU terv a zöldenergia-termelésre, az orosz fosszilis tüzelőanyagok fokozatos kivezetésére és az energiatakarékosság előmozdítására összpontosít. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv kulcsfontosságú szerepet tölt be a REPowerEU terv támogatásában, mivel pénzügyi és stratégiai támogatást nyújt a megújuló energiára való átálláshoz és a tágabb cél, a klímasemleges Európa eléréséhez.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz jelentős szereppel bír a zöld energiával kapcsolatos projektek és infrastruktúra finanszírozásában, hogy felgyorsítsa a megújuló energiára való átállást, és forrásainak mintegy 42%-át fordítja a zöld átállásra. (Az eszközről bővebben lásd a 2. fejezetet.) A tagállamok úgy módosítják nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveiket, hogy azok tartalmazzanak egy külön fejezetet, amely a REPowerEU-ról szól, és amelyben bemutatják, hogy saját helyreállítási terveikbe hogyan fogják beépíteni a terv célkitűzéseit. Eddig 23 tagállam nyújtotta be a REPowerEU-ról szóló fejezetet: a módosított tervekből 61,87 milliárd eurót különítettek el a megújuló energiára és az energiahálózatokra, és ebből 35,51 milliárd eurót kifejezetten a megújuló energia termelésére fordítanak. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz azt is lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy finanszírozást különítsenek el a közös európai érdeket szolgáló fontos projektek számára, olyan területeken, mint a hidrogén és az akkumulátorok.

Amellett, hogy az eszköz keretében támogatták a kiforrott és innovatív megújulóenergia-technológiákba történő beruházásokat, 2023-ban számos szélesebb körű kezdeményezést vezettek be az EU tisztaenergia-ágazatát érintő strukturális kihívások kezelése érdekében is. Az egyik ilyen kezdeményezés, a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv célja, hogy az egységes piac erősségeire építve fokozza a nulla nettó kibocsátású technológiák versenyképességét az EU-ban (és ezáltal felgyorsítsa a klímasemlegességre való átállást). Az EU a szabályozás egyszerűsítésével megkönnyítette a tiszta technológiákhoz szükséges nyersanyagok beszerzését, és a zöldenergia-technológiák finanszírozásának biztosítását. Az EU elkötelezett a dolgozók továbbképzése vagy átképzése mellett, hogy a tiszta technológiák ágazatában helyezkedhessenek el, valamint amellett, hogy a nyersanyagokhoz való hozzáférés biztosítása és a zöld technológiák sikeressége érdekében javítsa a nyitott kereskedelmet. Ennek eredményeként a közösségek a tiszta technológiák ágazatában elérhető minőségi munkahelyek, míg az egyének a tisztább környezet és a fenntarthatóbb piacgazdaság nyújtotta előnyöket élvezhetik majd.

Az európai zöld megállapodás

2050-re váljon Európa az első klímasemleges földréssszé.

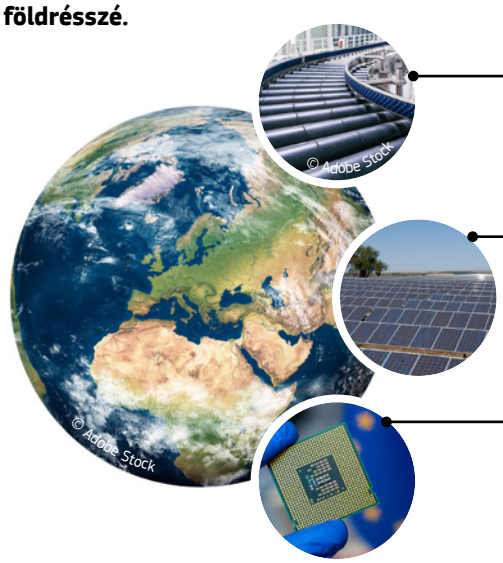

A zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv

A zöld megállapodás részét képező tiszta technológiákhoz szükséges ipari kapacitás kiépítése.

REPowerEU

Az energiapiaci zavarokra válaszul megfizethető, biztonságos és fenntartható energia Európa számára.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz

A világjárványból való kilábalás és a zöld és digitális átállásra való felkészülés.

A zöld ipari terv négy egymást kiegészítő pilléren alapul

Kiszámítható és egyszerűsített szabályozási környezet

A finanszírozáshoz való gyorsabb hozzáférés

Készségfejlesztés

Nyitott kereskedelem az ellenállóképes ellátási láncok érdekében

A zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv részeként – kifejezetten azért, hogy egyszerűsítsék a tiszta technológiák ágazatának szabályozási környezetét – a Bizottság 2023 márciusában javaslatokat terjesztett elő a kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló jogszabályra és a nettó zéró kibocsátási célt szolgáló iparról szóló jogszabályra vonatkozóan. Ez a két jogszabály párhuzamosan együttműködve támogatja az EU nettó zéró gyártási kapacitását, és biztosítják, hogy az EU-ban rendelkezésre álljanak a tiszta technológiák gyártásához szükséges nyersanyagok.

Kritikus fontosságú nyersanyagok

A kritikus fontosságú nyersanyagokkal kezdődik számos ipari ellátási lánc, és a világpiacon egyre nagyobb irántuk a kereslet.

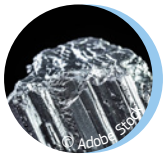

A ritkaföldfémek alapvető összetevői a szélturbinák motorjában használatos állandó mágneseknek.

A lítiumot, a kobaltot és a nikkelt az akkumulátorgyártásban használják.

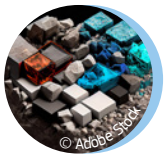

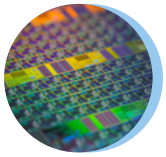

A szilícium a félvezetők egyik alapanyaga.

A kritikus fontosságú nyersanyagok iránti globális keresletre, valamint a gyorsan változó és egyre nagyobb kihívást jelentő geopolitikai környezetre való tekintettel alapvető fontosságú, hogy biztosítva legyen az EU hozzáférése a szóban forgó anyagok biztonságos és fenntartható kínálatához. Ez az EU versenyképessége szempontjából is alapvető fontossággal bír, különösen az olyan ágazatokban, mint a zöld és digitális technológiák, valamint a védelmi és az űripar.

A kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló, a Parlament és a Tanács által novemberben hivatalosan elfogadott jogszabály a teljes ellátási lánc mentén megerősíti a kritikus fontosságú nyersanyagokkal kapcsolatos uniós kapacitásokat. Egyértelmű célokat tűz ki a kitermelési, feldolgozási és újrafeldolgozási kapacitások 2030-ig történő növelésére. Emellett az EU diverzifikálni fogja az importforrásait annak érdekében, hogy fogyasztásának több mint 65%-a tekintetében ne egyetlen beszerzési forrásra legyen ráutalva. Ez a stratégia magában foglalja a Global Gateway keretében támogatott nemzetközi partnerségek kialakítását.

A nettó zéró kibocsátási célt szolgáló iparról szóló jogszabály erősíteni fogja az uniós ágazat rezilienciáját és versenyképességét a nettó zéró kibocsátású technológiák gyártása terén, és ezáltal hozzájárul a biztonságosabb és fenntarthatóbb energiarendszer kialakításához. A jogszabály javítani fogja a nettó zéró kibocsátási célt szolgáló uniós projektek létrehozásának és a beruházások előmozdításának feltételeit. Ambiciózus célt tűz ki: 2030-ra az EU nettó zéró kibocsátású technológiák gyártására vonatkozó stratégiai kapacitásának ki kell elégítenie vagy meg kell haladnia az EU ilyen technológiák iránti szükségleteinek legalább 40%-át. Ennek elérése jelentősen felgyorsítja az előrehaladást, amely az Európai Unió 2030-ra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai céljaira, valamint a klímasemlegességre való szélesebb körű átállásra irányul. Emellett növeli az uniós ipar versenyképességét, minőségi munkahelyeket teremt, és támogatja az energiafüggetlenség elérésére irányuló uniós erőfeszítéseket.

Végezetül az uniós energiapolitika is tükrözi az EU célját, hogy felgyorsítsa a megújuló energiaforrások használatát, különös tekintettel az Európában előállított megújuló energiaforrásokra. 2023 egyik legfontosabb mérföldköve a megújulóenergia-irányelv felülvizsgálata, amelynek célja a megújuló energia elterjedésének felgyorsítása volt. Ennek keretében a 2030-ig tartó időszakra legalább 42,5%-ra, de akár 45%-ra emelték az EU megújuló energiákra vonatkozó célkitűzését a korábbi, 32%-os célhoz képest, amelyet 2018-ban tűztek ki. A felülvizsgált irányelv a megújuló hidrogénre, valamint a közlekedésben és az iparban alkalmazott megújuló energiaforrásokra vonatkozó új intézkedések bevezetésével kezeli a közelmúltbeli szűk keresztmetszeteket és hatékonyságbeli hiányosságokat. Továbbá olyan technikai kérdésekkel is foglalkozik, mint a bioenergiára vonatkozó fenntarthatósági kritériumok, valamint állandósítja azokat a szabályokat, amelyeket a megújulóenergia-projektek engedélyezési eljárásainak lerövidítése és egyszerűsítése érdekében korábban ideiglenes jelleggel vezettek be.

Megújuló energiák

Az Uniós napenergia-stratégia elfogadását és a biometánipari partnerség 2022-es elindítását követően az EU 2023-ban a megújuló hidrogénre és a szélenergiára helyezte a hangsúlyt.

Ami a hidrogént és az ezzel kapcsolatos technológia útnak indítását illeti, az első lépés annak meghatározása volt, hogy mi számít megújuló hidrogénnek. Ezt azok a hidrogénnel kapcsolatos, felhatalmazáson alapuló jogi aktusok határozták meg, amelyek annak fontosságát is hangsúlyozták, hogy a megújuló hidrogén előállításához további megújuló energia létrehozására van szükség. Ezen uniós standardok meghatározása döntő fontosságú az ágazat bővítése szempontjából.

Decemberben újabb fontos mérföldkövet jelentett az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gáz és hidrogén alkalmazására vonatkozó csomagról szóló politikai megállapodás. A kezdeményezés célja a megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású gázok használatának előmozdítása, különös tekintettel a megújuló hidrogén piacának létrehozására.

Márciusban a tisztahidrogén-technológiák 2030-ig történő széles körű bevezetésének támogatására 2020-ban létrehozott Európai Tisztahidrogén-szövetség közzétette a hidrogénszabványosítás ütemtervét. Ez átfogó áttekintést nyújt a szövetség tagjai által azonosított szabványosítási hiányosságokról, kihívásokról és igényekről. A szövetség egy kézikönyvet is közzétett a hidrogénellátási folyosókról, amely naprakész áttekintést nyújt az alacsony szén-dioxid-kibocsátású európai hidrogénellátási gerinchálózat létrehozásához szükséges kulcsfontosságú uniós infrastrukturális projektek alakulásáról. Ennek a kezdeményezésnek az a célja, hogy a meglévő és az új gázvezetékeket egyaránt felhasználják egy, az egész kontinensen átívelő hidrogénhálózat létrehozására.

Ami a megújuló hidrogén előállítását illeti, az európai elektrolizátor-partnerség megújította az elkötelezettségét amellett a 2022-ben kiadott együttes nyilatkozat mellett, amely szerint az uniós elektrolizátorgyártási kapacitást 2025-ig tízszeresére kell növelni.

A Bizottság javaslatot tett továbbá egy globális európai hidrogéneszköz, az Európai Hidrogénbank létrehozására. A Hidrogénbank biztosítani fogja a beruházás biztonságát és az üzleti lehetőségeket az európai és globális megújulóenergia-termelés számára. Ezt két finanszírozási mechanizmuson (amelyek közül az egyik az uniós hidrogéntermelés ösztönzésére, a másik az EU felé történő nemzetközi importra irányul), a kereslet és az infrastrukturális igények felmérésén, valamint – a fenntartható hidrogénbe történő beruházások

→
Kadri Simson energiaügyi biztos (balra) és Pascal De Buck, a Fluxys ügyvezető igazgatója és vezérigazgatója (jobbra) egy hidrogénszállító gázvezeték építését tekintik meg, Lokeren, Belgium, 2023. július 7.

→
Frans Timmermans, az Európai Bizottság európai zöld megállapodásért felelős akkori ügyvezető alelnöke felszólal a hidrogéntechnológiákkal foglalkozó, 2023. évi csúcstalálkozón, Rotterdam, Hollandia, 2023. május 11.

egyszerűsítése érdekében – a különböző finanszírozási források összehangolásán keresztül fogja megvalósítani.

A Bizottság márciusban a megújuló hidrogénnel kapcsolatos kutatás és innováció fellendítésére irányuló közös nyilatkozatot írt alá az európai érdekelt felekkel, hogy előmozdítsák a megújuló hidrogén elterjedését és a tiszta energiára való átállást.

Az EU továbbá lépéseket tett a szélenergia elterjedésének és innovációjának felgyorsítása érdekében is. A hidrogénenergiával szemben – amely még korai szakaszában jár – az uniós szélenergia-ágazat már most sikertörténetnek számít. Ez az ágazat olyan szintű teljes energiatermelési költséget ért el, amely megegyezik a fosszilis tüzelőanyagokéval, vagy akár az alatt is van, és 2023-ban (januártól augusztusig) a szélenergia átlagosan az EU-ban felhasznált villamos energia 17,2%-át tette ki. Azonban továbbra is vannak nehézségek. A kihívások közé tartoznak a késedelmes engedélyezési eljárások, a szakemberhiány és az, hogy a nemzeti pályázatok előnyben részesítik a költséghatékonyságot a fenntarthatósággal szemben. Ezenkívül a szélturbinák gyártói nem kapnak egyértelmű szélerőmű-kiépítési terveket a tagállamok részéről, ami a globális verseny és a nyersanyagköltségek emelkedése közepette bonyolulttá teszi a projekttervezést.

Az ágazatban még mindig tapasztalható nehézségek kezelése érdekében a Bizottság októberben előterjesztette a szélenergiára vonatkozó európai cselekvési tervet.

A cselekvési terv része az Accele-RES kezdeményezés elindítása, amely elősegíti az engedélyezési eljárások digitalizálását, és külön online eszközt indít a támogatásukra. Emellett a terv erősíteni fogja az EU szélenergia-iparának versenyképességét azáltal, hogy megkönnyíti az uniós gyártók számára a külföldi piacokhoz való hozzáférést; védelmet nyújt a kereskedelmet torzító hatásokkal szemben (például az EU-ba importált, szélenergiával kapcsolatos termékek tisztességtelen támogatása); valamint szabványosítja a szélenergiát hasznosító berendezéseket az interoperabilitás, a minőség és a fenntarthatóság javítása érdekében.

Végezetül, 2023 végén 21 tagállam tett a szélenergiára vonatkozó vállalást, jelezve, hogy milyen szélenergia-projekteket és szélenergia-telepítési mennyiségeket terveznek a közeljövőben (2024–2026). Ez nagyobb biztonságot nyújt majd mind a gyártók, mind a befektetők számára, ami több szélenergia-projekt elindításához vezet.

Az európai szélenergiára vonatkozó cselekvési terv hat fő részben kezeli a felmerülő aggályokat, elősegítve, hogy a szélenergia-kapacitás a 2022. évi 204 gigawattról indulva 2030-ra elérje a kívánt 500 gigawattos célt

←
Akkumulátoralapú energiatároló létesítmény (az Energy Cells vállalat projektje), amely összesen 200 megawattal és 200 megawatt/óra kapacitással rendelkezik, Vilnius, Litvánia, 2023. július 25. Ez a projekt 87,6 millió euró összegű finanszírozásban részesült a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből, és lehetővé teszi Litvánia számára, hogy egyrészt lekapcsolódjon az orosz ellenőrzés alatt álló villamosenergia-hálózatról, másrészt a villamosenergia-hálózata össze legyen hangolva a kontinentális európai villamosenergia-hálózattal.

A megújuló energiára való átállás támogatása

A megújuló energiára való átálláshoz az is hozzátartozik, hogy módot kell találni az energia olyan időszakokban történő kinyerésére és tárolására is, amikor például nem fúj a szél, és nem süt a nap.

A megújuló energia tárolásának egyik módja az akkumulátorok használata. Az Európai Akkumulátorszövetség, amelyet az EU az európai akkumulátor-ökoszisztéma támogatására hozott létre, 2017 óta tölt be létfontosságú szerepet az e területen történő előrelépés támogatásában. 2023 márciusában sor került a szövetség hetedik magas szintű találkozójára, ahol hangsúlyozták annak fontosságát, hogy elegendő embert vértezzenek fel az akkumulátoriparban való elhelyezkedéshez szükséges készségekkel.

Az igazságos átmenet biztosítása és a tiszta energiára való átállás által érintett iparágakban foglalkoztatott munkavállalók továbbképzése szintén fontosak a megújuló energiaforrásokra való átállás szempontjából. Ennek fényében az Európai Unió 2023-at a készségek évének nyilvánította (bővebben lásd a 6. fejezetet).

2023-ban a Bizottság amellett, hogy a szélenergiára vonatkozó cselekvési tervhez hasonló kezdeményezések révén kezelte a konkrét szakemberhiányt, elősegítette az energiaigényes iparágakra vonatkozó nagyszabású készségfejlesztési partnerség, valamint a megújuló energiára vonatkozó nagyszabású készségfejlesztési partnerség létrehozását is. Ezek a partnerségek biztosítani fogják, hogy az érintett iparágakban foglalkoztatott emberek megfelelő készségekkel rendelkezzenek ahhoz, hogy lépést tartsanak az EU megújuló energiára való átállásával, és segítik őket abban, hogy igazodjanak a munkaerőpiac változásaihoz. A partnerségek célja egyrészt a készséghiányok azonosítása, másrészt megfelelő tantervek és képzési programok kidolgozása az azonosított hiányosságok kezelése érdekében.

A halászati és akvakultúra-ágazat energetikai átállása

A Bizottság 2023 februárjában közleményt adott ki az uniós halászati és akvakultúra-ágazat energetikai átállásáról. A kezdeményezés keretében meghozott intézkedések célja az ágazat tisztább energiaforrásokra való átállásának támogatása, ezáltal elősegítve az ágazat fosszilis tüzelőanyagoktól való jelenlegi függőségének csökkentését, amely nemcsak környezeti szempontból fenntarthatatlan, hanem az energiaárak emelkedésével szemben is kiszolgáltatottá teszi az ágazatot. (További részletekért lásd a 3. fejezetet.)

↑
Olyan dán környezetbarát halászhajó tervezete, amelynek üzemanyag-megtakarítása a kitermelt halmennyiség kilogrammjára vetítve legalább 25%-os. Az ehhez hasonló innovatív megoldások és az Unió által megvalósított struktúrák együttesen felgyorsítják az ágazat energetikai átállását.

Ezek a partnerségek kiegészítik az olyan már meglévő kezdeményezéseket is, mint az Európai Akkumulátorszövetségi Akadémia, amelynek célja a munkavállalók képzése, átképzése és továbbképzése, a gyorsan növekvő európai akkumulátor-értékláncban a szakképzett munkaerő iránt mutatkozó kereslet kielégítése érdekében. Az akadémia jelenleg élvonalbeli képzéseket fejleszt ki és indít el, a tagállamokban működő oktatási és képzési szolgáltatókkal együttműködésben.

A nettó zéró kibocsátási célt szolgáló iparról szóló jogszabály és a kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló jogszabály szintén kulcsfontosságú kezdeményezéseket vezetett be az uniós dolgozók szakképzettségének előmozdítása érdekében. A nettó zéró kibocsátási célt szolgáló iparról szóló jogszabály a „nettó zéró" ipart szolgáló európai akadémiákat hoz létre, hogy támogassa a nettó zéró technológiák előállítását. Hasonlóképpen, a kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló jogszabály létrehozta a nyersanyagokkal foglalkozó akadémiát, amely a kritikus fontosságú nyersanyagok ellátási láncában dolgozó munkaerő számára nélkülözhetetlen készségek fejlesztésére összpontosít.

2023-ban elindultak a tiszta átállásról szóló párbeszédek is. Ezek közül az első a hidrogénnel foglalkozott, és a teljes hidrogénértéklánc képviselőit összekötötte egymással, hogy megosszák egymással az európai zöld megállapodás ipari dimenziójának erősítésével kapcsolatos elképzeléseket és bevált módszereket. A második párbeszédre az energiaigényes iparágak képviselőinek részvételével került sor.

Végezetül pedig a megújuló energiára való átállás támogatása érdekében az EU a Technikai Támogatási Eszközön keresztül gyakorlati tanácsadást és testre szabott iránymutatást nyújt a tagállamoknak. 2023-ban ez az eszköz 17 tagállamnak nyújtott segítséget az orosz fosszilis tüzelőanyagok fokozatos kivezetéséhez szükséges reformok és beruházások azonosításában. A technikai támogatásban érintett területek között szerepelt a megújuló energiával kapcsolatos engedélyezési eljárások meggyorsítása; az energiahatékonyság és az épületek felújítása; a hidrogén és a biometán előállítása; a földgázellátás diverzifikálása; valamint az ipar dekarbonizációja. Ez a támogatás hozzá fog járulni a zöld átállás megvalósításához és az energiaárak csökkentéséhez, ami az egyének és a vállalkozások javát is szolgálja.

© AFP

5. A digitális korra felkészült Európa

↑
NAO, a humanoid robot bemutatása egy befogadó napközi otthonban, ahol gyermekeknek segít a mindennapi életükben, Karlsruhe, Németország, 2023. június 7.

Bevezetés

Az EU az emberközpontú és fenntartható digitális társadalom jövőképének megvalósításán dolgozik, amely a polgárok és a vállalkozások szerepvállalásának erősítésével katalizátorként szolgál az éghajlat-politikai fellépéshez.
A digitális társadalom és a digitális technológia új szabadságokat és jogokat teremt, valamint új lehetőségeket kínál a tanulásra, a szórakozásra, a munkára, a felfedezésre, illetve a fizikai közösségek és földrajzi helyek keretein túlmutató célok megvalósítására.

A digitális átalakulás megvalósítását azonban még mindig számos kihívás nehezíti, amelyeket az EU a digitális évtizedként ismert átfogó kereten keresztül igyekszik kezelni. 2023-ban az EU fokozta a kiberbiztonság és az adatvédelem megerősítésére, a mesterséges intelligenciára vonatkozó iránymutatásokra, a digitális térben alkalmazott tisztességtelen gyakorlatok megfékezésére és a digitális szolgáltatások felhasználóinak biztosított jogok védelmére irányuló intézkedéseket, különös figyelmet fordítva a legkiszolgáltatottabbak, vagyis gyermekeink védelmére. A prioritások közé tartoztak még a konnektivitás, a mobilitás, az oktatás és az igazságügyi együttműködés javítását célzó intézkedések.

↑
VIDEÓ: Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer Európa digitális évtizede.

A digitális évtized szakpolitikai program keretében elért eredmények

A digitális évtized szakpolitikai program keretében az Unió célja annak biztosítása, hogy a technológia és az innováció minden tekintetben az emberek javát szolgálja. A digitális készségek fejlesztésétől és az infrastruktúra korszerűsítésétől a mesterséges intelligencia (MI) üzleti gyakorlatba történő integrálásáig és a közszolgáltatások digitális eszközökkel történő bővítéséig az EU elkötelezett a holisztikus átalakulás mellett. 2023 szeptemberében jelent meg a digitális évtized helyzetéről szóló első jelentés, amely átfogó képet ad az Unió digitális fejlődés terén elért eredményeiről. A jelentés ajánlásokat fogalmazott meg az uniós tagállamok számára a digitális évtized szakpolitikai program keretében kialakított célkitűzések megvalósításának előmozdítása érdekében. A jelentés tartalmazta továbbá a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő éves mutatót, valamint a több országra kiterjedő digitális projektek végrehajtásáról készített elemzést is. Ez utóbbiak olyan nagyszabású projektek, amelyeket egyetlen tagállam sem tudna önállóan megvalósítani.

A dokumentum megvizsgálta továbbá, hogy a tagállamok hogyan hajtották végre a digitális jogokról és elvekről szóló nyilatkozatban foglaltakat, amely az EU biztonságos és fenntartható digitális átalakulás iránti elkötelezettségét tükrözi, és az embereket helyezi a középpontba. Emellett rámutatott a közös erőfeszítésekben rejlő lehetőségekre és sikerekre is. A jelentés kiemelte, hogy sürgősen fokozni kell a digitális technológiákat, készségeket és infrastruktúrát erősítő beruházásokat.

Digitális Európa program

Az Európai Bizottság a 2023–2024-es Digitális Európa munkaprogram elfogadásával hivatalosan is megerősítette elkötelezettségét digitális vezető szerepe mellett. A munkaprogram olyan stratégiai beruházásokat tartalmaz, amelyek alapvető fontosságúak a digitális évtized szakpolitikai program keretében megfogalmazott célkitűzések megvalósításához. A program a pénzügyi kötelezettségvállalás mellett kiemeli, hogy az EU az európai zöld megállapodás keretében a technológiai szuverenitás megteremtésére törekszik. Az EU ezzel egy olyan digitális jövő megvalósítása előtt tör utat, amelynek előnyeit az emberek, a vállalkozások és a kormányzati szervek egyaránt élvezhetik.

A Digitális Európa program finanszírozása a 2023–2024-es időszakban

Összesen 1358 milliárd euró

375 millió euró
Kiberbiztonsági munkaprogram

Az Európai Kiberbiztonsági Kompetenciaközpont hajtja végre.

A következőket támogatja:
- nemzeti koordinációs központok;
- az uniós jogszabályok (pl. a NIS 2 irányelv, a kiberbiztonsági jogszabály és az információs rendszerek elleni támadásokról szóló irányelv) végrehajtása;
- az EU kiberfenyegetésekkel szembeni kollektív rezilienciája;
- a kiberbiztonsági vészhelyzeti mechanizmus – felkészültség és kölcsönös segítségnyújtás kiberbiztonsági események során.

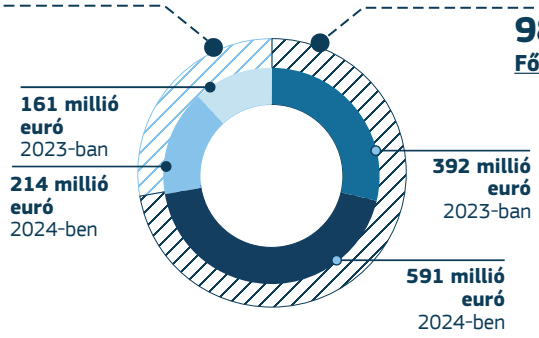

983 millió euró
Fő munkaprogram

A következőket támogatja:
- a digitális technológiák, például az adatok, a mesterséges intelligencia, a felhőalapú számítástechnika és a fejlett digitális készségek terén megvalósuló projektek;
- több országra kiterjedő projektek;
- további intézkedések a kulcs-fontosságú digitális szak-politikákban (nagy teljesítményű számítástechnika, uniós digitális személyazonosság, digitális ikermodellek, virtuális valóság).

A program kézzelfogható előnyökkel fog járni, különösen az innovációs ökoszisztémák, a nyílt szabványok, a kis- és középvállalkozások, a városok, a közszolgáltatások és a nagyközönség számára.

Digitális Európa program: a 2023. év legfontosabb eseményei

Március

Két többéves munkaprogram elfogadása a Digitális Európa program céljaira.

Pályázati felhívások az uniós tagállamok, az EFTA/EGT-országok és a társult országok vállalkozásai, közigazgatási szervei és egyéb szervezetei számára.

Május

A Bizottság a következőket indítja el:

- több mint 122 millió euró értékű pályázati felhívások első csoportja a digitális technológiák és kompetenciák Unió-szerte történő megerősítésére;
- két pályázati felhívás összesen 107 millió euró értékben az EU kiberbiztonságának megerősítésére.

Június 30.

A Bizottság a Nyugat-Balkánnal folytatott szabályozási párbeszéd alkalmából társulási megállapodást ír alá Montenegróval, Észak-Macedóniával, Albániával és Szerbiával a Digitális Európa programról.

Augusztus 31.

Társulási megállapodás jön létre Törökországgal.

Szeptember 28.

A fejlett digitális készségeket és az adattereket támogató felhívások kerülnek közzétételre.

November 21.

A fejlett digitális készségeket támogató felhívások kerülnek közzétételre.

December 14.

A 2024. évi módosított munkaprogramok elfogadása.

Digitális technológiák az ipar számára

Konnektivitás

A digitális átalakuláshoz gyors alkalmazkodásra és fokozott konnektivitásra van szükség. 2023 februárjában a Bizottság tervet dolgozott ki annak érdekében, hogy az EU minden szegletében elérhetővé tegye a gigabites konnektivitást. A gigabites infrastruktúráról szóló jogszabályra vonatkozó javaslat célja a rendkívül nagy kapacitású hálózatok kiépítéséhez szükséges idő és költségek csökkentése. A nemzeti hatóságok számára iránymutatásként közzétett gigabit-ajánlástervezet felvázolja azokat a feltételeket, amelyek mellett a szolgáltatók hozzáférhetnek a versenytársak hálózataihoz. A Bizottság ezzel egy időben konzultációt indított, hogy összegyűjtse az elektronikus hírközlési ágazat jövőjével és infrastruktúrájával kapcsolatos véleményeket.

Mesterséges intelligencia és szuperszámítógépek

Többek között a csevegőrobotokkal való interakciók vagy a testre szabott online ajánlások révén az uniós polgárok mindennapi életének szerves részévé vált a mesterséges intelligencia. Tekintettel az MI széles körű használatára, alapvető fontosságú egy olyan keret létrehozása, amely megakadályozza a visszaéléseket és védi az emberek magánéletét.

Az EU arra törekszik, hogy vezető szerepet töltsön be az emberek bizalmát élvező mesterséges intelligencia területén. A kutatási és ipari kapacitás javítása mellett biztosítani kívánja, hogy a technológia biztonságos maradjon, és hogy az emberek jogai megfelelő védelemben részesüljenek.

Decemberben az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsának tagállamai között a korszakalkotónak számító, mesterséges intelligenciáról szóló jogszabályról folytatott tárgyalások eredményeképpen politikai megállapodás született. A világ első, mesterséges intelligenciára vonatkozó átfogó jogi kerete úgy mozdítja elő az MI térnyerését az EU-ban, hogy az mindenki számára előnyöket kínáljon, ugyanakkor kezelje a technológiával járó kockázatokat. Az EU-ban történő biztonságos felhasználás tekintetében egyértelmű követelményeket és kötelezettségeket fogalmaz meg a mesterséges intelligencia fejlesztői, kezelői és felhasználói számára; biztosítja, hogy a mesterséges intelligencia tiszteletben tartsa az uniós polgárok alapvető jogait; valamint tiltja bizonyos gyakorlatok, például a társadalmi kreditrendszer alkalmazását. A jogi aktus szabályozói tesztkörnyezetek létrehozásával igyekszik ösztönözni az innovációt. A tesztkörnyezet alatt olyan különleges keret értendő, amelyben a vállalkozások, különösen az induló vállalkozások, valós környezetben, a szokásos szabályozási kihívások nélkül tesztelhetik új termékeiket és szolgáltatásaikat.

A megbízható mesterséges intelligenciára vonatkozó nemzetközi szabványok kidolgozása érdekében a Bizottság, többek között a hirosimai mesterségesintelligencia-folyamat keretében együttműködik a hasonlóan gondolkodó partnerekkel, például a G7-ekkel. A Bizottság a folyamat aktív részeseként üdvözölte a G7-ek vezetőinek megállapodását a nemzetközi MI-vezérelvekről és az MI-fejlesztők önkéntes magatartási kódexéről.

2023-ban az EU további lépéseket tett annak érdekében, hogy tagállamaiban világszínvonalú szuperszámítógép-hálózatot hozzon létre. Az Európai Nagy Teljesítményű Számítástechnika Közös Vállalkozás – az uniós vállalatokat a szuperszámítógépek fejlesztése céljából egyesítő jogi és finanszírozó szervezet – kiválasztotta a Jupiter, az első európai exaszintű szuperszámítógép (másodpercenként egy trillió számítás elvégzésére képes számítógép) beszerzéséért, szállításáért, telepítéséért és karbantartásáért felelős értékesítőt. Emellett júniusban a közös vállalkozás üzemeltetési megállapodást kötött hat uniós országban (Csehországban, Németországban, Spanyolországban, Franciaországban, Olaszországban és Lengyelországban) található telephellyel kvantumszámítógépek elhelyezése és üzemeltetése céljából.

Az EU a szuperszámítógépek világszínvonalú hálózata segítségével nemzetközi szintre emelte az „Európában előállított" generatív mesterséges intelligenciát. Ennek eredményeképpen az uniós induló vállalkozások gyorsabban taníthatják majd mesterségesintelligencia-modelljeiket.

→
Margrethe Vestager, az Európai Bizottság digitális korra felkészült Európáért felelős ügyvezető alelnöke és versenypolitikáért felelős európai biztos (jobbról az ötödik) a G7-ek digitális és technológiai minisztereinek találkozóján, Takaszaki, Japán, 2023. április 30.

Szuperszámítógépek az EU-ban

Uniós szuperszámítógépeket **helyeztek üzembe 2023-ban**

Június

Bejelentették, hogy a Jules Verne konzorcium fogja elhelyezni és üzemeltetni az EU második exaszintű szuperszámítógépét Franciaországban.

A svéd Linköpingi Egyetem került kiválasztásra arra, hogy otthont adjon az Arrhenius szuperszámítógépnek, és üzemeltesse azt.

Szeptember

Felavatják a Deucalion szuperszámítógépet a portugáliai Guimarães-ben.

Az új rendszer javítani fogja az energiatakarékossági technológiát, az időjárás-előrejelzést és a tengerkutatást, továbbá segíteni fogja többek között új gyógyszerek és környezetbarát energiamódszerek kifejlesztését.

Október

Aláírják a Jupiterre, az EU első exaszintű szuperszámítógépére vonatkozó közbeszerzési szerződést.

December

Üzembe helyezik a MareNostrum 5-öt Barcelonában (Spanyolország).

Már működő
uniós szuperszámítógépek

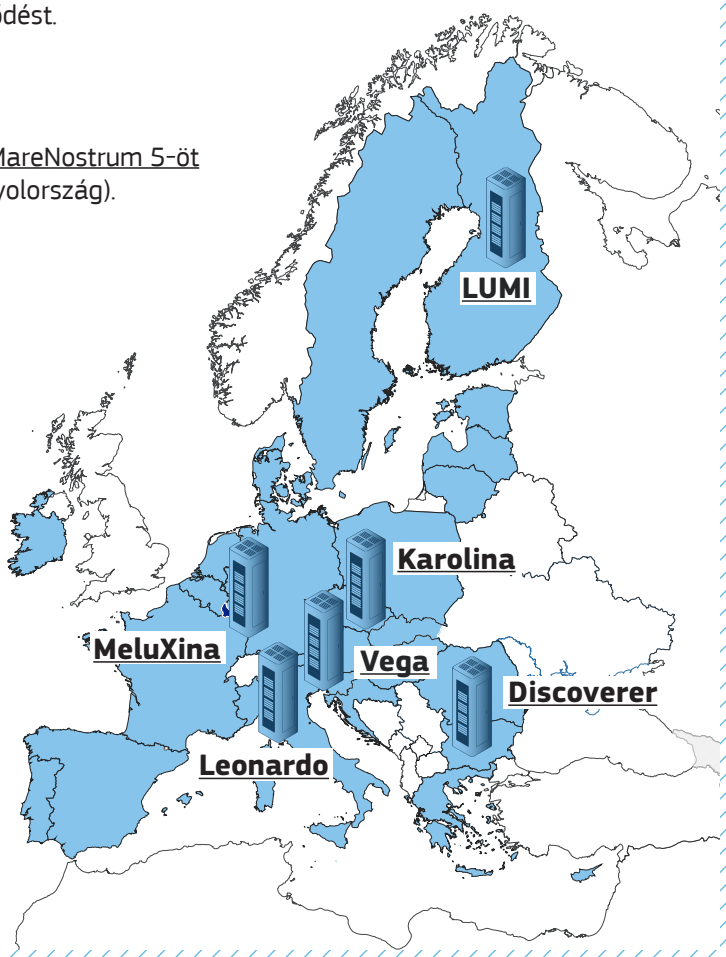

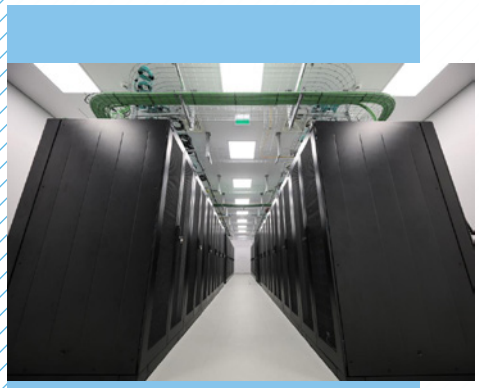

↑
A Deucalion szuperszámítógép a portugál Tudományos és Technológiai Alapítvány kiállításán a Minho Egyetemen, Guimarães, Portugália, 2023. szeptember 6.

Félvezetők

A félvezetők – közismert néven a csipek – a mai elektronika szívét és agyát jelentik. A csipekről szóló európai jogszabály, amely szeptember 21-én lépett hatályba, jelentős előrelépés az európai félvezető-ágazat megerősítése felé. Hozzájárul továbbá ahhoz, hogy az EU a félvezető-technológiák és -alkalmazások területén technológiai szuverenitást vívjon ki magának. Célja, hogy 2030-ra az EU globális piaci részesedése elérje a 20%-ot, vagyis a jelenlegi kétszeresét.

A csipekről szóló európai jogszabály

Három pillér	2023. évi eredmények
A fejlett csiptechnológiákhoz kapcsolódó fejlesztés és innováció támogatása a csipekkel foglalkozó közös vállalkozás keretében.	2023 novemberében közzétették a csipekkel foglalkozó közös vállalkozás első, kísérleti gyártósorokra irányuló pályázati felhívásait. Az eredeti pályázati felhívás 1,67 milliárd eurós uniós kerettel rendelkezik, amelyet a tagállamok és a magánforrások várhatóan összesen mintegy 3,3 milliárd euróra egészítenek ki. A közös vállalkozás megerősíti az uniós félvezető-ökoszisztémát és Európa technológiai vezető szerepét. A cél a laboratóriumok és a gyártóüzemek közötti szakadék áthidalása. Ez azt jelenti, hogy a laboratóriumok kutatási eredményeit és az általuk kifejlesztett prototípusokat méretezhető üzemi gyártási folyamatokba kell átültetni.
Nagyszabású beruházások ösztönzése a csipek EU-ban történő előállítása és a stabil ellátás biztosítása érdekében.	Mióta a jogszabályra irányuló javaslatot 2022 elején benyújtották, több mint 100 milliárd euró összegű ipari beruházást jelentettek be az EU-ban.
A piaci fejlemények nyomon követése és a jövőbeli válságok előrejelzése az Európai Bizottság és a tagállamok közötti koordinációs mechanizmuson keresztül.	2023 májusában bevezetésre került a félvezetőkkel kapcsolatos riasztási rendszer, amelynek célja a félvezető-ellátási lánc potenciális kockázatainak nyomon követése.

Európai adatstratégia

Az adatok biztosítják a digitális átalakulás, az innováció és a növekedés hajtóerejét. Lényeges, hogy bizonyos társadalmi, környezeti és gazdasági haszonnal járó közadatokhoz – például az időjárásra vagy a levegőminőségre vonatkozó adatokhoz – bárki szabadon hozzáférhessen. 2023 januárjában a Bizottság közzétette azon nagy értékű adatkészletek jegyzékét, amelyeket kötelező ingyenesen, géppel olvasható formátumban rendelkezésre bocsátani.

A 2023 szeptembere óta alkalmazandó adatkormányzási rendelet hozzájárul a közadatokban rejlő potenciál kiaknázásához, és erősíti az önkéntes adatmegosztásba vetett bizalmat. Szabályozza a nyilvánosan védett adatok további felhasználását, valamint az EU-ban működő közvetítők és adataltruista szervezetek beazonosítására szolgáló közös logókat vezet be. A jogszabály célja továbbá, hogy az Európai Adatinnovációs Testület segítségével felszámolja a technikai akadályokat. A Bizottság az év során előterjesztette az európai turisztikai adattér és az európai közbeszerzési adattér létrehozására vonatkozó terveket. Meghatározta továbbá a turisztikai érdekelt felek európai együttműködési platformjának és a közbeszerzők közötti együttműködés javítását célzó innovatív közbeszerzői közösségi platformnak a keretét.

Novemberben az EU elfogadta a méltányos adathozzáférésre és adatfelhasználásra vonatkozó harmonizált szabályokról szóló rendeletet (adatmegosztási jogszabály), amelyet 2025-től kell majd alkalmazni. Ennek célja az EU adatgazdaságának fellendítése, az ipari adatokhoz való hozzáférés javítása és a megbízható uniós felhőpiac előmozdítása. Az adatmegosztási jogszabály nagyobb ellenőrzést biztosít az adatok felett, előmozdítja az innovációt és további adatok előállítását.

A vállalkozások támogatása

Saját versenyképességének megőrzése érdekében mérettől függetlenül minden vállalkozásnak meg kell valósítania a digitális átalakulást. Az európai digitális innovációs központok tanácsadást és támogatást nyújtanak a vállalkozásoknak a digitális átállás során.

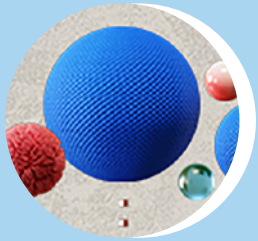

Mik azok az európai digitális innovációs központok?

A tagállamokban működő egyablakos ügyintézési pontok, amelyek segítséget nyújtanak a vállalkozásoknak és a közszektorbeli szervezeteknek a digitális kihívások kezelésében, hogy ezáltal versenyképesebbé váljanak.

Európa-szerte több mint 150 európai digitális innovációs központot hoztak létre

A Digitális Európa program 314 millió eurós társfinanszírozásával

Kinek segítenek az európai digitális innovációs központok?

Kis- és középvállalkozásoknak (kkv), közepes tőkeértékű vállalatoknak és közszektorbeli szervezeteknek nyújtanak segítséget a digitális kihívások kezelésében. Küldetésük összhangban áll az európai digitális évtized azon célkitűzésével, hogy 2030-ra a kkv-k több mint 90%-a legalább alapszintű digitális intenzitást érjen el.

Hogyan segíthetnek az európai digitális innovációs központok?

Számos szolgáltatást nyújtanak, többek között technikai szakértelmet, szakmai képzéseket és pénzügyi tanácsadást biztosítanak.

A társasági jog digitalizálása

A modern gazdaság világosabb jogi keretet igényel. A cégalapításhoz és a határokon átnyúló tevékenységekhez szükséges online eszközök továbbfejlesztése révén könnyebbé válik az üzleti tevékenység folytatása az EU-ban. E tekintetben a Bizottság legutóbbi javaslata a digitális eszközök és folyamatok társasági jogban való alkalmazásának bővítését célozza. A javaslatban szereplő egyszeri adatszolgáltatás elve csökkenteni fogja az adminisztratív terheket, mivel az EU-n belül terjeszkedő vállalatoknak nem kell majd újból adatokat benyújtaniuk. Emellett az üzleti nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszer biztosítja, hogy a vállalati adatok megbízhatóak és az EU területén belül bárhonnan könnyen hozzáférhetők legyenek.

Az online kalózkodás elleni küzdelem

A szerzői jogi védelem alatt álló tartalmak engedély nélküli megosztása megkárosítja a kreatív vállalkozásokat, valamint akadályozza az innovációt és a gazdasági növekedést. A Bizottság felismerve különösen az élő sport- és koncertközvetítésekkel kapcsolatos online kalózkodás felszámolásának fontosságát, 2023 májusában ajánlást terjesztett elő. Ebben arra ösztönzi a tagállamokat, hogy tegyenek lépéseket az illegális műsorszolgáltatás ellen, ezáltal támogatva az EU sport- és kreatív ágazatait.

A közlekedés és a mobilitás digitalizálása

Ahogy a digitális vállalkozásokra vonatkozó szabályok elősegítik a gazdasági növekedést, úgy a digitális közlekedés a növekedés fenntarthatóságát, hatékonyságát és széles körű elterjedését biztosítja. Az EU ezért új szabályokat fogadott el az intelligens közlekedési rendszerek fellendítése érdekében. A tárgyi témáról szóló jelenlegi irányelv aktualizálása optimalizálja a multimodális utazástervezést, egyszerűsíti a közlekedésszervezést és ösztönzi a környezetbarát utazási módok használatát. Emellett a Bizottság novemberben elfogadta a közös európai mobilitási adattérre vonatkozó javaslatot is, amelynek célja az adatmegosztás és -összevonás egyszerűsítése.

Az EU emellett a közutak biztonságosabbá tételével is foglalkozott. 2023-ban nagy előrelépést jelentett e tekintetben a vezetői engedélyekre vonatkozó szabályok korszerűsítésére irányuló javaslat. A javaslat magában foglalja az EU egészében érvényes digitális vezetői engedély bevezetését. A javasolt rendelkezések emellett a közlekedési szabályok határokon átívelő érvényesítését is megkönnyítik. Az új szabályok kulcsfontosságúak a közúti közlekedésbiztonság javítása szempontjából, valamint ahhoz, hogy az EU meg tudja valósítani „zéró-elképzelés" célkitűzését, azaz, hogy a halálos kimenetelű közúti balesetek száma 2050-re nullára redukálódjon.

A kereskedelmi drónok piacának gyors bővülése az EU-ban új szabályozási hullámot indított el a drónok biztonságával és hatékonyságával kapcsolatban. 2023-ban új uniós szabályok léptek hatályba, amelyek egy U-space elnevezésű külön légteret alakítottak ki a drónok számára a biztonságosabb drónforgalom érdekében, és hogy lehetővé tegyék az üzemeltetők számára, hogy szélesebb körű szolgáltatásokat tudjanak kínálni. A csomagszállítástól a sürgősségi segítségnyújtásig, valamint a kutatási-mentési akcióktól az infrastruktúra nyomon követéséig az európai drónstratégia 2.0 elnevezésű stratégia jövőképe egyre inkább valósággá válik.

→
Munkálatok a németországi Wörth–Germersheim–Speyer vasútvonalon a vasúthálózat digitalizálását elősegítő „Fast-Track" projekt részeként, 2023. július 21.

Digitalizáció a polgárok szolgálatában

Kiberbiztonság és reziliencia

A valamennyi tagállamban egységesen magas szintű kiberbiztonságot garantáló, NIS 2 irányelvként ismert új szabályok 2023 januárjában léptek hatályba. A 2016. évi korábbi kiberbiztonsági intézkedésekhez képest az új szabályok több ágazatot fednek le, így például a távközlési szolgáltatókra, a postai szolgáltatásokra, a közigazgatásra és az egészségügyre is kiterjednek. Az említett ágazatokban működő vállalkozásoknak immár szigorúbb kockázatkezelési és eseménybejelentési kötelezettségeknek kell eleget tenniük.

November 30-án a Parlament és a Tanács megállapodott a kiberrezilienciáról szóló jogszabályról, amely a szabályok javításával növelni kívánja a hardver- és szoftvertermékek biztonsági szintjét. Ez az első ilyen jellegű jogszabály a világon. A fogyasztók és a vállalkozások érdekében valamennyi digitális termék kiberbiztonsági szintjét növelni fogja. A jogszabály hatálya a babaőrtől a routerig minden digitális termékre kiterjed, a biztonsági szabályok pedig a termékek kockázati szintjétől függően változnak.

Áprilisban a Bizottság javaslatot tett a kiberbiztonsági szolidaritásról szóló uniós jogszabályra is, hogy segítse az országokat az online fenyegetésekkel szembeni együttes küzdelemben.

Adatvédelem

Napjaink összekapcsolt világában az adatok egyetlen gombnyomással továbbíthatók a világ bármely pontjára. Az adatok védelme erősíti az emberek bizalmát. Ennek értelmében ugyanazokat a szabályokat kell alkalmazni mindenkire, aki személyes adatokat kezel. Ezt hangsúlyozza az általános adatvédelmi rendelet eljárási szabályairól szóló új rendeletre irányuló júliusi bizottsági javaslat is. A javasolt rendelet célja, hogy javítsa az általános adatvédelmi rendeletben foglaltak végrehajtását a határokon átnyúló esetekben. A szándék egyértelmű: az ügyek gyorsabb megoldása, ami az emberek számára gyorsabb jogorvoslatot, a vállalkozások számára pedig nagyobb jogbiztonságot jelent.

A globális adatvédelmi előírások térnyerésének köszönhetően egyre kedvezőbben alakul a nemzetközi együttműködés is. A jelentősebb eredmények közé tartozik az EU és a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége közötti adattovábbításra vonatkozó szerződéses feltételekről szóló májusi iránymutatás, a Bizottság által júliusban elfogadott EU–USA adatvédelmi keret, valamint a Japánnal kötött adattovábbítási megállapodás sikeres felülvizsgálata.

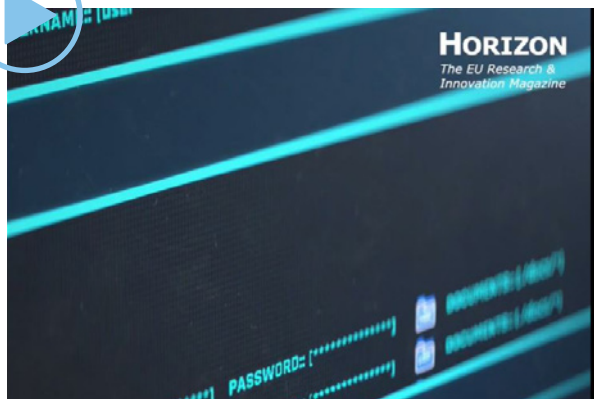

←
VIDEÓ: Kiberbiztonság az EU-ban: a polgárok, a vállalkozások és az infrastruktúra kibertámadásokkal szembeni védelmére irányuló erőfeszítéseinek fokozásaként az EU kutatásokat finanszíroz digitális védelmének erősítése érdekében.

→
Věra Jourová, az Európai Bizottság értékekért és átláthatóságért felelős alelnöke (balról a második) a „5 Years of the GDPR: Still a benchmark in the EU digital landscape?" (Az általános adatvédelmi rendelet öt éve: még mindig fontos referencia az uniós digitális világban?) című konferencián, Brüsszel, Belgium, 2023. május 23.

A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály és a digitális piacokról szóló jogszabály

Az alapvető emberi jogok fokozottabb védelme és a digitális térben folytatott tisztességtelen gyakorlatok visszaszorítása érdekében az EU 2023-ban két új jogszabályt kezdett alkalmazni: a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályt és a digitális piacokról szóló jogszabályt.

A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály biztosítja az online platformok és az internetes keresőprogramok káros tartalmakra vonatkozó elszámoltathatóságát. Célja a gyermekek online védelme, az algoritmusok működésének egyértelművé tétele, valamint az olyan célzott reklámok betiltása, amelyek az embereket különböző kategóriák, például etnikai hovatartozás, politikai nézetek vagy szexuális irányultság alapján profilozza.

Az említett platformoknak február 17-ig közzé kellett tenniük uniós felhasználóik számát. A legnagyobbak – az online óriásplatformok és a nagyon népszerű online keresőprogramok – augusztus végéig kaptak időt arra, hogy eleget tegyenek a jogszabályban foglalt kötelezettségeknek. Azóta az EU a főbb platformoktól begyűjtött információk alapján ellenőrzi, hogy megfelelnek-e a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály egyes részeinek, különösen a gyermekek védelme és a káros tartalmak eltávolítása tekintetében. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály végrehajtásának támogatása érdekében létrehozták az algoritmusok átláthatóságával foglalkozó európai központot, hogy felügyelje az e vállalatok által alkalmazott algoritmusokat.

A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály végrehajtásának felgyorsítása érdekében a tagállamokat is arra ösztönözték, hogy minél hamarabb lépjenek fel az online terrorista tartalmak és a gyűlöletbeszéd ellen. A Bizottság emellett igazgatási megállapodásokat írt alá több nemzeti médiaszabályozóval, amelyek mostantól vezető szerepet játszanak a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály végrehajtásában. A médiatevékenységek ellenőrzésében és a műsorszórásra vonatkozó előírások védelmében betöltött szerepük túlmutat a puszta felügyeleten. Az ő feladatuk biztosítani, hogy a digitális platformok ne csak passzív tárhelyszolgáltatók legyenek, hanem aktívan részt vegyenek a jogellenes vagy rendszerszinten társadalmi kockázatot jelentő online tartalmak moderálásában és kezelésében.

A kapcsolódó, digitális piacokról szóló jogszabály egyértelmű kötelezettségeket határozott meg annak biztosítására, hogy a digitális ágazatban erőfölényben lévő vállalatok, az úgynevezett kapuőrök, egyenlő versenyfeltételeket tartsanak fenn az online piactéren. Szeptember elején a Bizottság hat kapuőrnek minősülő vállalatot nevezett meg, amelyeknek 2024 márciusáig kell teljes mértékben eleget tenniük a követelményeknek.

A dezinformáció visszaszorítását célzó 2022-es gyakorlati kódex aláírói, köztük minden jelentős online platform, megnyitották az új átláthatósági központot, és közzétették az első alapállapot-jelentéseket arról, hogy a gyakorlatban miként teljesítik a kódexben vállalt kötelezettségeiket.

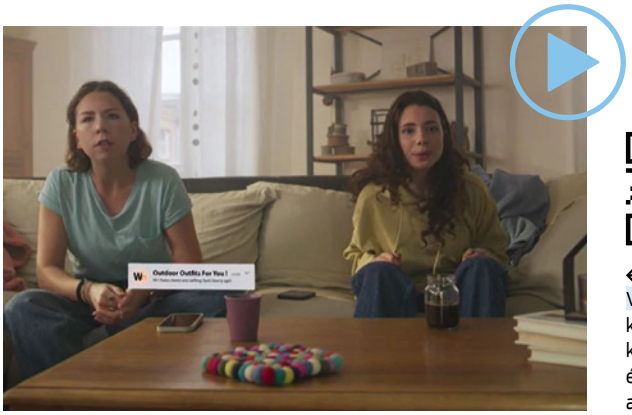

←
VIDEÓ: A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabálynak köszönhetően a célzott hirdetések átláthatóbbak és korlátozottabbak lesznek. Például tilos lesz az olyan reklám, amely érzékeny adatokon (például szexualitáson, valláson vagy fajon) alapul, vagy gyermekekre irányul.

→
A virtuális világokkal foglalkozó európai polgári vitacsoport egyik résztvevője életmentő technikát alkalmaz egy virtuálisvalóság-eszköz használatával, Brüsszel, Belgium, 2023. április.

Virtuális világok

Egy uniós tanulmány szerint a szakemberek 98%-a gondolja úgy, hogy az elkövetkezendő 5 évben a kiterjesztett valóság jelentős szerepet fog betölteni saját iparágában. Ennek fényében, de minden esetben az emberek jogait szem előtt tartva az EU igyekszik megvizsgálni az ilyen technológiák előnyeit és kockázatait. Az ezzel kapcsolatos hiteles visszajelzések érdekében a Bizottság 2023 februárja és áprilisa között európai polgári vitacsoportot szervezett, amelynek keretében az EU-ban elérhető virtuális világokról gyűjtött információkat (lásd a 9. fejezetet).

A kollektív visszajelzések aztán beépültek a júliusban elfogadott, a web 4.0-re és a virtuális világokra vonatkozó új stratégiába, amelynek célja, hogy az emberek, a vállalkozások, illetve a hatóságok számára egyaránt átlátható, biztonságos és inkluzív uniós digitális környezetet hozzon létre.

Mit tesznek lehetővé a virtuális világok?

Egészség

A diákok és a szakemberek gyakorlati képzésen sajátíthatják el, hogyan kezeljék a vészhelyzeteket, valamint szimulált műtéteket végezhetnek, aminek köszönhetően csökken a műtéti komplikációk kockázata, és pontosabb diagnózisok állíthatók fel.

Zöld átállás

Háromdimenziós modellek segítségével szimulálhatók a globális felmelegedés hatásai, ami lehetővé teszi a felmelegedés okainak jobb megértését és megfelelő mérséklő intézkedések meghozatalát.

A bevezetési idő lerövidülése és az energia, az anyagok és az erőforrások pazarlásának csökkentése az ipari ágazat egészében elő fogja mozdítani a zöld átállást.

Ipar

2025-re az ipari virtuális világoknak köszönhetően a járművek leszállítási ideje 60%-kal, a járműgyártás szénlábnyoma pedig 50%-kal csökken.

Művészet és formatervezés

A virtuális művek révén új lehetőségek tárulnak fel az alkotás legkülönbözőbb területein, a divattól a kulturális örökségig, a zenétől a képzőművészetig és a formatervezésig. Az ilyen alkotások azt az érzést keltik majd a felhasználókban, hogy valódi múzeumban, koncerten, színházi bemutatón vagy immerzív balettelőadáson vannak.

Oktatás

A fokozottan tapasztalati jellegű tanulási folyamat segíthet a tanulóknak abban, hogy gyorsabban tanuljanak, és jobban megértsék a világot.

Határokon átnyúló együttműködés

Amikor az uniós polgárok az EU-n belül más helyre költöznek, társadalombiztosításukat – beleértve az egészségügyi ellátásra és a nyugdíjra vonatkozó jogosultságaikat – is viszik magukkal. Szeptember 6-án a Bizottság digitális tervre tett javaslatot, amelynek célja, hogy gyorsabbá és egyszerűbbé váljon az említett szociális szolgáltatásokhoz való, határokon átnyúló hozzáférés. A tagállamok közötti jobb információcsere és a szociális szolgáltatások igénybevételéhez szükséges eljárások egyszerűsítése megkönnyíti az emberek számára, hogy külföldön éljenek, dolgozzanak és utazzanak, a vállalkozások számára, hogy más uniós országokban folytassanak üzleti tevékenységet, a nemzeti közigazgatások számára pedig, hogy a társadalombiztosítással járó szolgáltatásokat határokon átnyúlóan koordinálni tudják.

Az európai digitális személyiadat-tárcának köszönhetően hamarosan minden uniós állampolgár számára hozzáférhetővé válik egy olyan biztonságos mobilalkalmazás, amelynek segítségével online és offline egyaránt igazolni tudják személyazonosságukat, és amelyen személyes okmányaikat, például vezetői engedélyüket, személyazonosító igazolványukat és megszerzett végzettségüket igazoló okleveleiket tárolhatják.

Kulcsfontosságú kezdeményezések a szociális biztonság digitális átállás révén történő javítására

1

A szociális biztonságra vonatkozó információk elektronikus cseréjére szolgáló rendszer bevezetésének felgyorsítása

A cél a nemzeti társadalombiztosítási intézmények közötti papíralapú adatcsere digitális adatcserével való felváltása. Ennek érdekében 2024 végére valamennyi részt vevő európai országban működésbe lép a szociális biztonságra vonatkozó információk elektronikus adatcseréjét szolgáló rendszer (rövidített angol nevén: EESSI).

2

Teljes körű részvétel az európai társadalombiztosítási kártyával kapcsolatos kísérleti tevékenységekben

Az európai társadalombiztosítási kártya (Esspass) bevezetésének célja az, hogy egyszerűbbé váljon a polgárok szociális biztonsági jogosultságra vonatkozó dokumentumainak kiadása és ellenőrzése azokban az esetekben, amikor több tagállam is érintett.

3

A szociális biztonsági rendszerek koordinálására irányuló eljárások online lebonyolítása

A cél az, hogy még könnyebbé váljon az emberek számára a külföldre költözés és a külföldi munkavállalás, és biztosított legyen a jogszabályban előírt ellátásokhoz való gyors hozzáférés. A tagállamok építhetnek az egységes digitális kapuról szóló rendeletre, amelynek értelmében 2023. december 12-ig biztosítani kell annak lehetőségét, hogy bizonyos eljárások lebonyolítása teljes mértékben online történjen.

4

Az európai uniós digitális személyiadat-tárca bevezetése

Az európai uniós digitális személyiadat-tárca az uniós polgárok rendelkezésére álló digitális eszköz lesz, amely lehetővé fogja tenni személyazonosságuk online ellenőrzését, és hozzáférést biztosít különféle szolgáltatásokhoz a tagállamokban.

Novemberben a Parlament és a Tanács politikai megállapodásra jutott az uniós digitális személyazonosság jogi keretének alapvető elemeit illetően. Az e keret részét képező európai digitális személyiadat-tárca valamelyik nagy magánplatform helyett államilag garantált rendszeren keresztül biztosít a felhasználók számára teljes körű hozzáférést adataik kezeléséhez.

Az EU emellett aktualizálta a határokon átnyúló jogi együttműködésre vonatkozó szabályait is. A korábbi előírások szabályozták az igazságügyi együttműködést, a digitális úton történő kommunikációra azonban nem vonatkoztak. A tagállamok illetékes hatóságainak most egy decentralizált informatikai rendszerhez kell kapcsolódniuk a biztonságos információcsere érdekében. A rendszer interoperábilis lesz a kifejezetten az igazságügyi ágazat számára kifejlesztett kommunikációs eszközzel, az e-CODEX-rendszerrel, amelyet a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző európai uniós ügynökség kezel.

Emellett már rendelkezésre áll egy európai elektronikus hozzáférési pont, amely lehetővé teszi a polgárok és a vállalkozások számára, hogy digitális úton kommunikáljanak a nemzeti igazságügyi hatóságokkal. A bírósági tárgyalásokon ma már videóhívás is használható, és új szabályok vonatkoznak az elektronikus aláírások és bélyegzők használatára, az elektronikus dokumentumok joghatására, valamint a polgári eljárásokban a bírósági illetékek elektronikus befizetésére.

Az egészségügyi ellátás jövőjét szintén a digitális átállás határozza meg, amely átalakulásban kulcsszerepet játszhat a 2022-ben előterjesztett javaslat az európai egészségügyi adattér létrehozásáról. Decemberben a Parlament és a Tanács elfogadta az említett adattér létrehozásának támogatására vonatkozó álláspontját, melynek célja, hogy az uniós polgárok számára megkönnyítsék a személyes egészségügyi adatokhoz való hozzáférést és azok kezelését, még akkor is, ha egy másik tagállamban tartózkodnak. Az adattér létrehozásával az egészségügyi szakemberek a teljes kórtörténet ismeretében ténylegesen hatékony ellátást tudnak majd nyújtani. Emellett az adattérre az egészségügyi adatok fontos kutatások és az egészségügyi szakpolitikák kidolgozása céljából történő biztonságos felhasználása tekintetében is kulcsfontosságú szerep hárul.

Az európai digitális személyazonosság használata: banki hitel igénylése

Európai digitális személyazonosság nélkül

1
Időpontfoglalás a banknál

2
Ügyintézés a bankban

Hiányzik egy dokumentum

3
A papíralapú dokumentumok benyújtása

4
A bank megküldi az ajánlatát

5
Újabb időpont foglalása a banknál

6
Újabb találkozó a bankban a hitelszerződés aláírása céljából

Európai digitális személyazonossággal

1
Az ügyfél összes okmánya – a személyazonosító igazolványától a jövedelemkimutatásáig – a személyi digitális tárcájában található.

2
Az ügyfél csak a bank által a hitelkérelemhez bekért dokumentumokat választja ki, és azokat egyszerűen és biztonságosan beküldi.

3
A bank elektronikus úton kapja meg a dokumentumokat. Ha egy dokumentum hiányzik, az ügyfél egyetlen kattintással pótolhatja azt. A hitelkérelem akadálytalanul folytatható.

Az uniós digitális személyazonosság használata egyszerűsíti ezt a folyamatot, és időt takarít meg.

Digitális készségek

A digitális készségek elengedhetetlenek az emberek munkaerőpiacon való részvétele, a társadalom egésze, valamint a társadalmi befogadás szempontjából. A készségek európai éve jegyében az Unió 2023-ban is támogatta a tagállamokat, valamint az oktatási és képzési ágazatot abban, hogy magas színvonalú, inkluzív és mindenki számára hozzáférhető digitális oktatást és képzést nyújthassanak az EU-ban élő emberek számára digitális készségeik fejlesztése érdekében. Az év során az EU számos kezdeményezést indított a készséghiányok megszüntetésére.

A digitális évtized szakpolitikai program keretében megfogalmazott, 2030-ra egy nemi szempontból kiegyensúlyozott, 20 millió főt számláló IKT-szakemberbázis kialakítására vonatkozó szakpolitikai célkitűzés megvalósítása érdekében a Digitális Európa program égisze alatt a fejlett digitális készségek elsajátítását segítő mesterképzési programok és rövid távú képzések indítására került sor. Ezek 2023 óta elérhetők a digitális készségek és munkahelyek platformján keresztül, amely 22 digitális készségekkel és munkahelyekkel foglalkozó nemzeti koalícióval egészült ki.

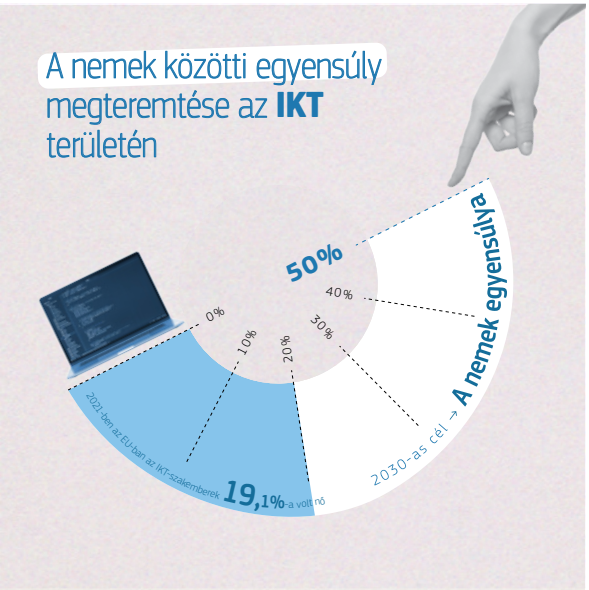

Helyzetkép

A jövőben az állások **90%**-ában szükség lesz digitális készségekre.

Az uniós munkaerő több mint **egyharmada** nem rendelkezik azokkal a digitális készségekkel, amelyek valamennyi ágazatban – az üzleti szférától a közlekedésen át egészen a mezőgazdaságig – szükségesek a legtöbb munkahelyen.

A 16 és 74 év közötti uniós polgárok mindössze **54%**-a képes alapvető digitális műveleteket elvégezni.

A vállalkozások több mint **70%**-a számolt be arról, hogy a megfelelő digitális készségekkel rendelkező személyzet hiánya akadályozza a beruházásokat.

Az EU-ban kritikus mértékű a digitális szakértők hiánya, többek között a kiberbiztonság és az adatelemzés terén. Ez a hiány valószínűleg tovább növekszik majd azzal párhuzamosan, hogy az előrejelzések szerint a munkaképes korú népesség létszáma a 2022. évi 265 millió főről 2030-ra **258 millióra** csökken.

Az EU-ban **9,4 millió** információs és kommunikációs technológiai (IKT) szakember dolgozik (ez a teljes uniós foglalkoztatás 4,6%-ának felel meg). A jelenlegi körülmények között arra lehet számítani, hogy az EU-ban az IKT-szakemberek száma 2030-ra megközelítőleg 12 millió lesz. Ez a szám mintegy 8 millióval elmarad a 2030-ra kitűzött – legalább 20 millió IKT-szakember foglalkoztatására vonatkozó – céltól.

Mit tesz az Európai Unió ez ügyben?

A digitális készségek fejlesztéséhez nyújtott pénzügyi támogatás a következőket foglalja magában:

2 milliárd euró
Az Európai Szociális Alap Plusz programjai

29 milliárd euró (*)
Helyreállítási és rezilienciaépítési tervek
(*) Ez a számadat az eredeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek becsült kiadásait jelzi.

580 millió euró
Digitális Európa

A digitális készségek fejlesztésének támogatására irányuló uniós kezdeményezések

1. **A deep tech tehetségekre irányuló kezdeményezés (az új európai innovációs menetrend keretében)**

   A kezdeményezés első évében az Európai Innovációs és Technológiai Intézet jelentős előrelépést tett azon cél elérése felé, hogy 2025-re 1 millió tanuló részesüljön képzésben a mélytechnológiák területén.

Az Intézet egy e célnak szentelt pályázati felhívást tett közzé, valamint csatlakozott más kezdeményezésekhez, például a Girls Go Circular elnevezésű kezdeményezéshez.

Számos egyetemtől és vállalattól kapott ígéretet több mint 650 000 tanuló képzésére.

Fényképek: © Getty Images

Létrehozta és első alkalommal kiosztotta a Deep Tech Talent képzési díjat, amellyel a mélytechnológia területén biztosított képzésekkel kapcsolatos kihívások kezelésében élen járó szervezeteket ismeri el és jutalmazza.

2023 januárjában elindította új online platformját – az EIT Campus-t –, amelyen több mint 2500, vállalkozói készségekkel és készségfejlesztéssel kapcsolatos tanfolyamot gyűjtött össze.

2. **A digitális készségek európai tanúsítványa**

2022. szeptember ----->
Megvalósíthatósági tanulmány készült annak érdekében, hogy képet lehessen alkotni a digitális készségekre vonatkozó meglévő tanúsítási rendszerekről.

2023. április ----->
Kísérleti projekt indult öt uniós tagállam (Spanyolország, Franciaország, Ausztria, Románia és Finnország) részvételével az európai tanúsítvány alkotóelemeinek tesztelése céljából.

2023. december
Egy zárórendezvény keretében sor került a két munkaterület eredményeinek bemutatására és megvitatására.

3. **Európai Digitális Készségek Díj**

Az Európai Digitális Készségek Díj célja a digitális készségek terén mutatkozó hiányosságok felszámolásának lehetőségeivel kapcsolatos tapasztalatok megosztásának előmozdítása.

2023-ban a következő öt kategóriában jutalmaztak különféle kezdeményezéseket ilyen díjjal: ifjúság, nők, befogadás, munkahelyi digitális továbbképzés és digitális készségek az oktatásban.

A 330 pályázó közül hét nyertest választottak ki.

4. **Kiberkészségek Akadémiája**

Az elmúlt években drámai mértéket öltöttek a kiberfenyegetések az EU-ban. Az akadémia meg fogja erősíteni az EU kiberbiztonsági képességeit, és növelni fogja a képzett kiberbiztonsági szakemberek számát.

Világűr

Az űrtechnológia fontos szerepet játszik az uniós polgárok mindennapi életében, például a mobiltelefonok vagy autónavigációs rendszerek használata, a műholdas televíziózás vagy az automatákból való készpénzfelvétel során. A műholdak emellett fontos adatokat szolgáltatnak katasztrófák idején, ami javítja a veszélyhelyzeti válaszintézkedések koordinációját.

2023-ban új szolgáltatásokat vezettek be az EU Kopernikusz és Galileo műholdas konstellációi rezilienciájának és versenyképességének fokozása érdekében. A korszerűsített Galileo műholdas rendszer például az eddigieknél pontosabb, akár 20 cm-es helymeghatározást tesz lehetővé.

A meglévő adatigények kiszolgálása és az innováció előmozdítása érdekében a Bizottság a Kopernikusz program esetében bevezette a dinamikus beszerzési rendszert, amely újfajta megközelítést jelent az űrügyi közbeszerzések területén Európában. Az új rendszer megkönnyíti a kis- és középvállalkozások, valamint az induló vállalkozások részvételét az űradatok piacán.

←
VIDEÓ: A Kopernikusz adattér-ökoszisztéma: új terjesztési felület, amely megnyitja az ajtókat a Föld-megfigyelési alkalmazásokhoz szükséges valamennyi adat és infrastruktúra előtt.

Márciusban az EU elfogadta az IRIS^2 (Infrastructure for Resilience, Interconnectivity and Security by Satellite) elnevezésű, harmadik nagy műhold-konstellációját. Az uniós költségvetésből 2,4 milliárd eurós hozzájárulással működő program célja a biztonságos kormányzati kommunikáció biztosítása, a katonai és védelmi műveletek támogatása, valamint a kereskedelmi széles sávú szolgáltatások bővítése, különösen a távoli területeken.

Ahhoz, hogy Európa az űrtechnológia fejlesztésének élvonalában maradjon, ugyanilyen fontosak a kutatást és az innovációt érintő beruházások, különösen az olyan uniós finanszírozási programokon keresztül eszközölt beruházások, mint a Horizont Európa. E kötelezettségvállalás bizonyítéka a Föld körüli pályán történő demonstrációs és ellenőrzési program. Amint azt a neve is sugallja, a program keretében az űripari vállalatok közvetlenül a keringési pályán tesztelhetnek új űrtechnológiákat. Ez felbecsülhetetlen információkat nyújt az európai kutatóközpontok számára, és elősegíti a műholdak felbocsátását a vállalkozások számára.

Felismerve, hogy további beruházásokra van szükség, a Bizottság 2023 elején elindította a HELIOS-t, a világ első űripari tőzsdeindexét. Ez az eszköz világos képet ad az európai űripari vállalatok pénzügyi helyzetéről. Segíti őket abban, hogy nagyobb figyelmet kapjanak, és megkönnyíti az emberek számára, hogy ilyen vállalkozásba beruházzanak.

Az európai űrinfrastruktúra bővülésével egyre fontosabbá válnak a védelmi intézkedések. Az Európai Unió Űrprogramügynöksége 15 tagállammal együttműködve az EU űrmegfigyelési és -nyomonkövetési partnerségén keresztül támogatja ezek hatékonyságát. Ez a partnerség, amely az űrmegfigyelésre és a Föld körüli pályán haladó objektumok nyomon követésére szolgáló szenzorok összetett rendszerével rendelkezik, több mint 190 nyilvántartásba vett szervezetet szolgál ki, és több mint 400 műholdat véd az űrszeméttel és más működő műholdakkal való ütközés veszélyétől.

Az űrtechnológia rendkívül fontos szerepet tölt be a környezetvédelemben is; erre kiváló példa az EU „Irány a Föld" elnevezésű projektje. A projekt célja, hogy a Föld átfogó digitális modelljének létrehozásával pontosabb időjárás- és katasztrófa-előrejelzést lehessen biztosítani. Decemberben megerősítették, hogy a projekt második szakaszának keretében javítani fogják a meglévő digitális modelleket és az adatkezelést, valamint fejlettebb MI-technológiát fognak alkalmazni.

2023-ban az európai űrpolitika jelentős hangsúlyt helyezett az űrbiztonságra. E tekintetben a Bizottság és Josep Borrell, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője közös közleményt terjesztett elő az uniós biztonsági és védelmi űrstratégiáról. A stratégia az űrfenyegetések közös értelmezésére vonatkozó intézkedéseket vezet be, és az uniós űrjogszabályra irányuló 2024-es jogalkotási javaslat alapjául szolgál (lásd a 8. fejezetet).

Uniós űrmegfigyelés és a Föld körüli pályán haladó objektumok nyomon követése 2023. évi tények és adatok

2023 végéig három különböző keringési pályán több mint 15 600 szoros megközelítést észleltek.

1000
ütközéselhárítási, nagy érdeklődésre számot tartó esemény

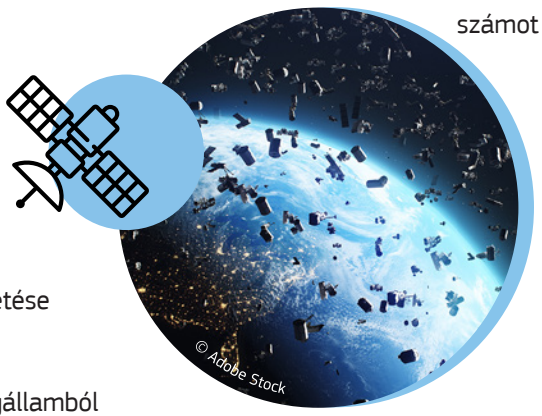

127
visszatérés-elemzési esemény

434
műhold nyomon követése

6
fragmentációelemzési esemény

24 tagállamból
196
bejegyzett szervezet

445 000
mérés naponta

© Getty Images

6. A méltányos és szociális Európa megvalósítása

↑
Az igazságos átmenetért tüntető közlekedési dolgozók a COP28 konferencián, Dubaj, Egyesült Arab Emírségek, 2023. december 9.

Bevezetés

Az EU 2023-ban tovább fokozta arra irányuló erőfeszítéseit, hogy a világjárványt követő gazdasági helyreállítás, valamint a zöld és digitális átállás társadalmi szempontból igazságos és méltányos legyen. A készségek európai éve keretében több száz rendezvényt és tevékenységet szerveztek, amelyek nagymértékben hozzájárultak az egész életen át tartó tanulásban való részvétel fokozásához, valamint a készségek fejlesztéséhez és a tehetségek vonzásához az EU versenyképességének fokozása érdekében. Az EU emellett fokozta a nemek közötti egyenlőség biztosítására irányuló úttörő munkáját, többek között az egyenlő munkáért egyenlő bért biztosító intézkedések elfogadásával, valamint a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló isztambuli egyezményhez való csatlakozás révén.

Méltányos gazdaság a zöld és digitális átállásért

A szociális jogok európai pillére, amelynek alapelvei az esélyegyenlőség és a munkaerőpiachoz való hozzáférés, a méltányos munkafeltételek, valamint a szociális védelem és a társadalmi befogadás, uniós iránymutatásként szolgál az európai társadalmak méltányosabbá és reziliensebbé tételéhez. Célja annak biztosítása, hogy mindenki egyenlő esélyekkel rendelkezzen az életben, és ugyanazokat a szociális jogokat élvezhesse. Ilyen jogok többek között az egész életen át tartó jó oktatás és képzés, a méltányos bérek és juttatások, a biztonságos és egészséges munkafeltételek, a gyermekgondozás, a nyugdíj, valamint a megfizethető, jó minőségű egészségügyi ellátás.

2023-ban volt a pillér megvalósítását célzó cselekvési terv második évfordulója. Mostanra csaknem mind a 75 intézkedését végrehajtották vagy bemutatták. A cselekvési terv felülvizsgálatát 2025-re tűzték ki.

A 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentés volt az első dokumentum, amely naprakész tájékoztatást nyújtott a 2030-ra kitűzött uniós és nemzeti foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociális védelmi célok megvalósítása terén elért eredményekről. Bár az EU jó úton halad a 2030-ra kitűzött 78%-os kiemelt foglalkoztatási cél elérése felé, jelentős előrelépésre van szükség a felnőttkori tanulásra és a szegénység csökkentésére vonatkozó célok eléréséhez.

2030-ra a 20 és 64 év közötti korosztály legalább **78%**-a legyen foglalkoztatott.

2030-ra a felnőttek legalább **60%**-a évente vegyen részt képzésben.

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számát 2030-ig legalább **15 millióval** kell csökkenteni.

A szociális párbeszéd és a szociális gazdaság erősítése

A munkáltatókat és a munkavállalókat a szociális párbeszéd keretében képviselő szervezetek közötti tárgyalások hozzájárulnak az élet- és munkakörülmények javításához, és fontos szerepet játszanak a változó gazdasági és társadalmi körülményekhez való alkalmazkodásban is. A szociális partnerek bevonásának mértéke azonban tagállamonként jelentősen eltér, míg az újabb foglalkoztatási formák kevésbé jellemzőek, és bizonyos csoportok, például a fiatalok kisebb valószínűséggel képviseltetik magukat.

Annak érdekében, hogy támogassa a tagállamokat a szociális párbeszéd megerősítésében, az EU ajánlást fogadott el, amely konkrét intézkedéseket tartalmaz a szociális partnerek nagyobb mértékű bevonására, például a kollektív tárgyalások előmozdítása és a gazdasági, foglalkoztatási és szociális politikák kialakítása és végrehajtása során a partnerekkel folytatott konzultáció révén. Az európai üzemi tanácsok jogainak megerősítését célzó intézkedésről a szociális partnerekkel is konzultáltak, mivel ezek a jogok fontos eszközt jelentenek a munkavállalók olyan döntésekbe való bevonásában, amelyek hatással lehetnek a több tagállamban működő vállalatok foglalkoztatási vagy munkafeltételeire.

A szociális gazdaság számokban

A szociális gazdaság a profit helyett az embereket, valamint a társadalmi és a környezeti ügyeket helyezi előtérbe. A szociális gazdaságban működő szervezetek az ágazatok széles skáláját fedik le, a szociális és az ápolási-gondozási szolgáltatásoktól kezdve a lakhatáson és a szabadidős tevékenységeken át a megfizethető energiáig. E szervezetek köre szövetkezeteket, önsegélyező egyesületeket, nonprofit szervezeteket, alapítványokat és szociális vállalkozásokat is magában foglal.

Több mint **13 millió** fizetett munkahely.

2,8 millió szociális gazdasági szervezet az EU-ban.

A szociális gazdaság az uniós munkaerő **6,3%**-át foglalkoztatja.

A szociális gazdaság szervezetei döntő szerepet játszanak a társadalmi kihívások kezelésében és a méltányos munkafeltételek előmozdításában azáltal, hogy bevonják a munkavállalókat a döntéshozatalba és az irányításba. Emellett lehetőségeket teremtenek az alulreprezentált csoportok, például a nők és a fiatalok számára, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a zöld és digitális átállás méltányos és inkluzív legyen. E fontos ágazat további fejlődésének támogatására az EU novemberben intézkedéseket fogadott el egy olyan környezet megteremtése érdekében, amely lehetővé teszi a szociális gazdaság szervezeteinek virágzását és növekedését. A szociális gazdaság új egyablakos ügyintézési rendszere tájékoztatást nyújt az uniós finanszírozásról, a képzési lehetőségekről és arról, hogy mi történik a tagállamokban.

Jelenleg a más tagállamban tevékenységet folytató nonprofit társaságokra EU-szerte eltérő szabályok vonatkoznak, ami adminisztratív terheket és költségeket eredményez. Ezeknek az akadályoknak a megszüntetése érdekében az Európai Bizottság javaslatot tett a nonprofit társaságok új nemzeti formájára, amelyet kifejezetten a határokon átnyúló tevékenységekre terveztek, és amely lehetővé teszi számukra, hogy élhessenek az egységes piac nyújtotta szabadságokkal.

© Adobe Stock

Az Igazságos Átmenet Alap és az Európai Globalizációs Alkalmazkodási Alap kulcsfontosságú annak biztosításához, hogy senki se maradjon le. Emellett az újonnan létrehozott Szociális Klímaalap támogatni fogja az energia- és közlekedési szegénységgel küzdő, kiszolgáltatott helyzetben lévő uniós háztartásokat, mikrovállalkozásokat és közlekedési felhasználókat. Az alap 86,7 milliárd eurós költségvetéséből mintegy 65 milliárd euró az építőipart és a közlekedési ágazatot lefedő új uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer által generált bevételekből fog származni. Az alap 2026-tól 2032-ig fog működni. (Lásd még a 4. fejezetet.)

A versenyképesség és a készségek javítása

Míg a zöld és digitális átállás új lehetőségeket nyit meg az emberek és az európai gazdaság számára, számos uniós vállalat arról számol be, hogy a szükséges készségekkel rendelkező munkavállalók megtalálása során nehézségekbe ütközik. Az európai munkaerő szükséges átképzésének és továbbképzésének biztosítása, valamint a megfelelő készségekkel rendelkező személyek EU-ba vonzása érdekében 2023-at a készségek európai évének nyilvánították.

Egy ilyen kezdeményezés sürgősségét a kis- és középvállalkozások körében tavasszal végzett felmérés is kiemelte, amelynek eredményei szerint korlátozott lehet az EU azon képessége, hogy elérje céljait.

A szakemberhiány visszafogja a kkv-kat az alábbi területeken:

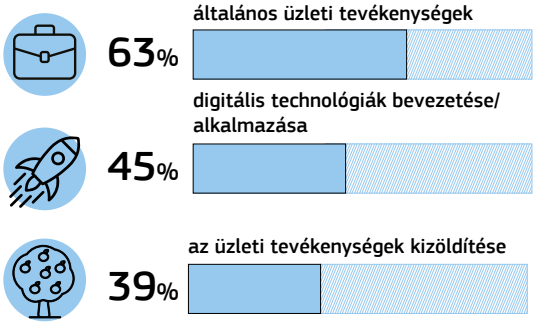

Szakemberhiány a különböző munkakörökben

Az alábbi munkakörökben szakemberhiánnyal küzdő kkv-k százalékos aránya:

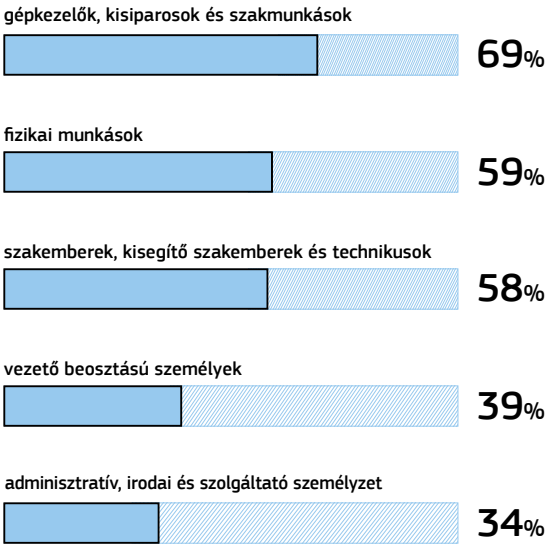

Az olyan kezdeményezések, mint a készségfejlesztési paktum, már most is foglalkoznak a készségfejlesztés kihívásaival és hiányosságaival, és jelentős mértékben hozzá fognak járulni a készségek európai évének eredményeihez. Eddig több mint 2 millió ember vett részt továbbképzésben vagy átképzésben, és több mint 1500 szervezet – köztük 20 nagyszabású partnerség – csatlakozott a készségfejlesztési paktum chartájához. A paktum tagjai több mint 15 000 képzési programot dolgoztak ki vagy frissítettek, és közel 160 millió eurót fektettek be készségfejlesztési kezdeményezésekbe.

A 2022-ben elindított Európai Akkumulátorszövetségi Akadémia mintájára a Bizottság „nettó zéró” ipart szolgáló akadémiák létrehozására tesz javaslatot annak érdekében, hogy felvértezze a munkavállalókat a zöld átálláshoz szükséges készségekkel. Az akadémiák, amelyek mindegyike a „nettó zéró” technológiára összpontosít, összefogják az ipart, a szociális partnereket, valamint az oktatási és képzési szolgáltatókat.

↓
VIDEÓ: A készségek európai éve.

A készségek európai éve

A készségek európai évének célja, hogy mindenki elismerje a képzés fontosságát, és aktívvá váljon.

Az EU a készségfejlesztés helyben történő fokozása és előmozdítása érdekében együttműködik a tagállamokkal, a szociális partnerekkel, a foglalkoztatási szolgálatokkal, a kereskedelmi és iparkamarákkal, az oktatási és képzési szolgáltatókkal, a munkavállalókkal és a vállalatokkal.

A „Making Skills Count" elnevezésű kiemelt rendezvényen mintegy 300 ember vett részt Brüsszelben, és több mint 1000-en csatlakoztak online. A Szakmai Készségek Európai Hete (október 23–27.) kiemelte a szakképzés fontosságát a gazdasági, éghajlati és társadalmi kihívásokra való reagálásban. Az év végéig több mint 900 nemzeti és helyi szintű rendezvényre került sor.

A készségek európai évének egyik kiemelt kezdeményezéseként az új európai Bauhaus kezdeményezés elindította a fenntartható építőiparhoz szükséges készségekkel foglalkozó Új Európai Bauhaus Akadémiát, amely fel fogja gyorsítani az építőipari ökoszisztémához kapcsolódó továbbképzést és átképzést a regeneratív bioökonómiára való átállás támogatása érdekében. A bioökonómiában a mezőgazdaságból, az erdőgazdálkodásból és a halászatból származó megújuló biológiai erőforrásokat (pl. növények, erdők és halak) élelmiszerek, különféle anyagok és energia előállítására használják fel. Az akadémia első körben a bioalapú anyagok és a digitális technológiák használatával kapcsolatos tudásbeli hiányosságok azonosításával, valamint az építőipar fokozott körforgásos jellegével fog foglalkozni.

A készségek európai évéhez való fontos hozzájárulásként a Bizottság konzultált a szociális partnerekkel a szakmai gyakorlatok európai minőségi keretrendszerének aktualizálására és megerősítésére irányuló kezdeményezésről. A keretrendszer célja a szakmai gyakorlatok minőségének javítása, különösen a tanulási és képzési tartalom, valamint a munkafeltételek tekintetében, az oktatásból, a munkanélküliségből vagy az inaktivitásból való átmenet megkönnyítése, valamint annak lehetővé tétele érdekében, hogy az emberek fejlesszék készségeiket és munkatapasztalatot szerezzenek.

A márciusban elindított, az egész EU-ra kiterjedő Innovációs Tehetség Platform segíteni fogja a vállalkozásokat, köztük az induló vállalkozásokat abban, hogy az EU-n kívül is megtalálják azokat a tehetségeket, akikre szükségük van. Ez növelni fogja a képzett személyek Európába irányuló és Európán belüli mobilitását a nemzetközi munkaerő-toborzás, valamint az uniós székhelyű munkáltatók és a nem uniós országok olyan képzett állampolgárai közötti kapcsolatteremtés támogatása révén, akik jogszerűen kívánnak az EU-ba költözni és az EU-ban dolgozni.

← Nicolas Schmit, a foglalkoztatásért és a szociális jogokért felelős európai biztos (elöl, jobbról a második) meglátogatja a Santarémi Szakmai Képzési Központot és a Kohászati és Fémmechanikai Ipari Szakképzési Központot, Lisszabon, Portugália, 2023. február 17.

Az elkövetkező években az EU népessége tovább fog csökkenni. Ha nem foglalkozunk ezzel, a demográfiai változás tovább súlyosbítja a munkaerőhiányt, és növeli az állami költségvetésekre nehezedő nyomást, amint azt a 2023. évi demográfiai jelentés is megerősíti. A vezetőknek az Európai Tanács júniusi ülésén elhangzott felhívását követően a Bizottság intézkedési eszköztárat terjesztett elő, hogy segítse a tagállamokat a demográfiai változások kezelésében. Az eszköztár célja, hogy minden generáció számára lehetővé tegye személyes törekvéseik megvalósítását és teljes potenciáljuk kiaknázását a gazdaságban és a társadalomban.

A tehetséggondozás különösen fontos azokban a régiókban, ahol csökken a munkaerő, és alacsony a középfokúnál magasabb szintű végzettséggel rendelkezők aránya, és amelyeket nagy arányban sújt a fiatalok elvándorlása. A tehetségpotenciál-növelési mechanizmust 2023 januárjában indították el a régiók tehetségeinek kiaknázására irányuló uniós stratégia részeként. Ez a mechanizmus támogatni fogja a munkaképes korú népesség gyorsabb csökkenése által érintett uniós régiókat a demográfiai átmenet hatásainak kezeléséhez szükséges készségek és kompetenciák fejlesztésében, megtartásában és vonzásában. A Tehetségpotenciál-kiaknázási Platformot, amely a régiók és a tagállamok politikai döntéshozóit, valamint az uniós szintű döntéshozókat tömöríti, hivatalosan novemberben indították el.

A demográfiai változások kezelésére szolgáló intézkedések eszköztára

Szülők

A munka és a magánélet össze-egyeztetésének, valamint a családi tervek megvalósításának az elősegítése.

Ifjúság

Annak lehetővé tétele a fiatalok számára, hogy magas színvonalú tanulási környezetben kibontakoztassák a képességeiket, valamint a munka világába való átmenet megkönnyítése.

Idősek

Az egészséges és tevékeny időskor támogatása, valamint annak lehetővé tétele, hogy az emberek megőrizzék az irányítást saját életük felett, és továbbra is aktív tagjai maradjanak a gazdasági és a társadalmi életnek.

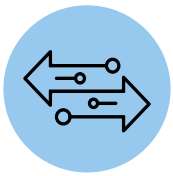

Migráció

A tehetségek EU-ba vonzása és integrálása.

A gazdasági felvirágzás és a jólét helyi alapú politikák révén történő előmozdítása valamennyi régióban.

Az EU vidéki területeire vonatkozó hosszú távú jövőkép végrehajtása teljes lendülettel zajlik. Jelenleg több mint 2000 uniós, nemzeti, regionális és helyi szintű szervezet és hatóság működik együtt a különböző szakpolitikai területek közötti szorosabb együttműködés kialakítása, valamint a vidéki területek fenntarthatóságának és életképességének fokozása érdekében. 2023-ban létrehozták a Vidékfejlesztési Paktum koordinációs csoportját és elindították a Vidékfejlesztési Paktum közösségi platformját, amely forrásokat biztosít a népességcsökkenéssel, az elöregedéssel és a demográfiai hanyatlással szembesülő vidéki közösségek számára. Az EU emellett politikai iránymutatást nyújtott a vidéki területek és a vidéki közösségek jólétének, rezilienciájának és társadalmi szerkezetének további erősítése érdekében.

Novemberben a Bizottság intézkedéseket terjesztett elő annak érdekében, hogy vonzóbbá tegye az EU-t az EU-n kívülről érkező tehetségek számára, és megkönnyítse az Unión belüli mobilitást. Az egyik legfontosabb kezdeményezés az uniós tehetségbázis létrehozására irányuló javaslat. Ez lesz az első uniós szintű munkaközvetítési platform, amelynek célja, hogy a hiányszakmák esetében minden képzettségi szinten megkönnyítse a nemzetközi munkaerő-toborzást. A kezdeményezést kísérő ajánlások egyszerűsítik és felgyorsítják az EU-n kívül szerzett készségek és képesítések elismerését. A bevándorlási és elismerési eljárásokkal kapcsolatos egyértelmű és átlátható online tájékoztatás és iránymutatás biztosítása révén az uniós tehetségbázis támogatni fogja a munkáltatókat és az álláskeresőket az összetett munkaerő-felvételi szabályok alkalmazásában. Ezenkívül megkönnyíti, valamint gyorsabbá és hatékonyabbá teszi a nemzetközi munkaerő-felvételt valamennyi érintett számára. Az uniós tehetségbázis a tehetséggondozási partnerségek megvalósítását is segíteni fogja azáltal, hogy eszközt biztosít a részt vevő harmadik országbeli állampolgárok hatékony munkaközvetítéséhez.

A munkavállalók támogatása

A platform-munkavállalók körülményeinek javítása

Az Európai Parlament és a Tanács előrelépést ért el a platformalapú munkát végzők munkafeltételeinek javításáról szóló irányelvjavaslatról folytatott tárgyalásokban. A javaslat azt hivatott biztosítani, hogy a digitális munkaplatformon keresztül dolgozó személyeknek a tényleges munkavégzési feltételeiknek megfelelő foglalkoztatotti jogállásuk legyen, és élvezhessék az őket megillető munkavállalói jogokat, illetve megkapják a nekik járó szociális juttatásokat. Az irányelv ezenkívül új szabályokat állapít meg az automatizált nyomonkövetési és döntéshozatali rendszerek digitális munkaplatformok tekintetében történő használatára vonatkozóan. Ez elősegíti az algoritmikus irányítás nagyobb átláthatóságát és elszámoltathatóságát, lehetővé téve az emberek számára, hogy megismerjék és megkérdőjelezzék a munkakörülményeiket érintő döntéseket.

Hány platformmunkavállaló van?

Az uniós **munkaerő jelentős részét** a platform-munkavállalók teszik ki.

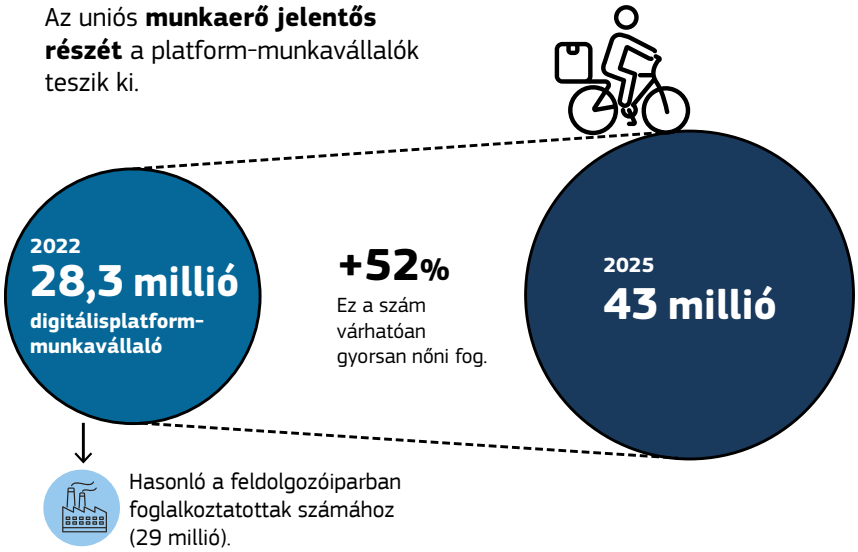

Társaktól való tanulás a közigazgatási szervek számára

2023-ban 17 tagállamból mintegy 100 köztisztviselő vett részt egy új csereprojektben, amelynek célja az uniós politikai döntéshozók következő generációjának előkészítése volt. A közigazgatási együttműködési és csereprogram lehetővé teszi a résztvevők számára, hogy tanuljanak más uniós közigazgatási szervek munkamódszereiből és kultúrájából. Finanszírozása a Technikai Támogatási Eszköz elnevezésű uniós program keretében történik, amely testre szabott technikai szakértelmet biztosít a tagállamok számára a reformok megtervezéséhez és végrehajtásához.

Az egészségügyi szakemberek digitális készségei

A tavalyi év során Észtország, Spanyolország, Olaszország és Románia részesült támogatásban a Technikai Támogatási Eszköz által finanszírozott projektek keretében, amelyek célja egészségügyi szakembereik digitális kompetenciáinak megerősítése és a jövőben folyamatos továbbképzés biztosítása volt. A projektek nemzeti és regionális szinten támogatják az egészségügyi hatóságokat a digitális készségekre vonatkozó tervek és operatív iránymutatások kidolgozásában az elektronikus egészségügyi dokumentáció elfogadásának és használatának megkönnyítése érdekében.

© Adobe Stock

Munkahelyi egészségvédelem és biztonság

Novemberben a Parlament és a Tanács ideiglenesen megállapodott arról, hogy az ólom esetében az expozíciós határértékeket a jelenlegi határérték egyötödére csökkentik. Az ólom káros hatással lehet a szexuális működésre és a termékenységre, emellett károsan befolyásolhatja az ólomexpozíciónak kitett nők magzatának vagy utódainak fejlődését. Támogatták továbbá az első expozíciós határérték bevezetését a diizocianátoknak nevezett vegyi anyagokra vonatkozóan, amelyek légzőszervi betegségeket, például asztmát okozhatnak. Ezek a változások – a legújabb tudományos bizonyítékokon alapuló bizottsági javaslatot követően – kulcsfontosságúak lesznek a munkavállalók védelme szempontjából a klímasemlegességre való átállás során. Az ólom és a diizocianátok egyaránt gyakran kerülnek felhasználásra például akkumulátorok gyártása és a könnyebb elektromos járművek gyártására irányuló folyamatok során, emellett szélturbinákban vagy szigetelőanyagokként az épületfelújításoknál.

Az EU módosította a jogszabályokat, hogy az azbeszt esetében jelentősen csökkentse a foglalkozási expozíciós határértéket. Ez fontos lépést jelent a munkavállalók azbeszttel szembeni hatékonyabb védelme felé, mivel az azbeszt egy rendkívül veszélyes, rákot okozó anyag, és számos épületben még mindig jelen van. Az EU átfogó megközelítésének része, hogy hatékonyabban védje az embereket és a környezetet az azbeszttel szemben, és biztosítsa azbesztmentes jövőnket.

Az élet megkönnyítése a digitális szociális biztonsági rendszerek koordinálásával

A Bizottság gyakorlati lépésekre tett javaslatot az európai szociális biztonsági rendszerek koordinációjának további digitalizálását illetően. A digitális eszközök teljes körű kihasználása javítani fogja a nemzeti szociális biztonsági intézmények közötti információcserét, és felgyorsítja az igénybe vehető ellátások határokon átnyúló elismerését és nyújtását. Ezáltal megkönnyíti az uniós lakosok számára, hogy külföldön éljenek, dolgozzanak és utazzanak, a vállalkozások számára, hogy más tagállamokban folytassanak üzleti tevékenységet, a nemzeti közigazgatások számára pedig a szociális biztonság határokon átnyúló koordinálását (lásd az 5. fejezetet).

Oktatás, képzés és élethosszig tartó tanulás

Erasmus+ program

Eddig csaknem 14 millió résztvevővel az Erasmus+ az egyik legemblematikusabb uniós program, amely az oktatást, a képzést, az ifjúságot és a sportot is magában foglalja. A Bizottság a program 2023. évi költségvetését összesen 4,43 milliárd euróra növelte, ami a program eddigi legmagasabb éves pénzügyi allokációját jelenti. Ez megerősítette az Erasmus+ program befogadással, aktív polgári szerepvállalással és demokratikus részvétellel, valamint a zöld és digitális átállással kapcsolatos prioritásait az EU-ban és nemzetközi szinten egyaránt. A felülvizsgált munkaprogram 100 millió eurót tartalmazott az Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja által érintett tanulók és oktatási személyzet támogatására. Az Erasmus+ nemzetközi dimenzióját a költségvetés 31 millió euróval történő növelése erősítette meg, amelyet a nemzetközi együttműködési projekteket támogató mobilitási projektek fejlesztésére és felsőoktatásbeli kapacitásépítésre fognak felhasználni. A program 2023-ban támogatta egy nyitott digitális oktatási környezet létrehozását az ukrán felsőoktatási intézményekbe beiratkozott diákok, az Ukrajnából menekülők vagy a belső menekültek számára.

2023. évi számadatok az Erasmus+ programban részt vevő felsőoktatási hallgatókról

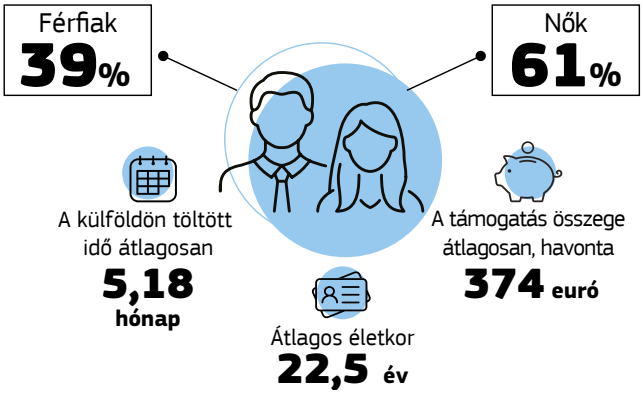

Európai oktatási térség

Az európai oktatási térség egy olyan kezdeményezés, amely segíti a tagállamokat az inkluzívabb és reziliensebb oktatási és képzési rendszerek kiépítése érdekében folytatott együttműködésben. Célja, hogy javítsa a minőségi oktatáshoz és képzéshez való hozzáférést, lehetővé tegye a tanulók számára, hogy könnyen mozoghassanak a különböző országok oktatási rendszerei között, és elősegítse az egész életen át tartó tanulás kultúrájának kialakítását. Az európai oktatási térség kiépítésének félidejében a Tanács elismerte az elért eredményeket, valamint azt, hogy a tagállamoknak, a Bizottságnak és az érdekelt felek szélesebb körének további erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy ez 2025-re megvalósuljon.

↑
Iliana Ivanova, az innovációért, a kutatásért, a kultúráért, az oktatásért és az ifjúságért felelős európai biztos (jobbra) az európai oktatási térség félidős értékelési rendezvényén, Brüsszel, Belgium, 2023. október 10. A magas szintű rendezvény az európai oktatási térség megvalósítása terén elért eredményekről és az előttünk álló kihívásokról szólt.

A tanulási célú mobilitással foglalkozó polgári vitacsoport (lásd még a 9. fejezetet) 21 konkrét ajánlást fogalmazott meg azzal a céllal, hogy mindenki számára jobb külföldi tanulási lehetőségeket biztosítsanak az EU-ban. Ezeket figyelembe vették a Bizottság tanácsi ajánlásra irányuló javaslatának kidolgozása során, amelyben a Bizottság felkérte a tagállamokat, hogy az EU-n belüli tanulási célú mobilitást tegyék az oktatás és képzés szerves részévé.

Digitális oktatás

A digitális készségek elengedhetetlenek a társadalomban és a munkában való részvételhez, valamint a társadalmi befogadás megvalósításához. Az EU célja, hogy fejlessze az emberek online tanulási módszereit, és biztosítsa, hogy mindenki rendelkezzen azokkal a digitális készségekkel, amelyekre ma és a jövőben szüksége van.

Ezt szem előtt tartva az EU novemberben két ajánlást fogadott el, amelyek célja, hogy iránymutatást és támogatást nyújtsanak a tagállamoknak a polgárok digitális készségeinek fejlesztésében és a digitális szakadék kezelésében. Az ajánlások a 2021–2027-es digitális oktatási cselekvési terv végrehajtásának részét képezik. Ezzel párhuzamosan folytatódik a terv 13 intézkedésével kapcsolatos munka. Júniusban például gyakorlatközösség jött létre, hogy támogassa a felsőoktatási tartalmakat és oktatási adatokat kezelő európai csereplatformot, amely a Digitális Oktatási Platform részét képezi. A Bizottság kísérleti projektet is indított a digitális készségek európai tanúsítványának kidolgozására, amely segítséget nyújtana abban, hogy a munkáltatók és a képzési szolgáltatók határokon átnyúlóan gyorsan és könnyen elismerjék a digitális készségeket. (A digitális készségekkel kapcsolatos további információkért lásd az 5. fejezetet.)

Inkluzívabb oktatási rendszerek

A Technikai Támogatási Eszköznek köszönhetően Spanyolország, Olaszország és Portugália egy, a regionális egyenlőtlenségek leküzdésére irányuló, több országra kiterjedő projekt révén inkluzívabbá teszik oktatási rendszereiket a hátrányos helyzetű tanulók számára. Az eszköz keretében nyújtott finanszírozás Írországot és Finnországot is segíti a tanárok továbbképzésére, valamint a minőségi és inkluzív oktatás előmozdítására vonatkozó ütemtervek kidolgozásában, valamint támogatást jelent Romániának a korai iskolaelhagyók számának csökkentését célzó rendszer létrehozásában és végrehajtásában.

↑ VIDEÓ: Fiatal Feltalálók Díja: akadálymentes műsorok látássérült gyermekek számára.

A könyvek és az olvasás népszerűsítése

Márciusban került megrendezésre az első Európai Szerzők Napja, a Kreatív Európa program új kezdeményezése, amelynek keretében több mint 1000 rendezvényt szerveztek. A kezdeményezés célja az volt, hogy a fiatalabb generációval újra megszerettesse a könyvolvasást, és arra ösztönözze az embereket, hogy felfedezzék az európai irodalom kulturális és nyelvi sokszínűségét.

↑
VIDEÓ: Az EU rákellenes küldetése – a fiatal ráktúlélők szükségleteinek kezelése.

A kutatás támogatása

A kutatásból és az innovációból kiinduló, elsősorban a Horizont Európa finanszírozása révén támogatott öt uniós küldetés segíti a Bizottságot az európai zöld megállapodással, Európa digitális korra való felkészítésével és az európai rákellenes tervvel kapcsolatos munkájában. Az egyes küldetések ambiciózus, gyakorlati és mérhető célokat határoznak meg annak érdekében, hogy az EU-ban mindenki számára kézzelfogható eredményeket érjenek el. Az elért eredmények értékelése azt mutatja, hogy a küldetések jó úton haladnak ahhoz, hogy 2030-ra elérjék ambiciózus céljaikat.

A valódi és tartós hatás elérése érdekében a küldetések az állami és magánszereplők széles körét mozgósítják – a tagállamoktól, a regionális és helyi hatóságoktól kezdve egészen a kutatóintézetekig, a mezőgazdasági termelőkig, a beruházókig és az EU-n kívüli társult partnerekig. Emellett együttműködnek a polgárokkal az új megoldások és megközelítések elterjedésének ösztönzése érdekében. 2023-ban elindult az új európai Bauhausra vonatkozó hatodik küldetés előkészítő szakasza. Az innovációközpontú küldetés célja, hogy 2035-ig Európa-szerte számos városnegyedben érjen el pozitív változásokat, széppé, fenntarthatóvá és befogadóvá alakítva azokat.

A Horizont Európa program részeként az Európai Kutatási Tanács rangos ösztöndíjrendszerein keresztül segíti a tudás határainak kiterjesztését a tudomány és az ösztöndíjak valamennyi területén. 2023-ban a tanács összesen 2 milliárd euró összegű vissza nem térítendő támogatást ítélt oda olyan projekteknek, amelyeket tudományos kiválóságuk alapján választottak ki.

A Marie Skłodowska-Curie-cselekvések a doktori képzés és a kutatók posztdoktori képzésének kiemelt uniós finanszírozási programja. 2023-ban a program közel 3000 projektet és 4400 szervezetet támogatott, amelyeket 2021-ben és 2022-ben választottak ki finanszírozásra. A több mint 1,6 milliárd euró összegű finanszírozás több mint 15 000 doktorjelölt képzésére szolgál a felsőoktatásban és azon kívül.

↑
Mariya Gabriel, az innovációért, a kutatásért, a kultúráért, az oktatásért és az ifjúságért felelős akkori európai biztos a REPowerEU hidrogénvölgyek segítségével történő kivitelezéséről szóló rendezvényen, Brüsszel, Belgium, 2023. március 1.
A Bizottság az európai hidrogéniparral, a tudományos közösséggel és az uniós régiókkal együtt elkötelezett amellett, hogy felgyorsítsa a hidrogénvölgyek kutatására, fejlesztésére, demonstrációjára és gyakorlati megvalósítására irányuló közös fellépést.

↑
Krausz Ferenc (balra) és Anne L'Huillier (jobbra).

Két, uniós finanszírozásban részesülő kutató nyerte el a 2023. évi fizikai Nobel-díjat. Krausz Ferenc és Anne L'Huillier közel 9,5 millió euró összegű támogatást kapott az Európai Kutatási Tanácstól. Ezenkívül más uniós kutatási programok, többek között a Marie Skłodowska-Curie-cselekvések révén is részesültek támogatásban. A díjat Pierre Agostini fizikussal együtt nyerték el „kísérleti módszereikért, melyek az anyagban jelen levő elektronok dinamikájának vizsgálatában alkalmazható attoszekundumos fényimpulzusokat generálnak".

Júliusban a Bizottság tanácsi ajánlásra tett javaslatot a kutatói életpályára vonatkozó új európai keretrendszer, az új kutatói charta és az európai kutatói kompetenciakeret létrehozásáról. E kezdeményezések fő célja, hogy a kutatókat Európában tartsák, hogy az Uniót vonzó célponttá tegyék az EU-n kívüli kutatók számára, és hogy a kutatói karriert mint vonzó lehetőséget népszerűsítsék a fiatal hallgatók és diplomások körében.

Az új díj azoknak a tudományos és kutatószervezeteknek a teljesítményét ismeri el, amelyek a kutatás és az innováció terén elősegítik a nemek közötti egyenlőséget. Az első díjazottakat a nemzetközi nőnapon (március 8-án) hirdették ki. „A nemek közötti egyenlőség bajnokai" uniós díjat három ír és egy svéd felsőoktatási intézmény kapta meg.

Az egyenlőségközpontú uniót célzó intézkedések fokozása

A nemek közötti egyenlőség

Bár az egyenlő vagy egyenlő értékű munkáért járó egyenlő bérhez való jog az EU egyik alapelve, az EU-ban a nők átlagosan körülbelül 13%-kal kevesebbet keresnek, mint a férfiak. Ugyan a nemek közötti bérszakadék összetett kérdés, ehhez nagymértékben hozzájárul a bérdiszkrimináció. A bérek átláthatóságára vonatkozó új szabályok célja az egyenlő bérhez való jog alkalmazásának megerősítése és a nemek közötti bérszakadék megszüntetésének elősegítése. A bérek átláthatóságáról szóló irányelv jogot biztosít a munkavállalóknak arra, hogy tájékoztatást kapjanak az azonos munkát vagy egyenlő értékű munkát végzők átlagos bérszintjéről, lehetővé téve a munkavállalók számára, hogy azonosítsák a nemi alapon történő bérdiszkriminációt, és fellépjenek ellene.

Az irányelv azt is lehetővé teszi a munkavállalók számára, hogy érvényesítsék az egyenlő bérhez való jogukat, ha úgy vélik, hogy hátrányos megkülönböztetés éri őket. Biztosítani fogja például, hogy a bérdiszkrimináció áldozatait megfelelő egyesületek és szervek, például esélyegyenlőségi szervek képviselhessék a bíróságon. Ezenkívül jobb kártérítést biztosít az áldozatok számára, és szigorúbb szankciókat ír elő a jogsértésekért. Az új szabályokat 2026. június 7-ig kell beépíteni a nemzeti jogba.

A Bizottság a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek programján keresztül továbbra is támogatta a nemi alapú erőszak és a gyermekek elleni erőszak megelőzését és leküzdését célzó intézkedéseket. Tizenhárom projektet választottak ki közel 30 millió euró összegű finanszírozásra. A kiválasztott javaslatok közül hét a nemi alapú erőszakra és a kapcsolati erőszakra, öt a gyermekek elleni erőszakra irányul, egy pedig felnőttekre és gyermekekre egyaránt vonatkozik.

Fontos mérföldkő volt, hogy az EU júniusban csatlakozott a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló isztambuli egyezményhez. Ez bizonyítja az EU mind a 27 tagállamra kiterjedő elkötelezettségét a nemi alapú erőszak elleni fellépés fokozása mellett, valamint a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak valamennyi áldozatát támogató fellépés mellett. Az egyezmény az Európai Unióban 2023. október 1-jén lépett hatályba.

↑
Balról jobbra: Věra Jourová, az Európai Bizottság értékekért és átláthatóságért felelős alelnöke, Paulina Brandberg, a nemek közötti egyenlőségért felelős svéd miniszter és helyettes munkaügyi miniszter, valamint Helena Dalli, az egyenlőségért felelős európai biztos az Európai Tanács elnökségének nevében részt vesz az Unió isztambuli egyezményhez való csatlakozásának alkalmából szervezett rendezvényen, Brüsszel, Belgium, 2023. június 19.

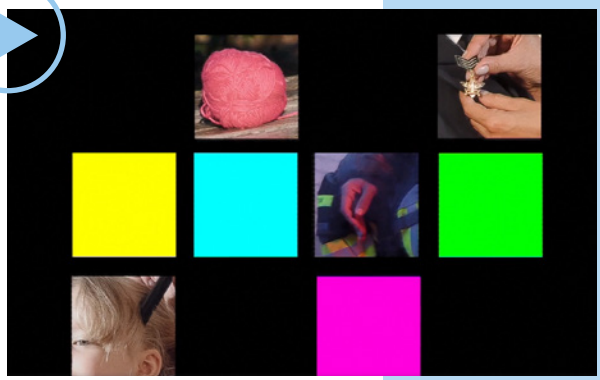

↑
VIDEÓ: A nemi sztereotípiák elleni küzdelem..

A nemi sztereotípiák a nemek közötti egyenlőtlenségek kiváltó okai. A márciusban indított „#EndGenderStereotypes" kampány olyan nemi sztereotípiákat céloz meg, amelyek az élet minden területén érintik a férfiakat és a nőket, beleértve a munka és a magánélet közötti egyensúlyt, a pályaválasztást és a vezetői pozíciók lehetőségeit. Célja, hogy felhívja a figyelmet a valós helyzetekben fennálló sztereotípiákra, és ösztönözze az embereket a diszkriminatív gyakorlatok megkérdőjelezésére és kezelésére.

Az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló 2020–2025-ös stratégia végrehajtása

Az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló, a 2020–2025 közötti időszakra vonatkozó stratégia végrehajtásával kapcsolatos 2023. évi eredményjelentés számos leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, interszexuális és queer (LMBTIQ) vonatkozású intézkedést mutat be, és az derül ki belőle, hogy a stratégia keretében végrehajtott intézkedések többsége már megvalósult vagy végrehajtás alatt áll. A jelentés információkkal szolgál majd az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégia 2025-ig történő sikeres végrehajtása érdekében teendő lépésekről folytatott megbeszélésekhez.

A Bizottság növelte a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program keretében nyújtott finanszírozását az LMBTIQ-személyekkel szembeni megkülönböztetés elleni küzdelem és az LMBTIQ-személyek egyenlőségének előmozdítása érdekében, és a 2023–2024-es időszakban 3 millió eurót különített el kifejezetten az LMBTIQ-közösséget támogató projektekre.

A Bizottság 2023-ban indította el a „Keep Your Eyes Open" („Tartsd nyitva a szemed") kampányt az áldozatok jogairól szóló 2020–2025-ös uniós stratégia egyik kezdeményezéseként azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet a bűncselekmények áldozatainak, köztük az LMBTIQ-ellenes gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak jogaira. A kampány célja, hogy az áldozatok barátait és családjait arra ösztönözze, hogy nyújtsanak segítséget és támogatást. A végső cél annak biztosítása, hogy az áldozatok tisztában legyenek jogaikkal, és feljogosítva érezzék magukat, hogy jogorvoslatért folyamodjanak.

→
Ezrek tüntetnek a diszkrimináció ellen az évente megrendezett, egyenlőség melletti felvonuláson, Krakkó, Lengyelország, 2023. március 20.

A befogadás és a sokféleség előmozdítása

„A befogadás és a sokszínűség európai fővárosai" díj 2023. évi nyertesei

„A befogadás és a sokszínűség európai fővárosai" évente kiosztott díj a rasszizmus és a megkülönböztetés elleni küzdelemre irányuló uniós munka részét képezi. 2023-ban hét tagállam települései, illetve régiói kaptak elismerést a méltányosabb társadalmak kiépítése terén végzett munkájukért. A nyertesek előmozdítják a sokszínűséget és a befogadást a nem, a szexuális irányultság, a faji és etnikai származás, a vallás és meggyőződés, a fogyatékosság, valamint az életkor tekintetében.

Terrassa város önkormányzata,
Spanyolország

Brüsszel fővárosi régió,
Belgium

Helsinki városa,
Finnország

La Zarza város önkormányzata,
Spanyolország

Labin városa,
Horvátország

Fundão önkormányzata,
Portugália

Gdańsk városa,
Lengyelország

Katalónia,
Spanyolország

Reggio Emilia városa,
Olaszország

Mennyire kezelik jól a munkáltatók/szervezetek a sokszínűséget?

A májusban, az Európai Sokszínűségi Hónap során közzétett uniós sokszínűségi önértékelő eszköz segítségével a köz- és a magánszektorbeli munkáltatók, valamint a kis és a nagy szervezetek is megtudhatják, mennyire jól kezelik a sokszínűséget hat kategória tekintetében.

1. Szervezeti sokszínűségi infrastruktúra
2. Munkaerő-felvétel
3. Szakmai előmenetel
4. Szerződési feltételek
5. A sajátos igények elismerése
6. Szervezeti profil

A romák Európa legnagyobb etnikai kisebbsége. Sok roma továbbra is megkülönböztetést és társadalmi kirekesztést tapasztal. Januárban a Bizottság áttekintő jelentést adott ki a nemzeti romastratégiákról, értékelte azokat a tagállamok által tett kötelezettségvállalások fényében, és iránymutatást adott a fejlesztést vagy jelentősebb erőfeszítést igénylő területeket illetően. A Bizottság felszólította a tagállamokat, hogy a lehető legjobban használják ki az uniós finanszírozási eszközöket, és vizsgálják felül nemzeti kereteiket annak érdekében, hogy azok jobban kövessék a romák egyenlőségéről, társadalmi befogadásáról és részvételéről szóló tanácsi ajánlást.

2023 végén jelentős mértékben nőtt a gyűlöletbeszédek és a gyűlölet-bűncselekmények száma Európában, különösen a zsidó és muzulmán közösségekkel szemben. Decemberben a Bizottság közzétette a „Nincs helye a gyűlöletnek: európai összefogás a gyűlölet ellen” című közleményét, amely összegyűjtötte az ezzel kapcsolatos uniós intézkedéseket. A közlemény a meglévő kulcsfontosságú munkaterületekre, többek között az antiszemitizmus elleni küzdelemre és a zsidó élet előmozdítására vonatkozó uniós stratégiára épült, és cselekvésre szólította fel valamennyi európai polgárt, hogy álljanak ki a gyűlölet ellen, és szólaljanak fel a tolerancia és a tisztelet mellett (lásd még a 7. fejezetet).

A fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló stratégia (2021–2030)

Az egyenlőségközpontú Unió csak akkor valósítható meg, ha a fogyatékossággal élő személyek élnek jogaikkal, és mindenki máshoz hasonlóan teljes mértékben részt vehetnek a társadalomban és a gazdaságban.

Annak biztosítása érdekében, hogy a fogyatékossággal élő személyek Unió-szerte egyenlő hozzáférést élvezhessenek a kedvezményekből és egyéb juttatásokból származó előnyökhöz, és szabadon mozoghassanak a tagállamok között, a Bizottság a következőkre tett javaslatot:

- új európai fogyatékossági kártya, valamint
- a fogyatékossággal élő személyek európai parkolási kártyája.

A javasolt európai fogyatékossági kártya célja, hogy valamennyi tagállamban a fogyatékosságot igazoló bizonyítékként szolgáljon. Egyenlő hozzáférést biztosít a kártya tulajdonosai számára a felkeresett tagállam lakosainak is biztosított különleges feltételekhez és kedvezményes elbánáshoz (pl. ingyenes belépés, csökkentett tarifák és elsőbbségi hozzáférés). Ez a tömegközlekedésre, kulturális eseményekre, múzeumokra, sportközpontokra stb. vonatkozik. A kártya kiegészíti a meglévő nemzeti fogyatékossági igazolványokat. Az új kártyáról szóló nyilvános konzultáció a hozzáférhetőség biztosítása érdekében több alternatív formátumban is elérhető volt. Ennek eredményeként több mint 2500 fogyatékossággal élő személy járult hozzá a kezdeményezéshez.

A javasolt új parkolási kártya ugyanolyan jogokat biztosít a fogyatékossággal élő személyek számára fenntartott parkolóhelyek és létesítmények használatára, mint az érintett tagállam lakosainak. Az új kártya a nemzeti parkolási kártyákat hivatott felváltani.

A kezdeményezésről jelenleg folynak a tárgyalások a Parlament és a Tanács között.

Fogyasztóvédelem

2023-ban a Bizottság az uniós fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős hatóságokkal együttműködve (a Fogyasztóvédelmi Együttműködési Hálózat keretében) továbbra is jelentős lépéseket tett a fogyasztók tisztességtelen gyakorlatokkal szembeni védelme terén. Ami az utazási ágazatot illeti, a hálózat döntő szerepet játszott annak biztosításában, hogy járattörlés esetén a fogyasztók tisztességes bánásmódban részesüljenek.
Egy másik jelentős fejlemény, hogy a Google párbeszédet folytatott a hálózattal, amelynek során kötelezettséget vállalt arra, hogy az uniós szabályokkal összhangban világosabb és pontosabb tájékoztatást fog nyújtani a fogyasztóknak.

A korszerűsített szabályok biztosítani fogják, hogy az uniós fogyasztóknak csak biztonságos termékeket kínáljanak, függetlenül azok eredetétől és attól, hogy azokat hagyományos üzletekben vagy online piactereken értékesítik-e. A fokozódó digitalizációval, az új technológiai fejlődéssel és a globalizált ellátási láncokkal kapcsolatos kihívásokat kezelni kívánó új szabályok júniusban léptek hatályba, és 2024. december 13-tól valamennyi tagállamban alkalmazandók lesznek.

Novemberben új szabályok léptek életbe a hitelt igénylő fogyasztók védelme érdekében (pl. autóvásárlási kölcsön esetén). Céljuk annak biztosítása, hogy a fogyasztók pontosan tisztában legyenek azzal, hogy mire vállalkoznak, és hogy az információk igazodjanak a digitális eszközökhöz.

Emellett decemberben hatályba léptek a távollevők között (pl. online vagy postai úton) kötött pénzügyi szolgáltatási szerződésekre vonatkozó korszerűsített szabályok. A jogszabály egyértelmű szabályokat állapít meg arra vonatkozóan, hogy a szerződés megkötése előtt milyen tájékoztatást kell nyújtani a fogyasztóknak. Bevezeti továbbá a fogyasztó számára azt a lehetőséget, hogy az eladó honlapján könnyen megtalálható „elállási gomb” segítségével elálljon a szerződéstől. A 2026 közepétől alkalmazandó új szabályok azt is lehetővé teszik a fogyasztók számára, hogy kapcsolatba lépjenek egy valós személlyel, ha a csevegőrobot nem kielégítő.

A főbb utazási irodák kötelezettséget vállaltak arra, hogy:

- járattörlés esetén jobban tájékoztatják a fogyasztókat az őket megillető jogokról;
- felgyorsítják a jegyárak visszatérítését, legfeljebb 14 napos várakozási idővel a fogyasztó számára (legfeljebb 7 nap a légitársaságok számára az utasok vagy a jegyfoglaláshoz igénybe vett közvetítő számára történő visszatérítéshez, és 7 nap a közvetítő számára a visszatérítés feldolgozására);
- átlátható elérhetőségeket biztosítanak;
- tájékoztatást nyújtanak a szolgáltatási csomagjukhoz kapcsolódó konkrét előnyökről;
- elmagyarázzák, hogy az egyes szolgáltatások milyen következményekkel járnak a fogyasztói jogokra járatfennakadások esetén.

7. Az emberek és a szabadságjogok védelme

Bevezetés

A Covid19 globális egészségügyi szükséghelyzeti státuszának megszűntével 2023-ban lefektették az európai egészségügyi unió létrehozásához szükséges alapokat. A jövőben az Európai Unió valamennyi tagállama felkészültebb lesz arra, hogy közösen kezeljen egy népegészségügyi válságot, és jobban meg tudja védeni polgárai fizikai és mentális egészségét. Az EU megerősítette a migráció jelentette közös kihívásra adott válaszát jogszabályok – a migrációs és menekültügyi paktumról szóló, az Európai Parlament és a Tanács közötti politikai megállapodás, illetve operatív intézkedések – bevezetése révén, valamint a nem uniós országokkal kialakított átfogó partnerségek létrehozásával. 2023-ban Horvátország a schengeni térség legújabb tagjává vált, és teljes mértékben élvezi annak előnyeit, hogy a szabad mozgás világszinten legnagyobb térségének részét képezi. Az Európai Unió Tanácsa emellett mérföldkőnek számító döntést hozott és elfogadta Bulgária és Románia schengeni térségbe való felvételét, első lépésként a légi és tengeri határokon végzett ellenőrzések 2024 márciusi megszüntetésével. Az EU átfogó lépéseket tett annak érdekében is, hogy megvédje polgárait a határain belüli és kívüli fenyegetésektől.

A polgárok védelme

Egy franciaországi iskolában és a brüsszeli utcákon 2023 októberében elkövetett terrortámadások kíméletlenül emlékeztettek arra, hogy sürgősen folytatnunk kell az EU biztonsági struktúrájának kiigazítását és megerősítését. A tavalyi év során számos intézkedésről született megállapodás a szervezett bűnözés, a terrorizmus, az emberkereskedelem, a kábítószer-kereskedelem és a korrupció elleni küzdelem elősegítése érdekében.

A Bizottság arra is sürgette a tagállamokat, hogy tegyék meg a szükséges lépéseket az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről szóló rendeletnek való teljes megfelelés biztosítása érdekében, amely arra kötelezi a szolgáltatókat, hogy a tagállami hatóságok eltávolítási végzésének kézhezvételétől számított egy órán belül távolítsák el a terrorista tartalmat. A Bizottság októberben ajánlásokat tett közzé, amelyekben arra szólítja fel a tagállamokat, hogy hangolják össze a jogellenes tartalmak – például a terrorista tartalom vagy a jogellenes gyűlöletbeszéd – terjedésére és felerősödésére adott válaszaikat, még mielőtt e tartalmak súlyosan veszélyeztethetnék a közbiztonságot. (A részleteket lásd az 5. fejezetben.)

Az EU elkötelezett amellett, hogy határozottabban lépjen fel a gyűlölet minden formája ellen. Miután riasztó mértékben nőtt a gyűlöletbeszéd és a gyűlölet-bűncselekmények száma, különösen a zsidó és muszlim közösségeket célozva, az Európai Bizottság Josep Borrell-lel, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjével együtt cselekvésre szólított fel minden európai polgárt, hogy álljanak ki a gyűlölet ellen, és szólaljanak fel a toleranciáért és a tiszteletért. A közös közleménnyel az EU számos szakpolitikai területen – többek között a biztonság, a digitalizáció, az oktatás, a kultúra és a sport területén – megerősíti intézkedéseit. Ezáltal az imahelyek védelme további finanszírozásban fog részesülni, és sor kerül olyan megbízottak kinevezésére, akiknek feladata, hogy a gyűlölet elleni uniós szakpolitikákban rejlő lehetőségeket a lehető legjobban kihasználják.

A Bizottság sürgette továbbá a Tanácsot, hogy a 2021-ben javasoltaknak megfelelően terjessze ki a szerződésekben meghatározott uniós bűncselekmények jelenlegi listáját a gyűlöletbeszédre és a gyűlölet-bűncselekményekre, és ismételten hangsúlyozta, hogy fokozni kell az antiszemitizmus elleni küzdelemre és a zsidó élet előmozdítására vonatkozó európai uniós stratégia (2021–2030) végrehajtását.

Az unió lakossága és a vállalkozások az alapvető szolgáltatásokat nyújtó kritikus infrastruktúrákra támaszkodnak. Az egyre összetettebb biztonsági és geopolitikai környezetben az EU lépéseket tesz annak érdekében, hogy csökkentse a sebezhetőségeket és növelje a rezilienciát ezen a területen. A Bizottság elfogadta a kritikus infrastruktúrához kapcsolódó, a tagállamok által értékelendő alapvető szolgáltatások jegyzékét. A Bizottság javaslatot tett továbbá egy, a kritikus infrastruktúrákra vonatkozó tervre, amelynek célja az uniós szintű koordináció megerősítése a határokon átnyúló jelentős eseményekre való reagálás érdekében.

Az uniós polgárság fennállásának 30. évfordulójának alkalmából elfogadott intézkedéscsomag részeként a Bizottság decemberben javaslatot tett a szabályok módosítására annak érdekében, hogy azok jobban védjék az uniós polgárokat, ha külföldön nehéz helyzetbe kerülnek. A konzuli védelemről szóló irányelv felülvizsgálatának célja, hogy a jogszabály jobban védje az Unión kívülre utazó uniós polgárokat azokban az országokban, ahol az állampolgárságuk szerinti tagállam nem rendelkezik konzulátussal vagy nagykövetséggel.

→
Ylva Johansson uniós belügyekért felelős biztos újságírók kérdéseire válaszol az antwerpeni kikötőben az ott lefoglalt kokainmennyiség növekedésével kapcsolatban, Belgium, 2023. február 7.

A kábítószer-kereskedelem elleni küzdelem fokozása

Az Európában elérhető tiltott kábítószerek mennyisége soha nem látott mértékben növekszik, és az EU-ban rekordszintet ér el a kábítószer-lefoglalások száma, ami azt bizonyítja, hogy a kábítószer-kereskedelem rendkívül jövedelmező a bűnözők számára. Az illegális tevékenységekben részt vevő bűnözői hálózatok hatása a közösségekben és a gazdaságokban egyaránt érezhető, és kollektív, összehangolt fellépést igényel a kormányok, bűnüldöző szervek és a kulcsfontosságú ágazatok magánszereplői részéről.

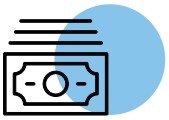

A **szervezett bűnözés** keretében végzett tiltott tevékenységek – többek között a kábítószer-kereskedelem – a becslések szerint évente mintegy **139 milliárd euró profitot** termelnek, amely összeg az EU bruttó hazai termékének 1%-ával egyenlő.

Európában az összes emberölés **50%**-a közvetlenül **kapcsolódik a kábítószer-kereskedelemhez**.

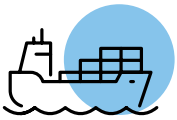

Az EU-ban az összes kábítószer-lefoglalás **70%**-ára **kikötőkben** kerül sor.

Az EU-ban működő bűnözői hálózatok **40%**-a részt vesz **illegális kábítószer-kereskedelemben**.

Az európai kokainpiac 2011 és 2021 között **416%**-os **növekedést** produkált.

2021-ben **6200** ember **vesztette életét** kábítószer-túladagolás miatt az EU-ban.

Forrás: European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment, 2021 (Az Európai Unió súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettségének értékelése, 2021).

A szervezett bűnözés és a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelemre irányuló uniós erőfeszítések fokozása érdekében a Bizottság októberben ütemtervet dolgozott ki, amely 17 célzott intézkedést tartalmaz négy kiemelt területen. Az intézkedések a szervezett bűnözés elleni küzdelemre irányuló 2021–2025-ös uniós stratégia és az EU drogstratégiájának folyamatban lévő végrehajtására épülnek.

A kábítószer-kereskedelem és a szervezett bűnözés elleni küzdelemre vonatkozó új uniós ütemterv

1

A kikötők megerősítése a kábítószer-kereskedelemmel és a bűnözés beszivárgásával szemben.

2

A nagy kockázatot jelentő bűnözői hálózatok felszámolása összehangoltabb nyomozások révén és a Schengeni Információs Rendszer figyelmeztető jelzéseire támaszkodva.

3

A szervezett bűnözésnek a bevált gyakorlatok tagállamok közötti cseréje révén történő megelőzését célzó intézkedések.

4

Együttműködés a nemzetközi partnerekkel, többek között Nyugat-Afrikában, Latin-Amerikában és a karibi térségben.

Emellett az EU megerősíti a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelem kulcsfontosságú szereplőinek megbízatását, valamint 2024-ben létrehozza az új Kábítószer-ügynökséget. Az ügynökség ki fog építeni egy európai kábítószerügyi riasztási rendszert annak érdekében, hogy gyorsan értesíteni tudják a nemzeti hatóságokat a piacra bejutó új veszélyes anyagokról. Ezenfelül az EU növelte az EMPACT (Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegetettség Ellen) finanszírozását is, ami jelentős eredményeket hozott. Az EU emellett továbbra is beruház olyan innovatív megoldásokba, amelyek segítik a bűnüldöző hatóságokat abban, hogy lépést tartsanak a technológiai változásokkal, és megőrizzék hatékonyságukat a polgárok jelenlegi és jövőbeli védelme terén.

A korrupció fenyegetést jelent a biztonságra nézve, mivel lehetővé teszi és ösztönzi a szervezett bűnözést, a terrorizmust és a bűnözés egyéb formáit, többek között a pénzmosást és a kábítószer-kereskedelmet. 2023-ban a Bizottság új jogszabályra tett javaslatot a korrupció elleni küzdelem érdekében, és létrehozta az európai korrupcióellenes hálózatot. Emellett az Európai Parlament és a Tanács által júniusban elfogadott, a pénzügyi információkhoz való hozzáférésre vonatkozó új szabályok gyors hozzáférést biztosítanak a bűnüldöző hatóságok számára azon számlákkal kapcsolatos információkhoz, amelyeken a bűnözők és terroristák a pénz- vagy vagyoni eszközeiket tartják vagy elrejtik.

Ugyanebben a hónapban az EU új szabályokat fogadott el annak érdekében, hogy megkönnyítse és felgyorsítsa a bűnüldöző és igazságügyi hatóságok számára a bűncselekmények kivizsgálásához és az azokra vonatkozó védeljárás lefolytatásához szükséges elektronikus bizonyítékok beszerzését. Ennek értelmében egy tagállam igazságügyi hatóságai elektronikus bizonyítékokat kérhetnek ki más tagállamban székhellyel rendelkező szolgáltatóktól (például távközlési vagy közösségimédia-vállalatoktól) vagy azok jogi képviselőjétől.

A bűnügyi nyomozások **85%**-a digitális adatok felhasználásával folyik.

A bűnügyi nyomozások **több mint 50%**-ában kerül sor elektronikus bizonyítékok más országból való kikérésére.

Az elektronikus bizonyítékok beszerzéséhez szükséges átlagos idő a kölcsönös jogsegélyhez kapcsolódó eljárások esetében **10 hónap**, az európai nyomozási határozatok esetében pedig **120 nap** volt.

A (2026-tól hatályos) új szabályok az elektronikus bizonyítékok beszerzéséhez szükséges időt mindössze 10 napra, sürgősségi esetekben pedig 8 óránál rövidebbre csökkentik.

Fényképek: © Adobe Stock

Előrelépés egy új migrációs politika felé

Az új migrációs és menekültügyi paktum azért jött létre, hogy hosszú távon kezelje és normalizálja a migrációt, valamint biztonságot és tisztességes feltételeket nyújtson az EU-ba érkező emberek számára. Célja továbbá, hogy kialakítson egy közös uniós megközelítést a migrációra és a menekültügyre vonatkozóan, amely a szolidaritáson, a felelősségvállaláson és az emberi jogok tiszteletben tartásán alapszik.

Decemberben a Parlament és a Tanács megállapodásra jutott a paktum öt kulcsfontosságú javaslatáról. E javaslatok hivatalos elfogadását követően hatályba lép a paktum, amely olyan jogi keretet hoz létre, amely a tagállamok közötti szolidaritás és felelősség kiegyensúlyozása révén lehetővé teszi a migráció hatékony és méltányos kezelését.

Új migrációs és menekültügyi paktum: a 2023-ban elfogadott főbb javaslatok

A menekültügy és a migráció kezeléséről szóló rendelet
Új szolidaritási mechanizmust hoz létre abból a célból, hogy kiegyensúlyozottabbá váljon a jelenlegi rendszer, amelyben néhány tagállamra hárul a felelősség a menedékjog iránti kérelmek túlnyomó többsége tekintetében, valamint egyértelmű szabályokat állapít meg a menedékjog iránti kérelmek vizsgálatáért viselendő felelősségre vonatkozóan.

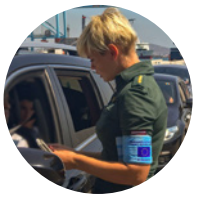

A menekültügyi eljárásokról szóló rendelet
Meghatározza azt a közös eljárást, amelyet a tagállamoknak alkalmazniuk kell a nemzetközi védelemért folyamodó személyek ügyében, és ezáltal felgyorsítja és hatékonyabbá teszi a menekültügyi, a kiutasítási és a határon lefolytatott eljárásokat.

A válsághelyzetekről szóló rendelet
Annak biztosítására irányul, hogy az EU felkészülten tudja kezelni a jövőbeli válsághelyzeteket, beleértve a migránsok eszközként való felhasználását is.

Eurodac-rendelet
Közös adatbázist hoz létre, amelynek alkalmazásával pontosabb és átfogóbb adatok gyűjthetők.

Az előszűrésről szóló rendelet
Egységes szabályokat ír elő a nem uniós állampolgárok érkezéskor történő azonosítására vonatkozóan, növelve ezáltal a schengeni térség biztonságát.

Ezzel párhuzamosan fokozták az operatív intézkedéseket az Európába vezető fő migrációs útvonalak mentén elhelyezkedő tagállamok támogatása érdekében. 2023-ban a Bizottság cselekvési terveket terjesztett elő a Földközi-tenger keleti térségében, valamint a Földközi-tenger nyugati térségében és az Atlanti-óceán térségében húzódó útvonalakra vonatkozóan, amelyek gyakorlati intézkedéseket tartalmaznak az érintett származási és tranzitországokra vonatkozóan. Ezek kiegészítik a nyugat-balkáni és a közép-mediterrán útvonalakra vonatkozó, 2022-ben benyújtott cselekvési terveket. Az EU, a tagállamok és a nemzetközi partnerek által hozott intézkedések hozzájárultak az irreguláris érkező migránsok kezeléséhez.

A 2021–2027-es időszakra a Bizottság 11,5 milliárd eurót különített el a tagállamok és a schengeni társult országok számára a migráció, a határigazgatás és a biztonság terén jelentkező kihívások kezelésére irányuló programokra.

Újraindították a kutatás-mentéssel foglalkozó európai kapcsolattartó csoportot a szorosabb koordináció és a bevált gyakorlatok előmozdítása érdekében, különösen a lobogó szerinti és a parti államok között. Emellett 19 tagállam és a négy schengeni társult ország (Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc) kötelezettséget vállalt egy önkéntes szolidaritási mechanizmus végrehajtására, amelynek célja a migrációs kihívások által leginkább sújtott tagállamok támogatása. Az EU a migrációs felkészültségi és válságkezelési terv révén is folytatta a migrációs helyzet nyomon követését a közös reagálás megerősítése érdekében.

Miután szeptemberben nőtt az Észak-Afrikából az olaszországi Lampedusa szigetére érkezők száma, az EU egy 10 pontból álló tervet dolgozott ki, amely gyakorlati intézkedéseket tartalmaz az irreguláris migráció csökkentése és az olasz hatóságoknak biztosított azonnali segítségnyújtás érdekében.

↑
Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke (balról a harmadik), Giorgia Meloni, Olaszország miniszterelnöke (elöl, jobbról a harmadik) és Matteo Piantedosi olasz belügyminiszter (elöl, jobbról a második) a Lampedusa szigetén található migráns-fogadóállomáson tett látogatásukkor, Olaszország, 2023. szeptember 17.

Az irreguláris migráció elleni küzdelem

Küzdelem a migránscsempészés ellen

A migránscsempészés és az emberkereskedelem elleni küzdelem és azok megelőzése az EU két prioritása, és alapvető fontosságúak az irreguláris migráció átfogó kezeléséhez. A migránscsempésző hálózatok tudják, hogyan lehet kihasználni a jogi kiskapukat, és új csatornákat, például a közösségi médiát és mobilalkalmazásokat használnak a toborzáshoz. Ez a fejlemény, amelyet digitális csempészésnek is nevezünk, új kihívást jelent a bűnüldöző és igazságügyi hatóságok számára. A migránscsempészés és emberkereskedelem gyakran összefügg egymással: az útvonalak mentén a csempészhálózatok gyakran kihasználják a migránsokat, vagy kizsákmányolás céljából csempészik őket Európába.

A Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynöksége által támogatott operatív munkacsoportok és az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége keretében működő közös nyomozócsoportok fokozzák a migránscsempész-hálózatok elleni küzdelemre irányuló erőfeszítéseket. Operatív munkacsoportot hoztak létre például a Lampedusára vonatkozó tíz pontból álló terv Olaszország általi nyomon követése keretében. Az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége szintén hozzájárul a bűnszervezetek elleni küzdelemhez.

A 2021–2025-ös időszakra vonatkozó, migránscsempészés elleni uniós cselekvési tervvel összhangban a Marokkóval, Nigerrel és a Nyugat-Balkánnal 2022-ben kötött partnerségekre építve embercsempészés elleni operatív partnerséget indítottak Tunéziában.

Az EU-ba tartó irreguláris migránsok kereskedelmi közlekedési eszközökön – főként a légi járműveken – történő utaztatása fokozatosan a csempészhálózatok új módszerévé vált. Ennek kezelése érdekében a Bizottság júniusban intézkedéscsomagot fogadott el a tagállamok támogatása érdekében, amely kiterjed a fuvarozók célzott bevonására is.

Novemberben a Bizottság javaslatot tett a migránscsempészés elleni küzdelem 20 éves uniós jogalkotási keretének aktualizálására. Ez magában foglalta azt a javaslatot, amely minimumszabályokat állapít meg az EU-ba való jogellenes beutazáshoz, valamint az EU-n belüli jogellenes átutazáshoz és tartózkodáshoz történő segítségnyújtás megelőzése és az ellenük való küzdelem érdekében, és szigorúbb szankciókat ír elő az embercsempészekre vonatkozóan. Az új szabályok megerősítenék az uniós ügynökségek, különösen a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynöksége szerepét, és fokoznák a partnerországokkal folytatott együttműködést a kérdés globális kezelése érdekében. Az EU emellett cselekvési felhívást tett közzé a migránscsempészés elleni globális szövetség létrehozására.

Az irreguláris migránsok **90%**-át embercsempészek hozzák be az EU-ba.

Az Europol 2022-ben **15 000** embercsempészről tett jelentést.

2022-ben az EU külső határain észlelt szabálytalan belépések száma **331 000** volt.

Újonnan felmerülő kihívások

Az összehangolt vízumpolitika a hatékony migrációkezelés részét képezi. Az EU több mint 60 országgal kötött vízummentességi megállapodást, ami mindkét oldalon számos előnnyel jár a polgárok, valamint a tagállamok és a partnerországok számára is. A vízummentes utazási rendszer azonban migrációs és biztonsági kihívásokat is jelent. Az uniós vízumpolitikával való elégtelen összehangolás esetén a vízummentességet élvező országok az EU-ba szabálytalanul belépők tranzitközpontjává válhatnak. Emellett az EU-n kívüli vízummentes országok által működtetett befektetői állampolgársági programok biztonsági kockázatot jelentenek.

Válaszul a Bizottság javaslatot tett a jelenlegi vízummentesség-felfüggesztési mechanizmus felülvizsgálatára. A javaslat új indokokat vezet be a vízummentességi rendszerek felfüggesztésére, rugalmasabb küszöbértékekhez rendeli a mechanizmus aktiválását, valamint rendelkezéseket vezet be a nyomonkövetési és jelentéstételi kötelezettségek megerősítésére.

Októberben a Bizottság benyújtotta a Parlamentnek a vízummentesség-felfüggesztési mechanizmus keretében készült hatodik jelentést is. A jelentés a vízummentes nyugat-balkáni országokban és a keleti partnerségben bekövetkezett fejleményeket tárgyalja. Emellett azokra a csendes-óceáni és karibi országokra is összpontosít, amelyek befektetői állampolgársági programokat működtetnek.

A határigazgatás megerősítése

Az első európai határigazgatási stratégiát márciusban terjesztették elő. Összehangolt keretet biztosít a nemzeti hatóságok, valamint az uniós határok védelme érdekében együttműködő, határforgalom-ellenőrzést végző hatóságok és az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség több mint 120 000 alkalmazottja számára. Ez a közös álláspont az intézmények közötti széles körű konzultáció eredménye. A stratégia a határigazgatással kapcsolatos uniós kutatás és innováció eredményeinek kiaknázása révén csökkenti a nem uniós országokból származó kritikus technológiáktól való függőséget is.

A Bizottság további lépéseket tett az irreguláris migránsok visszaküldésének kezelésére szolgáló közös uniós rendszer kiépítése érdekében, többek között a kiutasítási határozatok kölcsönös elismeréséről és a visszaküldések kiterjesztéséről szóló ajánlás révén. Az uniós visszaküldési koordinátor a tagállamok és az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség képviselőinek támogatásával véglegesítette a visszatéréssel foglalkozó magas szintű hálózat munkáját irányító operatív stratégiát, és megkezdte annak végrehajtását. A Bizottság már jelenleg is együttműködik a tagállamokkal a célzott visszaküldési intézkedések terén. A tagállamok arról számoltak be, hogy 2023 januárja és szeptembere között 9%-kal nőtt a nem uniós állampolgárokkal szemben hozott kiutasítási határozatok száma az előző év azonos időszakához képest.

Biztonságos és legális beutazási lehetőségek Európába

A munkaerő- és szakemberhiány Unió-szerte számos ágazatban és különböző készségszinteken jelentkezik. A hiányok pótlását az EU-n belül kell elkezdeni, az EU hazai munkaerejében rejlő lehetőségek kiaknázása révén. E kihívás és a demográfiai változások hatásainak teljes körű kezelése érdekében azonban az EU-nak többet kell tennie annak érdekében, hogy a világ minden tájáról vonzza a képzett és tehetséges munkavállalókat.

A 2022 áprilisában elfogadott, a képzett és tehetséges munkavállalókra vonatkozó csomag végrehajtása hozzájárul ahhoz, hogy az EU munkaerőpiaca vonzóbbá váljon a külföldről érkező tehetségek számára. Az intézkedésekben szereplő jogalkotási javaslatok célja a jelentkezési eljárások egyszerűsítése és az EU-ban munkát vállalni kívánó harmadik országbeli állampolgárok jogainak megerősítése. A tárgyalások jól haladnak: a Parlament és a Tanács 2023 decemberében

politikai megállapodásra jutott az összevont engedélyről szóló irányelv felülvizsgálatára vonatkozóan, és várhatóan a jelenlegi Bizottság megbízatásának lejárta előtt megállapodás születik a huzamos tartózkodásról szóló irányelv aktualizálásáról.

Novemberben a Bizottság egy tehetségek mobilitását elősegítő csomagot terjesztett elő, amely további intézkedéseket tartalmaz a tehetségek vonzásához. Ezen belül javasolta egy uniós tehetségbázis létrehozását: ez lesz az első olyan uniós szintű platform, amely összeköti az EU-ban dolgozni kívánó nem uniós polgárokat az uniós munkahelyekkel. A csomag a nem uniós állampolgárok képesítéseinek elismerésére és a tanulási célú mobilitás megkönnyítésére vonatkozó intézkedéseket is tartalmaz. Az EU tehetséggondozási partnerségeket is fejleszt a kulcsfontosságú partnerországokkal, hogy kölcsönösen előnyös együttműködést alakítson ki a mobilitás és a készségfejlesztés terén. (Lásd még az 5. fejezetet.)

A schengeni térség

A schengeni térség több mint egy évtized után új taggal bővült, miután Horvátország 27. országként 2023. január 1-jén csatlakozott a határok nélküli utazási térséghez. A 23 tagállamon kívül Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc is tagja a schengeni térségnek. Decemberben a Tanács egyhangúlag Bulgária és Románia schengeni térségbe való felvétele mellett döntött, első lépésként megszüntetve a légi és tengeri határokon végzett ellenőrzéseket 2024 márciusától. Csatlakozásuk fel fogja lendíteni az utazást, a kereskedelmet és a turizmust, és tovább erősíti az egységes piacot. 2024-ben folytatódnak a megbeszélések a szárazföldi határellenőrzések megszüntetéséről. A kibővített schengeni térség erősebbé fogja tenni az EU-t mint Uniót, amint az a schengeni térség helyzetéről szóló, 2023. évi jelentésben is szerepel.

A megújított Schengeni Információs Rendszer 2023 márciusában lépett működésbe. További lehetőségeket biztosít a tagállamok számára a határon átnyúló együttműködés és információcsere támogatásához a schengeni térségen belül. Miután a ciprusi hatóságok intenzív előkészületeket tettek annak biztosítására, hogy készen álljanak a Schengeni Információs Rendszer adatainak feldolgozására, Ciprus júliusban csatlakozott a rendszerhez.

A schengeni térségre vonatkozó vízumeljárások ma is sok papírmunkát igényelnek, ami magasabb költségeket eredményez az utazók és a részt vevő államok számára is. 2023-ban az EU új szabályokat fogadott el, amelyek lehetővé teszik az eljárások digitalizálását, ami a Bizottság által 2021 júniusában előterjesztett schengeni stratégia egyik kulcsfontosságú eredménye.

Az EU lakosságának **80%**-a fontosnak tartja a határbiztonság javítását.

77% örömmel venné a határon folytatott eljárások felgyorsítását.

68% helyesli a digitális úti okmányok alkalmazását, és **72%** egyetért azzal, hogy a digitális utazási hitelesítő adatok önkéntes használata felgyorsítja az utazási eljárásokat.

Forrás: Az Eurobarométer 536. sz. tematikus felmérése, 2023. szeptember.

Az utasjogok védelme

A vasúti személyszállítást igénybe vevő utasok védelmére vonatkozó új uniós szabályok júniusban léptek hatályba. Az utazás megszakadása esetén a vasúti utasok nagyobb védelemben részesülnek, és a vasúttársaságoknak zavartalan utazási élményt kell biztosítaniuk a csökkent mozgásképességű személyek számára is. A vasúttársaságok azon kötelezettsége, hogy valós idejű forgalmi és utazási adataikat megosszák, szintén utat nyit a versenyképesebb jegykínálat biztosításához.

A Bizottság javasolta továbbá a meglévő utasjogok további megerősítését valamennyi közlekedési mód tekintetében. A javaslat középpontjában az utasjogok érvényesítése (általánosan és egyéni jogorvoslat szintjén), a több közlekedési módot használó utasok jogainak érvényesítése, valamint a közvetítőkön keresztül vásárolt repülőjegyek visszatérítésének javítása áll.

Jobb egészségvédelem

Európai rákellenes terv

A 4 milliárd eurós költségvetéssel támogatott európai rákellenes terv az EU eddigi legátfogóbb kezdeményezése a rák elleni küzdelem terén. A rák az első számú halálozási ok a 65 év alatti uniós lakosok körében.

2021-es elindítása óta az EU már megvalósította a terv több kiemelt kezdeményezését. Az új Rákkutatási Tudásközpont, az első európai Rákegyenlőtlenségi Regiszter és a fiatal ráktúlélők európai hálózatának létrehozása, valamint a korai felismerésre vonatkozó új intézkedések bevezetése révén az EU azon dolgozik, hogy jobb körülményeket biztosítson a rákos betegek és családjaik számára.

Az EU 2023-ban is komoly eredményeket tudott felmutatni. A januárban elindított, rákgyógyászatbeli képalkotásra vonatkozó európai kezdeményezés célja, hogy megkönnyítse az orvosi képekhez és digitális technológiákhoz (például a mesterséges intelligenciához) való hozzáférést és azok

↑ VIDEÓ: A rákellenes világnapon az európai biztosok személyes történeteket osztanak meg, hogy felhívják a figyelmet a rákos megbetegedésekkel kapcsolatos tudatosság jelentőségére.

használatát a rák jobb felismerése és kezelése érdekében. A kezdeményezés szeptemberben elérte az első jelentős mérföldkövet a rákgyógyászatbeli képalkotásra vonatkozó európai platform létrehozásával. Ez a platform 36 képkészletet kapcsol össze kilenc ráktípusról (emlő-, vastagbél-, tüdő-, prosztata-, végbél- és májrák, diffúz középvonali glióma, neuroblasztóma és glioblasztóma), és több mint 200 000 képsorozatot tartalmaz mintegy 20 000 személytől.

A rákgyógyászatbeli képalkotásra vonatkozó európai kezdeményezés:

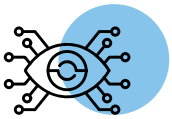

a **mesterségesintelligencia-rendszerek** terén a közelmúltban elért előrelépésekre és sikerekre támaszkodva segítséget nyújt az egészségügyi szakembereknek **a rákos megbetegedések felismerésében és diagnosztizálásában**;

támogatást biztosít **innovatív, számítógépes megoldások** teszteléséhez és fejlesztéséhez a rákgyógyászatban alkalmazott **képalkotás pontosabbá és megbízhatóbbá tétele**, valamint a **személyre szabott ellátás** érdekében, az európai rákellenes terv célkitűzéseivel összhangban;

bemutatja, hogy az orvosi képek hogyan érhetők el, használhatók és gyűjthetők össze úgy, hogy mindeközben biztosított legyen **az etikai szempontok érvényesítésének, a bizalomnak, a biztonságnak és a személyes adatok védelmének a magas szintje**, és ne sérüljenek az uniós értékek és szabályok.

A tagállamokra, valamint Izlandra és Norvégiára vonatkozó első rákügyi országprofilok azt mutatják, hogy jelentős összeget (2018-ban közel 170 milliárd eurót) költenek rákkezelésre. Továbbra is messze a tüdőrák a legtöbb halálos áldozatot követelő rákos megbetegedés, valamint a rák okozta halálozási arányok tekintetében továbbra is jelentős egyenlőtlenségek tapasztalhatók az uniós országok között és azokon belül egyaránt.

Az EU-ban a rák a második leggyakoribb halálozási ok, amely az összes haláleset **26%**-áért felelős.

Az EU-ban a rák okozta halálozás közel **75%**-kal magasabb a férfiak körében.

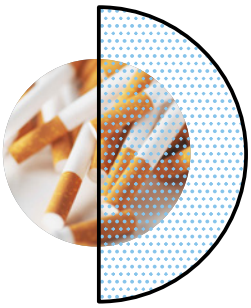

Az alacsonyabb jövedelmű csoportokba tartozók között **50%**-kal nagyobb a naponta dohányzók aránya, mint a magasabb jövedelmű csoportokba tartozók között.

A méhnyakrákszűrésen való részvétel arányában az iskolai végzettség szintjétől függően csaknem kétszeres különbség mutatkozik.

2018-ban tagállamok, valamint Izland és Norvégia közel **170 milliárd eurót** költöttek a rákbetegek gondozására.

A Covid19 miatt a legtöbb tagállamban a 2019-es adatokhoz képest 2020-ban csökkent a rákszűrések száma.

Fényképek: © Adobe Stock

A Bizottság párbeszédet indított a fiatal ráktúlélőkkel, hogy jobban megértsék szükségleteiket és kihívásaikat, és velük együtt olyan kezdeményezéseket dolgozzanak ki, amelyek segítenek e problémák kezelésében.

Áprilisban megkezdődött a ráktúlélők pénzügyi szolgáltatásokhoz való méltányos hozzáférésére vonatkozó első uniós szintű magatartási kódex kidolgozására irányuló munka. Ennek célja a személyes adatok tárolásának megszüntetéséhez való jog előmozdítása és a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni fellépés annak érdekében, hogy a korábban rákos betegek méltányos bánásmódban részesüljenek a pénzügyi termékekhez – például jelzáloghitelekhez vagy életbiztosításokhoz – való hozzáférés során.

A tagállamokban a foglalkozási eredetű rákos megbetegedések ismert eseteinek mintegy 78%-a az azbesztre vezethető vissza.

(Az azbesztnek való munkahelyi kitettség csökkentését célzó uniós intézkedések a 6. fejezetben olvashatók.)

Az EU a következő célkitűzések megvalósítására törekszik:

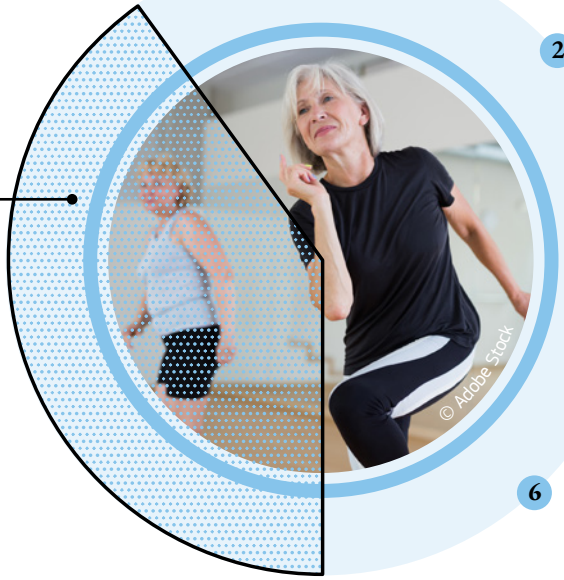

A rákos megbetegedések **40%**-a megelőzhető.

1. dohányzásmentes generáció;
2. a káros alkoholfogyasztás csökkentése;
3. a környezetszennyezés csökkentése;
4. a rákkeltő anyagoknak és a sugárzásnak való kitettség csökkentése;
5. az egészséggel kapcsolatos ismeretek és tudás gyarapítása;
6. az egészségesebb életmód népszerűsítése.

←
Margarítisz Szhinász, az Európai Bizottság európai életmód előmozdításáért felelős alelnöke a Ciprusi Rákkutató Intézet Nicola David-Pinedóról elnevezett épületének felavatásán, Nicosia, Ciprus, 2023. május 22.

Egészségbiztonság és a Covid19

Több mint 3 év elteltével az Egészségügyi Világszervezet 2023. május 5-én bejelentette, hogy a Covid19 már nem minősül globális egészségügyi szükséghelyzetnek. A globális, uniós és tagállami szintű határozott fellépés és együttműködés, valamint a tudományba és az innovációba történő jelentős beruházások lehetővé tették az EU számára, hogy leküzdje ezt a példátlan válságot.

Bár a Covid19 státusza megváltozott, a Covid19 nem szűnt meg, ezért az EU-nak továbbra is ébernek kell lennie. Az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ szorosan figyelemmel kíséri a helyzet alakulását. Ősszel naprakész tájékoztatást tett közzé a Covid19 EU-ban és az Európai Gazdasági Térségben való fokozott terjedéséről, valamint iránymutatásokat a tagállamoknak szóló oltási és kommunikációs kampányokról. A központ és az Egészségügyi Világszervezet októberben új járványügyi felügyeleti eszközt hozott létre a légzőszervi betegségek együttes hatásának nyomon követésére, valamint a légzőszervi vírusok terjedésére utaló jelek korai felismerésének és bejelentésének javítására.

A Covid19-világjárványra válaszul a Bizottság létrehozta az európai egészségügyi uniót az uniós lakosság egészségének javítása és védelme érdekében. A világjárvány tanulságai alapján az új keret megerősíti a határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyek megelőzésére, az azokra való felkészültségre és reagálásra vonatkozó uniós struktúrát. Emellett az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ és az Európai Gyógyszerügynökség új megbízatása révén kiterjeszti e két kulcsfontosságú uniós ügynökség szerepét.

A Bizottság Egészségügyi Szükséghelyzet-felkészültségi és -reagálási Hatósága (HERA) kulcsfontosságú szerepet játszik annak biztosításában, hogy az EU rendelkezzen azokkal a gyógyszerekkel és felszerelésekkel, amelyek szükségesek ahhoz, hogy vészhelyzet esetén megvédje polgárait. A Bizottság a tagállamok nevében májusban megállapodást kötött a BioNTech-Pfizerrel annak érdekében, hogy az oltóanyag-szállítmányokat jobban hozzáigazítsák a tagállamok igényeihez, és új variánsok megjelenése esetén biztosítsák a kiigazított Covid19-oltóanyagok rendelkezésre állását. Keretszerződést írtak alá a vezető oltóanyaggyártókkal is, létrehozva az európai oltóanyaggyártó létesítmények hálózatát, a FAB-hálózatot annak érdekében, hogy jövőbeli népegészségügyi szükséghelyzet esetén biztosítsa a folyamatos oltóanyaggyártási kapacitást. A 2023-ban elindított HERA Invest támogatni fogja a határokon át terjedő legsürgetőbb egészségügyi veszélyekkel kapcsolatos kutatást és fejlesztést. A HERA a tagállamokkal is együttműködik az egészségügyi felkészültséggel és reagálással kapcsolatos ismeretek és készségek javítása érdekében, különösen az olyan kulcsfontosságú területeken, mint a készletfelhalmozás és a beszerzés.

Folytatódnak az erőfeszítések Európa pandémiás felkészültségének és az uniós szintű klinikai vizsgálatokra való felkészültségének megerősítésére annak érdekében, hogy időben hozzá lehessen férni az új kezelésekhez és oltóanyagokhoz. Az EU határozottan támogatja a Világbank által működtetett pandémiás alapot. Az alap támogatja a világjárványok megelőzését, az azokra való felkészültséget és reagálást az alacsony és közepes jövedelmű országokban, ahol az EU, a tagállamok és a pénzügyi intézmények együttesen, az „Európa együtt" kezdeményezés égisze alatt lépnek fel.

←
Sztella Kiriakídisz, az egészségügyért és az élelmiszer-biztonságért felelős európai biztos (jobbról a második) a Biovac üzemben és az mRNS technológiatranszfer-központban tett látogatása során, Fokváros, Dél-Afrika, 2023. január 28.

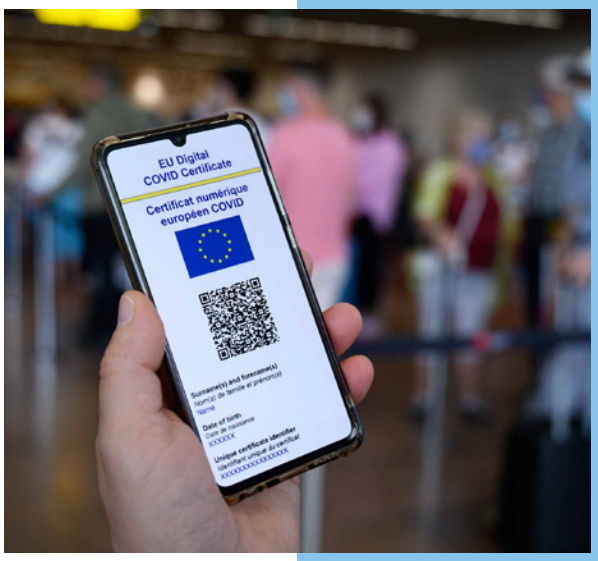

Az uniós digitális Covid-igazolvány igazi európai sikertörténet

A világjárvány megmutatta, hogy a digitális egészségügy hogyan alakíthatja át az egészségügyi rendszereket és javíthatja az egészségügyi ellátást.

Az uniós digitális Covid-igazolvány a világjárványra adott válasz kulcsfontosságú eleme volt, mert megkönnyítette, hogy az emberek a válság idején biztonságosan mozogjanak az EU-n belül. Gyorsan globális normává vált: közel 80 ország csatlakozott a rendszerhez, és több mint 2,3 milliárd igazolványt állítottak ki. Az uniós digitális Covid-igazolványról szóló rendelet 2023. június 30-án vesztette hatályát.

Az uniós digitális Covid-igazolvány sikerére építve, valamint az alapját képző technológiát felhasználva az Egészségügyi Világszervezet 2023. július 1-jén elindította a globális digitális egészségügyi tanúsítási hálózatot. Ez a rendszer megerősíti a globális egészségügyi struktúrát, és világszerte segít megvédeni az embereket a jelenlegi és jövőbeli egészségügyi veszélyekkel szemben, ideértve a világjárványokat.

Az EU gyógyszerellátó rendszereinek átalakítása

Az uniós gyógyszerészeti jogszabályok javasolt reformjának – amely az elmúlt 20 év legátfogóbb és legszélesebb körű reformja – célja annak biztosítása, hogy ez a kulcsfontosságú ágazat jobban igazodjon a 21. század igényeihez.

Az áprilisban előterjesztett reform számos alapvető kihívással foglalkozik. Például a gyógyszerek még mindig nem jutnak el elég gyorsan a betegekhez, és nem mindig állnak rendelkezésre egyenlő mértékben a tagállamokban. Az innovatív kezelések magas ára és a gyógyszerhiány szintén komoly aggodalomra ad okot a betegek és az egészségügyi szolgáltatók számára.

A reform központi célkitűzése a gyógyszerek egységes piacának megteremtése, biztosítva, hogy az EU-ban minden beteg időben és méltányosan hozzáférjen a biztonságos, hatékony és megfizethető gyógyszerekhez. A felülvizsgálat emellett támogatni fogja az innovációt a gyógyszerfejlesztés terén, és egy időtálló, válságbiztos és egyszerűsített gyógyszerészeti rendszer létrehozása révén növelni fogja az EU versenyképességét. Ezáltal az új és jobb kezelések gyorsabban elérhetővé válnak, és a betegek hamarabb hozzájuthatnak a szükséges ellátáshoz.

A reform számos intézkedést tartalmaz a gyógyszerhiány problémájának hosszú távú és válsághelyzeteken kívüli kezelésére. E cél részeként a Bizottság októberben intézkedéscsomagot terjesztett elő, különös tekintettel a legkritikusabb gyógyszerekre, amelyek esetében EU-szerte mindenkor garantálni kell az ellátásbiztonságot. Elindult az európai önkéntes szolidaritási gyógyszermechanizmus is, amely lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a rendelkezésre álló készletükből gyógyszereket adjanak át az EU más részein jelentkező kritikus hiány esetén. A reform javaslatot tesz számos új szabály és ösztönző bevezetésére a gyógyszeripari vállalatok tekintetében, valamint egyszerűsített szabályozási eljárásokat és erőteljesebb környezetvédelmi megfontolásokat javasol a gyógyszergyártás során.

Az antimikrobiális rezisztencia a három legnagyobb egészségügyi veszély egyike az EU-ban. Akkor fordul elő, amikor a baktériumok ellenállóvá válnak a fertőzések elleni küzdelemre használt gyógyszerekkel szemben. A reform intézkedéseket vezet be a körültekintő alkalmazásra vonatkozóan, valamint egy új ösztönzőt, amely gyökeresen megváltoztathatja az antimikrobiális szereket. A Tanács az antimikrobiális rezisztenciára vonatkozó uniós eszköztár részeként rövid idő alatt elfogadta a Bizottság által javasolt ajánlást, amely tartalmazza az antimikrobiális szerek fogyasztására vonatkozó uniós és nemzeti célokat.

Az antimikrobiális rezisztencia

Halálesetek éves szinten

35 000
az **EU/EGT**
országaiban

Jelenlegi helyzet → Előrejelzés **2050**-re, ha nem kerül sor intézkedésre

Célérték 2030-ra

az antibiotikum-használat csökkentése terén

A mentális egészség

Az Európai Unió példa nélküli válságokkal néz szembe, amelyek jelentős hatással vannak az emberek azon képességére, hogy a gyorsan változó körülmények között is megbirkózzanak a növekvő kihívásokkal. Ennek kezelése érdekében a Bizottság júniusban átfogó megközelítést terjesztett elő a mentális egészséggel kapcsolatban, amelynek célja többek között a kiszolgáltatott csoportok, különösen a fiatalok segítése, valamint a mentális egészséggel kapcsolatos megbélyegzés és hátrányos megkülönböztetés megszüntetése. Ez fontos első lépés ahhoz, hogy a mentális egészség a fizikai egészséggel azonos alapokra helyeződjön. Az új megközelítés 20 kiemelt kezdeményezést vezet be, és különböző pénzügyi programok révén 1,2 milliárd euró összegű finanszírozással támogatja a tagállamokat abban, hogy előtérbe helyezzék az embereket és mentális egészségüket.

Szakpolitikai intézkedések a mentális egészséggel kapcsolatos problémák kezelésére

A mentális egészség európai kódexe

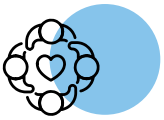

A nem fertőző betegségekre vonatkozó, „Egészségesebben, együtt” elnevezésű kezdeményezés

A depresszió és az öngyilkosság megelőzésére vonatkozó uniós kezdeményezés

A digitális terek biztonságosabbá tétele a gyermekek és a fiatalok számára

A munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra vonatkozó uniós szabályok megfelelő alkalmazása

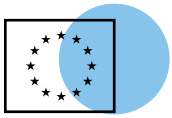

Az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség munkahelyi kampányai

A mentális egészség világnapja alkalmából 2023. október 10-én a Bizottság magas szintű konferenciát tartott Brüsszelben. A rendezvényen több száz ember vett részt, köztük az uniós intézmények, a nemzeti kormányok, a nemzetközi szervezetek és más érdekelt partnerek képviselői.

→
Matild belga királyné megtartja nyitóbeszédét a mentális egészség világnapja alkalmából rendezett konferencián, Brüsszel, Belgium, 2023. október 10.

Az uniós forrásokban rejlő lehetőségek felszabadítása az egészségügyi ágazatban

A Bizottság Technikai Támogatási Eszköze segíti Belgiumot, Ausztriát és Szlovéniát abban, hogy a lehető legjobban kihasználják a rendelkezésre álló uniós finanszírozási programokat az egészségügyi ágazat fejlesztése érdekében. Az egészségügyi központon keresztül ezek a tagállamok azonosíthatják a legjobb finanszírozási lehetőségeket a polgárok javát szolgáló kulcsfontosságú reformok támogatása érdekében. Ez hosszú távon a nemzeti és regionális kormányzatokat is segíteni fogja abban, hogy támogassák az egészségügyi ágazatba irányuló gazdasági beruházásokat. Ígéretes eredményeire építve ez a projekt uniós szintre emelhető.

Az EU globális egészségügyi stratégiája

Azzal, hogy az EU a Covid19-világjárvány elleni küzdelem élére állt, bizonyította, hogy az „Európa együtt" megközelítés révén számottevő mértékben képes hozzájárulni a globális egészségügyi célkitűzésekhez. Ez ötvözi az EU, a tagállamok és a pénzügyi intézmények forrásait annak érdekében, hogy kézzelfogható hatást érjenek el.

2022 novemberében a Bizottság előterjesztette a globális egészségügyi stratégiát, amely az európai egészségügyi unió külső dimenzióját és a Global Gateway stratégia kulcsfontosságú elemét képezi (lásd a 8. fejezetet). Ez megerősíti a fenntartható fejlesztési célok (különösen a jó egészségről és jólétről szóló 3. cél) és az európai konszenzus a fejlesztéspolitikáról iránti elkötelezettséget, amely közös célokat és elveket határoz meg a fejlesztésre vonatkozóan.

2023 novemberében Franciaország által koordinált együttes fellépés indult 22 tagállam, valamint Norvégia és Ukrajna részvételével, amely feltérképezi az összes globális egészségügyi stratégiát. Ez elősegíti az intézkedések összehangolását és az átfedések elkerülését.

↑
Balról jobbra: Werner Hoyer, az Európai Beruházási Bank elnöke, Bill Gates, a Microsoft korábbi vezérigazgatója, Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke, Tedrosz Adhanom Gebrejeszusz, az Egészségügyi Világszervezet főigazgatója és Catherine Russell, az UNICEF ügyvezető igazgatója a gyermekbénulás felszámolásáért, egyéb gyermekkori betegségek elleni védőoltások terjesztésének támogatásáért és az egészségügyi rendszerek újonnan megjelenő egészségügyi veszélyek elleni jobb felvértezéséért létrejött új partnerség elindításakor, Brüsszel, Belgium, 2023. október 11.

© WFP 2024

8. Az európai érdekek és értékek előmozdítása a világban

Bevezetés

Az Európai Unió elkötelezetten keresi a megoldásokat a globális kihívásokra, képviselve saját érdekeit és értékeit, valamint a demokrácia, az emberi jogok és a multilateralizmus előmozdítására törekedve a világban. Ez az elkötelezettsége számos fontos területen megmutatkozik, köztük a biztonsági és védelmi együttműködésben, a szomszédságpolitikában, a nemzetközi partnerségekben, a kereskedelemben, valamint a humanitárius segítségnyújtás és a polgári védelem terén is.

Az EU 2023-ban is szorosan együttműködött globális partnereivel, hogy garantálja a stabilitást a megnövekedett geopolitikai feszültségek kontextusában, különös tekintettel Oroszország Ukrajna elleni katonai agressziójára, illetve az Izrael és a Hamász közötti háborúra. Ennek során a hangsúlyt a demokratikus értékek érvényesítése és a gazdasági fejlődés iránt elkötelezett szomszédos régiókkal fenntartott kapcsolatokra, illetve a közös értékeket és a fenntartható fejlődést előmozdító partnerségek kialakítására helyezte.

A belső és külső katasztrófákra való felkészültségének köszönhetően az EU változatlanul fellép az életek védelmében és a katasztrófák megelőzéséért, válságok esetén a gyors cselekvésre törekedve. Mindezek a folyamatos erőfeszítések megerősítik az EU szilárd elkötelezettségét a béke, a stabilitás és a reziliencia globális szintű előmozdítása mellett.

↑
Az EU humanitárius segítségnyújtása támogatja az Élelmezési Világprogramot abban, hogy a Gázai övezetben 1,3 millió embert érjen el, sürgősségi élelmiszer-adományokat juttatva el a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyekhez menedékhelyeken és ideiglenes táborokban. Deir El Balah, Gázai övezet, 2024. január.

A közel-keleti válság

A Hamász által 2023. október 7-én Izraelben elkövetett brutális és megkülönböztetés nélküli terrortámadások a palesztinok humanitárius helyzetének drasztikus romlását eredményezték a Gázai övezetben, és növelték az eszkalálódás kockázatát a régióban.

Hangsúlyozva, hogy a terrorizmust semmi nem indokolhatja, az EU a lehető leghatározottabban elítélte a Hamászt a terrortámadások miatt, és valamennyi túsz előzetes feltétel nélküli szabadon bocsátására szólított fel. Az EU elismerte Izrael jogát arra, hogy a nemzetközi jog alapján megvédje magát, ugyanakkor ismételten kiemelte annak fontosságát, hogy a nemzetközi humanitárius jognak megfelelően minden esetben biztosítani kell valamennyi polgári személy védelmét.

Komoly aggodalommal figyelve a Gázai övezetben egyre romló humanitárius helyzetet, az EU sürgette a humanitárius segítség folyamatos, gyors, biztonságos és akadálytalan célba juttatását, hangsúlyozva, hogy minden lehetséges intézkedést meg kell hozni azért, hogy a segélyek eljussanak a rászorulókhoz, beleértve a humanitárius folyosókat és a humanitárius tűzszünetet is.

A palesztinoknak nyújtott uniós humanitárius támogatás 2023-ban

2000 óta közel
1,1 milliárd euró

33
uniós humanitárius légihíd-járat

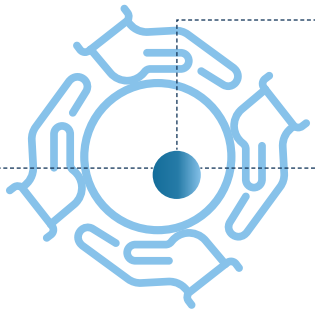

1310 tonna
alapvető ellátmány

103 millió euró
humanitárius finanszírozás

Az EU a palesztin nép legjelentősebb humanitárius adományozója. 2000 óta összesen több mint 1 milliárd euróval járult hozzá az alapvető szükségletek kielégítéséhez. Október óta az EU megnégyszerezte a palesztinoknak nyújtott sürgősségi segélyeit, és számos humanitárius partnerrel dolgozik a helyszínen.

Az EU folyamatosan együttműködik regionális és nemzetközi partnereivel a konfliktus regionális eszkalálódásának megelőzése érdekében, ideértve a ciszjordániai helyzet súlyosbodásának elkerülését is. Továbbra is elkötelezetten támogatja az egyrészt a kétállami megoldáson, másrészt az ENSZ Biztonsági Tanácsának vonatkozó határozatain alapuló, tartós és fenntartható békét.

←
Az Action Against Hunger vizet oszt a Gázai övezetben, ezzel alapvető segítséget nyújtva a folyamatosan zajló konfliktus által sújtottak számára, Deir El Balah, 2023. november 14.

Biztonság és védelem: a stratégiai iránytű vonatkozásában elért eredmények

Az EU fontos feladatának tekinti, hogy garantálja lakosainak biztonságát, és hozzájáruljon ahhoz, hogy a világ békésebb hellyé váljon. A biztonság és védelem területére vonatkozó stratégiai iránytű elnevezésű terv révén 2030-ig meg kívánja erősíteni biztonságát és védelmét. Ez a terv a biztonság- és védelempolitika valamennyi aspektusára kiterjed, és négy pillér köré szerveződik, amelyek a következők: „Lépjünk partnerségre", „Cselekedjünk", „Ruházzunk be" és „Védjük meg".

Együttműködés a NATO-val („Lépjünk partnerségre", „Cselekedjünk")

Napjaink biztonsági kihívásai természetüknél fogva nemzetek fölöttiek, amelyeket egyetlen ország sem tud egyedül megoldani. Létfontosságú a kollektív és stratégiai megközelítés. E globális stratégia központi eleme az EU és a NATO közötti, hosszú múltra visszatekintő partnerség, amely biztonsági és védelmi erőfeszítéseink létfontosságú része.

↑
Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke aláírja a harmadik EU–NATO közös együttműködési nyilatkozatot, Brüsszel, Belgium, 2023. január 10.

A transzatlanti egység erőteljes üzenetét hordozó EU–NATO együttes együttműködési nyilatkozat kiemelte, hogy erős európai védelmi megközelítésre van szükség, amely a globális biztonságot szolgálja, és kompatibilis a NATO-val. Az aláírók emellett egyértelműen elkötelezték magukat az együttműködés elmélyítése mellett.

2023-ban az EU és a NATO közötti együttműködés eddig példátlan szintre lépett, és minden területen kézzelfogható eredményeket mutatott fel, kiemelt hangsúlyt helyezve a rezilienciára. Januárban megkezdte működését a kritikus infrastruktúrák rezilienciájával foglalkozó EU–NATO munkacsoport, amely konkrét ajánlásokat fogalmazott meg a további együttműködésre vonatkozóan.

→
Balról jobbra: Charles Michel, az Európai Tanács elnöke, Jens Stoltenberg NATO főtitkár és Josep Borrell, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője és az Európai Bizottság Európa globális szerepének erősítéséért felelős alelnöke uniós vezetők csúcstalálkozóján, amelynek témája Oroszország Ukrajna ellen folytatott agressziós háborúja és az Ukrajnának nyújtott uniós segély, Brüsszel, Belgium, 2023. június 29.

Oroszország agressziós háborúja megerősítette az EU és a NATO közös értékeit. A két szervezet együtt töretlen szolidaritást vállalt Ukrajnával, és összehangolja támogatási eszközeit. Az Európai Békekeret (lásd az 1. fejezetet) a partnereknek világszerte nyújtott uniós támogatás szerves részévé vált.

Az év során az EU emellett fokozta együttműködését más kétoldalú, regionális és többoldalú partnerekkel, többek között az ENSZ-szel, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezettel, az Afrikai Unióval, a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségével és sok más partnerrel. Az első Schuman biztonsági és védelmi fórumon az EU és nemzetközi partnerei a közös biztonsági kihívások megoldásait vitatták meg.

A védelmi képességek kiépítése („Ruházzunk be”)

2023-ban két olyan kulcsfontosságú kezdeményezés került elfogadásra, amelyek az uniós védelem és ipar megerősítését szolgálják. Az 500 millió eurós keretből gazdálkodó, a lőszergyártás támogatásáról szóló jogszabály célja az EU lőszer- és rakétagyártási kapacitásainak növelése. Ezt kiegészíti az európai védelmi ipar együttműködésen alapuló beszerzés keretében történő megerősítését szolgáló eszköz, amely 300 millió eurós költségvetésből gazdálkodhat, és most első alkalommal arra ösztönzi az uniós tagállamokat, hogy közösen szerezzék be az uniós védelmi ipartól a legkritikusabb védelmi termékeket.

Az Európai Védelmi Alap

A 2023. évi költségvetés tevékenységi területenként

1,2 milliárd euró

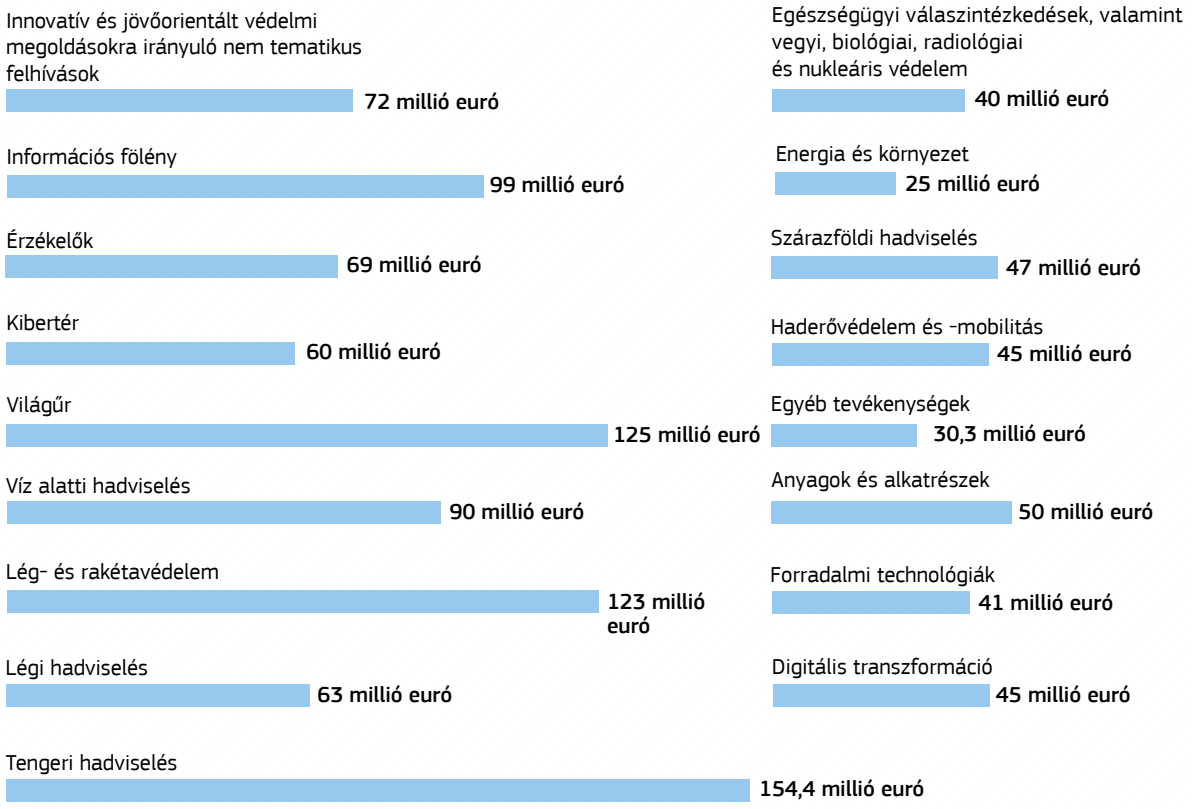

Az Európai Védelmi Alap az uniós védelmi kutatás és fejlesztés kulcsfontosságú finanszírozási eszköze. 2021 óta több mint 3 milliárd eurót biztosított 60 együttműködési projekthez a tagállamokban. Csak 2023-ban 1,2 milliárd eurót különített el olyan létfontosságú védelmi területekre, mint a világűr-megfigyelés, a hiperszonikus rakéták elhárítása és az európai járőrhajó kifejlesztése. Az Európai Védelmi Alap a 2 milliárd euró költségvetésű, elsősorban a kisebb piaci szereplők és innovátorok támogatására szolgáló uniós védelmi innovációs program révén támogatja az innovációt a védelmi ágazatban.

Az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz katonai mobilitási keretösszegéből 2023-ban a Bizottság 616 millió eurót különített el a csapatok és felszerelések transzeurópai közlekedési hálózaton belüli szállításának fejlesztésére. A cél olyan infrastrukturális beruházások támogatása, amelyek polgári és védelmi célokat egyaránt szolgálhatnak.

Új biztonsági stratégiák („Védjük meg”)

A közelmúltbeli válságok és a fokozódó feszültségek rávilágítottak az EU biztonsági rendszerének gyenge pontjaira. Erre válaszul a Bizottság októberben átfogó konzultációt indított a jövőbeli európai védelmi ipari stratégia megalapozása érdekében.

A bolygó felmelegedése az EU katonai műveletei szempontjából is egyre súlyosabb kihívássá lép elő. Döntő fordulatot siettet az EU védelmi politikájában, amivel az éghajlatváltozás a biztonsági menetrend homlokterébe kerül.

Emellett az EU 2023-ban elfogadta első biztonsági és védelmi űrstratégiáját. E stratégia egyik központi eleme az uniós és tagállami űreszközök védelme lesz. Ami a jövőt illeti, 2024-ben életbe lép az uniós űrjogszabály azzal a céllal, hogy az EU fokozza rezilienciáját és erejét a világűrben.

A globális kereskedelem több mint 80%-a tengeri úton bonyolódik, és a világ kőolaj- és földgázkitermelésének, illetve -szállításának mintegy kétharmada is a tengereken zajlik. Szinte minden globális adatforgalom, beleértve az internetes adatokat is, tenger alatti kábeleken keresztül áramlik. Az EU jóléte és biztonsága közvetlenül függ az óceánok biztonságosságától. A Bizottság és az Európai Külügyi Szolgálat ezért fogadta el márciusban az aktualizált uniós tengeri védelmi stratégiát és cselekvési tervet. A Tanács e dokumentumok alapján hagyta jóvá októberben a felülvizsgált uniós tengeri védelmi stratégiát és cselekvési tervet. A stratégia összhangban van a stratégiai iránytűvel, és hozzá fog járulni célkitűzéseinek eléréséhez.

→ VIDEÓ: „Ébresztő”: hogyan lehet megvédeni az EU létfontosságú tengeri infrastruktúráját a felmerülő fenyegetésekkel szemben.

Az Európai Unió tengeri védelmi stratégiája

Fő célkitűzések

Az EU tengeri érdekeinek védelme – polgárok, gazdaság, infrastruktúra és határok

Természeti erőforrásaink és tengeri környezetünk védelme

A nemzetközi jog, különösen az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezményének érvényre juttatása

Gyors és hatékony reagálás a növekvő fenyegetésekre (például a kiberbiztonsági és hibrid fenyegetésekre)

A fenyegetésekkel szembeni fellépéshez szükséges megfelelő képzés és oktatás biztosítása (pl. kiberkészségek fejlesztése)

Szomszédságpolitika és csatlakozási tárgyalások

Nyugat-Balkán és Törökország

Az EU továbbra is elkötelezett a nyugat-balkáni országok uniós integrációja mellett. A 2023. évi bővítési csomag részletesen értékelte a folyamat jelenlegi állását és a partnerországok által az EU-tagság felé vezető úton tett előrelépéseket. Ez az értékelés elsősorban a szükséges alapvető reformokra összpontosított, így többek között a jogállamiságra, a közigazgatásra, a demokratikus intézmények működésére és a gazdasági kritériumokra.

Az év során Észak-Macedónia és Albánia esetében zökkenőmentesen haladt előre az átvilágítási folyamat, amely a csatlakozási tárgyalások első lépése. A Bizottság ajánlása nyomán az Európai Tanács úgy döntött, hogy megkezdi a csatlakozási tárgyalásokat Bosznia-Hercegovinával, amint az teljesíti a szükséges tagsági kritériumokat, ezzel hivatalosan elismerve a tagjelölti státusz 2022-es megadása óta az ország által elért előrehaladást. Folytatódtak Montenegró és Szerbia csatlakozási tárgyalásai is az EU-val, amit a Bizottsággal folytatott politikai és technikai szintű párbeszéd kísér. Áprilisban az Európai Parlament hivatalosan jóváhagyta a Koszovóra (ez az elnevezés nem érinti a jogállással kapcsolatos álláspontokat, továbbá összhangban van az 1244/1999 sz. ENSZ BT-határozattal és a Nemzetközi Bíróságnak a koszovói függetlenségi nyilatkozatról szóló véleményével) vonatkozó vízumliberalizációt, amely 2024. január 1-jén lépett hatályba.

→
2023. október 6-án Várhelyi Olivér szomszédságpolitikáért és a bővítésért felelős európai biztos részt vett a berlini folyamat tiranai (Albánia) csúcstalálkozóján.

2023-ban az EU folytatta a 30 milliárd eurós nagyságrendű gazdaságélénkítési és beruházási terv végrehajtását, amelynek célja a Covid19-világjárvány utáni hosszú távú helyreállítás, a zöld és digitális átállás, valamint az EU-val való regionális együttműködés és konvergencia támogatása. Emellett az EU 450 millió eurót folyósított a nyugat-balkáni országok részére az energiaválságok kezelésére és az energiabiztonság növelésére elkülönített 1 milliárd eurós energetikai támogatási csomagból. Ezen túlmenően a Bizottság a Nyugat-Balkánra vonatkozó új növekedési terv révén igyekszik már az országok hivatalos csatlakozását megelőzően biztosítani egyes, az uniós tagsághoz kapcsolódó előnyöket. E terv középpontjában a gazdasági növekedés és a társadalmi-gazdasági konvergencia áll.

Négypilléres növekedési terv a Nyugat-Balkán számára

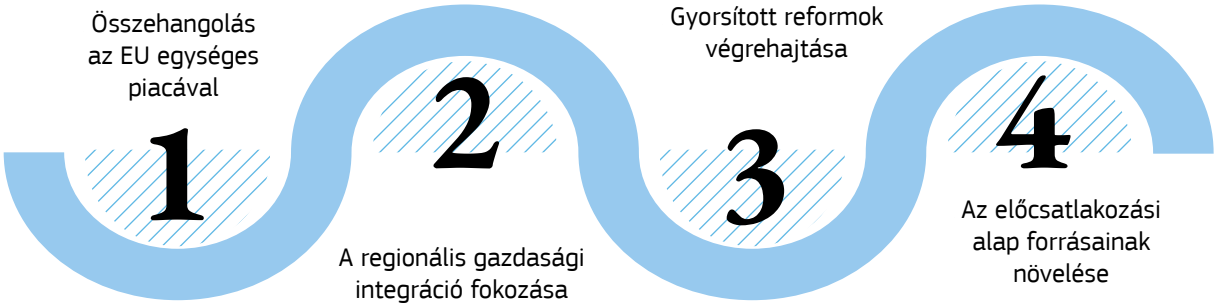

A berlini folyamat 2023. évi csúcstalálkozóján a nyugat-balkáni vezetők újból kinyilvánították eltökélt szándékukat, hogy a közös regionális piac révén előmozdítsák a régió gazdaságainak nagyobb fokú integrációját, ami egy lépés lehet az uniós integráció felé vezető úton. Egyúttal új gazdaságfejlesztési terveket fogadtak el, melyeknek részét képezik az infrastrukturális beruházások és a regionális piac bővítése is. A csúcstalálkozón kiemelték az oktatási eredményeket is, például az Európa Tanulmányok Szakkollégiumának új tiranai kampuszát, valamint az olyan környezetvédelmi kezdeményezéseket, mint a zöld menetrend. A találkozó rávilágított a regionális biztonság fontosságára is, a szervezett bűnözéssel és a kiberbiztonsági fenyegetésekkel szembeni együttműködés megerősítését szorgalmazva.

A december 13-án, Brüsszelben tartott EU–Nyugat-Balkán csúcstalálkozó megbeszéléseinek központi témái a következők voltak: a Nyugat-Balkán EU-hoz való közeledése és a fokozatos integráció felgyorsítása; a gazdasági fejlődés Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújának kontextusában; valamint a regionális biztonság és reziliencia megerősítése.

Májusban elnökválasztásra és parlamenti választásokra került sor Törökországban. Novemberben elkészült az EU és Törökország közötti kapcsolatokról szóló jelentés, amely felvázolja az együttműködés javításának módozatait. Az EU oktatási és egészségügyi szolgáltatásokkal, valamint határvédelmi segítségnyújtás formájában továbbra is támogatja a törökországi menekülteket és közösségeket.

Grúzia, Moldova és Ukrajna

Az idei, történelmi jelentőségű bővítési csomag részeként elsőként készült értékelés arról, hogy a felsorolt három ország mennyire képes teljesíteni az uniós tagsággal járó kötelezettségeket. Az elmúlt évben Grúzia, Moldova és Ukrajna egyaránt bizonyította az EU-hoz való csatlakozás iránti elkötelezettségét. A csatlakozáshoz vezető út az igazságszolgáltatási rendszerek célzott reformjain, a szervezett bűnözés elleni fellépésen, valamint a politikai környezet javítására irányuló folyamatos erőfeszítéseken keresztül vezet, melynek során külön hangsúlyt kell fektetni az oligarchia felszámolására és az emberi jogokra. A Bizottságnak a Moldovával és Ukrajnával folytatandó csatlakozási tárgyalások megkezdésére és Grúzia tagjelölti státuszának megadására vonatkozó ajánlása – és az Európai Tanács ezt szentesítő, történelmi jelentőségű döntése – elismerte ezen országoknak az uniós normákhoz való igazodás érdekében tett jelentős erőfeszítéseit.

Keleti partnerség

A keleti partnerség 2020 utáni menetrendje a rezilienciára, a helyreállításra és a reformokra összpontosított, valamint Grúzia, Moldova és Ukrajna uniós csatlakozási pályájával összhangban került végrehajtásra.

A keleti partnerség 17 milliárd eurós keretösszegű gazdaságélénkítési és beruházási terve az EU elsődleges eszköze a régió rezilienciájának megerősítésére, a Global Gateway stratégiához kapcsolódóan (lásd alább). 2023 végéig a program 8,6 milliárd euró összegű beruházást mozgósított, amelyből 5 milliárd euró az országspecifikus vezérprojektekre került elkülönítésre.

Az EU, tagállamai és partnerei fokozni fogják a keleti partnerség helyreállítási, rezilienciaépítési és reformmenetrendjének végrehajtására irányuló erőfeszítéseiket. Ez magában foglalja azt is, hogy kezelni kell az Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja által az egész régióra gyakorolt hatásokat. Az együttműködés több területre fog összpontosítani, köztük a konnektivitásra, a közlekedésre, az energiára, valamint a zöld és digitális átállásra, továbbá az emberi jogokra, a civil társadalomra, a jogállamiságra és a biztonsági kérdésekre. Miközben elutasít mindenfajta együttműködést a Lukasenka-rezsimmel, az EU továbbra is közvetlen támogatást nyújtott a belarusz népnek, 2020 és 2023 között 100 millió eurót mozgósítva e célra.

Az EU 2023-ban is folytatta az Örményország és Azerbajdzsán közötti tartós béke garantálására irányuló erőfeszítéseit, és növelte a régióba irányuló humanitárius segítségnyújtást, amely az év végéig a konfliktus 2020-as eszkalálódása óta több mint 25,8 millió eurót tett ki.

↑
Josep Borrell, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője és az Európai Bizottság Európa globális szerepének erősítéséért felelős alelnöke (elöl, középen) az ENSZ Biztonsági Tanácsának az Örményország és Azerbajdzsán közötti konfliktussal foglalkozó ülésén, New York, Egyesült Államok, 2023. szeptember 21.

Déli szomszédság

A déli szomszédságban a földközi-tengeri térségre vonatkozó regionális együttműködési terv menetrendje és pénzügyi stratégiája, illetve a 30 milliárd eurós gazdaságélénkítési és beruházási terv jó eredményeket ért el az olyan területeken, mint a gazdasági fejlődés, a kormányzás, a digitális átalakulás, az energetikai és az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliencia, valamint a migráció.

A júliusban megkötött EU–Tunézia egyetértési megállapodás a gazdasággal és kereskedelemmel, a zöld és energetikai átállással, az emberek közötti kapcsolatokkal, valamint a migrációval és a mobilitással kapcsolatos közös kihívásokra és jövőbeli lehetőségekre keres válaszokat.

Az EU emellett továbbra is támogatást nyújtott Libanon, Líbia, Szíria és Palesztina válság sújtotta lakosságának (ez utóbbi megnevezés nem értelmezhető a palesztin állam elismeréseként és nem érinti az egyes tagállamok e kérdésre vonatkozó álláspontjait). A Szíriáról rendezett júniusi brüsszeli konferencián az EU 3,8 milliárd euró összegű vissza nem térítendő támogatást ajánlott fel Szíriának és a szomszédos országoknak.

Pénzügyi támogatás a déli szomszédság számára

3,8 milliárd euró
összegű uniós támogatás a déli szomszédság számára a 2021 és 2023 közötti időszakban

660 millió euró
összegű vegyes (vissza nem térítendő) támogatás

Az uniós támogatások a partner független pénzügyi intézményeknek nyújtott vegyes, vissza nem térítendő támogatásokkal és garanciákkal együtt 23,8 milliárd euró összegű beruházást fognak mozgósítani.

Az EU 2023-as nyugat-balkáni és egyéb kiemelt szomszédsági projektjei

A projekteket az országokkal egyeztetett gazdasági és beruházási tervek keretében hajtják végre.

Regionális projektek – Nyugat-Balkán
A transzbalkáni villamosenergia-folyosó 400 kilovoltos összeköttetést létesít Bosznia-Hercegovina, Montenegró és Szerbia átviteli rendszerei, valamint Horvátország, Olaszország, Magyarország és Románia átviteli rendszerei között.

Regionális projektek – Déli szomszédság – „Medusa" kábel
A Földközi-tengerben futó „Medusa" tenger alatti optikai kábel össze fogja kötni az észak-afrikai országokat az európai országokkal annak érdekében, hogy gyorsabb internet-hozzáférés álljon rendelkezésre az észak-afrikai egyetemeken.

Regionális projektek – Kelet-Európa
A fekete-tengeri digitális konnektivitási tenger alatti kábel elő fogja mozdítani a digitális transzformációt, illetve növelni fogja a régió digitális rezilienciáját.

Észak-Macedónia
A VIII. vasúti közlekedési folyosó összeköttetést fog teremteni Észak-Macedónia és a bolgár határ között.

Grúzia
A Fekete-tenger alatti elektromos összekötő vezeték lehetővé fogja tenni zöld energia exportálását a Dél-Kaukázusból az EU-ba.

Marokkó
- Rabat, Salé és Témara városok agglomerációjának villamoshálózata 37 kilométerrel bővül.
- P2X hidrogénerőműre vonatkozó pályázati felhívás.

Tunézia
Az ELMED megépítése, amely az első tenger alatti nagyfeszültségű elektromos összekötő vezeték Olaszország és Tunézia között.

Izrael
Az „EuroAsia" rendszerösszekötő tenger alatti elektromos vezeték össze fogja kötni Görögországot, Ciprust és Izraelt.

Egyiptom
- GREGY, a Földközi-tenger keleti térségében kiépülő, Európát és Afrikát összekötő nagyfeszültségű elektromos vezeték, mely Egyiptom és Görögország között fut.
- Az alexandriai körzeti irányítóközpont korszerűsítése.
- Metanol előállítása zöld hajózás céljára.

Jordánia
- A víz sótalanítására és Akaba és Ammán városok közötti szállítására irányuló projekt.
- Az „As-Salt" szennyvíztisztító telep renoválása és korszerűsítése; biogázüzem építése.

Nemzetközi partnerségek és a Global Gateway

2023-ban az EU jelentős eredményeket ért el a Global Gateway kezdeményezés terén, amelynek célja a globális beruházási szakadékok áthidalása, illetve a zöld és digitális átállás globális szintű támogatása. Az év során közel 90 új vezérprojekt indult el Afrikában, Latin-Amerikában és a Karib-térségben, Ázsiában és a csendes-óceáni térségben, a Nyugat-Balkánon, valamint a keleti és déli szomszédságban. Ezek a projektek különböző ágazatokat fognak át, például a stratégiai közlekedési útvonalakat, a megújuló energiát, a tenger alatti kábeleket, a kritikus fontosságú nyersanyagokat, vagy éppen a tanárképzést és az oltóanyaggyártást.

October 25–26-án az első Global Gateway fórumon az EU és a partnerországok vezetői, illetve a vállalkozások, a civil társadalom, az agytrösztök, a pénzügyi intézmények és a nemzetközi szervezetek képviselői tanácskoztak a Global Gateway stratégia végrehajtásának felgyorsításáról. A résztvevők mindössze két nap alatt mintegy 3 milliárd euró értékű megállapodást írtak alá. Az EU kötelezettséget vállalt arra, hogy 2027-ig 300 milliárd eurót mozgósít a stratégia keretében.

↑
Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke (jobbra) és Sejk Haszina, Banglades miniszterelnöke (balra) a Global Gateway Fórumon, Brüsszel, Belgium, 2023. október 25.

Az EU és a Latin-amerikai és Karibi Államok Közössége nyolc év kihagyás után tartott első csúcstalálkozóján jóváhagyta az EU–Latin-Amerika és Karib-térség Global Gateway beruházási menetrendet. Ez a program az elkövetkező években várhatóan több mint 45 milliárd eurót fog mozgósítani. 2023-ban az EU különböző kétoldalú stratégiai partnerségeket is kötött a régió partnerországaival az energetika és a kritikus fontosságú nyersanyagok terén folytatandó együttműködés elmélyítése céljából. A digitális és űrpolitikai együttműködés jegyében létrejött az EU–Latin-Amerika és Karib-térség digitális szövetség. Emellett az éghajlati válságra adott válaszként az EU 33 latin-amerikai és karibi országra is kiterjesztette Euroclima elnevezésű vezérprogramját.

Az EU–Latin-Amerika és a Karib-térség Global Gateway beruházási menetrendje

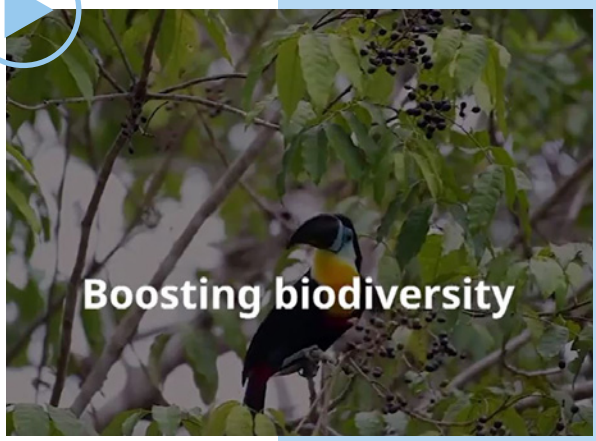

Az EU és tagállamai **több mint 45 milliárd eurót** különítettek el a Latin-Amerikával és a karibi térséggel kötött megerősített partnerség 2027-ig történő támogatására. Várhatóan más országok, továbbá a magánszféra és finanszírozási intézmények is hozzá fognak járulni a partnerség támogatásához.

A program több mint 130 projektet foglal magában, melyek célja minőségi beruházások előmozdítása Latin-Amerika és a karibi térség országaiban.

A projektek megvalósítására az „Európa együtt" kezdeményezések keretében kerül sor, az EU és tagállamai, a fejlesztésfinanszírozási intézmények, köztük az Európai Beruházási Bank (EBB), az exporthitel-ügynökségek, illetve minden más, állami támogatási forrásokat kezelő pénzintézet és a magánszektor közötti együttműködésben.

↑
VIDEÓ: Global Gateway: az Amazonia+ program elindítása.

A menetrend a következő fő pillérekre épül:

- méltányos és zöld átállás
- inkluzív digitális átalakulás
- humán fejlődés
- egészségügyi reziliencia és oltóanyagok

Az EU az év során hasonlóképpen tovább erősítette kapcsolatait az ázsiai és csendes-óceáni térséggel. 2022-ben bejelentette, hogy a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének tagországaival együtt 10 milliárd euró nagyságrendű beruházást tervez mozgósítani a Global Gateway projektekre. Ennek részeként 2023-ban Föld-megfigyelési programot indított az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, az élelmezésbiztonság garantálása és a katasztrófákra való reagálás támogatása céljából. Emellett az EU több új partnerséget is kezdeményezett a fenntartható energia- és természetierőforrás-gazdálkodás jegyében. Az Európa és Közép-Ázsia közötti fenntartható konnektivitás javítása érdekében feltérképezte a két régió közötti közlekedési összeköttetéseket és az ebből fakadó beruházási lehetőségeket.

→
Jutta Urpilainen nemzetközi partnerségekért felelős európai biztos (jobbról a második) a Szamoai Megállapodás aláírásakor, Apia, Szamoa, 2023. november 15.

Új partnerség jött létre az EU és a 79 nemzetet tömörítő Afrikai, Karibi és Csendes-óceáni Államok Szervezete között. November 15-én a felek aláírták a Cotonoui Megállapodás helyébe lépő Szamoai Megállapodást. Az új megállapodás középpontjában a globális kihívások – köztük az éghajlatváltozás, az emberi jogi és egészségügyi problémák – megoldására irányuló közös erőfeszítések állnak. Rendeltetése, hogy a következő 20 évre keretbe fogja az EU és a szervezet közötti kapcsolatokat.

Az EU újabb lépéseket tett a 150 milliárd eurós keretösszegű Afrika–Európa Global Gateway beruházási csomag végrehajtása terén, amely új (az EU és a tagállamok által közösen végrehajtott) „Európa együtt" kezdeményezéseket is magában foglal, például az egészségügy, a digitális technológiák, a zöld energia, az oktatás és a közlekedés terén.

2023-as „Európa együtt" kezdeményezések

Az EU és Namíbia között létrejött, fenntartható nyersanyag-értékláncokkal és megújuló hidrogénnel kapcsolatos stratégiai partnerség ütemtervének megvalósítása 2023 októberében vette kezdetét. Ezzel párhuzamosan az EU hasonló partnerségi megállapodásokat írt alá a Kongói Demokratikus Köztársasággal és Zambiával.

Dél-Afrikában megkezdődött az oltóanyaggyártás, Ghánában, Ruandában és Szenegálban pedig folyik az oltóanyag-előállító létesítmények kiépítése.

Az EU és tagállamai fokozott támogatást nyújtanak a tiszta energia előállításához Afrikában, aminek köszönhetően létrejött például a Szenegállal kötött „Igazságos energetikai átmenet" partnerség, valamint átadásra került a nigeri Gorou Banda naperőmű.

Emellett 2023 januárjában az EU és tagállamai 100 millió euró összegű hozzájárulással regionális tanári kezdeményezést indítottak a mindenki számára elérhető minőségi oktatás támogatása érdekében.

←
Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke (balra) Kigaliban (Ruanda), ahol a BioNtech Africa nyitóünnepségén mondott beszédet, Paul Kagame, Ruanda elnökének (jobbra) társaságában, 2023. december 18.

←
Az Unió finanszírozza a Kamerunt Csáddal összekötő híd építését a Logone folyón. Eddig a közlekedés és kereskedelem hagyományos fakenuk segítségével zajlott, ezek szállították az árukat és az embereket is. Yagoua, Kamerun, 2023. április 5.

Az egyenlőtlenségi mutató bevezetésével az EU 2023-ban konkrét lépést tett az egyenlőtlenség leküzdése felé. Ez az eszköz segít értékelni, hogy az egyes intézkedések csökkentik-e az egyenlőtlenségeket, és kielégítik-e a társadalom alsó 40%-ának szükségleteit.

Az EU és tagállamai együttesen továbbra is a legjelentősebb fejlesztési segélynyújtók a világon: 2022-ben (az utolsó évben, amelyre vonatkozóan rendelkezésre állnak adatok) 92,8 milliárd euró összegű segélyt bocsátottak rendelkezésre, a globális segélyezési volumen 43%-át téve ki.

Humanitárius segítségnyújtás és polgári védelem

Humanitárius segítségnyújtás

A humanitárius segítségnyújtás életeket ment, védi az emberi méltóságot, és erősíti a globális szolidaritást a válságok és vészhelyzetek során. Az EU egésze a világ egyik legjelentősebb humanitárius segítségnyújtója. A 2023-ban rendelkezésre álló 2,4 milliárd eurós keretösszegből nemcsak az új vészhelyzeteket, hanem az elfelejtett válságokat is igyekezett enyhíteni.

A fegyveres konfliktusok, a gazdasági sokkok, a szélsőséges időjárás és a világjárvány nyomán az élelmiszer-ellátás bizonytalansága rekordszintet ért el. Oroszország Ukrajna ellen indított jogellenes inváziója tovább növelte az élelmiszer-, energia- és műtrágyaárakat, és zavarokat okozott az ellátási láncokban. 2023-ban az EU több mint 668 millió eurót különített el humanitárius élelmezési segélyekre. E támogatás révén az EU arra törekszik, hogy biztonságos és tápláló élelmiszerekhez juttassa a válság sújtotta régiók éhség által fenyegetett, legkiszolgáltatottabb népességeit.

A szíriai válság elmúlt 12 éve során az EU és tagállamai széles körű, összesen 30 milliárd euró összegű támogatást nyújtottak a szír népnek. A humanitárius, fejlesztési, gazdasági és stabilizációs segélyeket is magában foglaló humanitárius segítségnyújtásra 2023-ban az EU további 170 millió eurót különített el.

2023 februárjában súlyos, 7,8-as erősségű földrengés sújtotta Szíriát és Törökországot. Ez a földrengés az elmúlt évszázad egyik legsúlyosabb ilyen katasztrófája volt a térségben. Az ezt követő utórengések még további pusztítást okoztak.

↑
Az uniós finanszírozásnak és a partnerszervezeteknek köszönhetően higiéniai segélyt nyújtanak a földrengés által sújtott lakosságnak, akik jelenleg sátrakban élnek, Törökország, 2023. augusztus 23.

Az EU azonnal reagált: 30 kutató-mentő csapatot küldött Törökországba, humanitárius segítséget mozgósított mindkét ország számára, és március 20-án összehívta az „Együtt Törökország és Szíria lakosságáért” elnevezésű nemzetközi adományozói konferenciát. E konferencia során a nemzetközi közösség 7 milliárd eurót ajánlott fel az érintett törökországi régiók humanitárius szükségleteire és újjáépítésének támogatására, valamint a Szíriának nyújtandó humanitárius segélyre, illetve korai helyreállítási és rezilienciaépítési támogatásra. E felajánláshoz az uniós költségvetés 1,1 milliárd euróval járult hozzá, melyből 2023-ban 400 millió eurót az Európai Unió Szolidaritási Alapja biztosított.

Szeptemberben 6,8-as erősségű földrengés rázta meg Marokkót. Az EU haladéktalanul mozgósított 1 millió eurót a sürgősségi forrásokból, humanitárius és logisztikai szakértőket küldött a térségbe, és készen állt arra, hogy szükség esetén további támogatást nyújtson.

Miközben világszerte egyértelműen növekszik a humanitárius segítségnyújtás iránti igény, az EU fokozottan síkra szállt a globális adományozói bázis bővítése, illetve a források és a szükségletek közötti növekvő szakadék megszüntetése érdekében, mely utóbbi 2023-ban első ízben meghaladta a közel 40 milliárd eurót. A téma a márciusban, Brüsszelben megrendezett éves európai humanitárius fórumnak is a középpontjában állt. Azzal a céllal, hogy fenntartható megoldásokat találjanak a humanitárius szükségletekre, az uniós külügyminiszterek megbeszélést folytattak arról, hogyan lehetne a fejlesztési és éghajlatpolitikai alapokat a szükségletek kiváltó okainak kezelésére használni. A megbeszélések során a miniszterek ösztönzést kaptak kötelezettségvállalásaik növelésére.

A finanszírozás mellett az EU saját kapacitásait is rendelkezésre bocsátotta, hogy kiegészítse a humanitárius partnerszervezetek erőfeszítéseit. Az európai humanitárius reagálási kapacitás révén az év során az EU közvetlen logisztikai támogatást is nyújtott, elsősorban a Közel-Keleten. Ennek részeként az EU saját készleteiből életmentő eszközöket osztott szét, valamint uniós humanitárius légihíd-műveleteket szervezett, hogy eljuttassa a segélyszállítmányokat a partnerszervezeteknek.

Ugyanígy járt el az áprilisban Szudánban kirobbant konfliktusra reagálva is, életmentő eszközöket juttatva el a szudáni konfliktus által érintett lakosságnak és a Csádban befogadott menekülteknek. Hasonló légihíd létesült a Kongói Demokratikus Köztársaság keleti részével is a helyi konfliktus további eszkalálódását követően, és továbbra is számos járat szállított sürgősségi segélyt Afganisztán lakosságának, amely a világ legnagyobb humanitárius válságával néz szembe.

2023 márciusában az EU szolidaritási konferenciát szervezett a Venezuelából származó migránsok és menekültek megsegítésére, amelyen 815 millió eurónyi adomány gyűlt össze, és amely rávilágított erre az elfelejtett humanitárius válságra. További adományozói rendezvények kerültek megszervezésre a jemeni nép, valamint az Afrika szarván és a Száhel-övezetben található válságövezetek támogatására.

Mali lakosságának több mint a fele 18 év alatti személy. Mintegy egyharmaduk fegyveres konfliktus sújtotta területen él. Az EU tevékenyen fellép e gyermekek védelmében, gyorsan reagál az új kényszerű migrációkra, és gondoskodik arról, hogy oktatásuk megszakítás nélkül folytatódjon.

→
A lakóhelyüket elhagyni kényszerült mali gyermekek szabadidős tevékenységeit kis csoportokban szervezik meg a biztonság garantálása és az otthonosság érzésének erősítése érdekében. Ez a megközelítés megkönnyíti, hogy felismerjék, melyik gyerek szorul további támogatásra. A kiszolgáltatott gyermekek így sajátos szükségleteikhez igazított pszichoszociális támogatásban és segítségnyújtásban részesülhetnek. 2023. április 11.

Katasztrófareagálás és -megelőzés, katasztrófavédelmi felkészültség

A 2001 októberében létrehozott uniós polgári védelmi mechanizmus képezi a tagállamok és 10 másik részt vevő állam közötti együttműködés és szolidaritás gerincét ember okozta vagy természeti katasztrófák esetén. Ha egy vészhelyzet meghaladja egy európai vagy Európán kívüli ország reagálási képességeit, az segítséget kérhet a mechanizmuson keresztül.

Moldova és Ukrajna 2023-as csatlakozásával a mechanizmus immár 37 tagországban erősíti a kollektív katasztrófamegelőzést, -felkészültséget és -reagálást Európában.

Az EU kulcsszerepet tölt be a kollektív katasztrófaelhárítás koordinálásában és finanszírozásában az EU-n belül és világszerte. 2023-ban jelentősen megugrott a mechanizmuson keresztüli segítségnyújtás iránti igény: Európa-szerte és Európán kívül 66 alkalommal aktiválták a mechanizmust természeti vagy ember által előidézett válságokra válaszul. Ilyen válság volt az Ukrajnában zajló háború, a Szíriában és Törökországban bekövetkezett súlyos földrengés, a Kanadában és Görögországban pusztító erdőtüzek, valamint az Olaszországban, Líbiában és Szlovéniában bekövetkezett példátlanul súlyos áradások.

Az EU tovább bővítette a stratégiai rescEU-tartalékokat, amelyek végső eszközként szolgálhatnak a tagállamok képességeit meghaladó súlyos vészhelyzetekre. Ennek részeként az EU saját menedékhely-tartalékkapacitást épített ki, amely több ország területén több ezer ember befogadására alkalmas. Megkezdte egy rescEU sürgősségi segélyszolgálati csoport felállítását is, létrehozva az első páneurópai tábori kórházat. Több tagállam kapott uniós forrásokat a rescEU első vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris stratégiai tartalékának, illetve – generátorokat és egyéb berendezéseket magába foglaló – vészhelyzeti tartalék-energiarendszerének kialakításához.

Az EU támogatja a kormányokat, szervezeteket és közösségeket a katasztrófák megelőzésében, valamint a rájuk való felkészülésben és reagálásban. E céljaik eléréséhez a közösségek rendelkezésére bocsátja korai előrejelző rendszereit, illetve szaktanácsadást és veszélyhelyzet-reagálási képzéseket biztosít számukra, valamint támogatja a segélyszállítmányok készletezését.

E kontextusban az EU ismételten elkötelezte magát az ENSZ sendai katasztrófakockázat-csökkentési kerete mellett. Emellett a katasztrófákra való felkészültség és a kockázatkezelés terén folytatott együttműködésről szóló egyetértési megállapodás keretében támogatást nyújt Latin-Amerikának és a Karib-térségnek is. Mivel Európában romlott a kockázati helyzet, az EU 2023-ban öt katasztrófavédelmi rezilienciacélt tűzött maga elé. Ezek a célok segíthetik Európa-szerte a közösségeket a jövőbeli súlyos katasztrófák előrejelzésében, megelőzésében, a rájuk való felkészülésben és reagálásban. Összekapcsolják a konkrét katasztrófa-forgatókönyveket és a reagálási képességeket, és a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség kézzelfogható és hatékony megerősítését szolgálják.

→
A Rodosz szigetén (Görögország) dolgozó román tűzoltók a lángokból kimentett nyulakat itatják. Amikor természetes élőhelyükön tűz üt ki, a tehetetlen állatok gyakran magukra maradnak, és nem tudnak elmenekülni. 2023. július.

Öt uniós katasztrófavédelmi rezilienciacél

Előrejelzés

Hatékonyabb kockázatértékelés

Felkészülés

Fokozott tudatosság és felkészültség a lakosság körében

Riasztás

Hatékonyabb korai előrejelző rendszerek

Reagálás

Az uniós polgári védelmi mechanizmus megerősítése

Biztonság

Megfelelően koordinált válaszlépések vészhelyzet esetén Európa-szerte

Kereskedelmi megállapodások

Az EU a világ számos országával és a nemzetközi szervezetekkel együttműködve munkálkodik a kereskedelem és a gazdasági jólét előmozdításán, egyúttal garantálva azt, hogy a technológia a társadalom szolgálatába álljon és tiszteletben tartsa a közös demokratikus értékeket.

Júniusban a Bizottság és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője, Josep Borrell, ismertették az európai gazdasági biztonsági stratégiát, amely az erősebb és reziliensebb uniós gazdaság átfogó koncepcióját foglalja össze. Ennek értelmében az EU növelni fogja ipari bázisát, jobban védi létfontosságú gazdasági érdekeit, és előmozdítja a nem uniós országok széles körével való együttműködést a globális gazdasági biztonság fokozása érdekében.

2023-ban az EU jó eredményeket ért el számos szabadkereskedelmi megállapodás tekintetében. Aláírta és elfogadta az Új-Zélanddal 2022-ben megkötött megállapodást. Szintén sor került az EU–Chile megállapodás aláírására, megnyitva az utat a hivatalos elfogadás előtt.

Lezárultak a tárgyalások és a felek aláírták az EU–Kenya gazdasági partnerségi megállapodást, amely az EU és egy fejlődő ország között létrejött valaha volt legambiciózusabb fenntarthatósági megállapodás. Folytatódtak a fenntartható beruházások megkönnyítéséről szóló EU–Angola megállapodással kapcsolatos tárgyalások is, amelyek kapcsán a Bizottság a Tanács elé terjesztette a megállapodás megkötésére és aláírására irányuló javaslatát.

Szintén folytatódtak az Ausztráliával, Indiával és Indonéziával kötendő kereskedelmi megállapodásokra irányuló tárgyalások csakúgy, mint az EU–Mercosur kereskedelmi megállapodással kapcsolatos technikai és jogi egyeztetések. Újraindultak a Thaiföldd el folytatott tárgyalások is.

A júniusi EU–Japán magas szintű gazdasági párbeszéd és a júliusi EU–Japán csúcstalálkozó nyomán a két fél az EU–Japán gazdasági partnerségi megállapodás keretében további együttműködés mellett kötelezte el magát. Ennek részeként a felek megállapodtak a gazdasági biztonságról szóló tárgyalások kiszélesítéséről és bizonyos digitális kereskedelmi elvek elfogadásáról.

Decemberben Pekingben megrendezésre került a mérföldkőnek számító EU–Kína csúcstalálkozó, amely 2019 óta az első személyes csúcstalálkozó volt, és az EU és Kína közötti kapcsolatok elmélyítését tűzte ki célul. Kiemelt napirendi pontként szerepelt az EU és Kína közötti kereskedelmi hiány kiegyensúlyozása, a méltányos gazdasági partnerség előmozdítása és a nemzetközi normák betartása.

A tárgyalások olyan kritikus globális problémákra is kitértek, mint Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja, a közel-keleti konfliktus, az éghajlatváltozás, az egészségügyi kihívások és a Kínán belüli emberi jogi kérdések. A csúcstalálkozón a felek kiemelték az együttműködés és a kölcsönös tisztelet fontosságát a globális ügyekben.

Az Egyesült Államokkal folytatódtak a fenntartható acélról és alumíniumról szóló globális megállapodás tárgyalásai, melynek célja a globális piacok kapacitásfeleslegének kezelése és a globális acélkereskedelem fenntarthatóbbá tétele. Az ez irányú erőfeszítések segítése céljából az Egyesült Államok és az EU megállapodott abban, hogy 2025. december 31-ig, illetve 2025. március 31-ig meghosszabbítják a bizonyos mennyiségű uniós acélra és alumíniumra kivetett amerikai vámok, illetve az USA-ból származó árukra kivetett uniós kiegyenlítő vámok felfüggesztését. Tárgyalások kezdődtek az Egyesült Államokkal a kritikus fontosságú ásványokról szóló megállapodásról is, amelynek értelmében az EU-ban gyártott elektromos járművek és alkatrészek részesülhetnének bizonyos, az infláció csökkentéséről szóló egyesült államokbeli jogszabály szerinti adójóváírásokból.

Az EU és az Egyesült Államok tovább fejlesztették digitális és kereskedelmi kapcsolataikat is az EU–USA Kereskedelmi és Technológiai Tanács keretében, amely májusban tartotta negyedik miniszteri szintű találkozóját. Az EU–USA Tanács sikerén felbátorodva az EU és India májusban megtartotta az EU–India Kereskedelmi és Technológiai Tanács első miniszteri szintű ülését, miután februárban létrejött az új testület. Az ülés során a két fél megállapodott abban, hogy elmélyítik együttműködésüket három kulcsfontosságú területen: a technológia, a tiszta energia és a kereskedelem terén.

Uniós kereskedelmi megállapodások 2023-ban

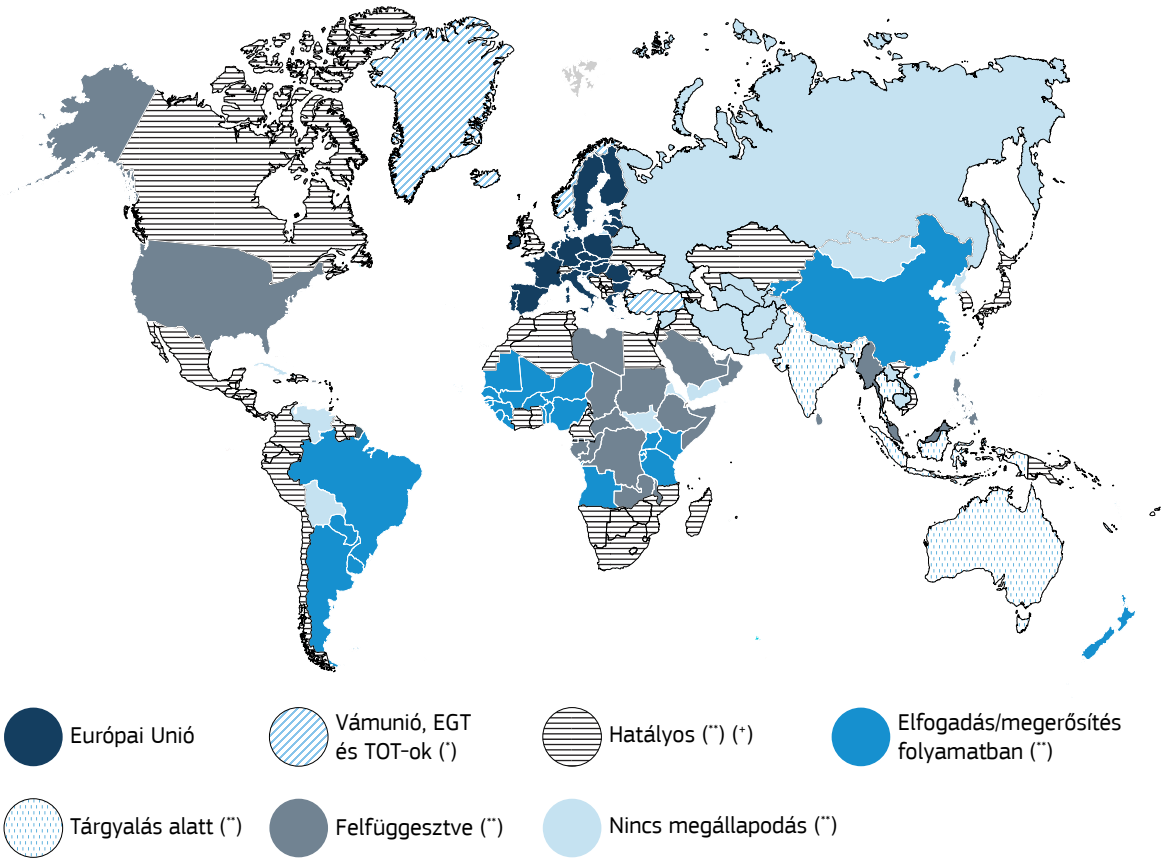

(*) Európai Gazdasági Térség, tengerentúli országok és területek.

(**) Szabadkereskedelmi megállapodás, mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodás, beruházási megállapodás, megerősített partnerségi és együttműködési megállapodás, preferenciális elemeket tartalmazó partnerségi és együttműködési megállapodás.

(+) A Tunéziával, valamint a Kelet- és Dél-Afrikával kötött megállapodások aktualizálása folyamatban van; a Chilével és Mexikóval kötött aktualizált megállapodások megerősítésre várnak; a Grúziával kötött mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodás Abháziában és Dél-Oszétiában nem alkalmazandó.

A Windsori Keretmegállapodás fontos mérföldkő az EU és az Egyesült Királyság közötti kapcsolatokban. E keretmegállapodás végleges megoldásokat kínál az Írországról/Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv végrehajtásával kapcsolatos problémákra (amely a kilépésről rendelkező megállapodás szerves részét képezi); újból megerősíti mind az EU, mind az Egyesült Királyság maradéktalan elkötelezettségét a nagypénteki (belfasti) megállapodás mellett; valamint megkönnyíti az Észak-Írország és Nagy-Britannia közötti kereskedelmet, egyúttal védve az EU egységes piacát. Mindkét fél elkötelezett a keretmegállapodás valamennyi elemének teljes körű és időben történő végrehajtása iránt.

2023-ban tovább alakult a két fél kereskedelmi és együttműködési megállapodása, amely megkönnyíti együttműködésüket a kereskedelem, a közlekedés, az energia és a biztonság terén, továbbá számos más területen, például a kiberbiztonság és a pénzügyi szolgáltatások kérdésében. Az Egyesült Királyság és az EU megállapodásra jutott arról, hogy az előbbi részt vesz a Horizont Európa programban, az EU kutatási és innovációs programjában, valamint az EU világszinten vezető Föld-megfigyelési programjában, a Kopernikusz programban.

A ciprusi rendezési folyamat uniós támogatásának köszönhetően a török és görög közösség közötti zöld vonalon zajló kereskedelem 2023-ban 16 millió eurós rekordösszeget ért el. Ez a kereskedelmi kapcsolat erősíti a két közösség közötti bizalmat, és segíti Ciprus gazdaságát. E növekedés további támogatása érdekében októberben uniós forrásokból egyablakos ügyintézési pont nyílt, amely tanácsokkal látja el a helyi kereskedőket.

Az EU több digitális partnerséget is kezdeményezett, hogy megerősítse kötelékeit a hasonlóan gondolkodó partnerekkel, köztük Kanadával és az indiai–csendes-óceáni térség olyan országaival, mint Szingapúr és Dél-Korea. A cél az együttműködés fokozása a biztonságos és védett digitális tér és a reziliens digitális átalakulás megvalósítása érdekében. Az EU és Japán közötti stratégiai partnerség is tovább bővült, melynek keretében a két fél megállapodásokat írt alá a digitális infrastruktúra, a félvezetők és a nyersanyagellátási láncok terén folytatott együttműködés fokozásáról.

Az EU további céljai közé tartozik az, hogy megerősítse kapcsolatait a világ vezető tudományos közösségeivel. Új-Zéland 2023-ban csatlakozott a Horizont Európához, az EU első távoli partnereként új távlatokat nyitva ezzel a kezdeményezés számára. Kanada részvétele tovább bővíti ezt a nemzetközi tudományos szövetséget.

↑
Margrethe Vestager, az Európai Bizottság digitális korra felkészült Európáért felelős ügyvezető alelnöke és versenypolitikáért felelős európai biztos (jobbról a második) és Valdis Dombrovskis, az Európai Bizottság emberközpontú gazdaságért felelős ügyvezető alelnöke és kereskedelempolitikáért felelős európai biztos (jobbról a harmadik) az EU–India Kereskedelmi és Technológiai Tanács ülésén, Brüsszel, Belgium, 2023. május 16.

9. Intézményi fejlemények és a demokrácia megerősítése

Bevezetés

2023-ban az Európai Unió intézményei és szervei egymással együttműködve azon dolgoztak, hogy érvényre juttassák az EU közös érdekeit, és eredményeket érjenek el polgárai számára. Folytatódtak az uniós jogalkotási folyamat javítására és a közigazgatás reformjára irányuló erőfeszítések annak érdekében, hogy azok jobban fel legyenek készülve a változó világ lehetőségeire és kihívásaira. Az összes uniós intézmény és tagállam közös célkitűzése és felelőssége, hogy az uniós szabályok javítása révén kedvezőbb eredményekkel szolgálhassanak a polgároknak. Ez magában foglalja a polgárok demokratikus folyamatban való aktív részvételének elősegítését is.

↑
Balról jobbra: Charles Michel, az Európai Tanács elnöke, Jessika Roswall uniós ügyekért felelős svéd miniszter, Sirin Ebádi iráni ügyvéd és író, Roberta Metsola, az Európai Parlament elnöke, Samantha Cristoforetti olasz űrhajós és Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke a nemzetközi nőnap ünneplésén az Európai Parlamentben, Strasbourg, Franciaország, 2023. március 15.

Közös munka

Az EU intézményi felépítése egyedülálló, döntéshozatali rendszere pedig folyamatosan fejlődik. Főszabályként az Európai Bizottság terjeszti elő az új jogszabályokat, amelyeket az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa társjogalkotóként fogad el. Ezt követően a tagállamok végrehajtják a jogszabályokat, a Bizottság pedig gondoskodik róla, hogy azokat megfelelően alkalmazzák. Az említett intézmények munkáját további intézmények és szervek egészítik ki. 2023-ban az uniós intézmények előrelépést értek el számos kulcsfontosságú jogalkotási kezdeményezés terén, és fokozták az EU átláthatóbbá, elszámoltathatóbbá és hatékonyabbá tételére irányuló erőfeszítéseket. Szem előtt tartva az „Úton a reziliensebb, versenyképesebb és fenntarthatóbb Európa megteremtése felé" című bizottsági közleményt, az uniós vezetők októberben Granadában (Spanyolország) találkoztak, hogy vitát indítsanak az Európai Unió következő évekre vonatkozó általános politikai irányvonalainak és prioritásainak meghatározása céljából.

Az Európai Unió Tanácsának elnökségét hathavonta más uniós tagállam látja el. 2023-ban először Svédország, majd Spanyolország töltötte be az elnökséget.

↑
Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke, a svéd delegáció tagjai és az Európai Bizottság testületének tagjai az Európai Unió Tanácsa svéd elnökségének bemutatkozó ülésén, Kiruna, Svédország, 2023. január 12.

A jogalkotási kezdeményezések terén elért eredmények

2023-ban az uniós társjogalkotók több fontos kezdeményezés tekintetében is előrelépést tettek.

Az Ukrajnával való szolidaritás és a katonai támogatás terén (lásd az 1. fejezetet) a Parlament és a Tanács politikai megállapodásra jutott a lőszergyártás támogatásáról szóló jogszabályról, amely 500 millió eurót mozgósított lőszerek és rakéták gyártására. Új intézkedésekről is megállapodtak annak érdekében, hogy haladéktalanul bővítsék az uniós védelmi ipar lőszergyártási kapacitását (az európai védelmi ipar együttműködésen alapuló beszerzés keretében történő megerősítését szolgáló eszköz – lásd a 8. fejezetet). Tekintettel Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújának folytatódására, a Tanács jóváhagyta a gazdasági és egyedi korlátozó intézkedések (szankciók) tizenegyedik és tizenkettedik csomagját.

A gazdaság és az EU versenyképességének megerősítése terén előrelépést jelentett, hogy a társjogalkotók között megállapodás született több fontos javaslatról, például a zöldkötvényekről szóló uniós rendelettől, a banki csomagról és a központi értéktárakról szóló rendeletről, valamint a kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló, korszakalkotónak számító jogszabályról (lásd a 2. fejezetet). Emellett a Tanács közös álláspontot fogadott el az uniós gazdasági kormányzási szabályok reformjára irányuló bizottsági javaslatról.

↑
Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke és az Európai Bizottság testületének tagjai az Európai Unió Tanácsa spanyol elnökségének bemutatkozó ülésén, Madrid, Spanyolország, 2023. július 3.

Ami a zöld menetrendet illeti, a Parlament és a Tanács kulcsfontosságú jogszabályokat fogadott el a 2030-ra kitűzött éghajlat-politikai célok elérése érdekében. Ezek közé tartoznak a végsőenergia-fogyasztás csökkentésére és a megújuló energiaforrások uniós energiaszerkezeten belüli részarányának növelésére vonatkozó új szabályok (lásd a 3. és 4. fejezetet).

A digitális átállás vonatkozásában a Parlament és a Tanács új szabályokat fogadott el az európai félvezető-ágazat megerősítése érdekében (a csipekről szóló jogszabály), amelyek megerősítik az EU technológiai szuverenitását. A társjogalkotók elfogadták emellett az adatokhoz való méltányos hozzáférést biztosító adatmegosztási jogszabályt, és politikai megállapodásra jutottak a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabályról, amely a mesterséges intelligencia biztonságos, mindenki javát szolgáló felhasználását kívánja előmozdítani az EU-ban (lásd az 5. fejezetet).

A Parlament és a Tanács közötti egyeztetések eredményeként politikai megállapodás jött létre az új migrációs és menekültügyi paktumról (lásd a 7. fejezetet) és a politikai reklám átláthatóságáról (lásd alább). Előrelépés történt a platform-munkavállalók munkakörülményeinek javításáról szóló irányelv (6. fejezet) tekintetében is. Ezenkívül a schengeni térséget illetően a Tanács egyhangúlag megállapodott a Bulgáriával és Romániával közös légi és tengeri határokon végzett belső határellenőrzések megszüntetéséről (lásd a 7. fejezetet).

Emellett a költségvetési rendelet célzott felülvizsgálatára vonatkozó politikai megállapodás jelentős lépést jelent az uniós költségvetés védelme (lásd a 2. fejezetet), az átláthatóság fokozása, a válságkezelés javítása és a tagállamokra nehezedő adminisztratív terhek csökkentése terén.

Az uniós szabályok alkalmazásának biztosítása

Az uniós jogot mindenhol teljeskörűen végre kell hajtani és helyesen kell alkalmazni annak érdekében, hogy az emberek és a vállalkozások teljes mértékben élvezhessék az ebből eredő előnyöket. Ennek biztosítása érdekében a Bizottság 2023-ban több mint 500 új kötelezettségszegési eljárást indított, vagy azért, mert a tagállamok nem ültették át időben az uniós irányelveket a nemzeti jogba, vagy azért, mert nem alkalmazták megfelelően az uniós szabályokat, vagy azért, mert nemzeti szabályaik nem feleltek meg teljes mértékben az uniós jognak.

Másfelől az év során 1000 kötelezettségszegési eljárást le lehetett zárni, mivel a tagállamok biztosították az uniós szabályoknak való megfelelést. Ez olyan konkrét előnyökkel fog járni, mint például a digitális egységes piacon érvényesíthető jogok megerősítése, az energiahatékonyság javítása, a környezetvédelem fokozása, jobb pénzügyi szolgáltatások és biztonságosabb közlekedés.

A Bizottság emellett tovább dolgozott azon, hogy a jogsértéseket meg tudja előzni, például azáltal, hogy gyakorlati iránymutatások, találkozók, képzések és technikai segítségnyújtás révén korai támogatást nyújtott a tagállamoknak az uniós jog végrehajtásához.

Aktív intézményközi együttműködés

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) és a Régiók Európai Bizottsága fontos és releváns hozzájárulást nyújtott a Parlamentnek, a Tanácsnak és a Bizottságnak, és határozottan elkötelezte magát Ukrajna támogatása mellett. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság folytatta a bővítési országok tagjelöltjeinek kiválasztására irányuló kezdeményezését, amelynek célja, hogy bevonják az uniós tagjelölt országok civil társadalmi képviselőit az EGSZB napi tanácsadói munkájába.

A „Városok és Régiók Európai Szövetsége Ukrajna Újjáépítéséért" kezdeményezésének keretében a Régiók Európai Bizottsága kiemelte a decentralizáció és a helyi önkormányzás megerősítésének fontosságát Ukrajna helyreállítási és újjáépítési folyamatában.

A legtöbb tagállam nemzeti parlamentje továbbra is tevékenyen együttműködött az uniós intézményekkel, ellenőrizve, hogy a javasolt új jogszabályok tiszteletben tartják-e a szubszidiaritás elvét. A szubszidiaritás elve meghatározza, hogy milyen feltételek esetén jogosult az Unió fellépni a tagállamok helyett. E tekintetben a nemzeti parlamentek csak nagyon kevés esetben adtak hangot aggályoknak. Számos témában részt vettek a Bizottsággal folytatott írásbeli és szóbeli politikai párbeszédben, valamint az Európai Parlament által szervezett parlamentközi üléseken.

A többi intézmény és az európai ombudsman közötti kapcsolatok továbbra is jók és nagyon építő jellegűek voltak. A nyilvánossággal legközvetlenebb kapcsolatban álló intézményként továbbra is a Bizottság az ombudsman vizsgálatainak elsődleges címzettje. 2023-ban a Bizottság az ombudsman javaslatainak mintegy háromnegyedét végrehajtotta, és nagyon ritkán fordult elő hivatali visszásság.

Az EU pénzügyeinek őreként az Európai Számvevőszék számos pénzügyi és teljesítmény-ellenőrzést végzett, többek között olyan területeken, mint a világjárvány utáni helyreállítási alap, azaz a NextGenerationEU, az EU gazdasági versenyképessége, a biztonsági fenyegetésekkel szembeni reziliencia, az európai értékek tiszteletben tartása, az éghajlatváltozás és a csalás elleni küzdelem. A Számvevőszék fő ellenőrzött szerveként a Bizottság elfogadta a hozzá intézett ajánlások túlnyomó többségét annak biztosítása érdekében, hogy az uniós források beszedése és felhasználása megfeleljen a pénzügyi szabályoknak, és azok elérjék a kívánt eredményeket.

© Adobe Stock

Jó igazgatás

A közbizalom megerősítése

A jogállamiságon alapuló demokrácia fő jellemzői az átláthatóság, az integritás és az elszámoltathatóság. Ezek az alapelvek előmozdítják a jó kormányzást és erősítik a politikai döntéshozatali folyamatba vetett bizalmat. Emellett rendkívül fontos politikai eszközök a korrupció megelőzésében. Miután az előző év végén a korrupciós vádakat követően letartóztattak egy európai parlamenti képviselőt, a Parlament 2023-ban egy sor reformot hajtott végre, hogy megerősítse integritását, függetlenségét és elszámoltathatóságát, törekedve arra, hogy ezáltal megelőzze a munkájára irányuló külső beavatkozásokat.

Az uniós intézményekbe vetett közbizalom megerősítése érdekében a Bizottság júniusban javaslatot terjesztett elő egy intézményközi etikai testület létrehozása érdekében, hogy közös normákat határozzanak meg a tagok etikus magatartására, valamint kialakítsák az etikai követelményekkel kapcsolatos koordináció és eszmecsere hivatalos mechanizmusát. A Bizottság felkérte az összes uniós intézményt (a Parlamentet, az Európai Tanácsot, a Tanácsot, a Bíróságot, az Európai Központi Bankot és a Számvevőszéket, valamint az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot és a Régiók Európai Bizottságát), hogy kezdjék meg az egyeztetéseket, és megszervezte az első politikai és technikai üléseket egy esetleges megállapodásról.

Júniusban az Európai Központi Bank hivatalos megállapodást írt alá a Parlamenttel az elszámoltathatósági szabályokról. E tekintetben kulcsfontosságú a Központi Bank és a Parlament közötti párbeszéd. Lehetővé teszi a Központi Bank számára, hogy tevékenységeit és politikáit részletesen elmagyarázza az uniós polgárok választott képviselőinek, és meghallgassa aggályaikat. Ily módon a polgárok és képviselőik ítéletet alkothatnak a Központi Bank teljesítményéről, tekintettel az árstabilitás fenntartására irányuló elsődleges célkitűzésére.

Minőségi jogalkotás

A Bizottság minőségi jogalkotási programja központi szerepet tölt be az EU versenyképességének és rezilienciájának intelligensebb, hatékonyabb és eredményesebb szabályozás révén történő biztosítására irányuló munkájában. A program a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet által is elismert, bevált keretre épül.

2023-ban a Bizottság kötelezettséget vállalt arra, hogy a jelentéstételi követelményekből adódó terheket fokozatosan 25%-kal csökkenti. Munkaprogramjában 41 kezdeményezést terjesztett elő, prioritásként kezelve az olyan jelentéstételi követelmények egyszerűsítését, amelyek aránytalan terheket rónak a vállalkozásokra vagy a közigazgatási szervekre. A cél az adminisztratív terhek csökkentése, a szakpolitikai célkitűzések aláásása vagy a társadalmi, gazdasági, környezetvédelmi vagy egyéb normák csökkentése nélkül, beleértve a fogyasztóvédelmet is. E folyamat során fel fogják használni az erre irányuló véleményezési felhívás keretében a vállalkozásoktól, a hatóságoktól, a civil társadalomtól és a polgároktól kapott 200 véleményt.

←
Christine Lagarde, az Európai Központi Bank elnöke (balra) és Roberta Metsola, az Európai Parlament elnöke (jobbra) aláírják az elszámoltathatósági szabályokat, Brüsszel, Belgium, 2023. június 5.

A jelentéstételi követelmények észszerűsítése és egyszerűsítése

Hogyan?

Példák

Javaslatok	Célok	Várható megtakarítások és/vagy előnyök
Az Uniós Vámkódex megreformálása	Egységes uniós felület létrehozása és az adatok további felhasználásának megkönnyítése	2 milliárd euró
A kombinált árufuvarozásról szóló irányelv felülvizsgálata	Az eljárások egyszerűsítése (pl. digitális közlekedési adatplatformok használata a támogathatóság igazolására)	430 millió euró
A számviteli irányelv küszöbértékeinek kiigazítása	A jelentéstételi követelmények mérséklése	Várhatóan több mint 1 millió vállalkozás javát fogja szolgálni
Alternatív vitarendezés	Egyes közzétételi kötelezettségek megszüntetése és az online vitarendezési platform lecserélése	Mintegy 630 millió euró

A Bizottság folytatta az „egy be, egy ki" elv alkalmazását is, amely biztosítja, hogy az újonnan bevezetett terheket az ugyanazon szakpolitikai területen meglévő terhek azonos mértékű csökkentése ellensúlyozza. A megközelítés kiegészíti a Bizottság Célravezető és hatásos szabályozás programját, amelynek révén a Bizottság az uniós jogszabályok felülvizsgálata és értékelése során szisztematikusan törekszik azonosítani és megszüntetni a bürokráciát és a szükségtelen költségeket.

↑
Maroš Šefčovič, az Európai Bizottság európai zöld megállapodásért, intézményközi kapcsolatokért és előrejelzésért felelős ügyvezető alelnöke a jövőállósági platform nyolcadik plenáris ülésén, Brüsszel, Belgium, 2023. november 28. A magas szintű szakértői csoport támogatja a Bizottságot az uniós jogszabályok egyszerűsítésére és a szükségtelen költségek csökkentésére irányuló erőfeszítéseiben.

Az igazgatási együttműködés megerősítése

A hatékony nemzeti közigazgatások döntő szerepet játszanak az uniós és nemzeti politikák tényleges megvalósításában; a polgárok és a vállalkozások javát szolgáló reformok végrehajtásában, valamint a beruházásoknak a zöld és digitális átállás és a nagyobb versenyképesség elérése felé történő irányításában. Az európai közigazgatási térség megerősítésére irányuló ComPAct kezdeményezés új elveket határoz meg, amelyek segítik a tagállamokat a készséghiányok kezelésében és azon cél elérésében, hogy 2030-ra a kulcsfontosságú közszolgáltatások 100%-a online elérhető legyen. Ez lehetővé teszi majd, hogy az EU gazdaságai és társadalmai teljesítsék a 2030-ra kitűzött ambiciózus éghajlat- és energiapolitikai célokat, az uniós közigazgatások pedig kevésbé legyenek bürokratikusak, gyorsabbá és átláthatóbbá váljanak, valamint közelebb kerüljenek az emberekhez. E tekintetben az Interoperábilis Európáról szóló jogszabályra vonatkozóan elért novemberi megállapodás fontos mérföldkövet jelentett az EU 2030-ra kitűzött digitális céljainak elérésében (lásd az 5. fejezetet). Elfogadását követően a jogi aktus magasabb szintre emeli az uniós közszférán belüli információcserét, és felgyorsítja az ágazat digitális átalakulását.

Stratégiai előrejelzés

Annak érdekében, hogy szakpolitikáink az egyre összetettebb globális környezetben kiállják az idő próbáját, az EU egyre nagyobb mértékben beépíti az előrejelzést politikai döntéshozatalának folyamatába. A lehetséges forgatókönyvek, tendenciák, kockázatok és a felmerülő új problémák feltárása a minőségi jogalkotás eszköztárával összhangban hasznos szempontokat nyújtanak a stratégiai tervezéshez és a szakpolitikai döntéshozatalhoz. Végső soron a stratégiai előrejelzés hozzájárul ahhoz, hogy az EU felkészüljön a jövőbeli szükségletekre és az egyébként előre nem látható kedvezőtlen fejleményekre és az elmúlt években tapasztaltakhoz hasonló összetett válságokra, és jobban reagáljon azokra.

A 2023. évi stratégiai előrejelzési jelentés elemezte a fenntarthatóság elérése és az emberek jóllétének fenntartása felé való haladás során várható társadalmi és gazdasági kihívásokat. Azt is feltárta, hogy e kihívások sikeres kezelése hogyan segítheti az EU-t globális vezető szerepének megerősítésében. A jelentés 120 konkrét intézkedést javasol és bemutatja a „GDP-n túlmutató" megközelítés jegyében indított kísérleti program első eredményeit, amely olyan eredménymutatók kialakításának támogatására irányul, amelyek megfelelőbben figyelembe veszik a környezeti és társadalmi szempontokat.

Az év folyamán a Bizottság a 2021-ben létrehozott uniós szintű előretekintési hálózat keretében is intenzívebbé tette együttműködését a tagállamokkal, ami hozzájárult a stratégiai előrejelzésre nemzeti szinten fordított figyelem és beruházás fokozásához. A hálózat az olyan általánosabb jellegű, uniós szintű megbeszéléseket is segíti, mint amilyen a Tanács spanyol elnöksége alatt kiadott Resilient EU2030 jelentés és az Európai Tanács Spanyolországban, Granadában tartott ülésének eredményeként kiadott nyilatkozat előkészületei voltak.

Az európai stratégiai és politikai elemzési rendszer kilenc uniós intézményt és szervet fog össze a jövőbeli kockázatok és lehetőségek előrejelzése érdekében. 2023-ban az együttműködés a globális trendekről szóló új jelentés előkészítésére összpontosított, amelynek megjelenése 2024 elején esedékes.

A fenntarthatóság elérésére irányuló fellépések tíz területen

- A válsághelyzetekre való felkészültség és reagálás uniós eszköztárának megerősítése
- Új európai társadalmi szerződés
- A demokrácia megerősítése a polgári képviselet és a méltányosság révén
- Az egységes piac mozgósítása a klímasemleges gazdaság előmozdítása érdekében
- A munkaerőpiaci részvétel fokozása és a jövőben szükséges készségek előtérbe helyezése
- Szorosabb kapcsolat az EU belső és külső szakpolitikái között
- A szakpolitikai és gazdasági mutatók elmozdítása a fenntartható és inkluzív jóllét felé
- Lépések a fenntarthatóság felé mind a termelés, mind a fogyasztás terén
- Az állami költségvetések összehangolása a fenntarthatósági célokkal
- Befektetésbarát Európa megteremtése a magánszektor forgalmának élénkítése révén

A demokrácia megerősítése

A jogállamiság védelme

Mivel Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja még mindig nem ért véget, alapvető fontosságú a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság proaktív védelme és fenntartása az EU-ban és azon kívül egyaránt. A 2023. évi jogállamisági jelentés jelentős mértékben hozzájárult ehhez, és kiderült belőle, hogy a tagállamok a 2022-ben kiadott jogállamisági ajánlások 65%-át teljes mértékben vagy részben végrehajtották. Ez azt tükrözi, hogy a tagállamok jelentős erőfeszítéseket tesznek, hogy végrehajtsák a jogállamiság megerősítéséhez szükséges reformokat a négy kulcsfontosságú területen, azaz az igazságszolgáltatási rendszer, a korrupcióellenes keret, valamint a tömegtájékoztatás szabadsága és sokszínűsége terén. Tekintettel a tagállamokban elért pozitív eredményekre, a Bizottság 2023-ban bejelentette, hogy a jogállamisági jelentést kiterjeszti azokra a csatlakozásra váró országokra is, amelyek előrehaladottabb szakaszban járnak, hogy támogassa őket reformtörekvéseikben.

A demokratikus rendszerekbe történő külföldi beavatkozás

Az EU lakosságának **81%-a**

egyetért azzal, hogy a külföldi beavatkozás súlyos probléma, amellyel foglalkozni kell.

Az EU lakosságának **81%-a**

egyetért azzal, hogy a rejtett beavatkozás megelőzése érdekében az EU területén külföldi kormányokat képviselő szervezetekről nyilvántartást kell vezetni.

A civil társadalom szerepe a demokrácia előmozdításában és védelmében

Az EU lakosságának **87%-a**

úgy véli, hogy a civil társadalom fontos szerepet játszik a demokrácia védelmében és a demokratikus vita előmozdításában.

Demokrácia és választások

Az EU lakosságának **78%-a**

aggódik az emberek szavazási döntéseit befolyásoló dezinformáció miatt.

Az EU lakosságának **72%-a**

aggódik az uniós választásokat befolyásoló kibertámadások miatt.

Az EU lakosságának **70%-a**

aggódik amiatt, hogy más országok rejtett beavatkozása befolyásolhatja a választásokat.

Az EU lakosságának **65%-a**

aggódik amiatt, hogy a szavazók nyomásgyakorlásnak lehetnek kitéve a szavazatuk befolyásolása céljából.

Az EU lakosságának **63%-a**

aggódik amiatt, hogy a választási eredményeket manipulálhatják.

Az EU lakosságának **53%-a**

aggódik amiatt, hogy szavazásra nem jogosult személyek is szavaznak a választások során.

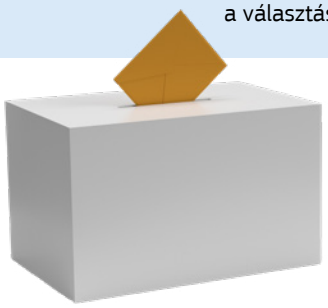

Forrás: 528. számú Eurobarométer gyorsfelmérés, 2023. december.

A demokrácia védelme

Az egészséges és virágzó demokráciában a polgárok szabadon kifejezhetik véleményüket, megválaszthatják politikai vezetőiket, és beleszólhatnak a jövőjüket érintő közérdekű ügyekbe. Az EU-ban erős a demokrácia, de kihívások övezik a növekvő szélsőségesség, a választásokba való beavatkozás, a manipulatív információk terjesztése és az újságírókkal szembeni fenyegetések miatt.

A decemberben elfogadott demokráciavédelmi csomag célja, hogy kezelje az olyan kihívásokat, mint a külföldi beavatkozás, továbbá hogy a polgári szerepvállalás és a demokratikus részvétel ösztönzése révén belülről is megerősítse a rezilienciát. A csomag központi eleme az a javaslat, amely a rejtett külföldi befolyás feltárásával törekszik fokozni az átláthatóságot és a demokratikus elszámoltathatóságot. Az intézkedések a nem uniós országok nevében végzett érdekképviseleti tevékenységekre vonatkozó közös normák meghatározásával a belső piac működését is javítani fogják. A csomag emellett két ajánlást is tartalmaz: az egyik célja a választási folyamatok megerősítése az EU-ban, a másiké pedig a polgárok és a civil társadalom politikai döntéshozatalban való inkluzív részvételének előmozdítása.

Politikai megállapodás született a politikai reklám átláthatóságára vonatkozó új szabályokról is, amelyek értelmében a politikai reklámokat egyértelműen meg kell jelölni, és fel kell tüntetni, hogy ki és mekkora összeggel finanszírozta őket; milyen választásokhoz, népszavazáshoz vagy szabályozási folyamathoz kötődnek, és hogy célzottak-e.

A szabad és tisztességes választások előmozdítása, a jogállamiság biztosítása és a tömegtájékoztatás szabadságának garantálása olyan építőelemek, amelyekkel megteremthetünk egy olyan teret, ahol minden polgár szabadnak és szerepvállalásra képesnek érzi magát.

Európai választások

Az európai választási együttműködési hálózat lehetővé teszi a szabad és tisztességes választások biztosítása szempontjából releváns különféle témakörökkel – többek között a kiberbiztonsággal – kapcsolatos konkrét és gyakorlati eszmecseréket. A hálózat a 2024-es európai választások előkészítése során is támogatni fogja a tagállami hatóságok közötti együttműködést.

↑
VIDEÓ: Roberta Metsolának, az Európai Parlament elnökének videóüzenete a 2024. június 6–9. közötti európai választásokról.

A tömegtájékoztatás szabadsága

2023-ban politikai megállapodás született a tömegtájékoztatás szabadságáról szóló európai jogszabályról, amely új szabályokat határoz meg, hogy hatékonyabban védje a médiát és az újságírókat a politikai beavatkozással szemben, valamint megkönnyítse, hogy a média szereplői országhatároktól függetlenül folytathassák tevékenységüket. A jogi aktus előirányoz egy új, független, Médiaszolgáltatásokat Felügyelő Európai Testületet, amely a nemzeti médiaszabályozókból, illetve -szervekből áll, hogy megerősítse az uniós szintű együttműködést, többek között a külföldi propagandával szemben, és segítse az új szabályok végrehajtását.

Megállapodás született továbbá az újságírók, jogvédők, civil társadalmi szervezetek és a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek célpontjainak számító egyéb személyek védelmét célzó új szabályokról is. Az új szabályok többek között a megalapozatlan keresetek korai elutasítására, a visszaélésszerű bírósági eljárásokkal szembeni jogorvoslati lehetőségekre, valamint a külföldi ítéletekkel szembeni védelemre irányulnak – ez utóbbiakat nem fogják az EU-ban elismerni, illetve végrehajtani.

A Prágai Civil Társadalmi Központ által vezetett és a Bizottság által támogatott Free Media Hub EAST projekt 2023-ban több mint 2,2 millió euró összegű vissza nem térítendő támogatást nyújtott az EU-ban (főként Csehországban, Németországban, Lettországban, Litvániában és Lengyelországban) működő, független belarusz és orosz média számára.

© AFP

←
Tüntető egy Mahszá Amíni portréját ábrázoló posztert tart a kezében. A 22 éves Mahszá Amínit az iráni kötelező fátyolviselésre vonatkozó törvény megsértéséért tartóztatta le az iráni erkölcsrendészet; a lány ezt követően életét vesztette. Milánó, Olaszország, 2023. szeptember 16.

Az EU megőrzi a szabadságért folytatott küzdelem emlékezetét, és tisztelettel adózik mindazoknak, akik ezért az életükkel fizettek. A Parlament a gondolatszabadságért járó, 2023. évi Szaharov-díjat Mahszá Zsiná Amíni és az iráni „Nők, Élet, Szabadság” mozgalom részére ítélte oda.

A polgárok szerepvállalásának elősegítése

Az EU elkötelezett amellett, hogy jobban odafigyeljen a polgárok és az érdekelt felek véleményére. A politikai döntéshozatali folyamatok nyilvánosság előtti megnyitása további lehetőség az EU átláthatóbbá, elszámoltathatóbbá és hatékonyabbá tételére.

Az elmúlt évek során a Bizottság tovább erősítette konzultációs tevékenységeit az „Ossza meg velünk véleményét!” portálon – a polgárok és az érdekelt felek visszajelzéseit és észrevételeit gyűjtő központi honlapon – keresztül, amelyen a véleményezési felhívásokkal, az elfogadott javaslatokkal és a jogi aktusok tervezeteivel kapcsolatban észrevételeket lehet tenni. A szélesebb körű részvétel érdekében a Bizottság növelte az összes hivatalos uniós nyelvre lefordított konzultációk számát (míg ezek aránya 2019-ben 59% volt, 2023-ban elérte a 83%-ot).

Polgári vitacsoportok

2022 decembere és 2023 áprilisa között a Bizottság megszervezte a polgári vitacsoportok új generációjának első sorozatát, a polgárok részvételének ezen új formáját a szakpolitikai döntéshozatali folyamat szerves részévé téve. Az Európa jövőjéről szóló konferencia során szerzett tapasztalatokra építve és a konferencián megfogalmazott kérésekre reagálva a vitacsoportok 150 véletlenszerűen kiválasztott polgár számára teszik lehetővé, hogy a Bizottság javaslatai előtt tanácskozzanak és ajánlásokat tegyenek.

A vitacsoportok megvitatták az élelmiszer-pazarlással, a virtuális világokkal és a tanulási célú mobilitással kapcsolatos kezdeményezéseket. Az ajánlásokat a polgárok jelentései foglalták össze, amelyek alapul szolgáltak a végleges bizottsági javaslatok előkészítéséhez, és azokkal együtt kerültek közzétételre. A Bizottság kezdeményezéseit július 5-én (élelmiszer-pazarlás), július 11-én (virtuális világok) és november 15-én (tanulási mobilitás) terjesztette elő. Az új polgári vitacsoportok révén szélesebb körűvé válik az a konzultációs folyamat, amelynek keretében a Bizottság véleményeket gyűjt a polgároktól és az érdekelt felektől.

↑
Dubravka Šuica, az Európai Bizottság demokráciáért és demográfiáért felelős alelnöke a virtuális világokkal foglalkozó európai polgári vitacsoportban, Brüsszel, Belgium, 2023. július 11.

Európai polgári kezdeményezések

Áprilisban a Bizottság az európai polgári kezdeményezés 2012-es bevezetése óta a századik ilyen kezdeményezést vette nyilvántartásba. Az év egészét nézve a Bizottság 37 új kezdeményezést vett nyilvántartásba, amelyek olyan szerteágazó területeken szorgalmaztak uniós fellépést, mint amilyen például a migránsokkal szembeni méltó bánásmód, az állatjólét, a vasúti hálózatok, az adózás, az ukrán kultúra megőrzése és az uniós polgársággal kapcsolatos ismeretek oktatása.

A Bizottság 2023-ban négy sikeres kezdeményezésre is reagált – ezek célja a növényvédő szerek használatának csökkentése, a leválasztott cápauszonyok kereskedelmének megállítása, az állatkísérletek beszüntetése, illetve a prémtermelés és -kereskedelem betiltása volt. 2012 óta eddig összesen tíz kezdeményezés gyűjtött össze több mint 1 millió támogató nyilatkozatot.

Az európai polgári kezdeményezés 2020 óta hatályos új szabályairól szóló, 2023. évi jelentés azt mutatja, hogy e szabályok hozzáférhetőbb, kevesebb teherrel járó és könnyebben használható keretet biztosítanak a szervezők és a támogatók számára. A jelentés gyakorlati fejlesztéseket is javasol arra vonatkozóan, hogy miként lehetne az eszközzel kapcsolatos általános tájékozottságot javítani, és jobban megismertetni a polgárokkal a polgári kezdeményezés alkalmazásához való jogukat, valamint arra vonatkozóan is, hogy miként lehetne láthatóbbá tenni a sikeres kezdeményezések nyomán hozott intézkedéseket.

A polgárok jogainak megerősítése

Az uniós polgárság az Európai Unió egyik legjelentősebb vívmánya. Az uniós polgárság fennállásának 30. évfordulója alkalmából a Bizottság intézkedéseket javasolt az ehhez fűződő jogok megerősítésére, valamint ehhez kapcsolódóan iránymutatásban foglalta össze a polgárok számára a jogaikkal kapcsolatos leglényegesebb információkat. Az uniós polgárságról szóló, 2023. évi jelentés kiemeli az uniós polgársághoz fűződő jogok, a közös értékek és a demokratikus részvétel előmozdítása terén az EU-ban a legutóbbi, 2020-as jelentés közzététele óta elért eredményeket.

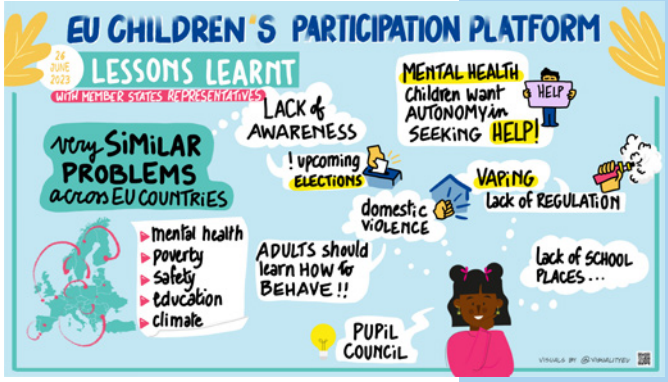

↑
Az uniós gyermekrészvételi platform első közgyűlésén levont tanulságok.

Júniusban Brüsszelben került sor az uniós gyermekrészvételi platform első közgyűlésére, amelynek szervezésében az EU-ból származó gyermekek és tizenévesek is részt vettek, és a rendezvény egyik társelnöke is közülük került ki. Mintegy 60 gyermek gyűlt össze, hogy megvitassanak olyan témákat, mint a demokrácia, az éghajlatváltozás, a mentális egészség, a biztonság és a szegénység, és e témák fogják a platform munkáját az elkövetkező három évben meghatározni.

A gyermekek és a fiatalok szerepvállalásának elősegítése

Az uniós polgárok közel 20%-a gyermek. Joguk van véleményt nyilvánítani az őket érintő kérdésekben. 2023-ban az uniós gyermekrészvételi platform még több lehetőséget nyújtott a 18 év alattiak számára a döntéshozatali folyamatban való részvételre. A platform 2022. októberi létrehozása óta közel 50 olyan szervezet vált tagjává, amelyek közvetlenül a gyermekekkel foglalkoznak az Unió különböző országaiban.

2022 az ifjúság európai éve volt, így a fiatalok minden szinten kiemelt helyen szerepeltek az európai politikai menetrendben, és mindez hozzájárult ahhoz, hogy a fiatalok szempontjai érvényesüljenek a különböző szakpolitikai területeken. Az ifjúság európai éve sokakat mozgósított és ösztönzött szerepvállalásra, és felhívta a sokféle uniós program és szakpolitikai kezdeményezés keretében 67 országban szervezett 13 000 tevékenységben részt vevő több millió fiatal figyelmét az uniós lehetőségekre. A fiatalok részvételének elősegítésére több új eszköz is létrejött, köztük az Ifjúság Hangja platform, a „Youth Talks", a szakpolitikai párbeszédek és az európai fiatal újságírókból álló bázis. A 2022 februárjától 2023 májusáig tartó közösségimédia-kampányok 210 millió megtekintést és 10 millió interakciót eredményeztek, és 91,4 millió embert értek el.

A fiatalok csak akkor válhatnak aktív polgárokká, ha megértik a demokrácia működését, valamint tisztában vannak jogaikkal és kötelezettségeikkel. A „Vegyél részt az EU demokratikus életében" elnevezésű, májusban közzétett eszköztár megismerteti a diákokkal az európai polgári kezdeményezést, és arra ösztönzi őket, hogy vállaljanak aktív szerepet az európai kérdésekben.

KAPCSOLATBA SZERETNE LÉPNI AZ EU-VAL?

Személyesen

Az Európai Unió területén több Europe Direct központ is működik. Keresse meg online az Önhöz legközelebb eső központot (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_hu).

Telefonon vagy írásban

A Europe Direct központok feladata, hogy megválaszolják a polgárok Európai Unióval kapcsolatos kérdéseit. Vegye igénybe a szolgáltatást

- az ingyenesen hívható telefonszámon: 00 800 6 7 8 9 10 11 (bizonyos szolgáltatók számíthatnak fel díjat a hívásért),
- a rendes díjszabású telefonszámon: +32 22999696,
- az alábbi nyomtatvány használatával: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_hu.

INFORMÁCIÓKAT KERES AZ EU-RÓL?

Online

Az EUROPA portál tájékoztatással szolgál az Európai Unióról az EU összes hivatalos nyelvén (european-union.europa.eu).

Uniós kiadványok

Az op.europa.eu/hu/publications címen uniós kiadványok tekinthetők meg és rendelhetők. Ha bizonyos ingyenes kiadványokból több példányra van szüksége, rendeljen a Europe Direct központtól vagy hazájának helyi dokumentációs központjától (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_hu).

Uniós jogszabályok és kapcsolódó dokumentumok

Az EUR-Lex portálon bármelyik hivatalos nyelven hozzáférhetők az EU jogi tartalmai és az 1951-től megjelenő jogszabályai (eur-lex.europa.eu).

Uniós nyílt hozzáférésű adatok

A „data.europa.eu" portálon az uniós intézmények, szervek és ügynökségek nyílt hozzáférésű adatkészletei érhetők el. Az adatok ingyen letölthetők és felhasználhatók, úgy kereskedelmi, mint nem kereskedelmi célokra. Emellett a portálon keresztül a különböző európai országok számos adatkészlete elérhető.

Az Európai Unió
Kiadóhivatala